Düşsel Konçerto Cilt I

Giovanni Papini

"Ona düzyazının Dante'si, İtalya'nın Poe'su dediler."

MonoKL Edebiyat

MONOKL

Giovanni Papini (1881-1956)

Düşsel Konçerto Cilt I

Giovanni Papini, özellikle babasının dinsizlikle kurduğu ilişkinin gölgesinde doğdu. Hoyrat, yalnız ve içe-dönük bir çocukluğun ardından yaşam boyu sürdüreceği isyankar ve mücadeleci tavra büründü. Dinin tüm biçimlerine, kiliseye bağlılığa ve kulluğun her türüne karşı büyük bir hoşnutsuzluk sergiledi. Ölene dek bütün kültürleri içerecek bir ansiklopedi yazma fikrine takıntılı kaldı.
1903'te Giuseppe Prezzolini ile birlikte *Il Leonardo* dergisini kurdu ve aynı yıl Enciro Corradi'nin grubuna *Il Regno*'nun eş-editörü olarak katıldı. Aynı yıllarda ardı ardına öyküler yayımlamaya başladı. Öykü kitaplarını takiben Kant, Hegel, Comte, Spencer, Nietzsche ile düşüncenin yok oluşu üzerine etkili bir polemiğe girişti. Fütürizm ile de yakın bağlar kuran Papini, zamanının isyankar ve özgürlükçü edebiyat gruplarıyla da her zaman ilişki içinde oldu. Sonraları başka dergilerin kuruluşlarında da yer aldı. 1912'de öykülerinin yanı sıra en iyi bilinen yapıtı olan *Un uomo finito*'yu (Bitik Adam) yayımladı. 1921'de yeni-den bulduğunu ilan ettiği Katolizme döndü ve *İsa'nın Yaşamı*'nı yayımladı. Faşizmle kurduğu yakın ilişki nedeniyle sert eleştirilere ve istemli bir unutturmaya konu olmuştur.
Papini tüm hayatını, derin, ince ve trajik bir karanlık, huzursuzluk içerisinde ruh ve madde, doğa ve insan arasındaki uyumu bulmaya adamıştır.

Ona düzyazının Dante'si demişler, onu İtalya'nın Poe'su olarak çağırmışlardır...

Yazarın Monokl'dan Yayıma Hazırlanan Diğer Yapıtları:

- *Düşsel Konçerto Cilt II*
- *Yitik Adam*

MonoKL Yayınları

1- Ahmet Soysal
İlke Olarak Yaşam Üstüne Notlar ya da Mini-Etika
2- Jean-Luc Nancy
Demokrasinin Hakikati
3- Jean-François Lyotard
Pagan Eğitimler
4- Ahmet Soysal
Birlikte ve Başka I ve II
5- Thomas de Quincey
Immanuel Kant'ın Son Günleri
6- Jean-Luc Nancy
Tanrı, Adalet, Aşk, Güzellik
Dört Küçük Konferans
7- Emmanuel Levinas
Maurice Blanchot Üstüne
8- Michel Henry
Marx'a Göre Sosyalizm
9- Arthur Machen
Büyük Tanrı Pan - En Derindeki Işık
10- Sheckley, Clarke, Doyle, Asimov
Yamuk Bakan Öyküler (seçki)
11- Marguerite Duras
Yıkmak Diyor Kadın
12- Giorgio Agamben
Dünyevileştirmeler
13-Hervé Le Tellier
Bar Sonatları

14- Alain Badiou
Felsefe ile Politika
Arasındaki Gizemli İlişki
15- Alain Badiou
Sonlu ve Sonsuz
16- Alain Badiou - Barbara Cassin
Heidegger. Nazizm, Kadınlar, Felsefe
17- Alain Badiou
Tarihin Uyanışı
18- Dionys Mascolo
Aşk Üstüne
19- Peter Sloterdijk
Derrida, Bir Mısırlı
20- Ahmet Soysal
İtkisel Mantık
21- Jean-Luc Nancy
Gitmek/Yola Çıkış
22- Giorgio Agamben
Dispozitif Nedir? Dost
23- Felix Guattari
Franz Kafka'nın Altmış Beş Düşü
24- Robert E. Howard
Almuric
25- Christian Bobin
Eksik Parça
26- Juan Pablo Villalobos
Tavşan Deliğinde Fiesta
27- Giovanni Papini
Düşsel Konçerto Cilt I

MonoKL Edebiyat

"Mono Kurgusuz Labirent"

YAZININ HAYALİ

ile

HAYALİN YAZISI

MonoKL Yayınları
Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol
Dernek Sk. No:14 D:4 Taksim
Beyoğlu - İstanbul
e-posta: editor@monokl.net
www.monokl.net

Giovanni Papini
Düşsel Konçerto Cilt I

Yapıtın Özgün Adı:
Concerto Fantastico
Collezione Arcilibro, 1953

©Eredi Papini
© Monokl Yayınları, 2012

Birinci Basım: 2012 Temmuz
Yayına Hazırlayan: Volkan Çelebi
İtalyancadan Çeviren: Sinem Carnabuci
Düzelti: Monokl Atölye - Sevil Tanışan
Kapak Resmi: Sacrificio di Isacco/İshak'ın kurban edilişi.
Eser Sahibi: Nino Carnabuci
Kapak Düzenleme: İzzet Memati
ISBN: 978-605-62850-9-7
Sertifika Numarası: 22834

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Monokl
Baskı ve Cilt: Bayrak Matbaacılık
Davutpaşa Cd. No: 14/2 Topkapı İstanbul

Düşsel Konçerto

Cilt I

GIOVANNI PAPINI

İtalyancadan Çeviren: Sinem Carnabuci

MONOKL

İçindekiler

1. Kitap, Trajik Gazete: 1906

İMPARATOR OLAMAMIŞ ADAM 15
HAMLET'İN TAVSİYELERİ 21
TUTUKLUNUN KEHANETİ 29
ŞEYTAN BANA DEDİ Kİ 35
AYARTILAN ŞEYTAN 41
DALGIÇIN DUASI 47
RUH DİLENCİSİ 51
AŞIK OLAMAYAN ADAM 57
HASTA CENTİLMENİN SON ZİYARETİ 65
KAÇAN AYNA 73
ARTIK OLDUĞUM GİBİ OLMAK İSTEMİYORUM 79
İNSANLAR ARASINDAKİ İNSAN 85
OLMAMIŞA AĞIT 91

2. Kitap, Kör Pilot: 1907

BİR HAVUZDA İKİ İMGE 97
TAMAMEN SAÇMA HİKAYE 105
KİMSİN SEN 113
GERİ VERİLMEMİŞ GÜN 123
DİLSİZLER 131

YEDİDE DURAN SAAT 137
HEPİMİZ SÖZ VERDİK! 143
NEDEN BENİ SEVMEK İSTİYORSUN? 147
DAHA ÇABUK 151
BİR ZİHİNSEL ÖLÜM 155
HERKESİN TEYZESİ 171
İNTİHAR VEKİLİ 179
453 AŞK MEKTUBU 187

3. Kitap, Kelimeler ve Kan: 1912

ÜÇ EYLÜL 195
BİRİNCİ VE İKİNCİ 201
SON ARZU 211
MÜLKİYETİM OLAN ADAM 217
KENDİ KENDİNİN TUTUKLUSU 229
DEĞİŞ TOKUŞ EDİLMİŞ RUHLAR 243
BENİ SEVEN ÖLÜR 253
KENDİ KENDİNİ KAYBEDEN ADAM 261
HİÇ SEBEPSİZ 269
ÜMİT 283
DÖRT KÖPEK ADALETİ SAĞLADI 291
İYİ TERBİYE 303
KAHİNİMSİ PORTRE 311
GERÇEK HRISTİYAN 321

GÜNÜMÜZ OKUYUCULARINA ÖN UYARI

Editör arkadaşın bu toplama kitapta bir araya getirmek ve tekrar yayımlamak istemiş olduğu öyküler yarım asırlık bir çalışmanın eseridir, öyle ki en eskileri 1903'e, sonuncuları ise 1954'e dayanmaktadır. Toplam 110 tanedir[1] ve azar azar, şiir ve düşünce kitapları arasında verilen molalarda yazılmışlardır. Fakat uyarmalıyım ki, eğer edebiyat biçimleri kurallarının titiz metresiyle ölçülmüş olsalardı, bu yazıların hepsi anlatı olarak değerlendirilmezlerdi. Örneğin burada, felsefi masallar, ahlaki alegoriler, düz yazı şiirlerinin ceninleri, mizahi veya metafiziksel kaprisler, hicivli tasvirler, hayali yan kesit ve paradoksal çerçeveli maneviyat, kişisel anılar ve ayrıca son olarak gerçek öyküler ve hatta bazen neredeyse hayali bazen neredeyse gerçekçi hikayeler var. Gençliğimin ilk zamanlarında bazı garip düşüncelerimi ve belli başlı eşsiz ruhsal hallerimi, içinde konuşan hayaletlerin yaşadığı modern efsaneler aracılığıyla dışa vurmak hoşuma giderdi. Fakat yetişkinlik döneminde, sürekli hareket halinde olan bir hayal gücüne bağlı efsanevi unsur birçok tasvir ve öykülerime ilham vermeye devam etmiş olma-

[1] Bu ilk ciltte bu öykülerden 40 adeti kronolojik olarak yer almaktadır. Kalan 70 tanesi ikinci ciltte yayımlanacaktır [ed.n.].

sına rağmen, anlatı ve anılar ön plana çıkmaktadır. Uzun zaman önce aklımda, başka insanların hiç tanımadığı bir kıtadaki bir yolculuğu, en akla gelmez şehirleri ve yaşayanlarının en tuhaf alışkanlıklarını tasvir ederek anlatmak vardı ve bu yapıtın adı "Dünyanın Altıncı Kısmı" olacaktı. Bu kitapta, asla tamamlanmamış o yapıttan parçalar bulunuyor. Buna ait diğer birçok parça ve aynı tarzda diğer birçok masal ve fantezi, anlatı ve hiciv arası karakterdeki diğer iki kitabımda, yani Gog ve Kara Kitap'ta kolaylıkla bulunabilir.

Anlatılardan oluşan yapıtımın bu parçasının edebi anlamda gerçekten hangi değerde olduğunu söylemek bana düşmez, fakat onun, en azından birazının, hayatın farklı dönemlerindeki duyguların, hislerin ve düşüncelerin dolaylı bir itirafı olduğunu ve bu nedenle, adı Giovanni Papini olarak tanınan o değişken ve karmaşık kişiyi bir nebze daha iyi tanımaya istekli olanlara azımsanamayacak sayıda suçlama ve savunma yazısı sağlayabileceğini rahatlıkla söyleyebilirim.

TRAJİK GAZETE (1906)

İMPARATOR OLAMAMIŞ ADAM

I.

Okur-kişi, sen kim olursan ol, şu anda burada seninle yüz yüze olmak, gözlerimi gözlerine dikmek, ellerini sıkmak ve sana alçak sesle: "Yaşadığına inanıyor musun? Gerçekten, derinlemesine, yoğun yaşadığına? Bu hayatın sana, gençliğin ateşli gecelerinde belki hayalini kurduğun kadar güzel ve büyük görünüyor mu?" demek isterdim.

Ve daha da alçak sesle, yavaşça, sana sormak isterdim: Gençliğin var mıydı? Derinliklerinde, kanında bir şeylerin mayalandığını, kaynadığını, kıpırdandığını, heyecanlandığını; dışarı çıkmak, taşmak, dünyayı bir alev gölü misali sular altında bırakmak istediğini içinde hissettin mi? Birkaç saatlik heyecandan, zalim bir günbatımından, bir şairin dizelerinden sonra sen hissettin mi; şahsen sen kendinin *ilk kişi*, hayatın kaşifi, dünyanın kaşifi olduğunu hiç hissettin mi? Ve bu yaşam sana zavallı, bu dünya sana küçük görünmedi mi? Yaşam aşkına ölümü arzulamadın mı? Uzak gökyüzünün önünde Büyük İskender'in hırsını tatmadın mı?

Sana bunu sormak isterdim, çok aşağılık okur; burada durup say-

falar okuyan, eyleme geçmeyi bilmediğin, kendi adına yaşamayı bilmediğin için başkalarının hayat atışlarını dinleyen güçsüz insancık. Yaptığın eylem sana alçakça, kalleşçe, çok kalleşçe görünmüyor mu? Bir sandalye seni taşıyor, önünde birbirine bağlanmış kağıtlar, bu kağıtların üzerinde siyah simgeler var ve sen bu simgelerin üstünde göz gezdiriyorsun ve ruhcağızın, simgelerin, senin uykulu imgelerini zorla uyandırması uyarınca gülümsüyor ya da ağlıyor, görüyor ya da seziyor. Ve belki de sen kitapları okuyarak yaşadığına inanıyorsun! Dışarı çıkarken sen "bihaber", psikolojiden anlamayan ve edebiyatla beslenmeyen alçak halk tabakasına büyük bir hor görüyle bakacaksın. Kendi kendine, ben bir entelektüelim, bir seçkinim, bir düşünürüm, bir aristokratım, üstün bir kişiyim, kısacası bir *elit* üyesiyim, dersin. Dünya etrafımda dönüyor, dünya benim için yaratılmış. Eğer uymazsa, sahne tasarımcısına bir tekme atarın ve onu kendi başıma tekrar yaparım. Ve böylece kendimi pışpışlar ve eğlenirim; evimde meşhur eserlerin fotoğraflarından ve ünlü yazarların iyi yayımlarından başka şey bulamayacaksınız. Yüksek yaka ve anlaşılmaz kelimeler benim sınıfımın nişanlarıdır: Ben zamanın kralıyım, ruhun kralıyım, sonsuzluğun kralıyım.

Bütün bunları sen mi söylüyorsun kalleş okur? Olabilir: Buna inanıyor, bunu hayal ediyor, bunu arzuluyorum. Çünkü ben gerçekten senin için konuşuyorum ve küçümseyişimin sıcak nefes kokusunu suratında hissetmen için senin gerçekten karşımda olmanı isterdim. Ve seni hor görüyorum, ey okur, seni korkunç bir sebep yüzünden hor görüyorum, tiksinç, acı veren bir nedenden, ki sana çok benziyorum, ben de neredeyse senin gibiyim, ey okur, *–ki ben senim*, belki de...

O halde, bak, ben senin rolünü kabul ediyorum. Rolün ne kadar

acı da olsa korkusuzca bunu kabul ediyorum, ey beni okuyan kelime içicisi. Sorularımdan korkmuyorum. Yanıtlamak zorunda kalmak için bu sayfaları yazmaya ya da daha doğrusu haykırmaya koyuldum. Ve bir kez daha, yüksek sesle soruyorum kendi kendime: Sen yaşadığına inanıyor musun? Çokça, derinlemesine, yoğun yaşadığına inanıyor musun?

Yanıt veriyorum: Hayır, yaşadığıma inanmıyorum. Hayır, çokça, derinlemesine, yoğun yaşadığıma inanmıyorum. Ben de herkes gibi bir alçak, bir yavan, bir hadımım! Resimlerle tasvir edilmiş koca bir dünya vardır odamda: Kartondan adamlar, kıtıktan kadınlar, dumandan dağlar. Bu şeylerin hepsini güzelce düzene koydum ve bazı güneşli günlerde bunların hepsi harika bir görüntü oluşturuyor. Ve odamda kalıyorum. Bu benim bütün dünyam ve bütün hayatım; her gün ev tanrılarına dualar ediyorum ve penceremin altından, sokaktan geçen, evlerinde benimki kadar şirin bir yapay dünyacığı olmayan insanların üzerine tükürüyorum.

Oranın içinde kendi krallığımdayım. Ne güzel yetenekler, bir görseydin! Bazı günler gürleyen Zeus'un muhteşem pozundayım ve oyuncaklarıma, bakın, ben sizin tanrınız ve efendinizim, sizin yaratıcınız ve yok edicinizim ve sizlerin yerini değiştirebilir yahut sizleri paramparça edebilirim, diyorum. Mesela ben seni, boynuzlu çocuk, şu merdivenin tepesinde gururlandırmaktansa, o çekmecenin ta dibine koyabilirim ve seni pencereden dışarı atacağım, ey pembe kartonpiyer suratıyla bir sürü cilve yapan yakışıksız balerin.

Fakat başka bir gün oraya sıkkın Faust havalarında giriyorum. Sahneye gizemli bir hava katmak için pencereleri kapatıyorum, daha melankolik görünsünler diye eşyaları gri tozla suluyorum, koltuğuma ciddi oturuyorum, dudaklarımı büzüyorum, gözlerimi gökyüzüne kaldırıyorum ve bilgeliğin kibri ve dünyanın hileleri üzerine sıcak gözyaşları dökerek ağlamaya başlıyorum.

Fakat benim klasik ya da romantik olmam pek önemli değil: Ben her daim odasında oynayan ve kendini avutmak için, "Dışarısı çok soğuk ve sokaklar kurtlarla dolu!" diyen zavallı bir çocuğum.

Ben –tahmin ettin mi?– bir *akılcıyım.* Akılcılar ilginç bir ırktır: tanımaya değer. Sana bütün hepimizin babasının hikayesini anlatacağım; o denli gülünç bir hikaye ki, unutmayı beceremedim.

Bir gün bir adam ayakkabılarını bağlamış, bir pelerine sarınmış, evden çıkmış ve dünyayı ele geçirmek için Doğu memleketlerine doğru gitmiş. Büyük düşünceler ile doluymuş. Yüreği, büyük dünyadan daha da büyükmüş. Öyle büyük bir krallık istila edeceğim ki, ulakların saçları, mesajlarımı ulaştırmak için sınırlara varmadan aklaşacak; öyle devasa bir hazine ele geçireceğim ki, bir gün, eğer istersem, bir gölü bir sürü altın parayla doldurabileceğim, diye düşünürmüş. Deniz rengi çatılarda beyaz kadınların keyfine varacağım, bakışımın ateşiyle dağlardaki korkunç düşmanları güçsüz bırakacağım. Bugün küçük ve fakir bir adamım ve beni salt bir pelerin örtüyor, fakat benim düşüncelerim harikulade ve varolan her şeyin efendisi, yaşayan her şeyin patronu olmak istiyorum.

Bu adam bir şehre gitmiş, kral olmak ve büyük bir krallık kurmak için erkekleri savaşa götürmek istediğini açıkladığında etrafındaki herkes gülmüş. O zaman, güç sahibi olduğunda o şehri cezalandıracağını düşünmüş ve başına aynı şeyin geldiği başka bir şehre doğru yola çıkmış. Böylece bütün dünyayı gezmiş ve her memlekette ona gülmüşler ve onu çılgın bir dilenci zannederek ona sadaka vermişler.

Nihayet bir gün kendini tekrar evinin önünde bulmuş. Hiçbir şey değişmemiş: Sadece sandaletleri eskimiş, pelerini farklı yerle-

rinden yırtılmış ve saçları beyazlaşmış. Eve girmiş ve düşünmüş: "Kimse beni takip etmek istemedi. Bir orduyu savaş alanına götürecek gücüm olmadı. Bir tane bile hazine ele geçiremedim. Görünüşe göre asla dünyanın efendisi olmayacağım." Böylece kendi bahtını düşünmeye yatmış ve birkaç gün boyunca çok hüzünlüymüş.

Fakat bir sabah –marttı ve ilk sarı çiçekler çoktan çimenliklerde büyüyorlardı– gururla doğrulmuş ve kendi kendine, nihayet yazgımı anladım demiş. Dünyanın efendiliğini ele geçirmeye giderken körmüşüm. Öyle olduğunu sandığım asıl, gerçek, ulu dünya değil, görünümlerin, hislerin, hilenin dünyasıymış. Sığırtmacın ve pazarcının dünyası. Gerçek dünya sadece düşüncede keşfedilir, kendi benliğimde ve ben istediğim zaman onun efendisi olabilirim, yeter ki onu kendi içimde, en derinlerimde arayayım. Böylece ak saçlı adam, yanan bir lambayla asıl, gerçek, kusursuz dünyayı aramaya koyulmuş. Ve o adam –bunu iyi hatırla!– bütün şairlerin babası, bütün metafizikçilerin babası, bütün hayalperestlerin babasıydı. O, gerçek dünyadan bir parçacığa sahip olmadıkları için her gün nefesten, üstübeçten, kilden yüz küçük dünya üretenlerin hanedanlığını kurdu. Ve benle sen –okur-kişi– ve bütün yoldaşlarımız, imparator olamamış adamın son torunlarıyız.

HAMLET'İN TAVSİYELERİ

Yıldızsız bir akşamda tuhaf bir rüyayı düşünerek nehir kenarında dolaşırken, beni uzun zamandır dostluğuyla onurlandıran Prens Hamlet yanıma yanaştı ve bana, sen fena hastalanmaya başlıyorsun, dedi. Şimdiye kadar kimse sana bunu söyleme zevkine ulaşamadı ama ben söylemeden edemeyeceğim. Alnını ovuşturma, sararıp solma. En iyi yıllarımı Vittemberg'de geçirmiş olsam da, ben doktor değilim. Fakat düşünceli, uzun sakallara sahip doktorların bahsetmediği o berbat hastalıkların kokusunu uzaktan alırım. Senin rahatsızlığın ruhunda, dostum, sadece ruhunda. Uzun zaman önce ben de hastaydım, çok hastaydım ve tamamen iyileşmem için çok keskin bir kılıç ve çok acı bir içecek gerekmişti. Şimdi, birçok yüz yıldan bu yana çok sağlıklıyım ve bu yüzden, belki de, başkalarının sağlığıyla ilgilenmek beni eğlendiriyor. Bu akşam seninkinin peşindeyim. Kendini iyileştir: Tekrar söylüyorum, ağır, korkunç, tehlikeli biçimde hastasın.

Bunu söyledikten sonra sustu ve yanımda yürümeye devam etti. Ona baktım –iyi yürekli Prens Hamlet nasıl da zayıf düşmüş!– ve ona "Ey prens, bana hastalığımın ne olduğunu ve ondan nerede kurtulabileceğimi söyleyemez misin?" dedim.

Hamlet döndü ve gülümsedi. Sonra beni eliyle –o eli nasıl da soğuk ve hafifti!– bir lambanın altına götürdü. Ve kırmızımsı dairenin altındayken bütün aydınlıkta önüme geçti, gözlerini bana dikti ve yavaşça "Bana bak, bana benziyorsun," dedi.

Ve o andan sonra Prens Hamlet'in yüzünü bir daha hiç görmedim.

Seni tekrar hiç görmedim, ey iyi yürekli prens, ama şehvet ateşi ve biçilmiş çim kokusu dolu gecelerde son sözlerini tekrar düşündüm! Ve beni sana benzeten hastalığı aradım ve onu, ismini bile söylemeye cesaret edemediğin bu korkunç ıstırabı bulduğumu zannediyorum, hüzünlü prens. Seni, gizemli Hamlet, kılıç ve zehir değil de o öldürmüş ve beni ziyarete geldiğin ve bana ne Horatio'nun ne de Polonius'un duyduğu o eşsiz ve güzel şeyleri kadife sesinle söylediğin yalnız akşamlarda bizi kardeş kılan o ıstıraptır.

Ve o hastalık, ey Hamlet, o korkunç hastalık belki *düşünce*, belki *içe bakış* değil midir? Yoksa sen, yapmak yerine, yapmak istediklerini ve yapmak zorunda olduklarını düşünen o adamlar familyasının hüzünlü kahramanı değil misin? Yoksa sen kelimeleri, ki onlar dişidir, eylemlere, ki onlar erkektir, tercih eden o yorgun ve kadınsı ruhlardan değil misin?

Ve o ıstırap, Danimarka prensi, zehirlerini sadece benim ruhumda barındırmıyor Bu zamanda ve bu dünyada sana benzeyen tek ben değilim, lakin etrafımdakilerin kaçı bize benziyor! Hatta, daha hiç hayalet görmemiş ve hiçbir babanın intikamını alması gerekmeyen fakat gönüllerinde, senin gibi, törpüleyen düşüncenin ve tereddüt eden isteğin ıstırabını taşıyan bir Hamletler kabilesi var. Düşüncenin soluk gölgesi yaşamın zengin dokusunu, senin içinde olduğu gibi benim içimde de, onların içinde de artık solduruyor.

Fakat sen ölümle iyileştin. Ve biz yaşamak istiyoruz, biliyor musun? Çıplak göğüsle de, ilerlemeyen ayakla da yaşamak istiyoruz.

Hızla, zoraki adımlarla –yürümek değil, koşmak, dans etmek, uçmak olan bir hayatı!– yaşamak istiyoruz.

Ben seni tekrar görmedim, ey iyi yürekli prens, yine de bugün yüreğimde sanki benim ağzımdan sen konuşuyorsun gibi geliyor bana. Ama buna yemin edemem. Sen nasıl alaycılık ve kaygı arasında bocalıyorsan, ben de senin içinde konuşanın benim ruhum mu yoksa benim içimde konuşanın senin ruhun mu olduğunu söyleyemiyorum. Fakat söylemek *zorunda* olduğun sözcükler kesinlikle bunlardır:

— İleri, dostlar, ileri! Ha gayret! Silahlarınız yeterince keskin, aletleriniz yeterince sivri mi? Birazcık kandan korkmayın, yüreğiniz biraz sızlarsa titremeyin. Zayıflıklar olmadan, dostlarım, korkular olmadan! Daha da çalışın, dipte, aşağıda, daha da aşağıda, ta derinde, en içteki derin derinlikte kazın, tarayın. Örtülü hiçbir lif bırakmayın, sağlam bir yuva, karanlık bir köşecik kalmamasını sağlayın. İyice içeride arayın, her yarayı, her ince siniri ve her sert kemiği açığa çıkartın. Kemiklerde durmayın, bilirsiniz! Kemiğin içinde yaşayan bir şeyler var, akan kan var, et ve ilik var. Acımayın, dostlarım, asla, asla, asla acımayın. Bütün ruhunuzu parçalayın ve güneşin altına koyun. Kuruyacak olsa bile önemi yok. Kendini parça parça insanların önünde sergilemek lazım. Ruhlarınızın cerrahı, kasabı, parçalayıcısı olun, dostlarım.

Kahraman Terenzio misali herkes kendi kendine durmaksızın eziyet eder –Tanrı'nın kendini kurban edişi misali herkes kendini başkalarının önüne yem eder. Şehirde, ülkede ve dışarıda da, uzakta da herkes, bu zamanda her nasılsa İsa ile cilveleşmek için kiliseye gittiğimizi ya da maceraların ve döngüsel ve hayali seyahatlerin hayalini kurduğumuzu biliyor. Dün Apollo ile gezindiğimizi ve bugün Weimar'a doğru ilerlediğimizi, yaşlı olduğumuzu ve genç olduğumuzu, Nietzsche'yi kaç zaman önce yarı yolda bıraktığımızı ve yarın, belki de, önder şairi terk edeceğimizi bütün dünyaya duyuralım. Yani, kendimizin haber-

cisi, anlatıcısı olalım! Yoksa bu, bizim üstünlüğümüzün işareti değil midir? Yoksa büyüklüğümüzün halesi değil midir?

Yani yükü kabullenelim, tekrar tekrar hesaplaşmaktan yorulmayalım. Her gün kendimizi ruhun terazisinde tartalım, her saat nabız atışımızı dinleyelim, her on günde bir sağlık ya da hastalık raporumuzu yayımlayalım!

Ve öncelikle planlar yapalım, dostlarım. Çok, büyük, sürekli planlar yapalım. Yoksa plan, hayatın çayı, kahvesi, afyonu, haşhaşı değil midir? Yoksa gerçeğin taklidi, vekili, teminatı değil midir? Çok tatlı ve çok iyi yürekli Tanrı, seni ne kadar sevdim ve ruhumun gizliliğinde pışpışladım ve okşadım! Kim sana şükürlerini sunacak, kim senin için giriş, dipnot ve ilavesiyle bir savunma yapacak, kim seni, benim seni sevdiğim kadar sevecek ki?

Ey Tanrı'm, sen insanlara iki mutluluk sunarsın. Seçimi beklerken hiçbir şey yapmamak için bir bahane bulmak; gelecek için düşünülenlerin keyfini şimdiki zamanda çıkartmaya inanmak. Ey plan, kısacası sen dinlencenin çift ve aziz patikası, mükemmel tembelliğe doğru çıkan ikili merdivensin.

Öyleyse planlar yapalım, dostlar! Hayatlarımız projelerden ve çizimlerden yapılmış olsun. Ölüm, verilen sözlerden başka bir şey bulamasın içimizde, yaşam, sonsuz bir bekleyişten başka bir şey olmasın bizim için. Ne diyorum ama? Size söylediğim her şeyi zaten yapıyorsunuz ve yaptınız da. Hatta –itiraf edin– bundan başka bir şey yapmadınız. Bolca fantezi tüketen insanlar ve belki de hayatın ve zaferin gelecekteki iffetli gelinleri değil miyiz şimdilik?

Biz yaşamın, denizkızlarının şarkıları ve katliamların gürültüsü arasındaki büyük bir deniz misali etrafta kükrediğini duyarız. Fakat hala burada, kayan kumlardaki ayaklarla kıyıdayız, ilk dalgaları aştık. Hatta hepimiz de kıyıda değiliz. Bizlerden birçoğu hala evlerinde, eski evlerinde, baba yuvası ve mistik hücre arasında kapalılar. Ve ben onları,

önlerinde büyük kağıtlar duran, parmaklarıyla sokakları gösteren ve gözleriyle sınırları izleyen bu büyük çocukları görüyorum. Ve her kağıdın en üst köşesinde *dünya* yazılı.

Her akşam, yıldızlar bizi daha düşünceli kıldığında, insanlar işten döndüğünde ve ne yaptıklarını yahut yapacaklarını düşünmeye vakitleri olduğunda, unutamadıklarının şarkıları ve sesleri sokaklardan geçtiğinde biz haritalarımızı önümüze alır ve biraz nemli gözler ve biraz titreyen ellerle yaşamımızın güzergahını araırız.

Bu arayış saatlerinin korkunç endişesi! Uçurumların ve bataklıkların berbat korkusu! Her şey hafif ve rengarenk işaretlerle çizilmiş bu kağıtlara. Orada, bir tarafta, iyi budanmış ormanlarıyla, içinde altın rengi balıkçıkların oynaştığı gümüşi akarsularıyla, açık mavi ve pembeye boyanmış Sevecenlik Ülkesi var. Fakat ormanların kararttığı, kan lekeli, sarp dağlarla örtülü, ne nehirli ne de göllü, öfkeden ölen birinin yüreği misali amansız ve kurak Korku Ülkesi de var. Ve yanında, ne ilginç rastlantı, hareketli buharlarla örtülü, çevik vaşaklarla hayat bulan, görüntü oyunlarıyla dolu, Serap esintisiyle can bulan çölleriyle, gezginlerin ayaklarının altına mucize eseri köprüler seren sarp kayalıklarıyla Rüya Ülkesi var. Ve daha uzakta iyi yağlanmış toprağı ve dolu ahırlarıyla Pazar Ülkesi'ni; inzivaya çekilmişlerin barakacıkları ve bazilikaların armonileriyle Tanrı Ülkesi'ni; çığıltı gürültüleri ve kokuşmuş nefes dolu Kelime Ülkesi'ni görürsün.

Biz, bütün bu bölgeleri ve diğerlerini dünya haritasında, akşamları, lambanın alışılagelmiş ışığının altında görürüz. Ayrıca hazinelere ve esrimeye çıkan sokakları görürüz; bizi, emen bebek beşiğine götürür ya da bizi kıyısız okyanusa atarlar, hedefleri çılgınlık ya da güçtür, çukur ya da tahttır. Bütün bunları görür ve ateşli parmaklarımızla haritanın üzerinde yavaşça işaretleyerek takip ederiz. Ve saatler ağır ve hüzünlü geçer, bağırıp çağıran adamlar geçer, gülen kadınlar geçer ve biz hala sokakların dolambaçlarında ilerler ve kestirme yolları keşfederiz,

patikaları tahmin eder ve muhteşem geri çekilişi ya da her toprağı istila edişi bekleyen bedenimizi işaret ederiz. Bu arada zaman, sessiz acımasızlığıyla akar. Onun, ayakkabısız şeytanlar ordusu misali kapımızı yavaşça tekmelediğini duyarız. Her gün bir şeytandır, her saat bir şeytandır, her dakika bir şeytandır, ey dostlar. Kimse bunun farkına varmaz, kimse bunu yüksek sesle söylemez mi? Her günün, her saatin, her dakikanın bizi daha az genç, daha az güçlü, daha az ebedi kıldığını size korkuyla hatırlatmak zorunda mıyım yani? Zamanın ölümünü, hayatın ölümünü, kurtarıcıları tanımayan ve yeniden doğuşları bilmeyen ölümü düşünerek sizi korkudan titretmek zorunda mıyım? Size hala bir kez daha korku ve endişeyle, çözecek kısa ipimiz, soluyacak az havamız, öpecek az dudaklarımız, yaratacak az anlarımız olduğunu söylemek zorunda mıyım?

Bütün bunları asla düşünmez misiniz? Asla durmak bilmeyen hızlı kaderin bu sıkıştırmasını hissetmez misiniz? Ruhunuzu düzensiz biçimde keserken, paçavralarınızı balkonlara asarken, güzergahlarınızı çizerken sizi asla şaşırtmaz mı, kendi öfkeniz, küçümseyişiniz, iğrençliğiniz sizi asla şaşırtmaz mı? Hiç, sizi anatomik salondan ve coğrafya haritasından dışarı çıkartacak, şiddetli bir coşkunuz olmadı mı; bağırsaklarınızı saklamak ve çizilmiş dünya atlasınızı yırtmak için vahşi bir istek hiç mi duymadınız?

Öyleyse bunu bir kerecik yapın, dostlar! Söyleyin: Yoksa kendi gösterimizi sunmak için mi buradayız? Hangi yüce emprezaryo[2] bizi senaryoya dahil etti? Dalavereci bir şarlatan gibi ağzımızdan altın kaplama pılı pırtıyı kusmak için mi panayırdayız? Yaşamı parça parça, damla damla tüketmek, yapmaktansa yapacaklarımızı söylemek, hiç çıkmayacağımız yolculukların hoş virajlarını çizmek, asla elde edemeyeceğimiz zaferleri kağıt üzerinde tasvir etmek, ayak izlerimizi asla bilmeyecek asıl yolları işaretlemek zorunda mıyız?

Küçük bir çaba, dostlar. Bizi epey cezbeden o hiddetli ve köpüklü deni-

[2] Bir sanatçının çalışma programlarını ve anlaşmalarını belli bir yüzde karşılığında düzenleyen kimse [ed.n.].

ze atalım kağıtlarımızı. Deniz, sır saklamayı bilen temkinli bir tanrıdır, bize asla ihanet etmez. Niyetlerimizin cesetlerini kıyıya atmayacaktır. Bir gün, kim olduğumuzu ya da olmaya çalıştığımızı güzel sözcüklerle anlatmayı bırakalım; kahraman vurgularla kendimizi gece kaçışlarına ve keşiflere sunmayı keselim ve yürüyelim. Kelimeler, son kez, hiçbir kralın önünden yürümeyen uşaklar olsunlar.

Hatta güneye ya da kuzeye dönelim! Klasikler ya da romantikler, ne fark eder! İsa için ya da Şeytan için, olsun varsın! Lirikler ya da diyalektikler, kelimelerin efendileri ya da arzunun kaptanları: istediğimiz ya da yapabileceğimiz yahut bildiğimiz şey. Fakat Tanrı adına bir şeyler yapalım, kendimize, yoldaşlarımıza, düşmanlarımıza eserimizi, istilacı ve üretici gücümüzün örneğini verelim. Küçük de olsa büyük de herkes kendi işini yapsın, mütevazı yulaf da olsa altın başak da herkes kendi mahsulünü toplasın!

Gemi kıyıda, limanda, kara katrana bulanmış, bütün yelkenleri rüzgara, bayrakları ışığa dönük. Kaptan pruvada ufku gözetliyor; adamımız, haritaya eğilmiş gelecek rotayı arıyor. Fakat gemi kıyıda kalıyor, çapalar hala dibe gömülü, gemi hareket etmiyor, gemi daha demir almıyor.

Süvari, şehrin kapılarının önündeyken bindi atına. At semerli, süvarinin elinde gergin yay var, süvari ok atmıyor, kılıç kınından çıkmıyor.

Sen, insan, yaşamın kıyısında duruyorsun ve uzağı gören soğuk gözlerin seziyor, eşit şiddetle arzulayan ve iğrenen kalbinin atışı duyuluyor, dünyaya çarpmak üzere olan yırtıcı hayvan hırsındaki nefesin dinleniyor.

Fakat işte, sabırsızlanılan, bekleyiş saatinde meydana geliyor. Gemi dalgalanıyor, suların aynasında sallanıyor ve onu yere bağlayan zincirleri inletiyor; at tepiniyor, heyecanlanıyor ve burnunu ileriye, kokulu çimenliğe, çalkalanan tarlaya doğru uzatıyor.

TUTUKLUNUN KEHANETİ

Karanlık bir et hapishanesinden dünyaya geliyoruz biz, dostum ve kardeşim. Ve özgür kalır kalmaz yeni bir hapishane inşa etmek istiyoruz; daha korkunç bir hapishane, bir ruh hapishanesi. Çocuklar, sabırsız ellerimizle yüksek duvarlar örmek için çalışarak büyüyoruz; her gün taşlar yığıyoruz, her gözyaşı bize çimento için lazım, her acı daha yalnız, her keşif daha uzak kılıyor bizi. Hülyalı gözlerle kendimizi, sadık bir evdeymişiz misali kendi şahsımıza kilitliyoruz.

Ve ergenliğe ulaştığımızda hapishanemiz (bizim kalemiz) hazırdır ve sadece bazı anne veya aşıklar gözlerdeki deliklerden değişimin içine sızmayı denerler. Ve sancılı arife başlar. Ruhun kanatları uzar fakat alan daralır. Bu ruhlardan bazılarının üzerine eğilin ve onların yeraltındaki, faydasız ve öfkeli vuruşlarını duyun. Gözler ışığa daha çok alışır fakat ışık kaybolmaktadır. Ses, ilk akortlarını arar ve etrafında kimse artık onu dinlemez, kimse artık onu anlamaz. Gözyaşları akar ve onları kimse fark etmez; öfkeler patlar ve kimse onlardan korkmaz. Çember daralmaktadır, kale kapıları kapanır, kale çöker ve bir mağaraya dönüşmüş gibi görünür. O vakit biz bu kalenin ve bu hapishanenin içinde kilitli ve zincirlere bağlıyızdır. Hiçbir pencere ve hiçbir kapı,

rüyada görülmemiş hiçbir gökyüzü, göz bebeklerine eliyle vurmaya gelmemiş hiçbir ışık. Bir tek hücreli gibi kapalı kalmış, bir hücre misali saklı, insanların zekası hakkında artık hiç umudu kalmamış bir gece kedisi gibi sessizsindir. Ve karanlığın, sessizliğin içinde bir ses sana tekrar eder: Söylemek istediğin şeyi kimse sana söylemeyecek. Öğrendiğin şeyi kimse bilmeyecek. Kimse ölümde sana yoldaş olmayacak. Ve alçaklığın sesi yeni fuhuşlarda senin yardımcın olacak ve duvarlarının arkasında titreyeceksin, güzel bir saldırı yapmak ve düşmanlarının kollarına koşmak isteyeceksin. Ve o zaman giyinip süsleneceksin; bayrakların en güzeli bir meşale ateşi misali yumruğunda parlayacak ve sen en renkli kıyafetleri, en dalgalı kuştüylerini, en zarif nakışları, en parlak silahları kuşanacaksın. Ve güneşe, toprağa, ışığa, özgürlüğe çıkmak isteyeceksin. Mesih ateşi seni yakacak, Hezekiel ve İmran'ın kahin ruhu göğsünde kıpırdanacak. Ve hemcinslerinle konuşmak isteyeceksin ve onları evlenilecek kadın misali evine çağıracak, okşayışlar ve gülümsemelerle onları emzireceksin. Ve herkese karşı tanımadığın büyük bir aşk, çılgın bir anne şefkati, yatışmaya çalıştıkça daha da hiddetlenen bir arzu saracak içini. O vakit Hıristiyan maskesi yüzünde biçimlenecek kendi kendine, yumuşak bir balmumu misali, sen onu üretmeden ve aramadan. Gerçeği, iyiliği, yüceliği, zenginliği ortaya çıkartmak isteyeceksin. Kelimeler, tutulmuş ağlayışlar misali boğazında düğümlenecekler, yorulmak bilmez sular misali ağzından taşacaklar, solduran tatlılığı ve titreten sövgüyü bulacaksın. Çıplaklıklarına rağmen gölge bahşeden kütükler misali kalkacak havaya ellerin, endişeli bir insan kalabalığı misali kıpırdanacak saçların, dağın üzerinden hükmetmek ya da çarmığa gerilmek istermişçesine uzayacak bedenin.

Eski sözcülerin papazımsı gölgeleri gece yastığına gelecekler o vakit: korkunç yasalar sunan yakıcı çalılığın hala kör ettiği Musa'yı göreceksin; yorgun zeytin ağaçlarının altında alçaklık gözyaşları döken İsa'yı göreceksin; yüreğindeki vahşi umutla kumlarda at koşturan

Muhammed'i göreceksin. Ve herkes sana kardeş görünecek ve sen de onlar gibi bir halkı ateşe vermek, hayallerle bir ırkın başını döndürmek, dünyayı alt üst etmek isteyeceksin.

Ve ayakların dağları arayacak, sesin, kalabalıkların izinde gidecek ve sen eşsiz ve yaradan olmak isteyeceksin. Yeni zamanlar ve yeni yasalar senden başlar gibi gelecek sana ve eski tanrıların imgelerine gülümseyerek bakacaksın ve tapınaklara kapatılmış eski tahtaları ellerinle kırmak isteyeceksin.

Bütün bunları, ruhun tıka basa dolduğunda, büyüdüğün mağara sana fazlasıyla dar geldiğinde, sana, karanlık yalnızlığından dışarı ışık yayılacak gibi geldiğinde hissedeceksin. Ve o vakit bir Tanrıya benzediğini hissedeceksin ve onu öldürecek yüreğin olmasa da Tanrı'nın oğluyum, diyeceksin.

Böylece dünyaya, ata biner, marş söyler halde, takı ve kıyafet zengini, bir kral gibi gururlu, bir sultan gibi bağışçı, bir saray kaçığı gibi gülümseyerek geleceksin.

Özellikle de bir kaçık gibi, ey dostum, ey kardeşim. Ve özellikle de bir saray kaçığı gibi. Saldırın, senin yenilgin olacak. Başkalarına o denli çok ışık saçacaksın ki, ilk gözü kamaşan sen olacaksın. Sen, dostum ve kardeşim, bir kalabalık umar, arzularken daha yalnız, daha da çok yalnız olacaksın, çünkü kalenin ötesinde *kimsenin olmadığını* bileceksin. Ve günün birinde, bütün çıngıraklarını oynattıktan, bütün sözcüklerini attıktan, bütün kıyafetlerini güneşin altında parlattıktan, bütün bayraklarını salladıktan ve bütün borazanlarını üfledikten sonra tek başına, terk edilmiş, kalabalık tarafından meydanda bir anda terk edilmiş bir şarlatan misali acılar içinde kalacaksın. Ve ağlayış günü gelecek, ey dostum ve kardeşim, büyük, derin, sessiz ağlayışın günü! *Çölün keşfedildiği* gün!

O zaman soyunacaksın bütün giysilerinden ve her sözcük sana boş, küçük, saçma bir ses, eski bir kabuk, kirli bir elbise, gereksiz bir oyuncak gibi görünecek. Ve bayrakların çamurun içine düşecek, borazanların her nefeste susacak ve sadece, rüzgarın öfkesiyle sallanan yaşlı ağaçlar sana merhamet göstermek için kafa sallıyorlar sanacaksın. Bir dilenci gibi çıplak, bozkırdaki bir avare kadar kökünden kopmuş, sonsuz hayata mahkum olmuş biri gibi çaresiz kalacaksın. Her şeyi bağışlamış ve her şeyi kaybetmiş olacaksın. Güneş seni artık ısıtmayacak, su, susuzluğunu gideremeyecek, hava göğsünden firar ediyormuş gibi gelecek. İşte o zaman babaların trajik kayboluşunu hatırlayacaksın: Tanrı tarafından çağrıldığını söyleyen, insan gözünün göremeyeceği kadar yok olan ve eserinin hiçliğine yalnız başına ağlamaya giden Musa'yı; çok yakındaki büyük acıya değil, misyonunun gereksizliğini keşfettiği için korkunç gecede ağlayan İsa'yı...

Ve sen de anlayacaksın, senin olmayanı vermek istemiş olduğunu: gerçeği; bağışlarını toplamak için kabı olmayanlara bağış yapmak istemiş olduğunu; kimse seni anlamadan konuşmuş olduğunu, kimsenin söylemek istediğini anlamamış olduğunu.

Son gün gelmiş olacak. Yüreğin, yerle bir olmuş bir şehir, paramparça bir kule gibi. Ve dünyanın kalbinde gizli kalmış birkaç ateş bulmak için derin kül tabakalarını daha da kazmak isteyeceksin. Fakat her şey sönmüş olacak, her şey soğuk olacak, yıkıntıların arasındahiçbir kıvılcım dans etmeyecek, gezginin çağrısına uzaklardan hiçbir yuva yanıt vermeyecek. Sen ölmüş olacağın için her şey ölmüş olacak. Ve kendine güzel bir mezar kazacak gücün dahi olmayacak!

....

Öyleyse, dostum ve kardeşim, sana tek bir şey kalıyor: Eski mağaran, gizemli inin, tamlık gününde terk ettiğin kapalı kalen. Hala yük-

sek kara duvarları, yeraltı labirentlerini, kışkırtıcı karanlık dişiyi hatırlarsın. Çocukluk hücrene geri dön, ey ölümün eşiğindeki dilenci! Yedi anahtarla kilitlenmiş, yedi mühürle kapatılmış manastırında tekrar kendine duvarlar örme gücünü topla. Kendi kendinin tutsağı ve gardiyanı ol. Kayalar arasında, dağ kuşları misali, bir başına ölmeyi öğren.

Başkaları diye adlandırdığın gizemli hayaletleri kapının dışında, arkanda bırak. *Kendin* olmak istiyorsan onları *benzerlerin* olarak çağırma. Onlara benzemek için farklı olman, kendinden farklı olman, ağları sermen, tuhaf tarzda kapüşon takman, pis mantolara sarınman lazım. Ve düşün ki –korkunç iş!– belki de, herkes senin yapmaya zorunlu olduğunu yapacak ve herkes alçalmışları görmek için alçalacak, gizlenenleri bulmak için gizlenecek, maskelileri tanımak için maske takacak! Öyleyse kendi çılgınlığına gülme, sözcüklerinden nefret etme, görevine lanet okuma. Güzelce ölmek için daha vakit var. Kalene çıplak gireceksin, fakat senin bu eski zenginliğinin çıplaklığı daha da güçlendiği zaman! Sana en çok ağırlık vereni dışarı atmış olacaksın, bütün *görünüşlerini* ve bütün hayalperest umutlarını. Seni sıkan ve mahveden şey yok artık: içine düştüğün çalıların kuru dalları arasında ve aştığın nehirlerin çamurlu sularında kaybettin onu.

Önceden sen *söylemek* istiyordun ve şimdi kimsenin *söyleyemeyeceğini* fakat sadece *şarkı söyleyebileceğini* biliyorsun; önceden başkalarının ruhlarına girmek istiyordun ve şimdi her ruhun, senin ruhun misali tek, girilmez, aşılmaz olduğunu biliyorsun, dost ve kardeş. Eğer hükmetmek istiyorduysan, *her şey senin* olduğu için hiçbir şeyin senin olmadığını biliyorsun.

O anda sürgünden geri döndüğün gürültülü mağara artık sana çok dar ve karanlık görünmeyecek. Sanki öfkeli bir dev onun duvarlarını kırmak istermişçesine günbegün açılacak, genişleyecek. Işık ve karanlığın İncilsel ayrımı senin gözünde sona erecek. Çocukluğunda sana

gece gündüz söylenenleri artık anlamayacaksın. Kitaplara bağlı kalmış karşısavların sınırlarını aşmış olacaksın. Ve mağara, sisten bir çelenk gibi, büyülü bir sur gibi yavaş yavaş yok olacak ve bilmediğin ve tanımadığın, tanımayacağın ama yaşayacağın bir dünya senin gerçek ayrıcalığın olacak. Ve bir gün, bu sessiz yaşam dünyasında, sana kesik dilini göstermek için ağzını açan, çarpıcı ve şehvetli büyük bir yılan çıkacak karşına. Eski zayıflık, eski alçaklık yenilmiş olacak. Aldatıcı kelimeye artık kanmayan, pinti Yahudi bostancının elmalarıyla artık beslenmeyen Havva ölecek.

Ve bu zaferi kutlamak için *hiçbir* marş okumayacaksın!

ŞEYTAN BANA DEDİ Kİ

I

Bütün yaşamım boyunca Şeytan'la yalnızca beş defa konuştum, fakat şu anda hayatta olan herkesin arasında ona en alışık olan ve onu en yakından tanıyan kişi benimdir kesin. O bana –saklamaya çalışmadığım belli bir gururla bunu doğrularım– bazen neredeyse beni duygulandırmayı başaran hoş bir rızayla yaklaşıyor. Onunlayken, onu dinlemekten başka bir şey yapmıyorum. Hatta, yanlış söylemeyeyim: onu dinliyorum ve ona bakıyorum. Şeytan, an azından şu ana kadar bana göründüğü üzere, sıradanlığın arasından çıkan bir figür. Uzun boylu ve fazlasıyla solgun: Hala bir hayli genç, fakat çok fazla yaşamış ve yaşlılıktan daha üzücü bir gençlik onunkisi. Bembeyaz ve uzun yüzünde, kapalı ve kilitli, ince bir ağız ve ayrıca kaşlarında dikey olarak yukarı yükselen ve neredeyse saç köklerinde son bulan tek ve çok derin bir kırışık dışında dikkat çekici bir özellik yok. Onlara bir saniyeden fazla bakamadığım için gözlerinin renginin ne olduğunu asla iyi anlayamadım ve asla çıkartmadığı büyük ipek kasket onları tamamen gizlediği için saçlarının rengini dahi bilmiyorum. O, yakışan şekilde siyah giyinir ve ellerinde her zaman eldiven bulunur.

Bu sıralar dünyaya gelmeye karar vermesi biraz zor. Bir gün bana sıkıntılı bir ifadeyle, artık insanların onu ilgilendirmediğini itiraf ediyordu. Ucuza satın alınırlar ama değerleri gittikçe daha da azalır. Ne ilikleri var, ne ruhları ne de ilhamları; belki de kural sözleşmesini imzalamak için kanları yeterince kırmızı bile değildir.

Bunlara rağmen o, bazı günler fazlasıyla kalabalık ülkesinde sıkıldığında aramıza gelir. Kimse onu gerçekten fark etmez, çünkü insanlar onu artık tanımıyorlar ve kendilerinden biri zannedip hatta gülümseyerek, korkutucu derecede emin bir edayla şapka çıkartarak yanından geçip gidiyorlar. Fakat ben onun geçiş izlerini hep duyuyorum ve dostluğunun keyfini çıkartıyorum. Şeytan ile sohbet, bildiklerimin arasında en faydalı ve hoş olanıdır ve hayatı, özellikle de kendi içimizdeki yaşamı Heidelberg Üniversitesinin kütüphanesinde okunan büyüklü küçüklü bilimsel hazırlık incelemelerinden daha iyi anlamamızı sağlayanlardan birisidir.

Şeytan'dan daha bağışlayıcı bir varlık hiç tanımadım. Sapkınlıkları, serserilikleri, pislikleri ve insanların hayvanlıklarını o denli iyi tanıyor ki, artık onu hiçbir şey şaşırtmıyor ve kızdırmıyor. Bir yaşlı bilge kadar güler yüzlü ve barışçıl ve bana dünyadaki bütün Hıristiyanlardan daha Hıristiyan görünüyor bazen. Ona hüküm giydiren ve kendinden uzağa kovan O'nu dahi affetti. Bir kral, etrafında fazlasıyla kibirli ve düzensiz varlıkların olmasına izin veremeyeceğine göre, Her şeye Kadir'in onu Gökyüzü'nden aşağıya atarak doğru bir iş yaptığını, onun hakkında konuşurken kabul ediyor. "Onun yerinde olsaydım, asiyi daha korkunç bir cezaya çarptırırdım," diye itiraf etmişti bir keresinde. "Onu hareketsizliğe, durağanlığa mecbur ederdim. Fakat Tanrı bana karşı cömertçe bağışlayıcı davrandı ve bana, benim için en uygun olan kariyeri takip etme şansını verdi. Bugün bundan biraz sıkıntı duysa da, yakınmak için pek bir nedenim yok; gök kubbenin huzuru içinde epey bir sıkılırdım."

O, insanların karşısında da biraz ironik, ama yine de söylemek lazım, her zaman gizlemeyi başaramadığı ve kararlı bir aşağılayıştan arınmamış bir iyilikle can bulur. O, görevi gereği, insanlara eziyet edendir, fakat uzun süreli alışkanlık onu daha az zalim ve daha az korkunç kılmıştır. O artık Orta Çağ'ın kıllı ve canavarımsı, manastırlardaki bakireleri okşamaya giden ve çöldeki papazların ıssız ateşlerini uyandıran kuyruklu ve boynuzlu şeytanı değildir.

Denemenin kesinkes faydasız olduğunu artık gördü. İnsanlar kendi başlarına, kışkırtmaya ve çağırmaya gerek kalmadan doğal olarak ve kendiliklerinden günaha giriyorlar. Onları kendi hallerine bırakıyor ve onlar, suyun bayıra doğru akması misali ona doğru koşuyorlar. Bu yüzden onları ele geçirilecek düşmanlar gibi değil, harçlarını dua okutmadan ödemeye hazır iyi ve sadık kullar olarak görüyor. Bu yüzden, bu sıralar biz insanlara karşı hor görmeyi yok etmeyen fakat onu vurgulayan ve ortaya çıkartan belli bir acıma duygusu doğdu içinde. *Daha yukarısını* ve *daha ötesini* arayan biz insanlar için belli bir önemi olan bir şeyi bana açıkladığı son sohbetimizde beni bu konuda ikna etti.

II

Ona son olarak Floransa'nın çevresindeki, aralarından zeytin ağaçlarının dalları uzayan gri duvarlarla sarılmış o ıssız sokaklardan birisinde rastladım. Siyah ciltli bir kitapçık okuyor ve sanki gülmeyi bilen bir oymuş gibi kendi kendine gülüyordu. Yanaştım, beni gördüğü an kitabı kapattı, koluma girdi ve bana anlatmaya başladı:

"Bu kitapçığı yüzyıllardır tanırım: Kutsal Kitap'tır, onu ara sıra, keyfim yerine gelsin diye tekrar okurum. Şu anda okuduğum İngilizce ve İngilizcenin Tevrat'a çok iyi uyduğunu fark ettim, fakat İncil'de İtalyancayı tercih ediyorum. Şu anda, bininci defa Yaradılış'ın ilk bölüm-

lerini okuyordum ve siz bunun nedenini iyi bilirsiniz. Bunların içinde önemli bir rolüm var ve bazen kibirli olmakla beraber biraz da kendini beğenmişimdir. Doğruyu söylüyorum, bazen kendimi, eski oymalardaki gibi bir ağaca dolanan yılanın güzel kılıklarına bürünmüş, siyahi kafarını istekli Havva'nın yumuşak, çıplak vücuduna doğru uzatmış halde tekrar görmek hoşuma gidiyor. Fakat şeytana uyma hikayesinin Tanrı kulları tarihçiler tarafından bu denli değiştirilmiş olması gerçekten çok yazık. İleride bir gün, eğer vaktim olursa, Kutsal Kitap'ın düzeltilmiş bir basımını kesin hazırlayacağım ve sadece düzeltilmiş değil genişletilmiş de olacak, çünkü azizler ve dindar yazarlar adımı yazarken birçok kez iğrendiler ve en büyük girişimlerimden bazılarını karanlıkta bıraktılar."

"Şeytana uymaya dönersek, sevgili dostum, kutsal anlatının yüzsüzce saptırıldığını tekrar ederim. Bunu hiçbir insana asla söylemedim ama sizin, hiç kimsenin kendi kendine keşfedemeyeceği şeyin söylenebileceği birisi olduğunuzu sanıyorum. Kısacası, kelimenin tam anlamıyla bir kışkırtıcı ve aldatıcı olmadığımı size itiraf edeceğim. Yasak meyveyi tatmasını sağlamak için Havva'yla konuştuğumda insanları felakete sürüklemek gibi bir niyetim yoktu. Tek amacım, o zamanlar bana kötü davrandığına inandığım Yehova'dan intikam almaktı. Yani onlara güçlü rakipler hazırlamak istiyordum ve bu yüzden Havva'ya 'Bu meyvelerden yiyin ve *Tanrılara benzeyin,*' derken aslında yalan söylemiyordum."

"Sizi temin ederim ki saf ve içten gerçeği söylüyordum. Nitekim yasak ağaç bilgeliğin, bilimin, Yahudi'nin dediği gibi sadece iyilik ve kötülüğün değil, gerçeğin ve yalanın, görünürün ve görünmezin, göğün ve yerin, hayvanların ve ruhların ağacıydı. Ve siz, sevgili dostum, *bilgeliğin güç olduğunu* ve Tanrı olmanın tamamen bilge ve güçlü olmak anlamına geldiğini biliyorsunuz. Yani aslında, insanlara Yehova'ya benzemelerinin yolunu göstererek onları kandırmak niyetinde de-

ğildim. Benim ilgilendiğim başarmalarıydı, çünkü onların yardımıyla Gökyüzü'nü tekrar ele geçirmeyi umuyordum."

"Bana bir şeyler sormak istediğinizi gözlerinizden okuyorum ve ne sormak istediğinizi biliyorum. Nasıl oldu da, yani Adem ve Havva yasak meyveyi yedikleri halde Tanrı'ya dönüşmektense kendi Tanrı'ları tarafından güzel bahçeden kovuldular?"

"İsterseniz bu görünürdeki sırrı size kısaca anlatayım. Havva o anki karmaşada ağaçta birçok ve birbirinden farklı meyve olduğunu fark etmedi ve ona dediklerimi duymadı, yani bilgeliğin bütününe ulaşmak için onlardan az yemenin yetmeyeceğini ama *bütün ağacı temizlemek gerektiğini.*

Nitekim o bir tane yemekle yetindi ve kalanların tamamını hızla toplayıpyiyecekkadar tezkarar veremedi ve böylece Yehova'nın tehlikeyi sezip sizi hemen ebedi buyrukla ele geçirecek vakti oldu. Eğer Adem ve Havva muhteşem ağacın bütün meyvelerini yeseydi, Koca İhtiyar onları Cennet'ten dışarı atacak gücü bulamazdı. Tanrı'ya karşı Tanrı olurlardı ve hiçbir melek, ateş saçan kılıçlarla donanmış olsa bile, onları kaçırtmazdı. *Tanrı onları cezalandırabildi, çünkü günahı tamı tamına işlememişlerdi.* Başlangıç günahı cezalandırıldı, çünkü yeterince büyük değildi. Dünyada bu hep olur ve bir suçun ufakken cezalandırıldığını, büyükken ödüllendirildiğini göstermek için size Büyük İskender'le korsan arasındaki konuşmayı bir kez daha hatırlatacağım."

"O çok eskide kalan günde insanoğlu Tanrı'ya dönüşmek için elindeki müthiş bir fırsatı kaçırdı ve ben Gökyüzüne dönmek için az sayıdaki olasılıklarımdan bir tanesini kaybettim. Fakat çok sayın arkadaşım, ben inanıyorum; ve siz insanlar Şeytan'ın tavsiyelerine pek kulak asmadığınız için söylüyorum, sizin *hala ağaçtaki meyveleri yiyecek vaktiniz olduğuna*, Tanrı'ya dönüşmek için vaktiniz olduğuna inanıyorum. Siz, Yeryüzü Cenneti'nin ilerleyişini artık hatırlamıyorsunuz ama ben o ağacın birkaç tohumunun dışarıya düşüp şimdiden bir çalıya dö-

nüştüğünü biliyorum. Bahsedilen, onu kendi ormanlarınızda aramak, eğitmektir, ki büyüsün ve bir kez daha meyvelerini versin. Ve o zaman –bazı kıskanç kulların sizin rakibiniz gibi gösterdiği dostunuza inanın– o zaman rahatça, doyana kadar yiyebileceksiniz ve benim vaadim gerçekleşmiş olacak."

"Bana, bu ağacı ve meyvelerini tanımak için birkaç bilgi, birkaç işaret mi sormak isterdiniz? Size hiçbir şey söyleyemem. Onu sabır ve kararlılıkla kendi başınıza bulmanız gerekiyor. Ve onu bulur bulmaz bana haber verin, çünkü o vakit görevim tamamlanmış olacak ve belki de iyi Tanrı beni tekrar kendine çağıracak."

Bu noktada Şeytan'ın sesi biraz hüzünlendi. Alnının ortasında yükselen derin ve düz çizgi bana daha endişe verici göründü. Mahzun bir düşünceye kapılmış gibi birkaç saniyeliğine durduktan sonra akşamüstünün durgun gökyüzünde titremeye başlayan yıldızlara bakarak sessizliğin içindeki yürüyüşüne devam etti.

AYARTILAN ŞEYTAN

Dün gece rüyamda tuhaf bir girişimde bulundum, bu sabah onu gerçekleştirdim ve bu akşam onu anlatıyorum. Olmayan şeylerin gerçekliğine inanacak kadar bilge olanlar beni dinlesinler.

Rüyalarımda Şeytan'a sıkça rastlarım ve dün gece de onu gördüm. Onu rüyamda gördüm ve onun yanı sıra rüyamda bir ayartılma da gördüm fakat –doğru anlayın– beni ayartan o değildi, *Şeytan'ı ayartan bendim*! Rüya öyle ani ve tuhaftı ki sıçrayarak uyandım ve gecenin geri kalanında, bir anlığına görünen o sahneyi ve birkaç saniyeliğine dinlenen o sözcükleri aklımdan silemedim.

Bu sabah, o tuhaf gece görüsünden kurtulmak için onu uyanıkken gerçekleştirmekten başka çarem olmadığına kendimi inandırdım ve daha fazla düşünmeden yola koyuldum.

Evimin bulunduğu sokağın sonunda Şeytan beni bekliyordu. Bir anlığına rüyadan haberdar olduğunu ve bunu benimle dalga geçmek için onun yaptığını düşündüm. Konuşmalarımıza kara ve iri gölgesiyle sık sık barınaklık etmiş yaşlı selviyi beraberce ziyaret etmek için birkaç gün öncesinden buluşmayı kararlaştırdığımızı hatırladığım zaman biraz korkuyla geri dönmek üzereydim.

Sessizce yürüdük, birbirimize merhaba bile demeden. Şehir dışına çıktığımızda Şeytan hala susuyordu fakat rüya bana hiç olmadığı kadar canlı ve buyurgan göründü ve dudaklarım hareket etti.

Fakat konuşmadım. O sürekli sessizlikte konuşmaya nasıl başlanır ki?

Sabırsız ve suçlayan bir edayla tepesi bir nebze sallanan yaşlı selvinin yanına nihayet ulaşmıştık. Sırtlarımızı, geniş ve sağlam gövdesine yaslayarak oturduk ve Şeytan hala susuyordu. O zaman, derindeki bir kaynak bir anlığına açılmışçasına, söylemem gereken sözcüklerin çağladığını, yükseldiğini, taştığını hissettim. Ve Şeytan'la bu şekilde konuştum:

"Ustam ve dostum, senin için kışkırtılma günü geldi işte. Sen artık insanları kışkırtma kabiliyetine sahip değilsin ve artık insanların seni kışkırtmaya gelmesi gerekiyor. Adem'de başarmıştın, İsa'yı elinden kaçırmıştın ama sen ne bir insan ne de bir Tanrı'sın ve ben, Tanrı'ya dönüşmekte olan bir insanım. Bu yüzden seni kışkırtmaya ve Adem'le çocuklarının intikamını almaya hakkım ve gücüm var."

"İlk insanlara tanrısallığı vaat etmiştin sen; İsa'ya dünyanın krallıklarını, Faust'a kudreti. Fakat ben sana daha iyi bir şey öneriyorum, yani Tanrı'nın maymunu olmanı, var olan şeye sahip olmanı değil, Tanrı'nın gerçek karşıtı, varoluşun değişmez yıkıcısı olmanı öneriyorum."

"Senin, Tanrı'nın büyük rakibi, işlerin yüce inkarcısı ve yıkıcısı olduğunu söylüyorlar ama bu hiç de doğru değil. Sen Tanrı'yı mucizelerle taklit etmeye çalıştın, onun gibi hüküm sürdün ve yönettin, onu, akıllı bir berberi şebeğinin sahibini taklit etmesi gibi taklit ve takip ettin. Sen gerçekten Tanrı'nın karşıtı olmuş olsaydın, uzun zamandır onun yaptıklarının tersini yapmak zorunda kalırdın. Sadece papa karşıtlığı ve İsa karşıtlığı yapmayı bırakırdın: Gerçek *Tanrı-Karşıtı*'na dönüşmüş olurdun. Tanrı'nın en büyük eseri neydi? Dünyanın yaradılışı. Senin en büyük eserin ne olmalı? Dünyanın yıkılışı. Sen, –anlıyor musun?–

dünyayı karıştırıp zorlaştırmamalı ama onu yıkmalı, ortadan kaldırmalı, yok etmelisin."

"Nasıl oldu da, böbürlenen korkak, şimdiye kadar dünyanın var olmaya devam etmesine katlandın? Neden evreni ortadan kaldırmayı beceremedin, kozmik devrimci? Tanrı'nın *Fiat*'ına[3] büyük yanıtı vermeyi, birkaç asırlık bir aradan sonra daha güçlü bir *Preat*[4] ile itiraz etmeyi ne zaman becereceksin?"

"Tanrı'ya alışıldık garezcikleri yaptıkça, ona birkaç ödleğin fikrini savundukça, göğün ve yerin bir taraflarını kargaşaya soktukça Tanrı'nın zıttı olmak anlamına gelen misyonuna sadık kalmamış olacaksın. Bu yalancı mücadelelerden sıkılmış bazı insanlar adına sana bunu yapmanı ya da yok olmanı emretmeye geliyorum!"

"Sana, en fazla, dünyayı hangi yolla sona doğru götürebileceğini söyleyeceğim. Eyleme geçme biçimini tamamen değiştirmen gerekiyor. Şimdiye dek bir ortalık karıştırıcı ve karmaşa yaratıcıydın, hareket ve değişimlerin yaratıcısı anlamına denk gelen hareketli ve türlü türlü bir ruhtun. Bütün bunların hepsi muhteşem derecede saçma. Sen, hareketin zaman içindeki değişim, değişimin farklılık yaratma ve gerçekliğin, değişik şeylerin bir bütünü olduğunu biliyorsun. Farklılıklar ne denli çok olursa, gerçeklik de o denli gerçek olur. Farklılıkları arttırmak, yani hareketlendirmek ve değiştirmek, gerçekliği büyütmektir; farklılıkları azaltmak, yani durdurmak ve denkleştirmek, gerçekliği azaltmaktır."

"İnsanlar, farklı nesnelere değil, nesnelerin kategorilerine yarayan, yani salt onları birbirine benzer kılan belli başlı grupları göz önünde tutan kelimeler aracılığıyla denediler bu cinayeti işlemeyi. Halkın felsefeci, yani bilgelik aşıkları olarak adlandırdığı bazı kişiler başkalarının çok daha ötesine de geçtiler ve sonsuz hareket

[3] Tanrı'nın ol demesi, yoktan yaratması anlamında [ed.n.].

[4] Tanrı'nın ol'una ve yaratımına karşı; şeytanın yok ol'u ve yıkışı anlamında [ed.n.].

ve biçim farklılığıyla bütün dünyayı tek bir kelimeye indirgemeyi denediler. Bütün bunlardan sonra kendi kendileri için ilahiler okudular ve evren kitabına son kelimeyi koyduklarına inandılar. Fakat onlar, o kelimenin tam olarak her şeyi içinde barındırmak yani her farklılığı reddetmek istemesi yüzünden artık hiçbir gerçeklik içermediğini anlamadılar. Fikir dünyasında teklik, anlaşılmazlık demeye, nesne dünyasında teklik, varolmayış demeye denk gelir. Senin, felsefecilerin sadece rüyalarında yapmış olduklarını gerçekten yapman gerekiyor: Yani kelimeler üzerinde değil, nesneler üzerinde çalışan felsefeci olman. İnsan felsefeci dünyayı tek bir kelimeye indirgemekister ve mantıksal hiçlikte dibe vurur. Sen, dünyayı tek bir şeye indirgemeli ve gerçek hiçliği, hakiki hiçliği, son ve nihai hiçliği elde etmelisin."

"Ben sana yolu gösterdim. Onu takip etmek hala güçlü olan sana kalmış. Farklılıkları erit, sindir, birleştir, denkleştir, eşitle, ortadan kaldır; bütün hayvanları bir hayvana, bu hayvanı bir bitkiye ve diğer bütün bitkileri bu bitkiye ve bu bitkiyi bir minerale ve bütün mineralleri bu minerale ve bütün vücutları tek bir vücuda, bütün maddeleri tek bir maddeye, gücün bütün biçimlerini tek bir biçime ve gücün bu tek biçimini maddenin tek bir elementine indirge ve o vakit dünyanın yavaş yavaş solduğunu, hafiflediğini, ellerinin arasında yok olduğunu göreceksin; sen ve Tanrı tek bir şeye dönüşeceksiniz ve bu tek şey her şeyin parçası olacak ve onunla beraber yok olacak."

"Farklılıklardan nefret et, ayrımlara zulmet, hareketleri durdur, değişimleri engelle ve o vakit gerçekten Tanrı'nın düşmanı, eserlerinin yok edicisi ve onun radikal yadsıyıcısı olacaksın. Senin eylemin, yaratmaya değil her eylemi engellemeye yönelik olsun. Aylaklığa cesaretlendir, esrimeye kışkırt, genel fikir üreticilerine yardım et. Dünya da yavaş yavaş bir derviş gibi tembel ve bir kavram gibi renksiz olacak."

"Böylece nihayet Yaradılış'a yanıt vermiş olacaksın ve hala birileri yazabilirse şayet, sondan sonra ne yeryüzü ne gökyüzü ne de uçurum

vardı, demek zorunda kalacak. Tanrı, o denli memnun olduğu eserinin yok oluşunu görecek ve sen, ihtiyar sürgün asi, öcünü almış olacaksın. Sana kimse hiç böyle büyük bir iş önermedi; kimse bu kadarına kadir olduğuna inanmadı! Evreni, yaratıldığı hiçliğe geri yollayacak ve kendi Hayır'ını Yaradan'ın bin yıllık Evet'inin önüne atacak cesaretin ve gücün olacak mı? Ey Şeytan, senin kışkırtmana verdiğim yanıt budur. Sen bana Tanrı olmayı vaat ettin, ben sana Tanrı'dan daha güçlü bir şey yani onun baş yapıtının yok edicisi, ilk ve son Tanrı-karşıtı olmayı vaat ediyorum."

O noktada sözcükler boğazıma dizilmeyi kestiler ve iç pınarı kurudu. O ana kadar beni hareketsizce ve sessizce, büyük anlayışla dinlemiş olan yoldaşıma baktım.

Her an cevap vermesini bekledim ama o susmaya devam etti ve aşağı düzlükteki sisleri dağıtmaya başlayan güneşe baktı. Dünya, dost selvinin olduğu tepeciğin üstünden yavaş yavaş gözlerimize görünmeye başladı. Rüzgar, sisin öfkeli paçavralarını uzaklara götürüyor ve gizlice ıslık çalıyordu. Ve şeytan bakıyor ve susuyordu. Nihayet ayağa kalktı, bana doğru döndü ve kararlı bir sesle "Gidelim. Daha fazla geç kalamam," dedi.

O an Şeytan'ın ağladığını fark ettim ve onu ilk kez gözlerinde yaşlarla gördüm. Pişmanlık, öfke, mutluluk gözyaşları mı? Gün boyunca bunu düşündüm ama faydasız. Bunu ona rüyada sormak için geceyi bekliyorum.

DALGIÇIN DUASI

On sekiz yaşını doldurduğum aynı gün babam beni tatlılıkla yanına çağırmış ve gerekli ciddiyeti takınarak "Tanrı, dünya üzerindeki her insanın bir iş yapmasını ister. Tarlanın bir kenarına oturup tohum ekenlerin ve tarla sürenlerin işini seyredenleri sevmez o. O halde senin hemen, hayatına bir amaç ve anlam katacak bir zanaat bulman gerekiyor. Seçimin ne olursa olsun, sana engel olmayacağıma söz veririm. Kısacası şimdi karar ver ve söyle," demişti.

Ve Tanrı'ya derinden saygı duyan ve babamın sözünü hep dinleyen ben "Seçim yaptım, dalgıç olacağım," demiştim.

Babamın yüzü biraz solmuştu ama hemen yanıt vermişti: "İstediğin gibi olsun!"

Böylece o günden sonra dalgıç oldum. Çok uzun yıllar boyunca büyük suların derinliğinde yalnız başıma ve sessizlik içinde yaşadım. Bütün denizlerde yaşadım, bütün okyanusları keşfettim, bütün derinliklere indim. Şekilleri sudan aşınmış altın paralarla dolu, uçları

körelmiş çapalarıyla kadırga iskeletlerine rastladım; yumuşak koca gözlü parlak canavarlar gerçek dışı beyazlıklarıyla beni aydınlattılar; deniz kızlarınınkine benzer uzun yeşilimsi gövdeler beni okşadılar; su altına gömülmüş yanardağların kara ağızlarının içine indim; kayıp Atlantisler'in topraklarında ilerledim; deniz kazazedelerinin şişik kadavralarına çarptım; devasa ahtapotların dokunaçları arasında debelendim ve muhteşem inci, tuhaf midye, fosforlu ağaç yığınlarını ve korkunç katillerin geceleri savurduğu hançerleri ve Dogelerin yüzüklerini ve Thule kralının altın kupasını gün ışığına çıkarttım...

Sonunda bütün denizlerin derinliklerini, bütün okyanus vadilerini, en karanlık bütün körfezleri ve en gizli hazineleri tanıyor olduğum bir gün geldi. Bütün tuzlu kokulara bulandığım ve dalgaların her ritmini, fırtınaların her senfonisini bildiğim bir gün geldi. Ve o zaman Tanrı'nın, benim eserimden çoktan memnun kalmış olabileceğini düşündüm ve kendi şehrime, çok uzun yıllar önce bıraktığım yeryüzü canlılarının arasında yaşamak için geri dönmeye karar verdim.

...

Doğduğum ve ölmek istediğim şehre vardığım an korkunç bir iğrenti ve acı bir şaşkınlık duygusu hissettim. Beni çocukken gören hiçbir şeyi tanımıyor, sevmiyordum. Mucizevi yansımalar ve derindenmiş gibi gelen yoğun ışıklarla aydınlanan büyük denizaltı yalnızlıklarına alışıkken, adına şehir denilen çamurlu dar arı kovanına alışamazdım. Gökyüzü bana fazlasıyla yakın ve fazlasıyla solgun görünüyordu; şehir bana, içinde başka hayvanların kılığına girmiş ufak hayvanların birbirlerine tehditkar ve şehvetle bakışarak koşuştukları dar ve kirli koridorlarla çizilmiş tuhaf bir hapishane çeşidi gibi görünüyordu. Hareketli gürültülü kutular, hapsolmuş ve büzülmüş hayvanları içlerinde sürükleyerek koridorlarda sürünüyorlardı; hava, duman ve tozdan kir-

lenmiş, hastalıklı nefesler ve boğucu kokularla kokuşmuştu. İnsanlar bende, ölüme mahkum edilmişler, bağışlanmayı boşu boşuna beklerken akıllarını kaçırmışlar izlenimi yaratıyorlardı. Yüzleri benim için, mezarlara yumurtalarını gömen beyazımsı sürüngenler kadar nefret uyandırıcıydı; gözleri bana sanki ruhları onları terk etmişçesine boş görünüyordu; kelimeleri neredeyse her daim aç dilencilerin ağıtları ya da kanatları kesilmekte olan kartalların düzensiz çığlıkları misali kulağıma çalınıyordu. Karanlık ve iç karartıcı evlerinde, geceleri kendilerini sanki ölmek üzerelermiş gibi üstlerine attıkları şilteleri gördüm; ve üzerleri, ceset paçavraları ve yeryüzünün tazeliğinden vahşice koparılmış yapraklarla kaplı masaları. İçlerinden bazılarının aşık oluyor ya da ölüyor taklidi yaptıkları büyük odalar, renkli ve işlemeli kıyafetleri içinde çırpınarak, yuvarlak lambaların sahte ışığının altında ve içlerinde, tuhaf biçimde siyah giyinmiş bazılarının büyük ciddiyetle bağırarak ülkeyi ve dünyayı kurtarma taklidi yaptıkları büyük salonlar inşa etmişlerdi; ve duvarlarına renkler ve figürlerle kaplı bez parçalarının, içinde yaşadıklarından daha iyi bir dünyayı hayal ettirmek amacıyla asılmış olduğu diğer salonlar. Fakat derinliklerin parlayan sessizliğine alışık olan ben onların birçok hareketini ve birçok sözcüğünü anlamıyordum. İçinde doğup büyüdüğüm bütün bu hayat bana anlamsız görünüyordu: boş, korkutucu, adi, utanç verici, içinde kör, zayıf ve iğrenç hayvanların yaşadığı bir yeraltı ini misali kokuşmuş. Gezici ve leş kokan cesetlerin yaşadığı bir kuyuya düşmüşüm gibi geliyordu ve o fazlasıyla şehirli gökyüzündeki yıldızların da insan inlerinin pis coşkusundan sönmüş oldukları endişesiyle geceleri gözlerimi yukarıya kaldıracak gücüm dahi olmuyordu.

Ve içimden düşündüm: Kim beni bu duruma düşürebildi ki? Kim benim ruhumu böyle korkunç derecede değiştirebildi ki her baktığı yerde gülünçlük, karanlık ve pislik buluyor? Şehir, onu gençken bıraktığım gibi. O zamandan bu yana her açıdan çok önemli gelişme-

ler oldu diyorlar hatta. Peki, neden denizden dönen bana, çocukken onu bütün kalbiyle seven ve başka herhangi bir diğerinden daha güzel, daha muhteşem ve daha misafirperver bulan bana bu denli garip ve mide bulandırıcı görünüyor?

Ama bu sorulara yanıt vermeyi bilemedim. O berbat durumda yanımda bulunan bir adam bana, samimi üzüntüsüyle, adına benim yabancılaşmam dediği şeyin temelini ve çözümünü bulmak için ruh ve beden doktorlarının kitaplarını okumamı tavsiye etti.

Başıboş cellat gülüşüyle ve asla gökyüzüne bakmamış gözleriyle karşımda duran kişi, şimdi sana sesleniyorum; erken ve doyumsuz sapkınlıkları ve iyi gizlenmiş sırları olan kişi, sana sesleniyorum ve senden rica ediyorum, doğduğun dünya, seni besleyen dünya, kendini sürüklediğin dünya aşkına, insan hayatını neden anlamadığını ve sevmediğimi bana söylemeni rica ediyorum.

Eğer bana yanıt verirsen, bir gün en düşsel deniz vadisinden topladığım ve benimkiler hariç hiçbir gözün görmediği bir inciyi sana bağışlayacağım.

RUH DİLENCİSİ

Elimde kalan son beş parayı akşamüstü bir kahveye harcadım, fakat fazlasıyla alışıldık içecek bana aradığım ve acilen ihtiyacım olan ilhamı vermedi. O zamanlar hep açlık çekiyordum, ekmeğe ve zafere duyulan açlık ve dünyada hiçbir baba, hiçbir ağabey yoktu benim için. Bir dergi müdürü –solgun ve sessiz bir adam– elinde yayımlayacak daha iyi bir şey bulunmadığında benim öykülerimi kabul ediyor ve her defasında bana elli lira veriyordu, ne daha az ne de daha çok, ona götürdüğümün değeri ve uzunluğuna bakmaksızın.

O ocak akşamı hava rüzgar ve çan sesleriyle doluydu; öfkeli, gürültülü rüzgar ve korkunç derecede monoton çanlar. Büyük kafeye girmiştim (beyaz ışık, uykulu yüzler) ve ilginç maceraları çağrışımlarla zihnimde uyandırmaya çaba göstererek, bana birkaç günlük ekmek parası çıkartacak herhangi bir hikaye yaratsın diye hayal gücümü didiklemede direterek fincanımı yavaşça boşaltmıştım. O aynı akşam, ertesi sabah bana, doyana kadar yemek yiyebilmeme yetecek kadar avans verecek her zamanki müdüre gitmek için bir öykü yazınam gerekiyordu. Kendimi acılar içinde düşüncelerimin akıntısına bırakmış halde, önümde hazır duran, şimdiden sayfaları numaralandırılmış ka-

ğıt yığınını doldurmaya uygun ilk görüntünün, ilk fikrin üzerine atlamak için hazırdım kısacası. Böylece faydasız ve gergin dört saat on beş dakika geçti. İçim boş, ruhum yavaş, zihnim yorgundu. Vazgeçtim, son paramı masaya koydum ve dışarı çıktım. Dışarı çıktığım an, bir cümle aniden ruhumu ele geçirdi, birçok kez tekrarlandığını duyduğum ve yazarını hatırlamadığım bir cümle. "Eğer herhangi birisi, hatta sıradan bir insan kendi hayat öyküsünün tümünü yazmayı becerebilseydi, asla yazılmamış en büyük romanlardan bir tanesini yaratmış olurdu." Yaklaşık on dakika boyunca bu cümle, bundan herhangi bir sonuç çıkartmayı beceremeden zihnimi doldurdu ve ele geçirdi. Fakat evimin yakınlarına ulaştığımda bir anlığına durdum ve kendi kendime sordum: "Neden bunu yapmayayım ki? Neden gerçekten herhangi bir insanı, herhangi bir gerçek insanı, karşıma çıkacak ilk sıradan insanı anlatmayayım ki? Ben sıradan bir insan değilim ve ayrıca kendimi öykülerimde birçok kez anlattığım için daha fazla ne diyeceğimi bilemem. Hemen, herhangi bir insan, tanımadığım bir insan, sıradan bir insan bulmam ve onu, bana kim olduğunu ve ne yaptığını anlatması için zorlamam lazım. Bu akşam kesinlikle bir insan hayatına ihtiyacım var! Kimseden sadaka olarak para istemiyorum ben, fakat sadaka olarak anı isteyecek ve zorla talep edeceğim!'" Bu plan öyle kolay ve benzersizdi ki hemen gerçekleştirmeye karar verdim. Evime sırtımı döndüm ve o geç saatte hala birkaç insan bulabileceğim şehir merkezine doğru yola koyuldum. Ve böylece yeni ve tuhaf dilenciyi yararlanılacak bir kurban bulmaya yolladım. Önüme bakarak, gözlerimi yürüyenlerin suratlarına dikerek, açlığımı dindirmek zorunda olan kişiyi iyi seçmeye çalışarak hızla yürüdüm. Geceleri çalışan bir hırsız veya kapkaççı misali bir dört yol ağzında pusuya yattım ve kendisinden bir itiraf merhameti dileneceğim herhangi bir insanın, sıradan insanın geçmesini bekledim.

Sokak lambasının altından ilk geçeni –yalnızdı ve orta yaşlarda görünüyordu– durdurmak istemedim, çünkü tuhaf kırışıklarla çizilmiş

yüzü fazlasıyla ilginçti ve ben daha zor şartlarda tecrübe edinmek istiyordum. Bir monta sarınmış bir genç de geçti fakat uçuşan saçları ve haşhaş çiğneyicisi gözleri beni engellediler, çünkü onun bir hayalperest, bir ütopyacı, yeterince sıradan ve alışılageldik olmayan birisi olduğunu fark ettim. Üçüncü geçen, ihtiyar ve tamamen tıraşlı, ona güneş ve aşk dolu bir hayatı, altın kaplama, coşkulu, güneyli bir hayatı çağrıştırıyor olması olası, pişmanlık tonlarında bir İspanyol melodisini kendi kendine mırıldanıyordu. O da bana göre değildi ve durdurmadım.

O dakikaların öfkesini ben dahi çok net hatırlayamıyorum. Aç, heyecanlı, bir yol ayrımda tanımadığı bir insanı bekleyen, bilmediği bir hayatı dinlemeyi isteyen, kendini bilinmez bir avın üzerine atmak için yanıp tutuşan bu eşi bulunmaz dilenci eşkıyayı kafanızda canlandırmaya çalışın. Ve neredeyse anlamsız ve rahatsız edici bir tesadüf eseri, geçen insanlar onun aradığı cinsten değiller, onlar, olağandışılıklarının ve sıradan olmayan hayatlarının izlerini yüzlerinde taşıyan insanlar. O dakikalar boyunca, defalarca midemi bulandıran ya da beni güldüren, genç domuzlarınki gibi pembe ve durgun suratlı o sayısız konformistlerden bir tanesini karşımda bulmak için neler vermezdim!

O zamanlar inatçı ve cesurdum ve rüzgarın esişine göre bir azalıp bir parlayan lambanın altında beklemeye devam ettim. O saatte sokaklar bomboş kalmıştı ve rüzgar, gece kuşlarını seyreltmişti. Şehre sadece birkaç aceleci gölge can veriyordu. Nihayet bu gölgelerden bir tanesi beklediğim lambanın altından geçti ve onun bana göre olduğunu hemen anladım. Durgun gözleri, iyice kıvrılmış iki bıyığı ile ne genç ne yaşlı, ne çok güzel ne de çok çirkin yüzlü, iyi durumda olan kalın bir paltoya sarınmış bir adamdı.

Yanımdan birkaç adım öteye geçtiği anda yanma gittim ve onu durdurdum. Adam korkudan geri çekildi ve kendini korurmuşçasına kolunu kaldırdı fakat onu hemen sakinleştirdim: En melodik sesimle

"Korkmayın, beyefendi," dedim. "Ne bir katil, ne bir hırsız ne de bir dilenciyim. Aslında bir dilenci, evet, fakat para istemiyorum. Sadece tek bir şey ve size hiçbir şeye mal olmayacak bir şey soracağım size: hayat hikayenizi."

Adam gözlerini kocaman açtı ve tekrar geri çekildi. Benim bir deli olduğumu düşündüğünü fark ettim ve bu yüzden büyük sakinlikle devam ettim: "Sandığınız gibi değilim, beyefendi, deli değilim. Sadece ona yakın bir şeyim, yani bir yazar. Yarın için bir öykü yazmalıyım ve bu öykü beni açlıktan kurtaracak ve öyküme konu edebilmek için sizden bana kim olduğunuzu, hayatınızın bu güne kadar nasıl olduğunu anlatmanızı istiyorum. Size, itirafınıza, hayatınıza gerçekten ihtiyacım var. Bu merhameti benden esirgemeyin, bir zavallıya yardım etmeyi reddetmeyin. Siz aradığım kişisiniz ve bana vereceğiniz konu ile belki de şaheserimi yazacağım!"

Adam bu kelimelerden etkilenmiş gibi duruyordu ve bana artık korkuyla değil daha çok merhametle bakıyordu.

"Eğer hayatım bu kadar gerekliyse," dedi "Onu size anlatmakta hiç güçlük çekmeyeceğim, çünkü mükemmel derecede basit. Otuz beş yıl önce, iyi halli, dürüst ve muhafazakar ebeveynlerin oğlu olarak dünyaya geldim. Babam memurdu ve annemin ufak bir geliri vardı. Tek çocuktum ve altı yaşında okula başladım. Çok fazla ya da çok az ders çalışmaksızın on bir yaşında ilkokulu bitirdim. On bir yaşında ortaokula, on altı yaşında liseye, on dokuz yaşında üniversiteye başladım, yirmi dört yaşında, yine çok fazla zeka pırıltısı ya da çözümsüz ahmaklık sergilemeden üniversiteden mezun oldum. Mezun olduğum zaman babam bana demiryollarında bir iş buldu ve nişanlımla tanıştırdı. İşim günde sekiz saat sürüyor ve biraz hafıza ve sabırdan başka bir şey gerektirmiyor. Maaşım her altı yılda bir otomatikman iki yüz lira artıyor. Altmış dört yaşına geldiğimde üç bin dört yüz elli üç lira altmış dört sent emeklilik alacağını biliyorum. Nişanlım işime geliyordu ve

onunla bir yıl sonra evlendim. Aramızda asla gereksiz duygusallıklar olmadı. Haftada üç kez onu ziyarete giderdim ve yılda iki kez –doğum günü ve Noel için– ona iki hediye ve iki öpücük verirdim. Ondan iki çocuğum oldu: bir oğlan, bir kız. Oğlan on yaşında ve mühendis olacak; kız dokuz yaşında ve öğretmenlik yapacak. Ben huzurlu yaşıyorum, sarsıntılar ve arzular olmadan. Sabah sekizde kalkarım ve akşam dokuzda birkaç iş arkadaşıyla yağmur ve kar, savaş ve bakanlık hakkında konuştuğum bir kafeye giderim. Şimdi sizi memnun ettiğime göre gitmeme müsaade edin, çünkü eve dönmek zorunda olduğum saati on dakika aşmış bulunuyorum."

Ve bütün bunları büyük sakinlikle söyledikten sonra adam gitmek için hareket etti. Korkudan dehşete düşmüşçesine bir anlığına kalakaldım. O monoton, sıradan, düzenli, öngörülmüş, ölçülmüş, boş hayat içimi öyle ağır bir hüzün, öyle yoğun bir korkuyla doldurdu ki neredeyse bir ağlayış patlatacak ve kaçacaktım. Yine de kendimi tuttum. "İşte," dedim kendi kendime, "Titiz doktorların bizi onlar yüzünden aşağıladığı ve bizi geri zekalı ve bozulmuş gibi kınadıkları meşhur normal ve sıradan adam. İşte örnek adam, tipik adam, günümüzün gerçek kahramanı, büyük arabanın küçük tekeri, büyük surun küçük taşı; sağlıksız hayaller ve çılgın fantezilerle beslenmeyen adam. İmkansız, varolmayan, hayal ürünü olduğuna inandığım adam karşımda işte; renksiz mutluluğunun bilinçsizliğinde korkunç ve berbat." Fakat adam düşüncelerimin sonunu beklemedi ve gitmek için davrandı. Hala şaşkınlıkla fakat aynı zamanda inatla arkasından gittim ve ona sordum:

"Hayatınızda gerçekten başka bir şey yok mu? Başınıza hiçbir şey gelmedi mi? Kimse sizi öldürmek istemedi mi? Karınız sizi aldatmadı mı? Üstleriniz size zulmetmedi mi?"

"Bunlardan hiçbiri başıma gelmedi," diye biraz sıkkın bir nezaketle yanıt verdi, "Gerçekten söylediğiniz hiçbir şey. Hayatım sakin, yavaş,

düzenli, fazla mutluluklar, fazla acılar, fazla maceralar olmaksızın geçti..."

"Gerçekten hiçbir macera olmaksızın mı, beyefendi," diye sözünü kestim, "Hiç mi gerçekten? Hatırlamaya çalışın, hafızanızı tarayın, başınıza gerçekten hiç, bir defa bile bir şey gelmediğine inanamam. Hayatınız gerçekten korkunç olurdu!"

"Gerçekten hiçbir macera yaşamadığıma sizi temin ederim," dedi epey zoraki bir nezaketle Sıradan Adam, "En azından bu akşama kadar. Sizinle karşılaşmamız, öykücü bey, benim ilk maceram oldu. Gerçekten ihtiyacınız varsa, bunu yazın."

Ve yanıt vermeme fırsat bırakmadan, şapkasına hafifçe dokunarak uzaklaştı. İnanılmaz bir kabusun altında kalmışçasına aynı noktada birkaç saniye daha durdum. Sabahleyin odama döndüm ve öyküyü yazmadım. O geceden beri sıradan adamlara gülmeyi artık beceremiyorum.

AŞIK OLAMAYAN ADAM

Don Giovanni[5] evlendiğinden bu yana ona dışarıda, özellikle de akşamları, rastlamak neredeyse imkansızlaştı. Seyrek ve ak saçları, biraz kambur omuzları ve ayrıca –neden söylenmesin?– artık kronikleşmiş, sürekli bir balgam onu dünyadan ve debdebelerinden uzak tutuyor. Buna rağmen, bir mart ortası akşamında, Don Giovanni'yi, Giovanni Buttateo ile, namı diğer Göçebe Yahudi, umumi bir mekanda konuşurken görmüştüm.

Alman tarzı büyük bir birahanenin gülünç görkeminin ortasında, yuvarlak bir elektrikli lambanın göz alıcı beyazlığının altında iki adam, fazlasıyla kırmızı dudaklı kadınlara ve etraflarında oturmuş yudumlanan ve tembellik eden sıkkın ve solgun yüzlü gençlere bakmadan ak kafalarını sallayarak konuşuyorlardı. İki efsanevi görüntü, kahvelerini içmişti ve dünyada efsane bilginlerinin ve karşılaştırmalı şiir profesörlerinin var olduğunu düşünüyormuş gibi durmuyorlardı. Onlar, sizin ve benim gibi yaşıyor, konuşuyorlardı ve oturdukları demir masaya yanaştığım anda onların kelimelerini açık ve anlaşılır biçimde duyuyordum. Yanlarında hala bir tane sandalye boştu ve oraya da ben otur-

[5] Don Juan olarak da bilinmektedir [ed.n.].

dum. İki ihtiyar sohbetlerini bölmediler ve bana, sanki birkaç saniye önce yanından ayrıldıkları bir çocukluk arkadaşıymışım gibi hafiften gülümseyerek baktılar yalnızca.

Hararetli biçimde "Hikayeme bir anlam vermek," diyordu Don Giovanni, "Kolay değil, hayır, kolay değil ve belki de yaşamımın sırrını çözemeden öleceğim. Kahramanlıklarımın anlatıldığı tiyatrolara gittim birkaç kez ve beni, lüks ve kibre bulanmış, Süvari'nin ve Tanrı'nın intikam cehennemine nihayet sürüklenmiş, doymak bilmez bir zampara gibi gösteren o masum parodilere herkesten daha çok güldüm."

"Bu tiyatro koltuğu kralları tarafından anlaşılamıyor olmak çok hoş bir şey! Saraylı ve komedyen Molière bile benim kim olduğumu anlamadı. Deniz mavisi yeleğimin, tek siyah tüylü şapkamın altını kimse göremedi. Baştan çıkarmalar, öpücükler, gece kaçamakları, gizli merdivenler, tehlikeli buluşmalar, tuzaklar ve kaçırmalar, maskeli balolar ve şölenler, beyaz yapıt ve son kutlama; trajikomedi yazarlarının ve şairlerin gördükleri her şey sadece yüzeysel, bayağı, sahte olan şeylerdi. Etkileyici bir çapkın, kaprisli bir şövalye, maymun iştahlı bir aşık: onların gözünde ve onları okuyanların gözünde buyum ben. Ve bu insan yüreği saptayıcılarından hiçbiri maceralarımın ümitsiz sebebini çözemedi; bir tanesi dahi zorla zampara ve isteğim dışında maymun iştahlı olduğumu tahmin edemedi!"

"Uyumadan önce yaşamımın nasıl olacağına karar vermeye ve yaşamımı hayal etmeye çalıştığım ilk ergenlik yıllarımın gecelerini bir anımsayabilseydim! Benden daha uysal ve saf bir çocuk hiç olmadı. Aşkın kutsal bir şey, kadının, gençliğimin sınırlarında beni bekleyen gizemli bir ödül olduğunu düşünürdüm. Ve gençlik gelmiş, bahar gelmiş, yıldızlar titremiş, ağaçlar tekrar yeşermiş ve kadınlar açık renk güzel kıyafetlerini giyinmişti. Fakat aşk gelmedi.

Aşk benim için bir sözcük olarak kaldı. İnsanların yüzünü bir anda solgunlaştıran o heyecanlardan hiçbirini tatmadım. Dost bir yüzün görüntüsüyle, değerli bir sesin ezgisiyle heyecanlandığım ve titrediğim olmadı. Duygularım uyandı ama yüreğim önceki gibi sessiz, sakin, ölçülü kaldı. Aşkı arzuluyordum ama aşık olacak yeteneğim yoktu. Asla aşık olamayacağımı, tutku ateşini ve bocalayışlarını asla tanıyamayacağımı hissettim. Kadınların keyfine varabileceğimi, kendimi onlara sevdirtebileceğimi fakat onların bir saniyeliğine bile yüreğimi kıpırdatamayacaklarını ya da ruhumu sarsamayacaklarını hissettim. İlk zamanlar aşık olmanın bu imkansızlığına inanmak istemedim ve aşkın güzelliğine ve büyüklüğüne inandığım için ve kadınların benim için sadece bir oyun ve eğlence aracı olmalarını istemediğimden ilk deneyimlerimi inkar etmenin her yolunu denedim. Doğuştan yeteneksiz olduğumu hissettiğim bu tutkuyu içimde yaratmak için her yola başvurdum kısacası; aşkın çılgın ateşinin beni de, sadece bir defalığına bile olsa sarması için her yönteme başvurdum. Zaten aşık*mışım* gibi davranarak, belli başlı kelimeleri tekrar eder ve belli başlı davranışlarda bulunursam başkalarının o kelimeler ve davranışlarla ifade ettikleri duygunun benim içimde de uyanacağını umarak amacıma ulaşacağını düşündüm. Bu yüzden mükemmel derecede aşık olmuş rolü yaptım ve bütün davranışları, gülümseyişleri, bakışları, sözcükleri, aşıkların kullandığı bütün ifade şekillerini taklit ettim. En şefkatli hayalleri, en ateşli samimiyetleri, en tutkulu erotik lirik parçaları binlerce ve on binlerce kez tekrar ettim; öptüm, okşadım, yanıp tutuştum, bir pencerenin altında uzun saatler geçirdim; montuma sarınıp geceler boyunca bilindik bir ışığın görünmesini bekledim; çılgınca mektuplar yazdım; kendimi duygusal gözyaşları dökmeye zorladım ve dahası işi, aşk komedyamın fazlasıyla sarsmış olduğu bir genç kızla evleneceğime görkemli bir şekilde yemin ederek

herkesin gözündeki itibarımı tehlikeye atmaya kadar vardırdım. Fakat hepsi nafileydi. En mükemmel modelleri ve en meşhur eserleri örnek alarak çalışılmış zekice rolüm hiçbir işe yaramadı. Gerçek aşka kabiliyetsiz olmayı sürdürdüm. Her gün, her an radikal aşk imkansızlığını çok, pek çok kez kabullenmek zorunda kaldım."

"O vakit efsanevi hayatım başladı, şu beni tutarsız zampara tip haline getiren hayatım. O zamana kadar bedensel olarak da saftım ve her insanın hayatında en azından bir kere kapıldıkları o güçlü ve korkunç sevgiyi tüm kalbimle aramıştım. Fakat tutkusal yetersizliğim karşısında vazgeçecek cesaretim olmadı. Yeniden ve bütün hayatım boyunca şansımı denemek istedim. Uzun bekleyiş yüzünden daha da yoğunlaşan ve coşan aşkın belki de aniden kalbimden dışarı çağlayarak taşacağını umdum. Bunun o ana kadar, içimdeki tutku kaynağını ortaya çıkartacak ve fışkırtacak kadına hala rastlamadığım için içimde belirmemiş olduğuna inandım. Böylece bu kadını ümitsizce aramaya başladım ve genç kızları ayartarak, bakireleri cezbederek, dulları ve evli kadınları ele geçirerek her daim tedirgin, yorulmak bilmez, mutsuz, memnuniyetsiz halde bütün ülkeleri, dünyadaki bütün şehirleri, bütün dünyayı arşınladım; bir yerlerde var olması gereken, karşılaşmam gereken, bana ölümsüz aşkı tanıtması gereken bu biricik kadını, bu tanınmayan kurtarıcıyı her daim pusuda bekler halde. Böylece bana aşık olan kadınlar, bana kaçan kadınlar, benim için ağlayan kadınlar ve benim için ölen kadınlar oldu fakat kalbimi çarptırması ve ruhumu karıştırması gereken kadını bulmanın şaşkınlığını ve sevincini asla yaşamadım. Sayısız kadın vücudunun zevkine ulaştım ve sayısız aşık yüreğin göğsümde attığını hissettim ama ruhumu bir saatliğine dahi beni seveninki ile birleştirme kabiliyetine sahip olamadım. Soğuk, ilgisiz, duyarsız, aklı başında ruhla; sadece uzuvlarıy-

la ve ateşli küçük canlarının hoş ilginçlikleriyle ilgilenir halde onların yanında dururdum. Gözlerinin içine bakardım –kara gözler, mavi gözler, gri gözler, yanıp tutuşan ve tutkulu gözler– ve çehremin onlardaki yansımasını görürdüm ve gözlerime bir anlığına bile perde inmemesine rağmen beni yanlarında hissettikleri için parıldayan mutluluklarını görürdüm ve onlara istediğim kadar sahip olduğumda hiç pişmanlık duymadan onları bırakırdım."

"O zaman benim, vücut hazzı arayan ve aşkı küçümseyen aşağılık bir şehvet düşkünü olduğum söylendi. Aksine ben yegane aşkı aramak için öylece dişiden dişiye, maceradan maceraya atlıyordum ve maymun iştahlılığım onu bulma isteğinin istikrarı anlamına geliyor ve geçici hevesim onu bulamamanın çaresizliğinden kaynaklanıyordu. Faydasız arayışlarım yüzünden üzgünken onlar benim eğlendiğimi düşünüyorlardı; şans bana acımasız davranırken benim acımasız olduğumu söylüyorlardı. Bin kadın arıyordum, çünkü bir tanesini ebediyen sevmeyi beceremiyordum ve hepsiyle dalga geçmek istediğimi düşünüyorlardı. Tutarsız şövalye görünüşündeki hafifliğin altında yatan, *aşktan karşılık alamamış aşığın* öfkeli üzüntüsünün tümünü görmediler. Birçok kadın yüreği benim yüzümden acı çekti fakat hiçbiri, terk edişlerin gözyaşları ve hıçkırıkları arasında dahi, yumuşak etlerden ve çabuk fırsatlardan tatmin olmamış ruhumun ham umutsuzluğunu tanımadı. Efsanemin maskesi altında, çok sevilmiş fakat sevmeyi beceremeyiş birisinin acı gülümseyişi var."

İhtiyar çapkın o noktada sustu ve diğer ihtiyar uzak bir sesle konuşmaya başladı:

"Bu söylediklerin belki doğru ve kesinlikle çok kötü. Fakat efsanenin içsel nedenini, tarih öncesini söylemedin ve hiç yeni bir yo-

rum önermedin, hiçbir yeni anlam göstermedin. Yüzyıllar boyunca bütün dünyayı gezen ve yalnızlıktan düşünmeyi öğrenen ben; göçebe Oedipus'a, muamma açıklayıcısı ve trajik felsefeciye dönüşen ben, senin yakınmalı hikayenden ortaya çıkan dersin ne olduğunu net görüyorum. İnsanların senin içinde cezalandırmak ve öldürmek istedikleri şey *farklılığın aşkı, değişimin aşkı*ydı. Senin dişiden dişiye geçişinin önüne, zevklerinin ve isteklerinin değişkenliğinin karşısına; bir akılcının, önsezinin sürekli değişkenliği karşısında duran sabit fikrin asıl sembolü diyeceği, Süvari'nin beyaz ve sert heykelini diktiler. İşte bu yüzden sen benim kardeşimsin, ey Don Giovanni! İnsanlar nefretlerini ve değişime karşı duydukları korkuyu bende de şekillendirdiler. Onlar, sürekli yer değiştirmenin, sürekli yeni şeyler görmenin, kalıcı bir yuvaya, doğumda ve ölümde sabit bir ine sahip olmamanın insan ruhu için en büyük lanet olduğunu düşünerek beni ebedi göçebeliğe mahkum ettiler. Fakat onların verdiği cezayı ben bir kutlamaya dönüştürdüm; bir yolcunun, kaşifin, gezginin, göçebe şövalyenin, amatör *globe trotter'ın*[6] muhteşem ruhuna sahip oldum ve böylece, sürekli farkın ve daimi değişimin içinde, yargıçlarının ve cellatlarının hayatından çok daha zengin bir hayat yaşıyorum. Ben ve sen, Don Giovanni, farklılığın ve değişebilirliğin kahramanları, üzerimize küçümseyişlerini kusmak isteyen tek kadının ve tek evin hizmetçileriyiz. Ama biz koşuyoruz, ey Don Giovanni, biz onlardan daha hızlı koşuyoruz ve onlar kendi ucuz mutluluklarını kuluçkalamak için hemen toprağın altına giriyorlar."

Fakat Don Giovanni bilgiçlik taslayan yolcuyu dinlemiyordu ve o sustuğu an kendince konuşmaya devam etti:

"Efsanemin maskesi altında belki de bir gülümseyiş, acı bir gülümseyiş vardır ama yüreğimin içinde, aldanışlarımın sürekli

[6] İngilizce: gezgin (ç.n.).

yenilenen kaygısı dışında hiçbir şey yok. Artık yaşlıyım ve aşkın ne olduğunu asla öğrenemeyeceğim. Aradığım kadın hiçbir yolda karşıma çıkmadı ve yaşlılık gelip çatınca ve dinlenmeye ve bakıma ihtiyaç duyduğumda, ismimi taşımak isteyen zavallı bir hizmetçi buldum ancak. Ve Don Giovanni ölen hatıralarının ve nafile umutlarının arasında yaşıyor şimdi ve ateşini birkaç tutkulu mektupla yakmaktan başka eğlencesi de yok."

Göçebe Yahudi hala, Don Giovanni'nin son sözlerinden birkaç felsefi anlam çıkartmayı bekliyordu fakat o sırada siyah giyinmiş ve sol yanağında bir beni olan saygılı ufak bir adam birahanenin kapanmakta olduğunu söylemeye geldi. Don Giovanni çantasından geniş altın bir para çıkarttı fakat ufak adam ona baktı ve reddetti. 1662'den kalma bir İspanyol altınıydı. Daha pratik olan Giovanni Buttadeo cebinden gümüş bir para çıkarttı, onu masanın üzerine yuvarladı ve üçümüz birlikte, nedensiz yere yüksek sesle gülerek bomboş meydana çıktık.

HASTA CENTİLMENİN SON ZİYARETİ

Herkesin Hasta Centilmen diye çağırdığı adamın gerçek ismini kimse asla öğrenememişti. Ansızın kayboluşundan sonra ondan geriye sadece unutulmaz gülümseyişleri ve onu, bir kürkün yumuşak gölgesinin altına saklanmış, eldivenli bir eli uyuyan birisininki gibi gevşekçe aşağı düşmüş halde çizen Sebastiano del Piombo'nun portresi kaldı. Onu en çok sevmiş olanlardan bazıları –ve ben o çok az sayıdakilerden bir tanesiydim– şeffaf bir solgun sarılıktaki eşsiz tenini, neredeyse kadınsı hafiflikteki adımlarını ve gözlerindeki alışıldık bocalamayı da hatırlar. Konuşmayı çok severdi fakat söylemek istediklerini kimse anlamazdı ve ayrıca onu, çok korkunç şeyler söylediği için anlamamak *isteyenleri* de bilirim.

O gerçekten de *korku tohumları* ekerdi. Varlığı, en basit şeylere düşsel bir renk katardı; eli herhangi bir nesneye dokunduğunda, o, düşler dünyasına ait bir parçaya dönüşürmüş gibi gelirdi.

Gözleri, şimdi varolan değil, tanınmayan ve uzak, onun yanındakilerin görmediği şeyleri yansıtırdı. Kimse onun hastalığının ne olduğunu ve neden iyileştirmek istemediğini ona sormadı. Oturmadan, gece gündüz sürekli dolaşarak yaşardı. Kimse evinin nerede olduğunu

bilmezdi, kimse onun kardeşlerini veya babasını tanımazdı. Bir gün şehirde ortaya çıktı ve birkaç yıl sonra başka bir gün kayboldu.

Bu günün arifesinde, gökyüzünün henüz aklaştığı sabahın ilk saatlerinde beni uyandırmak için odama geldi. Eldiveninin yumuşak okşayışını alnımda hissettim ve onu kürke sarınmış, sonsuza dek gülümseyişinin hatırasını taşıyan ağzı ve her zamankinden daha bocalamış gözleriyle karşımda gördüm. Kızarmış gözkapaklarından bütün gece uyanık kaldığını ve şafağı büyük sabırsızlıkla beklemiş olduğunu anladım, çünkü elleri titriyordu ve bedeni ateşler içinde yanıyor gibi duruyordu.

"Neyiniz var?" diye sordum. "Hastalığınız diğer günlere nazaran daha mı çok rahatsızlık veriyor size?"

"Hastalığım mı?" diye cevap verdi. "Hastalığım mı? Sizde diğerleri gibi hasta *olduğumu* mu düşünüyorsunuz yani? Bir hastalık olduğunu ve onun *benim* olduğunu mu? Neden *benim*, kendimin bizzat bir *hastalık* olduğum söylenmesin ki? Benim olan hiçbir şey yok, anlıyor musunuz? Bana ait hiçbir şey yok! Fakat ben birisininim ve ait olduğum birisi var!"

Tuhaf konuşmalarına alışkındım ve bu yüzden yanıt vermedim. Ona bakmayı sürdürdüm, bakışım çok tatlı olmalıydı ki yatağının yanına daha çok yaklaştı ve alnıma yumuşak eldiveniyle bir daha dokundu.

"Ateşiniz olduğuna dair hiçbir belirti yok," diye devam etti. "Mükemmel derecede sağlıklı ve sakinsiniz. Kanınız damarlarınızda yavaşça akıyor. Belki sizi korkutacak bir şey söyleyebilirim yine de: yani size kim olduğumu söyleyebilirim. Beni dikkatlice dinleyin, çünkü aynı şeyleri belki de iki kez söyleyemeyeceğim ve ayrıca bunları en azından bir kez söylemem gerek."

Bunu söyledikten sonra kendini mor kırmızı bir koltuğa attı ve yüksek sesle devam etti:

"Ben gerçek bir insan değilim. Başkaları gibi bir insan, kemikten ve

kastan oluşan bir insan, diğer insanlardan doğma bir insan değilim. Sizin yoldaşlarınız gibi doğmadım; kimse beni beşikte sallamadı ve büyümemi izlemedi; ne sarsıntılı ergenliği ne de kan bağlarının hoşluğunu tattım. Ben –belki de bana inanmayacağınız için bunu söylemek istiyorum– ben *bir rüya figürü*nden başka bir şey değilim. William Shakespeare'in bir tasviri bana tam anlamıyla ve trajik olarak uygun düştü: *Ben rüyalarımızın yapıldığı maddedenim!* Varım, çünkü *birisi* beni rüyasında görüyor; uyuyan ve rüya gören, harekete geçtiğimi, yaşadığımı ve hareket ettiğimi gören *birisi* var ve şu anda benim bunları söylediğimi görüyor rüyasında. Bu *birisi* beni rüyasında görmeye başladığı zaman varolmaya başladım; uyandığı zaman varolmayı keseceğim. Ben onun bir hayali, bir eseri, uzun gece fantezilerinin bir misafiriyim. Bu birisinin rüyası o denli kalıcı ve yoğun ki uyanık gezen insanlar için de görünür hale geldim. Fakat uyanıklık dünyası, somut gerçeklik dünyası bana ait değil. Sizin varoluşunuzun halk tabakasına özgü dayanışmasının ortasında kendimi öyle rahatsız hissediyorum ki! Benim asıl yaşamım, uyuyan yaratıcımın ruhunda yavaşça akandır..."

"Muammalı ve sembolik biçimde konuştuğumu düşünmeyin. Size söylediğim her şey gerçektir, basit ve korkunç gerçek. Gözlerinizi şaşkınlıktan kocaman açmayı kesin öyleyse! Merhametli endişe havalarıyla bakmayın artık bana!"

"Beni en çok rahatsız eden şey bir rüyada aktör olmak değil. İnsanların hayatlarının bir rüyanın gölgesi olduğunu söyleyen şairler ve gerçeğin tamamen bir sanrı olduğunu öğütleyen felsefeciler vardır. Fakat peşimi bırakmayan başka bir düşünce var: *beni rüyasında gören kimdir*? Bu *birisi* kimdir, tanımadığım ve ait olduğum, beni, yorgun zihninin karanlığından gün yüzüne çıkartan ve uyandığında beni bir anda ani bir esintinin ateşi söndürdüğü gibi söndürecek olan bu belirsiz varlık kimdir? Bu uyuyan sahibimi, geçici hayatının akışıyla ilgilenen bu

yaratıcımı kaç günler boyunca düşündüm! Mutlaka büyük ve güçlü olmalı; yıllarımızın onun için dakika olduğu, bir insan hayatını kendi saatlerinde ve insanlık tarihini kendi gecelerinden bir tanesinde yaşayabilen bir varlık. Rüyaları, imgeleri dışarı yansıtacak, gerçek şeylermiş gibi gösterecek derecede canlı, güçlü ve derin olmalı. Belki de bütün dünya, ona benzeyen varlıkların rüyalarının birleşmesinin sürekli değişen ürünüdür yalnızca. Fakat çok fazla genelleştirmek istemem: metafizikleri düşüncesizlere bırakalım! İnsanüstü bir hayalperestin hayali yaratığı oluşumun korkunç kesinliği bana yeter."

"Peki kimdir o? Beni uzun zamandır, hangi maddeden yaratılmış olduğumu keşfettiğim zamandan beri rahatsız eden soru budur. Siz bu sorunun benim için önemini iyi biliyorsunuz. Bütün kaderim verebileceğim yanıta bağlıydı. Rüya karakterlerinin fazlasıyla geniş özgürlükleri vardır ve bu yüzden yaşamım tamamen benim özüme değil fakat büyük kısmı benim irademe bağlı olarak belirlenmişti. Fakat hayat stilimi seçmek için hayalperestimin kim olduğunu öğrenmem gerekiyordu. İlk başlarda onu uyandırmak için, yani benim yok olmam için en ufak bir şeyin yetebileceği düşüncesi beni korkutmuştu. Bir bağırış, bir ses, bir nefes beni bir anda hiçliğe karıştırabilirdi. O zamanlar hayatı önemsiyordum ve bu yüzden belirsiz sahibimin zevklerinin ve tutkularının neler olabileceğini tahmin etmek, onun hoşuna gidebilecek davranışları ve şekilleri varlığıma katmak için kendime boşuna acı çektiriyordum. Onu korkutabilecek, kırabilecek ve bu yüzden uyandırabilecek bir hata yapma fikriyle her an korku içindeydim. Bir süre boyunca onun bir çeşit İncil'e ait babasal bir tanrısallık olduğunu düşünmüştüm ve bu yüzden kendimi dünyanın en erdemli ve kutsal hayatını sürdürmeye adamıştım. Bazı günler ise onun herhangi bir pagan kahraman olduğunu düşünürdüm ve o zaman kendimi geniş asma yapraklarıyla taçlandırır, sarhoş şarkıları söyler ve ormanların tenhalıklarında körpe perilerle dans ederdim. Hatta bir defasında, üstün

manevi bir dünyada yaşamaya gitmiş eşsiz ve ebedi bir bilgenin rüyasının bir parçası olduğuma inanmış ve uzun geceler boyunca yıldızların sayıları, dünyanın ölçüleri ve yaşayanların kompozisyonları üzerinde düşünmüştüm."

"Fakat en sonunda, bu bilinmez ve tanınamaz sahibe gösteri yapmak zorunda olma düşüncesiyle yorgun ve küçük düşmüştüm; bu hayat taklidinin, bu denli ahlaksızlığa ve yaltakçı kalleşliğe değmeyeceğini fark ettim. O vakit, önceden beni korkutan şeyi şiddetle arzuladım, yani onun uyanmasını. Hayatımı, onu korkudan uyandırmak için, çok berbat gösterilerle doldurmaya gayret ettim. Ve yok oluşun huzuruna ulaşmak için her yolu denedim; görünürdeki hayatının üzücü komedyasını yarıda kesmek, beni insanlara benzer kılan bu gülünç hayat kurtçuğunu yok etmek için her şeyi yaptım!"

"Hiçbir ağır suç bana yabancı değildi: hiçbir insafsızlık benim için meçhul değildi; hiçbir korkunçluktan çekinmedim. Masum yaşlıları incelikli eziyetlerle öldürdüm; bütün şehirlerin sularına zehir kattım; kadın topluluklarının saçlarını aynı anda ateşe verdim; yoluma çıkan bütün çocukları, imha etme arzusuyla vahşileşmiş dişlerimle parçaladım. Geceleri, insanların artık tanımadığı kara, tıslayan, devasa canavarların dostluğunu aradım; cücelerin, kabusların, cinlerin, hayaletlerin inanılmaz girişimlerinde yer aldım; bir dağın üzerinden kendimi, etrafı, beyaz kemiklerle dolu mağaralarla çevrili, çıplak ve çökmüş bir vadiye attım ve büyücüler bana, geceleyin en kudretlilerin bile tüylerini diken diken eden ıssız vahşi hayvanların çığlıklarını öğrettiler. Fakat görünüşe bakılırsa, siz insanları korkudan titreten şeyler beni rüyasında göreni korkutmuyor. Ya sizin için en korkunç olan onu keyiflendiriyor ya da umursamıyor ve korkmuyor. Bugüne kadar onu uyandırmayı beceremedim ve hala bu hizmetkar ve gerçek dışı rezil hayatı sürdürmek zorundayım."

"Kim beni hayalperestimden kurtaracak peki?" Şafak, onu işinin

başına geçirtmek için ne zaman sökecek? Çan ne zaman çalacak, horoz ne zaman ötecek, onu uyandırması gereken ses ne zaman yankılanacak? Kurtuluşumu çok uzun zamandır bekliyorum ben! Öylesine monoton bir parçası olduğum bu saçma rüyanın bitmesini büyük bir arzuyla bekliyorum!"

"Şu anda yaptığım şey son girişimim. Hayalperestime benim bir rüya olduğumu söylüyorum; onun rüya içinde rüya görmesini istiyorum. Bu insanların da başına gelen bir şey, değil mi? Rüya gördüklerini anladıklarında uyandıkları olur yani? Bu yüzden size geldim, bu yüzden bütün bunları size anlattım ve beni yaratanın şu anda gerçek insan gibi varolmadığının ve gerçekdışı bir görüntü misali aynı anda varolmayı kesebileceğimin farkına varmasını istiyorum. Bunu başarabileceğime inanıyor musunuz? Bunu tekrar tekrar söyleyerek ve bağırarak görünmez sahibimi birden uyandıracağıma inanıyor musunuz?"

Hasta centilmen bunları söylerken koltuğun üzerinde kıpırdanıyor, sol elindeki eldiveni bir takıp bir çıkartıyor ve her an daha da bocalayan gözlerle bana bakıyordu. Her an muhteşem ve korkunç bir şeyin olmasını beklermiş gibi duruyordu. Yüzü acı çeken ifadelere bürünüyordu. Eriyişini görmeyi beklermişçesine ara sıra kendi bedenine gözlerini dikiyor ve nemli alnını sinirle okşuyordu.

"Siz bütün bunlara inanıyorsunuz, değil mi?" diye devam etti. "Yalan söylemediğimi fark ediyor musunuz? Ama neden kaybolmayalım, sonlandırmakta neden özgür olmayalım? Yoksa asla bitmeyecek bir rüyanın parçası mıyım? Edebi bir uykucunun, sonsuza dek uyuyacak ve düş görecek birisinin rüyası mıyım? Bu korkunç fikirden uzaklaştırın beni! Birazcık avutun beni, bir kurnazlık, bir çıkar yol, beni ortadan kaldıracak bir hile önerin! Sizden bunu bütün kalbimle istiyorum. Bu sıkkın hayalete merhamet etmez misiniz yani?"

Susmaya devam ettiğim için bana bir kez daha baktı ve ayağa kalktı. O zaman öncekine oranla bana daha uzun boylu göründü ve bir nebze

şeffaf tenini bir kere daha inceledim. Çok acı çektiği belli oluyordu. Vücudu kıpır kıpırdı: herhangi bir ağdan kurtulmaya çalışan bir hayvana benziyordu. Eldivenli yumuşak eli benimkini sıktı ve bu son defaydı. Kısık sesle bir şeyler mırıldanarak odamdan çıktı ve onu, o saatten sonra sadece *birisi* gördü.

KAÇAN AYNA

İmkansız bir kış sabahı, tanınmış bir istasyonda tanımadığım bir adam –pardösülü, ceketinin cebinde iki menekşeyle– bana insanların mutlu, hayatın büyük, dünyanın güzel olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Daha ağzıma götürmeden rüzgarın içtiği sigaramın külünü sürekli dökerek onu ilgiyle dinliyordum. Onu dinliyor ve gülümsüyordum ve tanımadığım İnsan daha da aşka geliyor, *humour'dan*[7] duyguya, coşkuya, taşkınlığa geçiyordu. Hızlı, akıcı, sağlam, bir zamanlar erimiş, kısa süre önce bir yerlerde yeniden şekillendirilmişe benzeyen kelimelerinin art arda sıralanışı içimi şampanyanın verdiğine epey benzeyen bir sarhoşlukla dolduruyordu. Asitli ve köpüklü bir şey; sarılmaya ve ağlamaya, dans etmeye, kısa aralıklarla gülmeye duyulan bir ihtiyaç...

Bir anda sesi, "Düşünün, beyefendi," dedi "Gözlerimizin önünde gerçekleşen gelişmenin büyüklüğünü bir düşünün; insanları geçmişten geleceğe, artık olmayanı henüz olmamışa, hatırlananı umulana taşıyan gelişmeyi. Vahşiler geleceği önceden kestirmezler, olacakları düşünmezler; öngörmezler ve önlem almazlar. Fakat biz, biz medeni insanlar, biz yeni insanlar gelecek için ve gelecek sayesinde yaşarız. Bü-

[7] İngilizce: mizah (ç.n.).

tün hayatımız gelmesi gerekene dönük, olacakların karşısında inşa edilmiş. Bizim insanlarımız sürekli bugünü yarına, geçen bugünü geçecek yarma adarlar; saygıyla ve cesurca."

"Geleceği gören düşünce biçiminin bu büyük ilerleyişi, tehlikeleri ortadan kaldıran, elimize güçler veren, yeni olanakları keşfetmemizi sağlayan, bizi yerin, denizin, göğün ve hepsinden daha önemli olan şeyin, yani kendi kendimizin efendisi yapan şeydir, ey beyefendi!"

Fakat o sırada güçlü bir tren istasyona yanaştı. Onun, rayların kesişme noktalarında çıkarttığı görkemli gürültü, kısa, kararlı, öfkeli düdüğü tanımadığım Adam'ın konuşmasını bölmüştü. Tren sakinleştiğinde, makinanın boğuk uflamalarından başka bir şey duyulmadığında ve insanlar kaçıştığında Adam hala konuşmak istiyordu fakat ben önce davrandım:

"Bay İnsan" dedim. "Şimdi buraya ulaşan tren size bizim durumumuza uygun düşen hiçbir şey söylemedi mi? Yanıtını anlamadınız mı? Hali hazırda trenlerin ve diğer birçok şeyin dilinden anlayan mütevazı çevirmen bendenizin tekrarlamasını ister misiniz? Birkaç dakika önce bu tren saatte ortalama yüz kilometre hızla ilerliyordu; ıssız ve sisli kırların arasında kalabalık ve aydınlık küçük bir dünya. İşte aniden durdu ve firardaki bu ufak şehrin yaşayanları gözden kayboldular ve makinist de pek memnun olmayan bir havayla alnını kuruluyor. Tekerlekler rayların üzerine tembelce uzandılar, boş ve karanlık vagonlar yolcuların gevezeliklerine ve rengarenk valizlere hasret duyuyorlar. Rayların üzerinde seyahat edildiğinde kaçış bu şekilde sona erer. Fakat treni bir yana bırakalım ve insanlara geri dönelim. Şu anda saçma bir şey düşünüyorum ve onu size söylüyorum, İnsan bey, size söylüyorum çünkü burada beni duyabilecek kalabalıklar yok. Eğer tüm istediklerim burada olsaydı, şöyle derdim:

"İnsanlar, imkansız bir şey, saçma, çılgınca, inanılmaz ve berbat

bir şey hayal edin. Dünyanın bir anda, aniden durduğunu, her şeyin olduğu yerde kaldığını ve insanların o anda oldukları pozisyonda, yaptıkları işte neredeyse heykel gibi hareketsizleştiklerini hayal edin... Eğer bu olsaydı ve bütün bunlara rağmen düşünce insanların içinde hala devam etseydi ve onlar geçmişte yaptıklarını ve yapıyor olduklarını hatırlayabiliyor ve yargılayabiliyor olsalardı, doğduklarından bu yana yaptıklarını tartabiliyor ve ölmeden önce yapacaklarını tekrar düşünebiliyor olsalardı, aniden durmuş bu dünyanın trajik sessizliği altında hangi çaresizlik yanardı bir hayal edin!"

"Bunun ne kadar korkunç olacağını hissedecek cesaret siz de var mı bilmiyorum. İşlerinin başındayken, hayallerinin peşinde nefes nefese kalmışken, pis tutkuları tarafından ayartılmışken, arzuları tarafından sertçe itilmişken hareketsizleştirilen bütün bu insanları birkaç saniyeliğine görmek için gayret gösterin. Onları orada, dünyanın her yerinde, düşünür kuklalara, çaresiz heykellere dönüştürmüş bir felaket yüzünden askıda kalmışlar gibi görün. Onları en iğrenç, en komik, en zor ve en aptalca pozisyonlarda görün. İşte ağzı sarhoş bir ceset misali yarım açık ağır uykudaki şaşkın adam; işte gözleri kapalı kadının üzerinde nefes nefese kalmış bir vahşi hayvan misali uzanan aşk eylemindeki adam; işte karanlıkların içinde yapmacık gözleriyle hırsızlık yapan adam ve hiç sönmeyecek kandil; işte yüksek koltuğunun üzerinden ölüm, cehennem ve kan dağıtan siyahlar giyinmiş yargıç; işte şehrin çamurunda bir kemik ve bir para bulmak için sürünen zavallı; biraz yana yamulmuş beyaz pudralı yüzüyle şehvet içinde gülen kadın; işte on kuruş daha fazla kazanmak için el kol hareketi yapan, elleri kemikli pazarcı; işte hareketsiz öküzlere dönük üvendiresiyle nefes nefese kalmış köylü; işte bir gülümseme ve bir iltifat arasında hareketsiz kalmış şık konuşmacı; ve kapalı bir kapının önünde süngüsüyle duran as-

ker; bir tavan arasında zehirlerini hazırlamakta olan katil; yağlı, hareketsiz ve iç karartıcı devasa makinelerin üzerine eğilmiş uykulu işçi; ve danslarını yarıda bırakmış olan görünmez yaratıkların bulunduğu mikroskoptan yorgun gözünü alamayan bilim adamı..."

"Şimdi, eğer cesaretiniz varsa, aynı anda ölümlerinin farkındalığına mahkum edilmiş bütün bu adamların düşüncelerini hayal edin. Orada *tek* bir insan –*tek* bir tane, anlıyor musunuz?– kaderin onu hareketsizleştirdiği o andan memnun ve tatmin olmuş *tek* bir insan olacağına inanıyor musunuz? Bunun, o insanlar arasından sadece bir tanesi için Faust anı, ebediyete kadar durdurmak, sabitlemek ve korumak isteyeceğimiz güzel an olduğuna inanıyor musunuz? Tabii ki buna inanmıyorsunuz, buna inanamazsınız!"

"Bay İnsan –siz, şimdi burada, gözümün önünde– büyük ve korkunç bir gerçeği dile getirdiniz. İnsanlar geleceği düşünüyor, gelecek için yaşıyor, bugünü sürekli gelecek yarınlara adıyorlar. Her insan salt öngördüğü, beklediği ve umduğu için yaşıyor. İnsanlar her ana; şu anın bir sonraki anı, her saatin bir sonraki saati, her günün bir sonraki günü ardından getireceğini bildiği için değer verirler sadece ve tüm yaşamlarını buna göre ayarlarlar. Bütün hayatı hayallerden, ideallerden, planlardan, bekleyişlerden meydana gelir; şimdiki zamanın tümü, geleceğinin etrafındaki düşüncelerden ibarettir. Varolan, şimdiki zamanda olan her şey bize zor, zavallı, yetersiz, düşük kalitede görünür ve biz bu şimdinin sadece bir önsöz, gelecekteki bir romanın uzun ve sıkıcı bir önsözü olduğunu düşünerek kendimizi sadece avuturuz. Bütün insanlar, bilseler de bilmeseler de, bu inanç için yaşarlar. Eğer aniden onlara bir saat sonra hepsinin ölmek zorunda olduğu söylenseydi, yapıyor oldukları ve yaptıkları hiçbir şeyin onlar için bir zevki, bir tadı, bir değeri olmazdı. Şimdiki gerçeklik gelecek aynası olmadan rezil, pis, anlamsız olurdu. Rövanşları, zaferleri, yükselişleri, terfileri ve zam-

ları, istilaları ve unutuluşları ümit ettiren yarın olmasaydı, insanlar daha fazla yaşamaya razı olmazlardı. Yarının uzak kokusu olmasaydı, bugünün kara ekmeğini yemek istemezlerdi."

"Artık hareket edemeyen fakat hala düşünen, bir anda durmuş bu insanları düşünün. Ebedi bir bugünün içinde, farkındalıktan kurtuluş olmaksızın hapsolmuş bu insanları düşünün. Bu insanlar ne düşünmeli? Hangi işkence iç organlarını kemirmeli ve sinirlerini kesmeli! Utanç verici ve cinai, üzücü ve ahmakça, umut olasılığı olmadan, rüya ışığı olmadan, planların tatlılığı olmadan, kesilmiş kanatlar, bağlanmış bacaklar, zincire vurulmuş ellerle, zavallı, hüzünlü, iğrenç hayatlarının yükümlülüklerine mahkum olmuş Michelangelovari hapishanenin geniş ahalisi gibi; yalnızca daha güzel ve daha büyük hayatların umudu ve bekleyişi için katlandıkları o hayatın yükümlülükleri içinde onlar, daimi hareketsizliğe mahkum olanlar, önceki hayatlarının anlamsız saçmalığını sonsuz öfkeyle kabullenecekler. Onlar, *günün birinde şimdiye dönüşen ve tekrar başka bir geleceğe feda edilen ve böylece son şimdiye ve ölüme kadar defalarca gözden çıkarılan tüm şimdiki zamanı bir gelecek uğruna feda etmiş olduklarını* düşünecekler. Bugünün bütün değeri yarındaydı ve yarın sadece başka bir yarın değerindeydi ve bu şekilde son bugün, nihai bugün gelirdi ve bütün hayat böylece asla gelmeyecek olanı her gün, her saat, her an hazırlamakla geçerdi. Ve onlar bu korkunç gerçeği keşfedecekler: *Gelecek, gelecek gibi var olmaz,* gelecek yalnızca şimdiki zamanın bir yaratımı ve bir parçasıdır ve huzursuz hayata, üzücü hayata, acılı hayata gün be gün yiten ve uzaklaşan bu gelecek için katlanmak bu budala hayatın en acıklı budalalığıdır."

"İnsanlar, biz hayatı ölüm için kaybediyoruz, biz gerçeği hayal için tüketiyoruz; bizi, kendilerine benzer diğer günleri bize getirmekten başka bir değerde olmayacak günlere götürdükleri için günlere değer biçiyoruz sadece... İnsanlar, bütün yaşam, kendi zararı-

nıza tezgahladığınız acımasız bir entrikadır ve sadece şeytanlar kaçan aynaya doğru koşuşunuza kayıtsızca gülebilir!"

Başka bir tren bağırarak ve gümbürdeyerek istasyona yanaştı ve yolcular bir kez daha kaçtılar ve makinist pek memnun olmayan bir havayla alnını sildi. Tanımadığım İnsan onu tamamen unuttuğum halde hala –pardösülü ve ceketinin cebinde iki menekşe ile– önümde duruyordu.

"İşte," dedim. "İlerleme, gelecek ve hayat hakkındaki düşüncelerim. Siz tabii ki benimle aynı fikirde değilsiniz fakat ben birisiyle aynı fikirdeyim; mesela sık sık dünyayı örtmeye ve insanı insandan, yoksulluğu küçümseyişten, çirkinliği hüzünden saklamaya çalışan sisle. Ve ben, Bay İnsan, faydasız kaçışlardan sonra duran trenleri ve yok edilemeyenin üzerini örten sisi çok seviyorum."

Tanımadığım İnsan gerilmişti ve neşesi bir duman kümesi misali yok olmuştu. Yanıt vermek yerine iki menekşesinden birini ceketinin cebinden çıkarttı ve bana verdi. Onu bir reveransla aldım, burun deliklerime yaklaştırdım ve hafif kokusu hoşuma gitti.

ARTIK OLDUĞUM GİBİ OLMAK İSTEMİYORUM

Y tan alta vida espero
Que muero porque no muero[8]
Azize Teresa

Korkunç durumumun farkına yalnızca on saat önce vardım. On saat öncesine kadar henüz dünyadaki en kötü şeyin ne olabileceğini bilmiyordum. Birkaçyıldan beri *korkunçluktan mezun* olduğumu zannediyordum. Varolan, varolacak ve varolabilecek en korkutucu, en acı verici, en tüyler ürpertici, en ürkütücü ve kudurmuş biçimde olan ve en çok üzüntü veren her şeyi denemiş, düşünmüş, tasarlamış, hayal etmiştim. Gece bekleyişlerinin kaygılarını, son öpücüklerin çaresizliklerini, sessiz görüntülerin titreyişlerini, kabusların sayıklayışlarını, sonsuz saatleri vuran görünmez saatlerin irkilişlerini, imkansız işkencelerin sancılarını, yuvasız canların öfkeli iniltilerini, şeytanımsı konuşmaların başıboş ateşini biliyordum. Fakat henüz dünyada olabilecek en kötü şeyi bilmiyordum, son işkenceyi, yüce işkenceyi tanımıyordum. Sadece on saat önce vahye ulaştım ve şimdiden birçok ha-

[8] Ve (dünyasal şeylerden) umudu tamamen kaybetmişken; ölmeksizin ölürken [ed.n.].

nedanlık yeryüzünden kaybolmuş ve birçok güneş göğü terk etmiş gibi görünüyor bana.

Sakin olmaya çaba göstereceğim. Anlaşılır olmaya gayret edeceğim. En kesin, en basit, en doğal formülü seçeceğim: *Kendim olmamamın mümkün olmadığını fark ettim. Asla* –*asla*, anlıyor musunuz?– kendim olmaya *asla* son veremeyeceğimi fark ettim.

Belki de kendimi yeterince açıklayamadım. İşte: Kısacası ben değişmek isterdim. Ama cidden değişmek –anlıyor musunuz?– tamamen, bütünüyle, radikal biçimde değişmek. Yani, *bir başkası olmak*. Benimle hiçbir ilişkisi olmayan, benimle en ufak bir bağı olmayan, beni tanımayan, beni hiç tanımamış olan bir başkası.

Eğlence için yapılan değişiklikleri ve yenilikleri uzun zamandır biliyorum! Bahsi geçenler serpiştirmeler, tahliyeler, badanalamalardır. Duvar kağıdı değişir fakat oda hep aynı kalır; pardösünün rengi değişir fakat örttüğü beden hep aynıdır; mobilyaların yeri değiştirilir, küçük çivilerle yeni bir tablo asılır, bir kitaplık rafı, daha rahat bir koltuk, daha geniş bir masa eklenir fakat oda aynıdır; sürekli, daima, acımasızca, amansızca aynı. Havası aynı, şekli aynı, *manevi ortamı* aynıdır. Cephe değişir fakat evin içindeki merdivenler ve odalar aynıdır; kapağı değişir, adı değişir, baş sayfadaki kabartmalar, yazı karakterleri, bölüm başlıkları değişir fakat kitap hep aynı hikayeyi anlatır, sürekli, daima, acımasızca, amansızca aynı eski, sıkıcı, şikayetçi hikaye.

Ben bu tarz değişimler ve yeniliklerden yoruldum. Ben de kaç kez zavallı ruhumu özenle fırçaladım! Kaç kez zihnimi yeni bir renge boyadım! Yüreğimdeki karışıklığı kaç kez toparladım! Yeni kıyafetler aldım, yeni ülkeler gezdim, yeni şehirlerde yaşadım fakat derinliklerimdeki bir şeylerin aynı kaldığını, daima aynı kaldığını, ki onun ben olduğunu, sürekli kendim olduğunu, yüz, ses, yürüyüş değiştirdiğini fakat yorulmak bilmez ve sert bir bekçi gibi daima

orada kaldığını hissettim. Etrafındaki şeyler yok oluyor fakat o hatırlamıyor; etrafında bir şeyler ortaya çıkıyor ve o geriye çekilmiyor...

Ve ben şimdi, sürekli kendimle birlikte yaşamaktan sıkıldım. Yirmi dört yıldır kendi kendimin eşliğinde yaşıyorum. Şimdi yeter, gerçekten sıkıldım. Sadece sıkıldım mı? Olur mu hiç! Yirmi dört yıl boyunca birlikte yaşadığım bu kendimden iğrendiğimi, tiksindiğimi, midemin bulandığını söyleyin hatta.

Ve ben nihayet kendi kendimi bırakma hakkına sahip olduğuma inanıyorum. Bir evi artık beğenmediğimizde onu boşaltabiliriz; bir araç artık işimize yaramadığında onu suya atarız. Benim bedenim de acaba bir ev –baraka ya da tapınak fark etmez– değil midir? Benim ruhum da acaba –tırpan ya da lira fark etmez– bir araç değil midir? Yine de bedenimden taşmamam ve ruhumu herhangi bir denize atamam. Aynanın karşısına her geçtiğimde rüzgara susamış ya da ava acıkmış gibi yarı açık ağzımla, bir vahşininkiler misali karışık ve uçuşan saçlarımla, ortalarında yılan inleri misali açılan iki kara büyük gözbebeği bulunan bulanık su birikintisi rengindeki gözlerimle soluk ve zayıf suratımı tekrar görüyorum.

Ve ruhumu her denetlediğimde değerli fakat aynı tanıdıkları buluyorum: çaresiz bir acıma duygusuyla sırıtan suratlar, bir nebze utançla ağlayan suratlar, fazlasıyla siyah saç tutamlarıyla gizlenmiş gizemli suratlar ve Rossini operalarının ve Diderot'nun nüktelerinin; Beethoven senfonilerinin ve Lapo Gianni'nin mısralarının, Scarlatti esintilerinin ve Giorgio Berkeley'in atasözlerinin, beyaz kadınların dansına eşlik eden flüt ritimlerinin, mor ve büyük altın mozaiklerin altındaki org seslerinin, mor kırmızı kıyafetli soyluların büyük, boş ve az ışıklandırılmış salonlardaki tören alaylarının uzaktaki yankıları.

O kadar çok sevdiğim, fazlasıyla iyi beslediğim ve ihtişamla do-

nattığım ruhumda başka birçok şeyi tekrar tekrar buldum. Fakat o her zaman *benim ruhum*: geçmişten bir şey hala onun içinde ve kimse bu yokmuş gibi davranamaz.

Şömine ve kuru çiçek aşığı bu adamlardan hangisi bedenimden ve ruhumdan kurtulmayı bana öğretecek peki? Kim *artık ben olmamamı* sağlayabilecek ve şimdi kim olduğumu dahi hatırlayamayacağım şekilde beni bir başkasına dönüştürecek? Kendi kendine öfkelenmiş ruhumun tüm çaresizliğiyle istediğim şeyi, ha insan olsun ha şeytan, bana kim verebilecek ki?

Biraz önce ihtiyar bir şeytan bacaklarını sallayarak bana eski bir metodu önerdi: kendimi öldürmemi. Fakat ben o şeytana hiç güvenmiyorum. Onu kısa zamandır tanıyorum ve onu birkaç kez mezarlığın etrafında dolaşırken gördüğüm için onun mezarcılar ve yazıtçılarla iş birliği yaptığına inanmak için kendimce haklı nedenlerim var. Ve ayrıca ne işe yarayacak ki? Kendi kendimi yok etmeye ve yaşamamaya hiç niyetim yok. Ben varolmak istiyorum, fakat başka bir şey olmak; hala yaşamak istiyorum, fakat başka bir hayatı yaşamak. İntihara hiç sıcak bakmıyorum. İkinci bir sarışın bebek bulamadığı için kendini öldüren o zavallı şeytan Werther'den hiçbir zaman çok hoşlanmadım ve o Alman kasabalısı duygusal zavallıdan genelde daha da can sıkıcı olan taklitçilerini de hiç sevmem. Parlak namluları salakça havaya doğrultulan tabancalar bana işe yaramaz laboratuvar malzemeleri gibi görünür; İtalyan tarzı olay örgülü İngiliz romanlarındaki zehir beni sıkar ve kendini asmanın, düşmanlarım arasından olsa olsa en paçavra olanlara yaraşacağına inanırım.

Yani *varolmamak* gibi hiçbir niyetim yok, fakat *başka biçimde* ve *başkası olmak* için umutsuzca ve zorbaca bir istek duyuyorum. Ayrıca *olduğum gibi olmamak* için de çaresiz bir istek duyuyorum, çünkü *asla elde edemeyeceğim* bir şeyi isteyen birisiyim. Ben, ben olmak istemiyorum, çünkü asla ben olmaktan başka çarem olmadığını biliyorum.

Saçmalığa ulaştım işte. *Kimsenin* dediklerimi ve istediklerimi anlayama-

yacağı ana ulaştım. Bu korkunç dakikalarda içimde neler olduğunu kimse asla bilmeyecek. Kimse, gerçekten hiç kimse: en kibar, en psikolog, tanıdık şeytanlarım arasından en Stendhalvari olan bile.

İşte o burada benimle birlikte. Yüzü normalden daha kırmızı, şişik ve kurt tüyünden takkesinin altındaki yarı kapalı ve fazlasıyla kurnaz gözleri bana utandırıcı bir sakinlikle bakıyorlar. O benim yazdıklarımı gördü ve tarif edilemez bir memnuniyetle birçok kez gülümsedi. Alaycı derecede yumuşak sesle şu anda bana "Üstüne bindiği katırı arayan doktoru hatırlayın, dostum. Bu akşam siz bir nebze ona benziyorsunuz. Başka birisi olmaya çalışıyorsunuz. Fakat kimsenin duymadığı bir arzuya sahip olan kişi zaten, diğer insanlara nazaran, olduğu gibi olmamaya giden en iyi yoldadır. Ve siz bu durumdasınız, çok sevgili ve aceleci dostum. Siz ruhunuzun sınırındasınız ve belki de –kim bilir?– eğer dışarıdaki karanlıktan çok fazla korkmazsanız, dışına çıkacaksınız."

Ve bu sözleri söyledikten sonra hızlı adımlarla, belli belirsiz bir tütsü kokusu misali odamı terk ederek gitti.

İNSANLAR ARASINDAKİ İNSAN

I

En gurur verici imgelemlere bile çılgınca görünecek korkunç bir girişimde bulunmayı tasarlayan bir insan hayal edin; tarihi, yaşamı ve dünyayı altüst edecek bazı eylemlerle alakalı bir sırrı yüreğinde taşıyan bir insan ve bu insan, yapmayı düşündüğü ve yapacakları hakkında hiçbir şeyi henüz ne söyleyebiliyor ne de söylemek istiyor ve etrafındaki hiç kimse onun neler hazırladığını algılamıyor. Kısacası bu insanın esrimesini ve azabını düşünün. O, yalnız başına, sessiz, hızlı adımlarla, dalgın gözlerle insan kalabalıklarının arasına karışıyor ve kimse onu gördüğüne hayret etmiyor, kimse onu takip etmiyor, kimse bir kenara çekilmiyor yahut ona şaşkınlıkla bakmıyor. Görünüşte o da diğerleri gibi bir insan. Kıyafetleri, yüzü, vücut biçimiyle o tamamen diğerleri gibi görünüyor: insanlar arasında insan, daha fazlası değil! O, insan dolu sokaklarda yürüyor ve onu parmakla göstermiyorlar; ona bakıyorlar ve onu umursamıyorlar, birkaç aylak iyi düzeltilmemiş saçlarına ve uyurgezer havasına gülümsüyor en fazla. Fakat bu adamın ruhunu hayal edin, görünmez sırrıyla bu kör insanların arasından ge-

çen, onların arasından sessizce ve dalgınca yürüyen ve onların bütün hayatını, geleceğini ve kaderini değiştirebilecek şeyi yanında götüren; onların arasına karışan, onlara koluyla sürtünen, insana çarpan, henüz kelimeyi söylemek istemeyen, bütün gözleri ona döndürecek, bütün isteklere kendisininki karşısında boyun eğdirecek, bu körleri aydınlatacak ve bu kekemelere yeni sözcükler verecek eylemi henüz gerçekleştirmek istemeyen bu insanı. İnsan tez adımlarla ve devasa hayallerle ilerliyor ve kendini şimdiden açıklama anında görüyor ve onun bütün eseri olağanüstü serap gibi önünde duruyor. O şimdiden yaradılışın güçlü mutluluğunu hissediyor; kuvvetli yüreği büyük atışlarla çarpıyor; gri gözleri tensel kendinden geçişlerde olduğu gibi genişliyor.

Öyleyse, çılgınca bir sırrı içinde barındıran bu adamın mutluluğunu hayal edin. Onun hakkında hiçbir şey bilmeyen, onun kendilerinden herhangi bir parça, devasa bedenin bir atomu, yalnızca insanlar arasında insan olduğuna inanan umursamaz ve sırıtkan kalabalığın arasında yürürken duyduğu hoşnutluğun keskinliğini hayal edin. Kalabalığın, onun insanların gözleri önünde neler planladığından haberi yok. İnsanlar onun, gri kıyafetlerini, dengesiz yürüyüşünü, gür saçlarını, zayıf suratını görüyor ve benzerleri arasında onu ayırt edemiyor. Fakat gün gelecek, birçok kişi onu ne zaman ve nasıl gördüğünü hatırlamaya çalışacak, asla telaffuz etmediği sözler ve konuşmalar uyduracak, belirsizlik içinde geçirdiği dönemde onun yanında ve dostu olduklarına yemin edecek. Fakat şimdilik o, *o* değildir; o bir sayı, bir öğe, bir birim, bir vatandaş, bir isim, bir medeni hal belgesidir. Onun günü henüz gelmedi. İnsanlar gözleriyle gördüklerinden fazlasını görmeyi bilmezler ve o neredeyse sıradan bedenin içinde, evren tarihinde yeni bir sayfa açacak bir fikrin barındığını düşünmezler.

O, geceleyin yürüyen ve mantosunun içinde, manto açıldığında onu görecekleri aydınlatacak yanan bir kandil taşımakta olan bir adama benzer. O, ilk konuşacağı kişiyi korkudan titretecek belirsiz bir Tanrı gibidir.

II

Öyleyse bu insanı ve onun düşüncelerini hayal edin, ey konuştuğum ahali, ey sayısız kör ahali. Fakat onu işe yaramaz bir rüya, bir anlık bir fantezi olarak hayal etmeyin. Onu olabilir bir şey gibi, gerçekleşebilir bir şey gibi, *belki de* gerçek bir şey gibi hayal edin. O halde onu –ey kısa bakışlı ahali– doğru, gerçek, varolan; bugün, bu saatte, bu dakikada, yakınızda, aranızda bulunan bir şey gibi hayal edin! Ben size bu insanın varolduğunu söylüyorum! Bu insanın varolduğunu ve hazırlandığını söylüyorum! Bu insanın sokaklarınızda yürüdüğünü, evlerinize girdiğini ve gözbebeklerinizin içine baktığını söylüyorum! Bu insan bekliyor, düşünüyor, silahlanıyor. Günü gelmedi ama gelecek. Ağzından insanların alışıldık sözleri çıkıyor sadece ama o gün başka şeyler söyleyecek. O, bedenlerinizin arasında mütevazılıkla yürüyor fakat bir gün tek başına sizin önünüzde duracak ve herkes onu görecek ve zavallı hayatlarının geçici herhangi bir anında onu beklediklerini hatırlayacak.

Kendinizi bu insanın gözünden görün, ey ahali! Sırrı içini kemiriyor ve parçalıyor, fakat o bükülmüyor ve acısını göstermiyor. Rüyası onu coşturuyor, ayaklandırıyor, mutlu ediyor fakat o gülümsemiyor ve mutluluğunu belli etmiyor.

Korkunç insan, bir umut mezarına benzeyen fakat aslında kıvılcım saçmaya, bütün pis ve güvensiz şehirlerinizi yakmaya hazır bir ateş olan insan. Kalabalığın içinde onu ayırt etmeyi bilin, beraberce peşinden koşun, onu hemen ele geçirin ve belki de nefeslerinizle kandilini söndürmeyi, ölü rüyalarınızın külleriyle alevini bastırmayı becereceksiniz.

Nöbette bekleyin, her yere bakın. Belki şu anda yanınızdadır; belki yarın evinizin altından geçecek ve siz onu birkaç anlığına gözlerinizle takip edeceksiniz; belki de bir çağrışımla şaşırmışçasına size dün gözlerini diken oydu.

Siz onun hangi taraftan geleceğini bilmiyorsunuz. İsimlerinin ve aslının neler olacağını bilmiyorsunuz. Sessizliğin ve evrensel bilinçsizliğin ardından gelen bütün antik vahiyleri düşünün; İsa'yı çocukken görenleri düşünün. Aralarından kaç tanesi o çocuğun dünyaya yeni bir anlam, insanlara yeni bir yaşam sözcüğü verecek olduğunu düşünmüştür? Kaç kişi o sarışın kafasının bir haçın üzerinde eğileceğini ve o solgun dudaklarından, hastaları yataktan kaldıracak ve ölüleri tekrar diriltecek kudretli kelimelerin çıkacağını tahmin etmiştir? Bir anlığına konuşan ve rehberlere, bildiricilere, reformculara dönüşen; söylemeleri ve yapmaları gerekenleri söyleyip yapana dek kimsenin onları fark etmediği herkesi düşünün. Bütün büyüklerin ve ünlülerin, yenilikçilerin ve yaratıcıların tanınmadık ve bilinmedik oldukları, başkalarına benzedikleri, sadece insana benzedikleri bir dönem olmuştur. O zamanlar kimse onların özüyle ilgilenmemiş, kimse onlara hayretle bakmamış, kimse ilk sözcükleri hatırlamaya ve görünüşlerini, alışkanlıklarını, dışsal hayatlarını tasvir etmeye çalışmamıştır. Ve aniden hepinizin üstüne çıktıklarında, ey gözlerine perde inmiş ahali, şaşırmış ve hazırlanmakta olan mucizeyi sezmediğiniz için pişman olmuştunuz. Ve bugün de, hepinize bir kez daha söylüyorum, bugün de kesin olarak herhangi bir mucize hazırlanmaktadır. Her devrin kendi kahramanları ve kendi yol göstericileri olmalıdır.

Yarının görünmeyen ve şüphe edilmeyen kahramanı ve yol göstericisi sizin aranızda bekliyor. Bu insanın şimdiden varolmaması mümkün değil. O gölgede yaşıyor, ışığı henüz saklı fakat o var, o yaşıyor, o, hızlı adımlarla aranızda yürüyor; size benziyor, henüz insanlar arasındaki insan değil, fakat sürülerin ortasında duran gelecekteki çoban, orduların ortasında duran gelecekteki liderdir.

Sizin hayatınızı gölgelerinizin yanında yaşayan, ne tanıdığınız ne de şüphelendiğiniz bu sahibi bekleyişi ve bunun bilincini içinizde uyandırmak istiyorum ben. Bu Birisi'nin ani gelişinin korkusunu uyandır-

mak istiyorum içinizde. Onu kalabalıklarınızın arasında arayın, aralıksız arayın ki gözünüzden kimse kaçamasın, her göz, bir sırrı varsa şayet, size söylesin. O var ve *size bakıyor*: küçük hayatlarınızın üzerindeki bakışın ağırlığını hissetmiyor musunuz? O var ve bekliyor: hali hazırda fazlasıyla uzun sürmüş bekleyişin baskısını hissetmiyor musunuz?

İşte orada, aranızda: tek başına, sessiz, düşünceli gözlerle... bir anlığına durdu ve size bakıyor. Fakat tekrar hızlı adımlarla yürümeye koyuluyor işte ve artık artan kalabalığın ve çöken sisin içinde değil; insanlar içinde bir insan, gölgeler arasında bir gölge, binlerce körlük arasında korkunç bir umut.

OLMAMIŞA AĞIT

Henüz sessizleşmemiş gecede, hapishaneye benzeyen binaların gölgesinde, üç kardeş kuleyi hayranlıkla izleyerek, acele etmeden yürüyerek, beyaz bir ışık şeridi artık benim olmayan dünyayı bana hatırlattığında duraklayarak hayatımı geçirdiğim kulelere dönerken okşamadığım sayısız eli, çözmediğim sayısız saçı, önceden sezmeyi beceremediğim her şeyi, görmek zorunda kalmadığım bütün rüyaları, açığa çıkartmadığım bütün sırları ve nefret edemediğim bütün düşmanları düşünürüm ve o vakit tatmin olmamış körlüğüme, bilinçsizliğimin korkunç dibine ve arzularımın kısalığına ağlarım; bütün dünyayı aydınlatan ve bir esinti misali aniden sönen yangınlara..

Bir şeylerin yapılmış olabileceği ve asla geri gelmeyecek yegane anların, hızlı çizgiler misali aniden açılan ve ben görmeden tekrar kapanan yolların, yolumun kesişmek üzere olduğu, benim için yaratılan, her şeyi değiştirebilecek ve ikinci kez rastlamayacağım yazgıların kesinliği, cesaret etmeyi beceremediklerimin hatırası ne kadar da yakar canımı o vakit...

Ve yüreğim o denli hızlı atar ki yüksek bir binanın gölgesinde dururum ve sanki hüznüme yanıt verecek bir şeyler beklermişim gibi gelir: zayıf bir keman sesi, bir atın öfkeli tepinişi, şehvet düşkünlüğü kadar üzücü bir şarkının nakaratı.

Bunların da geçici ve ölümlü şeyler olduğunu ve yegane anların, geri gelmeyecek davranışların ve hareketlerin ebediyetin içinde kaybolacaklarını düşünüyorum; artık geri gelmeyecek günler, saatler, dakikalar. Kaç tane hiç görmediğim ve artık asla göremeyeceğim şey, hiç duymadığım ve artık asla duymayacağım ses, hiç tanımadığım ve asla tanımayacağım talih, hiç hissetmediğim ve bir daha da hissedeceğimi sanmadığım tutku, kavramadığım ve bir daha asla çözemeyeceğim bilmece var...

Tek bir insan için kaç tane kaybedilmiş hayat! Tek bir dünya için kaç tane biçim ve kaybedilmiş bakış açısı! Asla eyleme dönüşmemiş kaç tane olanak, güce dönüşmemiş kaç tane erdem, bir kez dahi gerçekleşmeyen kaç tane birleşim ve kaç tane ayrışım!

Hapishane *olan* yüksek, kara ve sessiz binaların gölgesinde, yanan ellerim soğuk ve pütürlü taşlara dokunuyor, kan daha hızlı pompalanarak yükseliyor ve çehremin, aşağılık bir utançtan değil, çaresiz bir ateşten kızardığını hissediyorum; imkansıza duyulan aşkı bahşeden çaresiz ateş.

Fakat kuleme tırmandığımda ve koyu mavi gökyüzünde öylesine siyah duran üç kardeş kuleyi, yatağımın gölgesinde hareketsiz ve parıldayan iki gözü tekrar gördüğümde, yeniden gülümsemeye başlıyorum fakat gülüşümü bir aynada görürsem şayet, anlatılamaz bir korkuyla titremekten kendimi alıkoyamıyorum.

KÖR PİLOT
(1907)

BİR HAVUZDA İKİ İMGE

Uzun zamandan sonra bu küçük başkente sadece kendi çehremi bir kez daha verimsiz bir bahçedeki ölü yapraklarla dolu ölü bir havuzda görmek için mi geldim? Oradayken sebebinin yalnızca bu olduğunu düşünüyordum.

Denizden ve büyük kıyı kentlerinden dönerken saklı şeylerin, dar sokakların, sessiz ve yağmurdan bir nebze kararmış duvarların özlemini duyuyordum. Alışılagelmiş beyaz sakallı öğretmenleri, en Cermen ve hayali bilimleriyle, beş yıl boyunca okuduğum bu şehirde bulacağımı bildiğim her şeyin.

Sürgüne gönderilmişçesine (kendi ülkelerinden sürülmüş bazı şehirler olduğunu hep düşünmüşümdür) ovanın ortasında öylesine yalnız, akarsusuz, kalesiz ve çansız, neredeyse ağaçsız fakat içinde saray halkının gevezelik ettiği ve uyuduğu büyük rokoko tarzı sarayın çevresinde tamamen sakin ve dingin duran sevimli şehri sık sık anımsardım. Sokaklarda her yüz adımda bir, bir kuyu, kuyunun yanında bir çeşme ve çeşmenin üzerinde pişmiş topraktan yapılma, açık mavi ve soluk pembeye boyanmış bir savaşçı vardır.

Yeni yetme bilim adamı yıllarımda yaşadığım evi de hatırlıyordum.

Pencerelerim meydana değil, evlerin arasına sıkışıp kalmış, bir köşesinde yapay kayalarla çevrelenmiş bir havuzun bulunduğu büyük bir bahçeye bakıyordu. Bahçeyle kimse ilgilenmezdi: İhtiyar amca ölmüştü ve sıkkın ve dini bütün kızı ağaçları inançsız, çiçekleri kibirli bulurdu.

Havuz da onun yüzünden ölmüştü. İçinden artık su fışkırmıyordu. Su, sanki çok uzun yıllardır hep aynıymış gibi hareketsiz ve yorgun görünüyordu. Ağaçların yaprakları onu neredeyse tamamen örtmüştü ve ayrıca yapraklar bile geçen yüz yılların sonbaharlarında dökülmüş gibi duruyorlardı.

Bu bahçe, küçük başkentte yaşadığım yıllar boyunca benim mutluluğumun kaynağı olmuş mekandı. Oraya her saat gidebilme özgürlüğüne sahiptim, öğretmenler beni çağırmadığı zamanlarda bir kitapla havuzun kenarına otururdum ve okumaktan yorulduğumda ya da ışık azaldığı zaman gözlerimin yansımasını suda görmeye çalışır veya eski yaprakları sayar ve düzensiz rüzgarın esintisiyle yaptıkları yavaş yolculuğu büyülenmiş bir merakla izlerdim. Yapraklar bazen seyrelir ya da dibe çökerdi ve o zaman çehremi suda görürdüm, gözlerimi ona o kadar uzun süre dikerdim ki, ben kendim olarak, bedenimle varmışım gibi değil de, sadece havuzda ebediyete kadar sabitlenmiş bir imgeymişim gibi hissederdim.

Bu yüzden küçük kente varır varmaz bahçeye koşa koşa gitmiştim hemen. Aradan uzun yıllar geçmişti fakat şehir aynı kalmıştı. Dar sokaklardan aynı buruşuk, boneli, cüce ve sarışınımsı kadınlar geçiyordu ve çeşmelerin üzerinde, pişmiş topraktan yapılma gereksiz ve komik savaşçılar kılıç kabzalarının üzerine yaslanıyorlardı.

Bahçe aynı bıraktığım gibiydi; havuz da ülkeme dönmeden önce son kez gördüğüm halindeydi. Çiçek tarhlarında fazladan birkaç tutam, havuzda fazladan birkaç yaprak; gerisi geçmişte olduğu gibiydi. Yüzümü tekrar görmek istedim ve onun farklı olduğunu fark ettim, net

olarak hatırladığım halinden bir hayli farklı. O havuzun ve o mekanın büyüsüne tekrar kapıldım. Yapay kayalardan bir tanesinin üzerine oturdum ve solgunlaşmış ve başkalaşmış çehreme daha büyük bir ayna yaratmak için ölü yaprakları elimle kenara ittim.

Suda, benimkinin yanında başka bir imgenin belirdiğini gördüğümde henüz birkaç dakikadır kendi görüntüme bakıyor ve zamanın tuhaf yasalarını düşünüyordum. Heyecanla dönüp baktım: Bir adam yanıma oturmuştu ve yüzü havuzdan yansıyordu. Afallayarak ona baktım, tekrar baktım ve bana benziyormuş gibi geldi. Gözümü bir kez daha havuza çevirdim ve karanlık dipte yansıyan görüntüsüne bir kez daha hayranlıkla baktım. Bir anda gerçeği fark ettim: *Görüntüsü mükemmel derecede benim yedi yıl önceki yansımama benziyordu!*

Başka bir zaman belki de bu beni korkuturdu ve kesinlikle, yenilmez bir saplantının çemberine yakalanmış birisi gibi bağırırdım. Fakat artık, sadece imkansızın bazen gerçeğe dönüştüğünü biliyordum ve bu yüzden çok fazla dehşete kapılmadım. Adama elimi uzattım, sıktı ve ona:

"Senin ben olduğunu biliyorum; uzun zamandır geçmişte kalan ben, öldüğünü sandığım fakat görünürde pek bir değişikliğe uğramamış, onu bıraktığım halde burada tekrar bulduğum ben. Ey geçmişteki ben, şimdiki benden ne istediğini bilmiyorum fakat isteyeceğin ne olursa olsun belki de onu senden esirgemeyi beceremeyeceğim," dedim.

Adam bana sanki onun için yeni bir şeymişim gibi bariz bir şaşkınlıkla baktı ve birkaç saniyelik kararsızlıktan sonra cevap verdi: "Biraz seninle kalmak istiyorum. Gitmeye karar verdiğinde ben, zamanın akmadığı bu şehirde hareketsizce, hiçbir şey yapmadan seni beklemek için burada kaldım. Döneceğini biliyordum. Ruhunun en ince yerini bu havuzun suyunda bırakmıştın ve ben bugüne dek o ruhla yaşadım. Fakat şimdi seninle tekrar bir olmak, seninle yaşayıp, bu yıllar boyunca yaşamış olduğun hayatın hikayesini senden dinleyerek yakınında

olmak istiyorum. Ben senin o zamanki halinim ve o zamanlar kendin hakkında bildiklerinden daha fazlasını bilmiyorum. Sen, benim öğrenmeye ve dinlemeye duyduğum arzuyu anlarsın. Dünyadan ve zamandan sürülmüş bu şehri bir kez daha terk edene kadar sana eşlik etmeme izin ver."

Başımı salladım ve iki kardeş gibi el ele bahçeden çıktık.

Zaten herhangi bir insanın hayatından epey farklı olan şu hayatımdaki en eşsiz dönemlerden biri başladı benim için o vakit. Kendimle –geçmişte kalan kendimle– umulmadık mutluluklarla dolu birkaç gün geçirdim. İki *ben*, uzun zamandır küçük başkentte hüküm süren sessizliğin içinde –on sekizinci yüzyıla dayanan bir sessizlik!– kötü döşenmiş yollarda yürüyorlar ve gördükleri şeyleri, tanıdıkları insanları, onları heyecanlandıran duyguları, içlerinde acı bir tat bırakan rüyaları hatırlamaya çalışarak yorulmak nedir bilmeden beraberce konuşuyorlardı. İki ruh –eski ve yeni– bir dağ manastırı misali sessiz ve kasvetli üniversiteyi birlikte aradılar; rokoko tarzı sarayın arkasındaki çıkmaz sokaklara bakmaya artık tenezzül etmeyen kararmış ve çolak heykellerin bulunduğu Fransız usulü bahçede dolaştılar ve eski prensipler uyarınca göl ismini alabilmiş, kötü kazılmış bir su birikintisi *Liliensee*'ye kadar ilerlediler. O gezinti ve samimiyet günlerini yüreğim bir an dahi sızlamadan hatırlayamam!

Duyguların sergilendiği ilk saatlerden, eskilerin anıldığı ilk günlerden sonra yoldaşımı dinlerken tarif edilemez bir sıkıntı hissetmeye başladım. Sürekli böbürlendiği bazı saflıkları, bazı zorbalıkları, bazı tuhaf tavırları beni üzüyordu. Ayrıca, uzun uzadıya konuştukça, onun gülünç fikirlerle, artık yaşamayan teorilerle, artık hatırlamadığım şeyler ve insanlara yönelik taşra usulü sevinçlerle dolu olduğunu keşfettim. Fakat o, beni sadece yüzümü buruşturmaya ya da gülümsemeye esinlendiren bir takım sözcüklere önem veriyor, bir takım mısralarla duygulanıyor, bir takım sahneler karşısında heyecanlanıyordu.

Kafası hala büyük çoğunlukla düzensiz saçlar, lanetli dağlar, karanlık ormanlar, davul ve gök gürültüleriyle gümbürdeyen fırtınalar ve çatışmalardan oluşan o genel romantizm ile doluydu; yüreği hala, yüz yıl önceki melankolik zayıf beyefendiler ve biraz tombul sarışın hanımların yaşadığı o Cermen *pathos*unun[1] içinde çürüyordu (mavi çiçekler, sislerin arasındaki ay, nişanlıların mezarları, geceleyin ata binmeler vs.).

Beni ilk anlarda eğlendiren safça gururu, dünya tecrübesizliği, hayatın sırları hakkındaki derin bilgisizliği içimde yavaş yavaş iğrenmeye kadar varan bir çeşit aşağılayıcı acıma duygusu yaratarak beni yormuştu.

Ona hakaret etme ya da kaçıp gitme arzuma birkaç gün daha engel olmayı başarmıştım, fakat bir sabah o, aptalca bir dokunaklılıktaki bir *lied* hakkında büyük coşkuyla nutuk attıktan sonra küçümseyişimin nefrete dönüşmeye başladığını hissettim.

"Güldüğüm bu adam," diye düşündüm "Cahil ve gülünç bu adam bir zamanlar bendi bir de." O hala bir bakıma bendir. Ben bu uzun yıllar boyunca yaşadım, gördüm, tahmin ettim, düşündüm fakat o, buraları bıraktığım günkü benin tıpatıp aynısı olarak, tastamam, yalnız başına burada kaldı. Şimdi, şimdiki ben, geçmişteki beni küçümsüyor; o zamanlar kendimin üstün insan, yüksek ve soylu varlık, evrensel bilgin, beklemedeki deha olduğuna bugüne göre daha fazla inanıyordum bir de. O zamanlar geçmişteki beni, cahil ve henüz işlenmemiş çocuk beni küçümsediğimi hatırlıyorum. Şimdi küçümseyeni küçümsüyorum. Ve bütün bu küçümseyenler ve küçümsenenlerin adı aynıydı, aynı bedende yaşadılar, insanlara tek bir canlı olarak göründüler. Şimdiki benden sonra bir başkası oluşacak ve benim dünkünü yargıladığım gibi o da bugünkü kişiliğimi yargılayacak. Kim bana merhamet gösterecek ki ben kendi kendime göstermiyorsam?

[1] Duygulanım; duygular coğrafyası bütünü ya da parçası [ed.n.].

Ben bu şekilde düşünürken eski ben konuşuyor ve karşı çıkıyordu. Ona söyleyecek hiçbir şeyim yoktu ve susuyordum. Onun bana söyleyecek bir şeyi kalmamıştı fakat cümleler üretiyor ve felaket derecede uzun şiirler okuyordu. Aramızda ortak bir nokta kalmış mıydı ki artık? Uzak geçmişteki hatıralar tükendiğinde onunla yakın geçmiş hakkında, görülmüş güzellikler, sevilmiş ve kırılmış kalpler, çay masası etrafında doğaçlanan paradokslardan oluşan bütün yeni dünyam ve de artık bütün ruhumu dolduran acıklı rüya hakkında konuşamazdım. Bütün bunları ona söylemenin bir anlamı yoktu, beni anlamıyordu. Bana tastamam bir sahneyi, bir kokunun, bir ismin, bir uğultunun fikirsel çağrışımlarını fısıldayan bazı sözcüklerin sesi, onun ruhu için hiçbir anlam taşımıyorlardı. Onunla konuşmam için yalvarıyordu ve eğer kabul edersem, beni ilgiyle fakat duymadan, anlamadan, anlattığım şeyleri tekrar yaşamadan dinliyordu. Gözleri boşlukta yok oluyor ve sustuğum an nutuklarına ve duygusal yapmacıklıklarına tekrar başlıyordu.

Sonunda o geçmişteki kendime karşı duyduğum nefretin kontrolden çıktığı bir gün gelmişti. Artık onunla yaşayamayacağımı ve iğrentimi yenmek için dostluğundan kaçınmam gerektiğini ona büyük kararlılıkla söylemiştim o zaman. Sözcüklerim onu şaşırtmış ve derinden yaralamıştı. Gözleri bana yalvarırcasına bakmışlardı. Elimi daha sert sıkmıştı.

"Neden beni terk etmek istiyorsun," demişti abartılı tutkunun nefret uyandırıcı sesiyle. "Neden bir kez daha beni böyle yalnız bırakmak istiyorsun? Uzun yıllar boyunca sessizce bekledim, uzun yıllar boyunca bu anları bana yaklaştıran saatleri saydım! Ve şimdi sen benimleyken, ben seni severken, geçmişteki tatlı hatıralardan, aşktan, dünyanın güzelliğinden ve yaşayanların acılarından bahsederken beni öylesine mutsuz, öylesine rahat biçimde mutsuz bu şehirde bir başıma mı bırakmak istiyorsun?"

Kızgın bir şekilde yanıt vermiştim. Fakat gitmek için hareket ettiğimde kolumdan sertçe tuttuğunu fark ettim ve hıçkıran sesinin bir kez daha bana "Hayır, gitmeyeceksin," dediğini duydum. "Beni anlayabilen, yüreği hala alev alev yanan, yaşayanların şehrinden gelen, sızlanışlarımı dinleyebilen ve itiraflarımı hoş karşılayabilen birisiyle konuşabilmekten öyle mutluyum ki. Gitmeyeceksin, hayır, gidemezsin! Gitmene izin vermeyeceğim!"

Bu sefer de gitmemiş ve bütün gün konuşmadan yanında durmuştum. Sessizce bana bakıyor ve sürekli beni takip ediyordu.

Ertesi gün gitmek için hazırlanmıştım fakat o, kapımın önüne dikilmiş ve o gün de onunla kalacağıma dair söz verene kadar dışarı çıkınama izin vermemişti.

Böylece dört gün daha geçti. Ondan kaçmayı deniyordum fakat o, yakınmalarıyla beni usandırarak ve ayrıca şehirden gitmeme zorbalıkla engel olarak her an peşimde dolaşıyordu. Geçen her saat boyunca nefretim ve çaresizliğim artıyordu. Beşinci gün nihayet beni kıskaçlıkla gözaltında tutuşundan kurtulamayacağımı anladığımda sadece tek bir çözüm yolu kaldığını düşündüm ve yakınan gölgesinin eşliğinde kararlılıkla evden dışarı çıktım.

O gün de, görünüşünün ve ruhunun altında birçok saatler geçirdiğim verimsiz bahçeye gittik ve o gün yine ölü yapraklarla dolu ölü havuzun yanma yanaştık. O gün yine yapay kayaların üzerine oturduk ve görüntülerimize hayran hayran bakmak için yaprakları elimizle uzaklaştırdık. İkimizin yan yana duran çehreleri suyun karanlık aynasında belirdiğinde hızla döndüm, geçmişteki kendimin omuzlarından sıkıca tuttum ve onu baş aşağı suya, yüzünün yansıdığı noktaya ittim. Kafasını suyun içine batırdım ve öfkeli nefretimin tüm gücüyle onu hareketsiz tuttum. Debelendi, bacakları şiddetle sallandı fakat kafası havuzun titrek dalgasının içinde kaldı. Birkaç dakika sonra vücudunun boşaldığını ve cansızlaştığını

hissettim. O zaman onu bıraktım ve o, daha aşağıya, suyun dibine doğru çöktü. Geçmişteki nefret uyandıran ben, geçmiş yıllardaki gülünç ve aptal ben sonsuza dek ölmüştü.

Bahçeden ve şehirden sakince ayrıldım. Kimse bu olaydan asla tedirgin olmadı. Ve şimdi hala büyükkıyı kentlerinde yaşıyorum ve çok net hatırlamadığım bir şeyler eksikmiş gibi geliyor bana. Mutluluk beni budalaca gülüşleriyle sardığı zamanlarda kendi kendini öldüren ama yaşamaya devam eden tek insan olduğumu düşünürüm.

TAMAMEN SAÇMA HİKAYE

Dört gün önce anılarımın en düzmece sayfalarından bazılarını hafif bir tedirginlikle yazarken kapının usulca vurulduğunu duymuş fakat ne açmış ne de cevap vermiştim. Vuruşlar fazlasıyla güçsüzdü ve ben de çekingen insanlarla uğraşmayı sevmem.

Ertesi gün aynı saatte tekrar kapıya vurulduğunu duydum ve bu sefer vuruşlar daha güçlü ve kararlıydı. Fakat o gün de açmak istemedim, çünkü hatalarını çok çabuk telafi edenleri hiç sevmem.

Bir sonraki gün ve yine aynı saatte vuruşlar şiddetli bir biçimde tekrarlanmıştı ve ayağa kalkmama fırsat kalmadan kapının açıldığını ve yeterince genç, yüzü hafiften coşkulu ve kafası kızıl ve kıvırcık saçlarla kaplı bir adamın sıradan şahsının tek kelime etmeksizin, komik bir şekilde eğilerek içeriye girdiğini görmüştüm. Bir sandalye bulur bulmaz kendini onun üzerine atmış ve ayakta kaldığımdan dolayı oturmam için bana koltuğu işaret etmişti. Sözünü dinledikten sonra onun kim olduğunu bilme hakkına sahip olduğumu düşünmüş ve kibar olmayan bir sesle ondan ismini ve onu odama zorla girmeye mecbur bırakan sebebin ne olduğunu söylemesini rica etmiştim. Fakat adam hiç aldırış etmemiş ve hala

benim için olduğu şekliyle kalmaya niyetli olduğunu hemen belli etmişti: bir yabancı.

"Beni size getiren neden," diye gülümseyerek devam etti, "Çantamın içinde duruyor ve onu size hemen göstereceğim."

Gerçekten de elinde aşınmış pirinçten düğmeleri olan çürük sarı renkte bir deri valiz taşıdığını fark ettim ve onu hemen açıp içinden bir kitap çıkarttı.

Üzerinde pas kırmızısı büyük çiçek desenleri bulunan eski kağıtla kaplanmış büyük cildi suratıma doğru tutarak "Bu kitap," dedi "Benim yarattığım, uydurduğum, dizdiğim ve kopyaladığım hayali bir hikayeyi içeriyor. Hayatım boyunca bu hikayeyi yazmaktan başka bir şey yapmadım ve sizin hoşunuza gideceğini düşünme cüretinde bulunuyorum. Şu ana kadar sadece ününüzü biliyordum ve sadece birkaç gün önce size aşık olan kadın bana, sizin kendi kendinden korkmamayı bilen nadir insanlardan birisi ve benzerlerimizin birçoğuna ölümü önerme cesaretinde bulunan yegane kişi olduğunuzu söyledi. Bundan dolayı, başına en eşsiz ve en sıra dışı maceralar gelen hayal ürünü bir adamı anlatan hikayemi size okumayı düşündüm. Dinledikten sonra bana ne yapmam gerektiğini söyleyeceksiniz. Eğer hikayemi beğenirseniz, beni bir yıl içinde meşhur etmeye söz vereceksiniz, fakat beğenmezseniz, kendimi bir gün içerisinde öldüreceğim. Bu şartları kabul ediyorsanız, söyleyin ve başlayayım.

O ana kadar sürdürdüğüm pasif tutumuma devam edemeyeceğimi gördüm ve hoşa gidecek şekilde taklit edemediğim bir yüz buruşturma hareketi ile ona istediği her şeyi yapacağımı açıkladım.

İçimden "Bana aşık olan ve ona benden bahseden kadın kim olabilir ki?" diye düşündüm. "Bana aşık olan bir kadın hiç tanımadım. Eğer bu olmuş olsaydı bile, buna izin vermezdim, çünkü dünyada idollerin durumundan daha rahatsızlık verici ve gülünç bir durum yoktur..."

Fakat yabancı, anlamsız öte yandan etkili bir ayak sesiyle beni bu düşüncelerden uzaklaştırdı. Kitap açılmıştı ve dikkatimi vermem gerekiyordu.

Adam okumaya başladı. İlk kelimeleri kaçırdım, diğerlerinde dikkatimi daha çok topladım. Bir anda kulak kabarttım ve ardım sıra ufak bir titreyiş hissettim. On ya da yirmi saniye sonra yüzüm kızarmıştı, bacaklarım sinirle hareket ettiler; on saniye daha ve sonra ayağa kalktım. Yabancı okumayı kesti ve alçakgönüllü bir biçimde yüzünü tamamen bana çevirerek sorgulayıcı bir şekilde baktı. Ben de bakışımla, belki de yalvararak, onu sorguladım, fakat onu kovmak için fazlasıyla sersemlemiştim ve herhangi bir ahmak dünyalı misali yalnızca "Devam edin, lütfen," dedim.

Muhteşem okuma devam etti. Koltuğun üzerinde hareket etmeden duramıyordum: titreyişler sadece omuzlarımda değil, bütün bedenimde devam ediyordu. Eğer suratımı bir aynada görmüş olsaydım, büyük olasılıkla çirkin bir sersemliğe ve kararsız bir yabaniliğe bürünmüş olacağı için belki de gülerdim ve her şey biterdi. Bir anlığına sakin okuyucunun sözcüklerini dinlememeye çalıştım fakat kafamı daha çok karıştırmaktan başka bir işe yaramadı ve böylece, kelimesi kelimesine, *aralığı aralığına*, iyi ciltlenmiş kitabın üzerine eğilen kırmızı kafalı adamın okuduğu hikayenin tümünü dinledim. Bu fazlasıyla benzersiz durumda ne yapmalıydım ya da yapabilirdim? Kitabı alıp yırtmalı, ezmeli, ateşe mi atmalıydım? Lanet olası okuyucuyu tutup ısırmalı ve odadan onu uygunsuz bir hayaletmişçesine dışarı mı atmalıydım?

Neden bütün bunları yapacaktım ki? Yine de o okuma bana tarif edilemez bir rahatsızlık veriyor, bende tekrar uyanma şansının bulunmadığı saçma ve rahatsız edici bir rüya hissi uyandırıyordu. Bir an çıldıracağımı zannettim ve beyaz kepli bir hasta bakıcının bin bir kaba önlem eşliğinde bana zorla deli gömleği giydirdiğini hayal ettim.

Fakat nihayet okuma bitmişti. Kaç saat sürdüğünü bilmiyorum ama kafa karışıklığıma rağmen okuyucunun sesinin zayıfladığını ve alnının terden ıslandığını fark etmiştim. Nihayet kitap kapanmış ve valize geri konulmuştu. Yabancı bana merak içinde baktı fakat gözleri önceki kadar hırslı değillerdi. Yılgınlığım o denli büyüktü ki bunu o dahi anladı ve bir gözümü ovduğum ve ne diyeceğimi bilmediğim için şaşkınlığı daha da çok arttı. O an artık bir daha asla konuşamayacağım gibi geldi ve etrafımdaki en basit şeyler gözüme bir anda öyle tuhaf ve düşmanca göründü ki neredeyse kusacaktım.

Bütün bunların hepsi bana da çok aşağılıkça ve utanç verici görünüyordu ve sersemleyişimde bağışlanacak hiçbir taraf yoktu. Fakat altüst oluşumun bir nedeni vardı, hem de güçlü bir nedeni: *O adamın okuduğu hikaye, içsel ve dışsal bütün hayatımın bire bir ve mükemmel bir anlatısıydı.* Bütün o süre boyunca dünyaya geldiğim andan beri duyduklarımın, hayal ettiklerimin ve yaptıklarımın ayrıntılı, sadık, acımasız raporunu dinlemiştim. Eğer olağanüstü bir varlık, kalp okuyucusu ve görünmez tanık, doğumumdan beri yanımda durmuş ve düşüncelerim ve eylemlerimden gördüklerini yazmış olsaydı, yabancı okuyucunun kendisinin uydurduğunu ve hayali olduğunu söylediğiyle tıpatıp aynı bir hikaye yazmış olurdu. En ufak ve en gizli şeylerin hepsi hatırlanmıştı ve ne bir rüya ne bir aşk ne de gizlenmiş bir kalleşlik ya da rezil bir hesap yazarın gözünden kaçmıştı. Korkunç kitap, unuttuğum ve sadece şimdi dinlerken hatırladığım olayları ve fikir nüanslarını dahi içeriyordu.

Kafa karışıklığım ve korkum bu kusursuz şaşmazlık ve bu rahatsız edici titizlikten kaynaklanıyordu. Ben o adamı daha önce hiç tanımamıştım; o adam da beni daha önce hiç tanımadığını doğruluyordu. Bir durum ya da ihtiyaç yüzünden mecbur kalmadıkça kimsenin gelmediği bir şehirde fazlasıyla yalnız yaşıyordum ve arkadaşım dediğim hiç kimseye asla kaçak av maceralarımdan, ruh hırsızlığı seyahatlerimden,

gerçek dışılıklara duyduğum gönüllülükten bahsetmemiştim. Hayatımın tam ve içtenlikli raporunu ne kendim ne de başkaları için yazmıştım ve tamı tamına o günlerde, kendimi ölümümden sonra da insanlardan saklamak için yalan hatıralar üretmekteydim.

Pas renkli eski kağıtla ciltlenmiş nefret uyandırıcı kitabında acımasızca ve utanmazca anlattığı her şeyi o adama kim söylemiş olabilirdi ki? Ve o hikayeyi kendisinin *uydurduğunu* doğruluyor ve *benim* hayatımı, bütün hayatımı *hayal ürünü* bir hikayeymiş gibi *bana* sunuyordu!

Felaket derecede rahatsız olmuş ve üzülmüştüm fakat bir şeyden emindim: o kitap insanlara duyurulmamalıydı. O inanılmaz ve mutsuz yazar ve okur ölebilirdi de ayrıca, fakat hayatımın dünyada, bütün *kişiliksiz düşmanlarım* arasında gözler önüne serilmesine ve bilinmesine izin veremezdim.

İçimden değişmez ve sabit olduğunu hissettiğim bu karar beni yavaş yavaş rahatlatmaya başlamıştı. Adam bana şaşkın ve neredeyse yalvarır bir havayla bakmaya devam ediyordu. Okumayı bitirdiğinden bu yana sadece iki dakika geçmişti ve bocalayışımın nedenini anlamış gibi durmuyordu.

Nihayet konuşabildi.

"Affedersiniz, beyefendi, bu hikayenin tamamen sizin tarafınızdan uydurulduğuna dair beni temin edebilir misiniz?" diye sordum.

"Kesinlikle," diye yanıtladı içi bir nebze daha rahatlayan muammalı okuyucu. "Onu uzun yıllar boyunca düşündüm ve hayal ettim ve kahramanının hayatında ara sıra küçük düzeltmeler ve değişiklikler yaptım. Fakat hepsi benim hayal ürünümdür."

Bu kelimeler beni gitgide daha da çok utandırıyordu fakat bir soru daha sormayı becerebildim:

"Lütfen söyleyin, beni bugünden önce asla tanımamış olduğunuza gerçekten emin misiniz? Beni tanıyan birisinden hayatımı asla dinlememiş olduğunuza?"

Yabancı, bu kelimelere şaşkınlıkla gülümsemekten kendini alamamıştı.

"Biraz öncesine kadar isminizden başka bir şey bilmediğimi ve bana yalnızca birkaç gün önce ölümü önermeyi bildiğinizi söylediklerini zaten söylemiştim size. Fakat sizin hakkınızda başka hiçbir şey bilmiyordum."

Hükmü şimdiden hazırdı ve *gerçekleştirilmesini geciktirmemek gerekiyordu.*

Gösterişli bir şekilde "Okumaya başlamadan önce sizin tarafınızdan belirlenen koşullara uymakta hala kararlı mısınız?" diye sordum.

Sesinde hafif bir titremeyle "Tereddütsüz," diye yanıt verdi. "Başka çalacak kapım yok ve bu eser benim her şeyim. Başka hiçbir şey yapabileceğimi zannetmiyorum."

Yine aynı gösterişle fakat bir o kadar da kederli "Ayrıca hikayenizin saçma, sıkıcı, tutarsız ve iğrenç olduğunu da söylemeliyim size," diye devam ettim. "Sizin, kahramanım diye adlandırdığınız kişi, bütün hassas okuyucuların midesini bulandıracak sıkkın bir serseriden başka bir şey değil. Daha fazla acımasız olmak ve size daha fazlasını söylemek istemiyorum."

Adamın bu kelimeleri beklemediğini net görüyordum ve gözlerinin bir anda kapandığını dehşetle fark ettim. Fakat kendi üstündeki hakimiyetinin, dürüstlüğüyle aynı oranda olduğunu anladım. Hemen gözlerini açtı ve bana korkusuzca ve nefret duymaksızın baktı.

Doğal olamayacak kadar tatlı bir sesle "Benimle dışarı çıkmak ister misiniz?" diye sordu.

"Elbette," diye cevap verdim ve şapkamı taktım, daha fazla konuşmadan dışarı çıktık. Yabancı hala sarı deri valizini elinde taşıyordu ve taş duvarlar arasından kabararak ve gürüldeyerek akan nehrin kenarına kadar onu afallamış halde takip ettim. Etrafına bakıp çevrede kurtarıcı havalarında birisinin olmadığını görünce bana döndü ve "Okunam sizi sıktıysa özür dilerim. Sanırım bir canlıyı bir daha sıkma olasılığım olmayacak. Mümkün olduğu an beni unutun," dedi.

Ve bunlar onun gerçekten son sözcükleriydi, çünkü çevik biçimde köp-

rü korkuluğunun üzerine tırmandı ve kendini hızla nehre attı. Onu görmek için eğildim fakat su onu çoktan içine çekmiş ve örtmüştü. Utangaç ve sarışın bir kız çocuğu hızlı intiharın farkına varmıştı fakat şaşırmış gibi görünmüyordu ve fındık yiyerek yoluna devam etti.

Birçok faydasız denemeden sonra eve döndüm. Odama girer girmez yatağa uzandım ve açıklanamaz bir şey yüzünden kederlenmiş ve yorulmuş gibi pek de çaba sarf etmeden uyuya kaldım.

Bu sabah epey geç ve garip bir hisle uyandım. *Ölmüşüm* ve sadece beni gömmeye gelmelerini bekliyormuşum gibi geliyor bana. Şimdiden başka bir dünyaya ait olduğumu hissediyorum ve etrafımdaki her şey geçmişte kalmış, bitmiş, artık beni ilgilendirmeyen, tarif edilmez bir havaya bürünmüş.

Bir dost bana çiçek getirdi ve ona, mezarımın üzerine koymayı bekleyebilirdin, dedim. Gülümsedi gibi geldi bana fakat insanlar hep hiçbir şey anlamadıkları zaman gülümserler.

KİMSİN SEN

Her şey çok basit şekilde başladı.

Bir sabah bir tane bile mektup almadım. Bu uzun yıllardır başıma gelmemişti, şaşırmış ve kızmıştım. Ben mektuplara, hayatımızda az sayıda bulunan plansız uğraşlardan bir tanesiymişçesine, çok değer veriyordum ve önemli bir yanıt bekliyorsam, neredeyse coşkuya dönüşen bir merak uyandırıyorlardı her gün içimde. Mektuplar, artık gereksizleşmiş bir aşkı arzulayan uzaktaki kadınların ya da seni hayatlarının içine sokmaya çalışan sevinçli yabancıların ya da beklenmedik bir anda geçmişten çıkıp gelen ve hayatlarının son dönemine ait arzuları veya pişmanlıkları sana anlatan unutulmuş arkadaşların yahut seni saçmalıklarını kabul etmeye veya onları çürütmeye zorlayan kaşiflerin veya kahinlerin ya da hatta önemsiz iş adamlarının veya üçüncü dereceden akrabaların da olsa, yine de hepsini büyük bir açgözlülükle okuyordum. O zamanlar hacim olarak bir hayli büyük günlük kuryemi incelemek benim için en büyük zevklerden biri haline gelmişti.

Ve o sabah ne bir mektup ne de bir gazete ulaşmıştı bana! Tesiri acı fakat kısa süreli olmuştu. Bunun sadece bir tesadüf olduğunu ve ertesi gün normalden çok daha fazla mektup alacağını düşünmüştüm.

Kafamı dağıtmak için dışarı çıktım. Şehir tıpkı bir önceki günkü gibiydi. Yolların kenarlarında aynı evler vardı ve aynı tezgahtarlar aynı mağazalarda belirsiz alıcılara aynı nesneleri satıyordu. Görmeye alışık olduğum yazıtlar değişmemiş biçimde hala yerlerinde duruyorlardı. Kaldırım taşlarının üzerinde yuvarlanan yük arabaları her zaman gördüğüm halleriyle aynıydılar. Oraya buraya koşuşturan insanlar her zamanki gibi giyinmişlerdi. İlk kez, aynı şeylerin bu sürekliliği önünde kendimi bir hapishanedeymişim gibi hissettim. Fakat hissimin ahmakça olduğunu düşündüm hemen ve neredeyse ayık halde o saatte dışarıda olmamı gerektiren hiçbir neden bulamadım. Geri dönmeye karar verdim ve oturduğum sokağa girmek için meydanı geçtiğimde gençliğimden bu yana tanıdığım ve bana sık sık farklılıkların yapay artışı hakkındaki bazı teorilerini anlatan ihtiyar bir profesöre rastladım. Onu, şapkamı çıkartarak ve ismiyle çağırarak selamladım fakat ihtiyar beni fark etmeden yoluna devam etti. Bunu miyopluğuna verdim ve bir diğer yandan ise düşünceli olduğunu ve durdurulmak istemediği düşündüm. Bu yüzden peşinden koşmak yerine, bu oyalanma fırsatını kaçırmış olmaktan ötürü bir nebze sıkkın halde eve geri döndüm.

Gün kötü başlamıştı ve evden bir daha dışarı çıkmamaya karar verdim. Ertesi sabah alacağım sayısız mektubun keyfini düşüncelerimde çıkartarak kendi kendimi avuttum. Geceyi her zamankine kıyasla biraz daha sıkıntılı geçirdim fakat sabah oldu. Gülünç bir sabırsızlıkla posta saatini bekledim. Postacının gelişini görmek için pencerenin önünde yaklaşık yarım saat geçirdim. Nihayet benim eve doğru yaklaştığını gördüm fakat *o sabah da bana mektup yoktu*! Yazıştığım kişilerin bu tekrarlanan suskunluğu beni fazlasıyla rahatsız etmişti. Benim için çok ciddi olan bu duruma bir açıklama getirmek ve hafifletmek için bütün gün boyunca mazeretler, özürler, varsayımlar ürettim. Bir kez daha ertesi gün için umutlan-

dım. Böylece tekrar sabah oldu ve üçüncü kez hiçbir mektup gelmedi! O zaman dayanamadım. Sokağa indim, postacıyı çağırdım –beni tanımıyormuş numarası yaptı– ve benim için hiçbir şeyin olmadığından emin olmak için çantasını altüst ettim. O an çok garip bir düşünceye kapıldım: beni arkadaşlarımdan ayırmak için bir komplo düzenlendiği ve postane çalışanlarından birilerinin buna dahil olduğu. Bu komplonun neden yapıldığı hakkında hiçbir fikrim yoktu fakat başıma gelen şey o kadar tuhaftı ki mecburen daha da tuhaf varsayımlar üretmek zorunda kaldım. Bu yüzden merkez postaneye koştum, müdürle konuştum, araştırma yaptırttım ve hiçbir şey bulunmadı. Kimse beni tanıyormuş gibi görünmüyordu ve herkes duyduğum şüpheye çok şaşırmışa benziyordu.

Oradan sıkıntıyla ve neredeyse aşağılanmış halde çıktım ve tuhaf ve beklenmedik bir anda etrafımda beliren sessizliğin nedenini çaresizce anlamaya çalışmaktan ötürü sıkıntı duyarak şehirde boş boş dolaşmaya başladım. Bir şapşalın suratını dahi tekrar biçimlendirecek derecede yoğun sisli bazı kış akşamlarında seve seve şakalaştığım bir kahve arkadaşıma rastladım gezinirken. Gülümseyerek önünde durdum fakat o, hızla kenara çekildi ve bana şaşkın bir bakış attıktan sonra adımlarını hızlandırarak uzaklaştı.

"Çıldırdın mı sen?" diye bağırdım öfkeli bir sesle. "Neden benimle konuşmak istemiyorsun?"

Cevap vermedi ve hatta arkasına bile bakmadı. Muziplikler yapan ve bazı şakalarıyla meşhur o neşeli salaklardan bir tanesiydi o. Bu yüzden beni tanımıyor numarası yaparak beni dalgaya aldığını düşündüm ve onu umursamayarak yürümeye devam ettim.

Fakat bana karşı yapılan genel sessizliğin nedenlerini düşünerek yürürken beni tanımak istememiş insanları da düşünmeden edemedim. İki olay arasında bir bağlantı olduğu şüphesine kapıl-

dım fakat o zaman sorun daha da anlaşılmaz hale geliyordu ve onların art arda gerçekleşen bir takım garip eşzamanlı olaylar olduklarına inanmayı tercih ettim.

Eve döndüm ve bir yanıt alabilmek için bir şeyler istediğim ya da o günler içinde bana yazması gerekenlerin suskunluğunun nedenini sorduğum birçok mektup yazdım. Onları postaladıktan sonra daha sakindim ve mektupların tekrar gelmeye başlamamasının artık imkansız olduğunu düşündüm. Fakat en azından iki gün beklemek gerekiyordu ve kendimi tamamen –sabit fikirden kurtulmak için– meşhur Semifonte[2] şehrinin aniden yok oluşu üzerine uzun zamandır yapmam gereken tarihi araştırmalara vermeyi düşündüm.

Bu iki gün de diğerlerine göre bir nebze daha iyi geçti fakat üçüncüsünde de hiçbir şey almadım ve derin bir üzgünlüğe kapılmış halde, en iyi dostlarımdan biri olan, mükemmel derecede iyi keman çalan bir fizik öğrencisine fikir danışmayı düşündüm. Hemen onu aramaya gittim. Evde olduğunu söylediler ve beni çalışma odasına aldılar. Birkaç saniye sonra içeri girdi. Fakat elimi sıkmak, gülümsemek ve nasıl olduğumu sormaktansa önümde durup "Kimimle tanışma onuruna sahip oluyorum acaba?" diye sordu.

Bu basit sözcüklerin yarattığı his çok korkunçtu. Önceden olan olayların hepsi bir anda zihnimde uyandı ve korkunç bir şüphe zihnimi kurcaladı. Fakat dayanacak yeterince gücüm hala vardı. Bir kez daha şaka olduğuna inanmak istedim ve gülümsemeye çalışarak "Bu sabah delirdin mi sen? Neden beni tanımıyormuş numarası yapıyorsun? Saçmalamayı kes de hemen bana bir sigara ikram et," dedim.

Sözcüklerim beklediğimin zıttı bir etki gösterdiler. Arkadaşımın

[2] XII. yüzyılın sonlarına doğru İtalya'nın Toskana bölgesinde kurulan fakat 1202 yılında, çokgüçlü bir rakip haline geldiği için, Floransa Cumhuriyeti tarafından bozguna uğratılan ve yerle bir edilen bir antik şehir (ç.n.).

yüzü daha da ciddileşti ve içgüdüsel olarak elini, genelde içinde revolverini taşıdığı cebine soktuğunu gördüm.

Güçlü bir sesle "Sizi tanımadığımı söyledim ve dediklerinizi anlamıyorum. Lütfen bana kim olduğunuzu söyleyin ya da gidin," dedi.

Bütün o sakinlik karşısında çıldıracakgibi oldum. Ona yalvarmaya, ismimi yüzlerce kez tekrarlamaya, birlikte gördüğümüz şeyleri binlerce kez ona hatırlatmaya, ona ne yaptığımı, neden beni tanımıyormuş gibi yaptığını sormaya başladım ve ısrarlı reddedişleri karşısında işi ona zalimce hakaret etmeye kadar vardırdım. Fakat o, bu sahneden çabucak sıkıldı.

"Siz sarhoş ya da deli olmalısınız," dedi sertçe. "Daha fazla sorun yaşamamak için polisi aramayacağım fakat siz bu arada hemen çekip gideceksiniz." Beni odanın dışına doğru itti, bir kolumdan sertçe yakaladı ve evden attı. Ondan daha güçsüzdüm ve ayrıca o denli kafam karışmış, üzgün ve şaşkındım ki karşı koyamamıştım.

Kendimi zar zor eve taşıdım. Eve varır varmaz fiziksel özelliklerimde bir değişme var mı, yoksa aniden bir başkasının görüntüsüne mi büründüm diye bakmak için aynaya koştum. İyice inceledim fakat o günlerdeki üzüntünün yarattığı değişiklikten başka bir şey keşfetmeyi beceremedim.

Uyumak ve yok olduğumu hissetmek arzusuyla bir divana uzandım. Fakat gözlerimi yummayı dahi beceremedim.

Sabit bir düşünce bütün benliğimi sarmıştı: *Fark etmeden korkunç bir hata yapmış olmalıyım ve kimse beni artık tanımak istemiyor.* Fakat ne kadar düşünürsem düşüneyim bu hatanın ne olduğunu bulamıyordum. O zamanlar mükemmel derecede erdemli bir hayat sürüyordum. Kumar oynamıyordum, kadınlarla ilişkim yoktu, kimseden para istemiyordum. En kötü tek

alışkanlığım kahveye ve Hint felsefesine duyduğum sınırsız aşktı. Bildiğim kadarıyla kimseyi öldürmemiş ve hiçbir evi soymamıştım.

Yine de herkesin benden kaçtığı, beni tanımıyormuş gibi yaptığı ve bana yazmaya bile tenezzül etmedikleri andan bu yana bir şeyler olmuş olmalıydı. Etrafımda oluşturmak istedikleri bu yalnızlık çemberi beni korkutuyordu. Canlılar toplumundan dışarı atılmak üzereydim. Beni sessizlikle yıkmak istiyorlardı: beni toplumsal anlamda var olmayan, ölü bir varlığa dönüştürmek.

Fakat ben bu acı belirsizlikten kesinlikle kurtulmak istiyordum, herkesin beni hayatından çıkarış nedenini bilmek istiyordum.

Akşamleyin birkaç yudum konyak sayesinde cesaretimi toplamış halde, birçok arkadaşımın her zamanki gündelik saçmalıkları tartışmak için uğradığı büyük kafeye gittim. Doğruca onlardan birkaçının oturduğu masaya yollandım. Hep birlikte birbirlerinin suratlarına baktılar ve cevap vermediler. O komedyaya artık alışmıştım ve bu yüzden fazla rahatsızlık duymamıştım:

Her zamanki gibi ve sakin bir sesle "Görüyorum ki," dedim, "Siz de herkesin yaptığı gibi yapıyor ve beni tanımamazlıktan geliyorsunuz. İşte, sizin bu çok tuhaf tutumunuzun nedenini sormak için geldim yanınıza. En eski arkadaşlarım dahi beni evlerinden kovduğuna göre mutlaka çok kötü bir şey yapmış olmalıyım fakat size içtenlikle belirtirim ki bana yöneltilen suçlamaları kesinlikle bilmiyorum. Ne yaptığımı siz söyleyin bana. Sizden istediğim en son arkadaşlık örneğidir bu. Bana ne derseniz deyin, bir daha sizi ne varlığımla ne de konuşmalarımla rahatsız edeceğim.

Konuşmam bitmeden önce arkadaşlarımın şaşkınlığının inanılmaz bir şekilde arttığını fark etmiştim. İçlerinden birisi saygısızca gülmeye başladı; bir diğeri –en tedbirlileri– kalktı ve başka masaya oturdu. Yanıt vermelerini öyle büyük bir sabırsızlıkla bekliyordum ki nefes alışverişlerim hızlandı. Sonunda içlerinden birisi ansızın "Affedersiniz ama, kimsiniz siz?" dedi.

Titreyen bir sesle "Devam etmeyin, yalvarırım size," dedim. "Rol yapmayı bir anlığına kesin. Size ne yaptığımı, bana neden böyle davrandığınızı Tanrı aşkına söyleyin bana. Söyleyin..."

Fakat devam edemedim. Hepsi bir ağızdan sesli bir kahkaha patlattılar. Kahkahalar biter bitmez garsonu çağırdılar ve ayaklandılar. Onlardan bir tanesi, benden epey hoşlanan iyi bir genç, yanıma yaklaştı ve kısık sesle "Sizi eve götürmemi ister misiniz?" dedi.

Teklifini kabul ettim ve birlikte dışarı çıktık. En azından onu bana bir şeyler söylemeye ikna edeceğini ummuştum ama her şey boşunaydı. Bana, bir hastaya veya deliye yapıldığı gibi büyük bir hoşgörüyle yanıt veriyordu fakat son ana kadar beni tanıdığını itiraf etmek istemedi.

"Emin olun," diyordu, "Siz hiçbir şey yapmadınız ya da en azından bizden hiç kimse bunun hakkında bir şey bilmiyor. Bunu kafaya takmışsınız fakat geçecektir. Ne benim ne de diğerlerinin sizi tanıdığına ve kim olduğunuzu sorarken numara yapmadığımıza dair sizi temin ederim. Sakinleşmeye çalışın ve eğer arkadaşlığım sizin için bu denli önemliyse, ara sıra sizi görmeye geleceğim.

Evin kapısının önüne vardığımızda binlerce iyi dilek sunarak yanımdan ayrıldı ve uyumamı öğütledi. Odama çıktım ve farkında olmadan soyundum. Fakat uyuyamazdım. Durumum o denli korkunçtu ki bunun doğru olduğuna kendi kendimi inandırmaya henüz alışamıyordum. Dünyada tamamen yalnız, bir anda herkes tarafından terk edilmiş, bilinmeyen bir utancın veya sessiz bir suçlamanın ağırlığı altında kalmak, ölümden daha korkunç ve gizemli bir şeydi. Ben insanlar için yoktum. Yalnız ve lanetliydim. Ben aynıydım ama diğer herkes bana kıyasla değişmişti. Yalnızdım fakat bir adada ya da bir salda, kurtarıcı umudu veya dönme umuduyla bir Robinson ya da bir deniz kazazedesi gibi yalnız değil, büyük bir şehrin ortasında yalnız, kalabalığın ortasında

yalnız, beni iten, reddeden, hayatlarından söküp atan insanlar arasında yalnızdım.

Sabaha karşı uykuya daldım fakat öyle rüyalar görmeye başladım ki neredeyse bir anda korkudan bağırıp ağlayarak uyandım. Evden tekrar çıkacak gücü nasıl buldum kendimde bilmiyorum.

Şehir hep aynıydı, her şey geçmişteki gibiydi. Erkekler ve kadınlar geçiyordu ve zaman zaman, sanki inadına yapıyorlarmışçasına, tanıdığım erkekler ve kadınlar yanımdan geçiyor ve hiçbiri bana bakmıyor, hiçbiri bana gülümsemiyor, hiçbiri bana selam vermiyordu. O gün orada tesadüfen bulunan bir yabancı gibiydim. Benimle alakalı her şey hatıralardan silinmişti. Başkalarının içinde değil, sadece kendi içimde yaşıyordum. Ruhumun kesilip atılmış ve sadece ufak bir parçası, halen *Ben* diyebileceğim ufak bir merkezi bende kalmış gibi geliyordu bana. Sanki herkes bana varlığının nedenini soruyormuş gibi geliyordu. Her yerden aceleci ve şaşkın seslerin bana "Kimsin sen, siz kimsiniz?" diye sorduğunu duyduğuma inanıyordum. Tek fark öznede –sen veya siz– yatıyordu fakat geçen herkes yüzüme aynı acımasız soruyu savuruyordu.

O vakit bu soruların hepsi bir koroya dönüştüler, tek ve devasa bir soru haline geldiler; kendi kendime sorduğum bir soru: *Kimsin sen?* Bu soruya ne zaman cevap vermeye çalışmıştım ki? Kim olduğumu kendi kendime itiraf etmeyi ne zaman denemiştim? İsmimi, yaşımı, memleketimi, boy ölçümü biliyordum; yüzümü biraz, ruhumu ondan daha az tanıyordum. Gelecek hakkında konuşmayı bilmiyordum ve geçmişten bana sadece üst üste dizilmiş hatıraların solgun blokları kalmıştı. Kendimi açığa çıkartmayı hiç denememiştim, sırrımı öğrenmeyi, vaftizde babamın zoraki taktığı gülünç ve sahte ismimi değil, gerçek ismimi, ırkımın asıl isminin ne olduğunu açığa çıkarmayı asla denememiştim.

Nihayet, kimsin sen, diye sordum kendi kendime ve bu sorunun

ağırlığını ve büyüklüğünü fark eder fark etmez geriye kalan her şey yok oldu. Ne hakaretleri, ne kahkahaları ne de herkes tarafından terk edilişleri hatırladım. Diğerlerinden ayrılınca kendi kendimle yüz yüze geldim ve bütün alışkanlıkları ve başkalarının benim hakkımdaki düşüncelerini unutmak istedim. Şimdiye dek belli bir tarzda yaşamıştım, çünkü başkaları beni yönlendirmiş ya da bana öğüt vermişti, çünkü hakkımda yalanlamak istemediğim bazı fikirler oluşmuştu, çünkü kendimi, farkına varmaksızın zevklerini ve değerlerini taklit ettiğim insanlar arasında bulmuştum. Şimdi başkaları beni yalanlıyor ve beni tanımadıklarını doğruluyorlardı ve o halde ben de onların benim içimde olan parçalarını yalanlıyor ve beni mecbur bıraktıkları şeyin benim olduğunu kabullenmek istemiyordum. Ve şimdi kendi kendime korkusuzca soruyordum: *Kimsin sen?*

Diğer bütün sesler susmuştu. Ruhumu sadece kendi sorum dolduruyordu. Ve günler boyunca zor bela kesin bir cevap bulmaya çalışarak uykudaymış gibi yaşadım.

Bir gece rüyamda bir grup körün gür bir çimenlikte birbirlerini duymaksızın ilerlediklerini gördüğüm sırada aniden yanıtı buldum.

Başkalarının var olduğuna inanmayan birisiyim ben. İnsanların bana karşı gösterdikleri bu körlük ve bellek yitimi, başka hiçbir şekilde geçemeyeceğim bir sınamaydı. İnsanlar beni tanımıyordu fakat ben öldürülmemiştim. Tekrar kendimi bulmuştum ve şimdi hayatıma tekrar başlayabilir ve başka insanlarla artık korkmadan tanışabilirdim.

Ertesi sabah, iyileşmekte olan bir çocuk kadar neşeli uyandım. İlginç bir sürpriz beni bekliyordu. Postacı bana, içinde sessizliğin ilk gününden beri beklediğim her şeyi bulduğum büyük bir mektup paketi teslim etti. Akşamleyin kafede arkadaşlar beni her zamanki gibi karşıladılarve birkaç akşam öncesine dayanan maceralarına dair en ufak bir şey dahi ima etmediler. Aralarında beni evinden kovan fizik öğrencisi de vardı ve benimle her zamankinden daha içten konuşuyordu. Yanların-

da çabucak sıkıldım ve oradan ayrıldım. Dışarıdaki başkaları önceden olduğu gibi bana selam veriyor ve uygun kibarlıkta konuşuyorlardı. Tekrar dünyaya dönmüştüm. İnsanlar, onların dostluğuna karşı tuhaf bir yılgınlık duymama rağmen beni bir kez daha kabul ediyorlardı, kendimi uzak bir ülkeden dönmüş ve gördüğüm her şeyden aldığım tadı kaybetmiş gibi hissediyordum.

O zamandan sonra asla, herkese yabancı bir deli gibi göründüğüm, hayatımdaki o aranın sebebini kendi kendime açıklayamadım. Ara sıra zamanın içinde yırtıklar olduğunu ve o günler boyunca yalnız başıma, bir moladaymışçasına, kimse fark etmeden yaşamış olduğumu düşünüyorum. Fakat neden her zaman yaşadıkları gibi ve bugün de yaşadıkları gibi yaşıyor gözüküyorlardı? Öylesine sıradan hayatımda var olan o sır bölgesi, o kara duraklama beni her zaman rahatsız etti ve bu hikayeyi yazarken daha da çok ediyor. Şu anda, gece yarısında, soluklar ve kalp atışlarıyla dolu sessizliğin içinde yazı yazarken bile kendimi yalnızmışım gibi hissediyorum, insanların arasında, dünyanın ortasında telafi edilemez biçimde yalnız: evrenin ortasında duran tek bir kişi. Gerçekten de...

GERİ VERİLMEMİŞ GÜN

Ben birçok yaşlı ve güzel prenses tanırım fakat sadece olsa olsa siyahlar giyinmiş küçük bir hizmetçiye sahip olanları ve herhangi eski bir Toskana villasında, bahçedeki taş kapıya iki tozlu selvinin bekçilik ettiği o saklı villalardan birinde yaşamaya mecbur olacak kadar fakir olanları.

Eğer dul ve modası geçmiş bir kontesin salonunda onlardan birkaçına rastlarsanız, onları Majesteleri diye çağırın ve onlarla Fransızca konuşun, şu uluslararası, klasik, renksiz, *Contes moraux*lardaki[3] başrahip Marmontel'den öğrenebileceğiniz Fransızca ile. Fakir ruhlarının –altı yüzlü yılların küçük kiliseleri misali ufak ve içleri toz ve pılı pırtı dolu– içine girdiğiniz zaman prenseslerim size her daim neredeyse saygılı bir maymun iştahlılıkla karşılık vereceklerdir, ayrıca hayatın da kabul edilebilir olduğunu ve annelerimizin bizi dünyaya getirirken göründükleri kadar akılsız olmadıklarını fark edeceksiniz.

Benim güzel ve yaşlı prenseslerim kaç tane harika sırrı kulağıma fısıldamışlardır! Onlar pudrayı çok severler fakat sohbet etmeyi belki

[3] Fransız yazar, şair Jean-François Marmontel'in 1755-1759 yılları arasında yazdığı öyküler (ç.n.).

de daha da çok severler ve hepsi Alman olduğu için –sadece bir tanesi Rus, fakat tesadüf eseri– onların leziz *ancien règime* Fransızcaları bazen bende hiç de sıradan olmayan hisler uyandırır: o anlarda yüreğim parçalanırve –itiraf ediyorum– şapşal bir aşık misali içimi çekme isteği duyarım neredeyse.

Bir akşam, çok geç olmayan bir saatte, bir Toskana villasının salonunda, bir fincan fazlasıyla açık çayın bana ikram edildiği masanın yanındaki bir imparator koltuğuna oturmuş, prenseslerim arasında en güzel ve en yaşlı olanıyla birlikte susuyordum.

Siyah giyinmişti; yüzü siyah ince bir tülle, kır ve her daim biraz kıvırcık olduğunu bildiğim saçları ise siyah bir şapkayla örtülüydü. Etrafı sanki karanlık bir hale ile çevriliymiş gibi duruyordu. Bu hoşuma gidiyordu ve o kadının sadece benim hayal gücümün bir ürünü olduğuna inanmaya zorluyordum kendimi. Bu pek de zor değildi, çünkü oda neredeyse karanlıktı ve tek bir mum zayıfça ve yalnızca onun pudralı suratını aydınlatıyordu. Geri kalan her şey, karşımda sadece havada asılı duran bir kafa, bedenden ayrılmış ve yerden yaklaşık bir metre yükseklikte asılı kalmış bir çehre olduğuna inanabileceğim derecede karanlığa karışıyordu.

Fakat Prenses konuşmaya başlamıştı ve o an diğer bütün fanteziler imkansıza dönüşmüşlerdi.

"*Ecoutez donc, monsieur,*"[4] diyordu bana, "*Ce qui m'arriva il y a quarante ans quand j'étais encore assez jeune pour avoir le droit de paraître folle.*"[5] Ve bana sayısız aşk hikayelerinden bir tanesini zayıf sesiyle anlatmaya devam ediyordu: Bir Fransız general onun aşkı yüzünden aktör olmuş ve geceleyin sarhoş bir palyaço tarafından öldürülmüştü.

---

[4] Bakın beyefendi [ed.n.].

[5] Bu kırk yıl önce başıma geldi, [o zamanlar] deli [gibi] görünme hakkına sahip olmakiçin henüz oldukça gençtim [ed.n.].

Fakat onun o kurgu tarzını zaten tanıyordum ve daha garip, daha uzak, daha gerçekdışı bir şeyler istiyordum. Prenses son ana kadar kibar davranmaya gayret gösterdi:

"Bendeki son ve diğerlerine göre en gerçekdışı olduğundan dolayı hep gizli tuttuğum sırrımı anlatmaya zorluyorsunuz beni. Fakat birkaç ay sonra, kış bitmeden önce öleceğimi biliyorum ve sizin gibi saçma şeylere ilgi duyan başka bir adam bulacağımdan da emin değilim..." dedi.

"Bu sır ben yirmi iki yaşındayken başladı. O vakit Viyana'nın en güzel prensesiydim ve henüz ilk kocamı öldürmemiştim. Bu daha sonra, iki yıl sonra gerçekleşti, aşık olduktan sonra... Fakat siz bu hikayeyi zaten biliyorsunuz. *Passons!*[6] Olan şu ki yirmi iki yaşımı doldurmama yakın benimle iki dakikalığına konuşmak isteyen madalyalı ve sakalsız bir yaşlı bey beni ziyarete geldi. Yalnız kalır kalmaz bana, 'Çok sevdiğim bir kızım var ve o çok hasta. Ona hayat ve kuvvet sunmam gerekiyor ve bu yüzden satın ya da ödün alınacak gençlik yılları aramaktayım. Eğer yıllarınızdan bir tanesini bana vermek isterseniz, size onu yaşamınız sona ermeden azar azar, gün gün geri vereceğim. Yirmi iki yaşını doldurduğunuzda yirmi üçe geçmektense kendinizi bir yıl daha yaşlı bulacak ve yirmi dört yaşına basacaksınız. Siz hala çok gençsiniz ve bu geçişi neredeyse hiç fark etmeyeceksiniz fakat ben size en sona kadar bütün üç yüz almış beş günü, her seferinde ikişer üçer gün olarak geri vereceğim ve yaşlandığınızda istediğiniz kadar aynı gençlik, beklenmedik güzellik ve sağlık saatlerine tekrar sahip olabileceksiniz. Bir şakacı ya da şeytanla konuştuğunuzu zannetmeyin. Ben, birçok kez dua ettiği Tanrı'nın başkaları için imkansız olan bir şeyi balışettiği zavallı bir babayım yalnızca. Şimdiye dek büyük zorluklarla üç yıl toplayabildim ve daha da çoğuna ihtiyacım var. Sizinkilerden bir tanesini bana verin, asla pişman olmayacaksınız!'" demişti.

[6] Geçelim [ed.n.].

"O zamanlar ilginç maceralara alışıktım ve içinde yaşadığım neredeyse imparatorlukvari dünyada hiçbir şey imkansız değildi. Bu yüzden bu tuhaf ödünç verme işine razı oldum ve birkaç gün sonra bir yıl fazladan yaşlandım. Neredeyse kimse bunu fark etmedi ve kırk yaşına kadar hayatımı, depozit olarak bıraktığım ve geri alacağım yıla ihtiyaç duymaksızın gururla sürdürdüm."

"İhtiyar beyefendi bana sözleşmeyle birlikte kendi adresini de bırakmıştı ve eğer gençliğimden bir gün ya da bir haftayı arzularsam, bunu ona en azından bir ay öncesinden bildirmemi, belirlenen anda ona sahip olacağıma dair bana söz vererek, rica etmişti."

"Güzelliğimin bozulmaya yüz tuttuğu kırkıncı yaşa geldiğimde geriye kalan kalelerden bir tanesine yerleştim ve Viyana'ya yalnızca yılda iki ya da üç kez gitmeye başladım. Borçluma zamanında yazıyordum ve akabinde başkent salonlarındaki Saray balolarına, güzelliğimin çöküşünü gören herkesi şaşkına çevirerek, yirmi üç yaşındaymışım gibi genç ve güzel halde gidiyordum. Tekrar ortaya çıkışlarımın arifeleri ne kadar da tuhaftı! Bir akşam öncesinde her zamanki gibi yorgun ve *fanèe*[7] uyuyordum ve sabahleyin uçmayı yeni öğrenmiş bir kuş misali neşeli ve hafif uyanıyor ve aynaya koşuyordum. Her kırışık yok olmuştu, vücudum taze ve yumuşaktı, saçlarım tekrar sapsarıydı ve dudaklarım kırmızıydı, o denli kırmızıydı ki ben bile onları çılgınca öpebilirdim. Viyana'da hayranlarım etrafıma doluşuyorlardı, şaşkınlık çığlıkları atıyorlardı, beni cadı olmakla suçluyorlardı ve aslına bakılırsa, hiçbir şey anlamıyorlardı. Viyana'ya koşa koşa gidişlerimden bir tanesinde bana fena halde abayı yakan bohem bir genç kont, nasıl oldu bilmem, daireme girmeyi başarmıştı ve benim, sevdalısına ne kadar çok benzediğimi, fakat onu Viyana sokaklarında büyüleyen kıza göre ne derece daha çirkin ve daha yaşlı olduğumu gördüğünde neredeyse şaşkınlıktan bayılacaktı."

[7] Solgun [ed.n.].

"O zamandan sonra kimse, sadece, süregelen çöküşümün acınası ilerleyişindeki nadir gençlik molalarının verdiği tuhaf mutluluk ve derin hüznüyle bölünen gönüllü inzivama burnunu sokmayı beceremedi. Birbirlerinden zaman zaman birkaç günlük güzelliğin ve tutkunun kaçak ateşleriyle ayrılan yalnız ihtiyarlık ayları boyunca sürdürdüğüm o fantastik hayatımı hayal etmeyi becerebiliyor musunuz?"

"İlkzamanlar o üç yüz altmış beş gün bana bitmez tükenmezmiş gibi geliyordu ve bitebileceklerini asla hayal etmiyordum. Bu yüzden rezervlerimi savurganca harcadım ve gizemli Hayat Borçlu'ma fazlasıyla sık yazdım. Fakat o felaket titiz bir adamdı. Bir keresinde ona gittim ve hesap defterlerini gördüm. O tarz sözleşmeler yaptığı tek kişi ben değildim ve borcunun azalışını çok dikkatli biçimde not ettiğini bilirim. Kızını da gördüm: çiçeklerle dolu bir taraçada oturmuş fazlasıyla solgun bir kadın."

"Günlük taksitler halinde öylesine dakik ödediği hayatı nereden bulduğunuasla öğrenemedim fakat *yeni borçlara* girdiğine beni inandıran bazı nedenlerim var. Bana geri verdiği günleri ona veren kadınlar kimlerdi? Onlardan birini tanımak çok isterim fakat sık sık zekice sorular sorduysam da onların kim olduğunu öğrenme şansına sahip olamadım. *Mais, peut être, elles ne seraient pas si étranges que je crois*[8]..."

"Her halükarda o, mükemmel derecede ilginç bir adamdır ve çok iyi hesap yapar. Bana, bir bankacının sakinliğiyle elinde bana ait sadece on bir gün kaldığını açıkladığında hayatımın ne derece korkunç şekilde değiştiğini hayal edemezsiniz. O yıl boyunca ona hiç yazmadım ve bir an onları ona bağışlama ve bir daha acı çekmeme isteğine kapıldım. Siz nedenini anlıyorsunuz, değil mi? Doğal halim ve yirmi üç yaşındaki halim arasındaki fark her seferinde daha da arttığı için gençleştikten sonraki her yeniden uyanış anı gitgide daha acı verici hale geliyordu."

"Diğer yandan, buna dayanmak mümkün değildi. Yalnız başına kal-

[8] Ama belki [o kız] sandığım kadar tuhaf değildir [ed. n.].

mış zavallı bir ihtiyarın ara sıra bir ya da iki, üç günlük gençliği ve aşkı, güzelliği ve mutluluğu reddetmesini nasıl bekleyebilirsiniz ki? Bir günlüğüne sevilmek, bir saatliğine arzulanmak, bir anlığına mutlu olmak! *Vous êtes trop jeune pour comprendre tout mon ravissement!*[9]"

"Fakat günler bitmek üzere; hesabım sonsuza dek kapanmak üzere. Düşünün, *isteyecek sadece bir günüm kaldı!* O günden sonra büsbütün yaşlı ve ölüme mahkum olacağım. Bir günlük ışık ve ebediyen karanlık! Hayatımın umulmadık bütün trajedisini göz önünde tutun, lütfen. Bu günü istemenin karşısında..."

"Onu ne zaman isteyeceğim ki? Onunla ne yapacağım? Üç yıldır gençleşmedim ve Viyana'da artık neredeyse kimse beni hatırlamıyor ve bütün güzelliğim anlamsız görünecektir. Yine de bir aşığa, kaygısız ve ateşli bir aşığa ihtiyaç duyuyorum. Bütün vücudumun bir kez daha okşanmasına ihtiyacım var. Bu kırışık yüzüm bir kez daha taze ve pembemsi olacak ve dudaklarım yine, son bir kez daha şehvet saçacak. Zavallı beyaz ve çatlamış dudaklar! Onlar bir gün daha kırmızı ve sıcak olmak istiyorlar, sadece bir günlüğüne, son aşık için, son dudaklar için!"

"Fakat karar veremiyorum. Bana kalan son, ufak madeni gerçek hayat parasını harcamaya cesaretim yok ve onu nasıl harcayacağımı bilmiyorum ve onu harcamak için çılgınca bir istek duyuyorum..."

Zavallı sevgili Prenses! Birkaç dakika önce tülü çıkartmıştı ve gözyaşları yüzündeki pudrada ince izler bırakmıştı. O an hıçkırıklar, aristokratik bir şekilde tutulmuş olsalar da, onun devam etmesine engel oldular. O tatlı ihtiyarı avutmak için her yolu deneme arzusuna kapıldım o zaman ve ayaklarına kapandım –kırışık ve siyah giyinmiş bir prensesin ayaklarına– ve onu çılgın bir centilmenden daha fazla seveceğimi söyledim ve güzel gençliğinden kalan son günü en tatlı kelimelerle bana, sadece bana balışetmesi için ona yalvardım.

[9] Hayranlığımı anlamak için çok gençsiniz [ed.n.].

Tam olarak neler dediğimi hatırlamıyorum fakat konuşmalarım onu etkilemiş olmalı ki biraz yapay cümlelerle benim bir ay sonra, bir günlüğüne onun son aşığı olacağıma dair bana söz vermişti. Aynı villada belirlenmiş bir buluşma günü verdi ve beyaz ve zayıf ellerini öptükten sonra çok sıkıntılı bir halde ona veda ettim.

Geceleyin şehre doğru dönerken tam dolunay olmamış ay sürekli bana iğneleyici bir acıma havasıyla bakıyordu fakat kafam onu ciddiye alamayacak kadar fazlasıyla prensesimle meşguldü.

O ay çok uzun sürdü, hayatının en uzun ayı. Gelecekteki aşığıma, belirlediğimiz güne kadar bir daha onu aramayacağıma dair söz vermiştim ve aşık sözümü tuttum. Her şeye rağmen o gün geldi ve o upuzun ayın en uzunuydu. Fakat nihayetinde akşam da oldu ve elimden gelen en iyi şekilde giyindikten sonra titreyen bir yürek ve kararsız adımlarla villaya doğru yollandım.

Pencereleri asla görmediğim kadar aydınlık gördüm uzaktan ve yakınlaştığımda bahçe kapısını açık, balkonu büyük çiçeklerle dolu halde buldum. Villaya girdim ve içinde iki muhteşem avizenin bütün meşalelerinin yandığı salona geçtim.

Beklememi söylediler ve bekledim. Kimse gelmiyordu. Bütün ev sessizlik içindeydi. Işıklar yanıyordu ve çiçekler yalnızlığa koku saçıyorlardı. Bir saatlik gergin bir bekleyişten sonra dayanamadım ve yemek odasına girdim. Masanın üzerine iki kişilik yemek takımı, çiçekler ve bolca meyve konmuştu. Hafiften aydınlatılmış ve boş, küçük bir salona geçtim. En sonunda Prensesin odasının olduğunu bildiğim bir kapının önüne ulaştım. İki, üç kez kapıyı çaldım ama yanıt alamadım. O zaman, bir aşığın kurallara göre davranmayı unutabileceğini düşünerek cesaret buldum ve eşikte durarak kapıyı açtım.

Oda, bir soygun acelesiyle öylece etrafa saçılmış şatafatlı giysi-

lerle doluydu. Dört adet şamdan etrafa büyük, titrek bir ışık saçıyordu. Prenses, aynanın karşısındaki bir koltuğa, üzerine önceden hiç görmediğim, harika kıyafetlerinden bir tanesini giyinmiş halde uzanmıştı.

Ona seslendim fakat yanıt vermedi.

Yaklaştım, ona dokundum ama kımıldamadı. O an yüzünün her zaman gördüğüm haliyle aynı olduğunu fark ettim: küçük ve beyaz, normale göre bir nebze daha üzgün ve biraz korkmuş. Elimi ağzının üzerine koydum ve nefes almadığını hissettim; göğsünün üzerine koydum ve kalbinin atmadığını duydum.

Zavallı Prenses ölmüştü; tatlılıkla, aniden, güzelliğinin dönüşünü aynanın karşısında beklerken ölmüştü.

Yanına, yere düşmüş bir mektup bana onun ani göçüşünün sırrını açıkladı. Dikey ve askeri bir yazıyla yazılmış birkaç satır içeriyordu ve şöyle diyordu:

"Sevgili Prenses,

Size borçlu olduğum son günü hemen veremeyeceğim için çok üzgünüm. İnanması güç ama sözüme inanacak kadar zeki kadınlar bulmayı artık beceremiyorum ve kızım tehlikede.

Tekrar deneyeceğim ve size gelişmeleri bildireceğim, çünkü sizi sonuna kadar memnun etmek en büyük arzumdur.

Bana inanın, saygıdeğer Prenses,

Sadık kulunuz..."

İmzası anlaşılmıyordu.

DİLSİZLER

Şehrimize beklenmedik bir öğretmen geldi. Adı Ariele ve bir adadan geliyor, coğrafyacıların çizmediği ve şairlerin sesleriyle deniz sularından ara sıra yükselen şu adalardan bir tanesinden. Ariele'nin uzun zaman önce, sürgüne gönderilmiş bir prensin hizmetinde olduğunu ve sadece bir kez duyulabilecek o şeylerin bazılarını ondan öğrendiğini söylüyorlar. Bir insanın onun derslerini ikinci kez dinlemesine izin vermeme –ki bu çok tuhaf görünüyor– alışkanlığı buradan geliyordur belki de. O, kendini dinleyici olarak tanıtan herkese izin veriyordu, fakat daha önce asla gelmemiş olması şartıyla. Eğer aynı kişi tekrar gelirse, onu kovuyor ve kimse onun ikinci kez konuştuğunu duymuş olduğu için böbürlenemiyor.

"Bugün," diye düşünüyordum içimden, "Kesinlikle yeni ve harika şeyler anlatacaktır, çünkü onun evinden çıkan herkes sanki ilahi bir doğuştan geri dönüyorlarmışçasına düşünceli ve bocalamış halde dolaşıyor sokaklarda. Fakat yarın belki de daha da muhteşem şeyler söyleyecek. Ama yarın gidersem, en beklenmedik, en ürkütücü öğretisini sunacağı günü kaçırmış olurum. İstediğin zaman dinleyebileceğin ve yıllar boyunca takip edebileceğin sıradan bir öğretmen değil o. Din-

leyicilerinden her biri çok yeni bir risk altına giriyor ve bilmemenin verdiği pişmanlıklar telafi edilemez.

Kısacası uzun yıllar boyunca Ariele'nin derslerini dinlemeye gitmedim. Kapısının önünde birçok kez kararsızca, titrek, merakla ve aynı zamanda korkarak durdum. Bir günlük öğrencileri onun evinden dışarı çıktıklarında onlara öğretmenin neler söylediğini soruyordum fakat cevap vermiyorlardı. Bocalamış halde bana bakıyorlar ve toprağın içine ağırca çökmüş evlerden oluşan şehrimizde hala bulunuyor olmaktan dolayı şaşırmışçasına yavaş ve kararsız adımlarla uzaklaşıyorlardı.

Birçok gün böyle, gündelik hayatı yaşayamadan, kitaplarımla ilgilenmeden, annemi sabahları ve akşamları öpmeden, hatta ilk yıldızların ortaya çıkışlarını dahi izlemeden yaşadım. Fakat daha fazla dayanamadım ve en sonunda ben de oyuna katıldım.

Dün sabah, kapısının önünde bekleyen birçok kişiyle birlikte Ariele'nin okuluna girdim. Pencerelerinden sıra sütunların göründüğü sade ve çıplak, büyük bir odanın içindeydi o. Ayakta, bir duvara yaslanmış duruyordu ve yaz mevsiminde olmamıza rağmen bir pelerine sarınmıştı. Kanatlarını saklamak niyetiyle onu giymiş olduğuna inandım, çünkü gözleri hep yukarıya, dağların ötesine bakmaya alışıktı: sabit, soğuk, sakin, gezegenimsi gözler.

İçeri girer girmez bize teker teker baktı ve iki genci, daha önce ona gelen iki kardeşi kovdu. Başkalarının arkasına saklanmaya çalışmışlardı fakat görünüşe bakılırsa yüzleri tanımaktaki kudreti olağanüstüydü. İkisi dışarı çıkar çıkmaz kapıyı kapattırdı ve birkaç saniye sessizce durdu.

Hepimiz onun gibi ayaktaydık. Odada beklerken alıp verdiğimiz solukların gürültüsü duyuluyordu yalnızca.

Ariele bir anda yüksek ve vurgulu bir sesle konuşmaya başladı:

"Bugün insanoğlundan ve onun büyük zavallılığından bahsedeceğim. Büyük zavallılığın ne olduğunu aranızdan kimse bilmiyor. Kaç

kişi size acıdı, ikaz etti ya da lanetledi! Bazıları kitaplarında bütün acılarınızı tasvir etti ve diğerleri sizi o denli aşağıladı ki ağlamayı bile beceremedi. Şairlerin ağıtları, yalnızların çaresizlikleri, azizlerin hitabeleri, intihar teorileri sizin zavallılığınızdan doğdu ve kimse sizin büyük, devasa, ulu zavallılığınızı tanımadı."

"Yoksa öleceğiniz için mi üzgünsünüz? Ama dünyadaki her şey ölür ve yeniden doğar. Mutluluklarınız kısa ve acılarınız ebedi olduğu için mi mutsuzsunuz? Fakat acı sizi doyumdan kurtarır, saflığınızı korur, sizi bilgeliğe yükseltir. Her şeyi yapamadığınız için mi mutsuzsunuz? Fakat gücünüz her şeye yetiyor olsaydı, daha da mutsuz olurdunuz siz."

"Mutsuzluğunuz bunlardan kaynaklanmıyor. Sizin zavallılığınız başka bir şeydir ve bugüne kadar kimse bunun ne olduğunu size söylemedi. Ve işte bunu size ben söyleyebilirim ve söylemek üzereyim."

"*İnsanlar dilsizdir!* İşte onların tek, büyük ve yüce zavallılığı! İnsanlar dilsizdirler, konuşmayı bilmezler, yanıt vermeyi bilmezler. Eğer insanlar konuşmayı bilselerdi, bu dünya var olmayı keserdi ve onlar daha fazla acı çekmezlerdi. Fakat onlar şimdiye dek dilsizdiler, inatla ve ahmakça dilsiz ve sadece bu nedenden ötürü şimdiki yaşamları ve ebedi zavallılıkları devam etmekte."

"Benim sözcüklerimi anlamıyorsunuz, biliyorum. Yüreklerinizdeki şüpheyi ve dudaklarınızdaki gülümseme isteğini görüyorum. Fakat demek istediğim şeyi kavradığınızda pek de gülümseyecek durumda olmayacaksınız."

"Sizden birçoğunuzun bu dünyayı kendini fazlasıyla tekrar eden, sıkıcı, alışkanlıklarla dolu, hüzünlendirici biçimde monoton bulduğunu biliyorum. Aranızda siyah giyinmiş, Giorgio Byron'un[10] bütün yapıtlarını okumuş, intihara meyilli ve bu tarz yakıntıları kesinlikle birçok

[10] 1788-1824 yıllarda yaşamış, Romantizm akımının öncülerinden biri olan İngiliz şair, yazar ve siyasetçi (ç.n.).

kez aklından geçirmiş ve başkalarıyla paylaşmış solgun bir genç görüyorum. Güneş sürekli aydınlatıyor, su akıyor, ay görünüp kayboluyor, kuşlar ötüyor, kadınlar aşık oluyor, çiçekler açıyor ve sonra soluyor, insanlar birbirlerini aldatıyor, çanlar şafakta ve gün batımında çalıyor, gemiler demir alıyor ve sonra limana tekrar dönüyor, günleri geceler izliyor ve bunların hepsi sürekli, bütün hayatınız boyunca, ilk iniltilerinizden son iniltilerinize dek devam ediyor. Dünya dolaşılsa da, yeni insanlar tanınsa da hissedilmemiş duygular aransa da, evrenin her yerinde nesnelerin sürekliliği, farklı isimlerle kötüce maskelenmiş eylemlerin usandırıcı tek biçimliliği, küçük geçici hayvan hayatımızın esas birliği keşfedilir. Her gün bir sonrakinin aynısıdır; her sene aynı güneş ve rüzgar, ısı ve fırtına olaylarını ve nedenlerini beraberinde getirir; her insan hayatı hep aynı, birkaç kelimeyle anlatılabilir: doğdu, acı çekti, umdu, öldü."

Hayatın tehlikeli oyunlarından sarhoş olmak istemeyen ve artık çocuk olmayan insanlar bu şekilde konuşur. Fakat onlar büyük zavallılığı henüz kavramadılar. Onlar acılar kupasının dibine vardıklarını düşünürler fakat aslında sadece kenarına varmışlar ve hayatı, dünyayı ve kendi kendilerini bastırma arzusuyla geri çekilmişlerdir."

"Eğer onlar dünyanın anlamını ve dünyanın monotonluğunun mantığını kavrayamadılarsa, sona giden yolu onlara kim öğretecek ki?"

"Dünya monotondur, dünya sürekli aynıdır, dünya kendini tekrar eder. Bütün bunlar çok doğru ve bütün bunların bir mantığı var. Dünya kendini tekrar etmeli ve dünya kendini tekrar ediyor ve suç insanlarda; cevap vermeyi bilmeyen dilsiz insanlarda."

"Ey bugünkü öğrenciler, bir kere bilmelisiniz ki *dünya bir konuşmadan başka bir şey değildir*, uzun ve karmaşık, devasa, belirsiz, asırlık, yanıt bekleyen bir konuşma. İnsanlara bir şey söylemek isteyen birisi var ve o, insanların dilinden anlamıyor. O semboller, nesneler, olaylar, hadiseler aracılığıyla konuşuyor. Evren onun konuşması, et olan,

toprak olan, bitki olan, güneş olan ise kelimesidir; hiçbirinizin onu dinlemediği ya da anlamadığı yüzyıllar boyunca gökten yere inen gizemli kelimesidir. Ve bu yüzden –başka sebepten değil– bu konuşma kendini tekrar ediyor ve her hayatta aynı şeyleri tekrar söylüyor; aynı, özdeş, ebedi şeyleri! Dünya monotondur, çünkü hiçbiriniz cevap vermeyi bilmiyorsunuz, çünkü hepiniz dilsizsiniz."

"Siz dünyaya bakarsınız, onu taklit edersiniz, onu tasvir edersiniz, onu hayatın gerekleri için kullanırsınız fakat asla onu *dinlemeyi* düşünmezsiniz. Aranızdan hiç kimsenin aklına dünyanın sizinle konuştuğu, size bir şeyler söylediği, sizden bir yanıt beklediği gelmez! Siz dünyayı bir ambar ya da bir çiftlik gibi, bir acılar ya da mutluluklar evi gibi algılıyorsunuz, fakat dünyanın bir ses, size sürekli sorular soran bir ses, kulaklarınıza yöneltilmiş bir ses olduğunu asla düşünmediniz; size yalvaran ve bir cevap dilenen yorgun, çaresiz bir ses. Neden bülbüllerin hep aynı ötüşlerle rahatladıklarını ve ağaç kurbağalarının hep usandırıcı ritimlerini, rüzgarın aynı sesli nefesi ve suyun aynı taze sesi duyurduklarını düşünüyorsunuz? Kırlangıçların uçarken havaya sayısız çemberi ve hiyeroglifi hangi amaç uğruna çizdiklerini zannediyorsunuz? Güneşin aynı yolu izleyerek her gün kafamızın üzerinden yavaşça geçmesinin amacı nedir? Yıldızlar her akşam hangi amaçla o takım yıldızlarını, belirsiz bir zamandan beri aynı cümleyi söyleyen o yıldız şifrelerini oluşturmakiçin gökyüzünde beliriyor? Neden ağaçlar her ilkbaharda çiçek açıyor ve aynı renkteki çiçekleriyle size aynı ilahi gerçeklikleri söylemeyi deniyorlar?"

"Görünen her şey, tekrar ortaya çıkan her şey aynı konuşmanın bir parçasıdır. Nesnelerin geri dönüşleri, aynı cümlelerin ve kelimelerin tekrar edilişleridir. Sizinle konuşan sabırlıdır. Sessizliğinize alınmamış. O –yani evren– kendi sorularını sonsuza kadar tekrar eder ve bir gün cevap vereceğinize dair umudunu yitirmez. Ona cevap verdiğiniz zaman şimdiki dünya bir anda duracak ve sizin hayatınız da onunla

birlikte duracak. O zaman yeni bir konuşma başlayacak; yeni bir dünya, yeni bir gökyüzü yaratılacak kelimeden ve insanla Tanrı arasındaki muhteşem sohbet yorulmaksızın devam edecek. Şimdi konuşma sırası sizde. Binlerce yıldır ses konuşuyor ve siz susuyorsunuz. Bu günden sonra dünyayı bir kelimeler dizisi gibi kavramaya çaba gösterin. Kulaklarınızı açın, zihninizi toplayın, karmaşık dile kadar ulaşın. Dilsizliğinize son verdiğinizde büyük zavallılığınız bir hatıra olacak ve evrende yeni bir sayfa açılacak. Size korkuyu verdim; umudunuzu kendiniz yaratın."

Ariele'nin konuşmasından sadece bunu hatırlıyorum ben. Ağzından çıkanlar gibi kudretli ve korkunç kelimelerini kim teker teker tekrar edebilir ki? Hiçbirimiz ona bakmaya ya da sustuktan sonra onunla konuşmaya cesaret edemedik. Kendimizi, ilahi bir doğuştan geri dönen insanlar misali düşünceli ve bocalamış halde tekrar sokakta bulduk. Yolda bir adam beni durdurdu ve bana o gün öğretmenin neler dediğini sordu.

Ona neredeyse görmeden baktım ve tek kelime etmeden ilerledim.

YEDİDE DURAN SAAT

Odamın karaltısında, uzun yıllardır durmuş olan ve yediyi gösteren bir saat var. Evdeki ve şehirdeki diğer bütün saatler vuruyor, çalıyor ve yaşıyorlar fakat odamdaki eski saat siyah kasasının ortasındaki beyaz kadranıyla sakin ve hareketsiz duruyor; gösterdiği o son saate sadık. Fakat her on iki saatte bir odamdaki zavallı saatin tekrar uyanmak ve onu içinde barındıran dünya ile uyum içinde diğerleriyle birlikte yaşamak istiyor gibi göründüğü bir an geliyor. Bütün kadranlar saat yediyi gösterdiğinde ve kulak tırmalayan vuruşlar veya sarkaçlı saatlerin ezgili çınlayışları yedi kez duyulduğunda ve kasabanın guguk kuşları, hapsolmuş ve el yapımı hayvanların hüzünlü bağırışlarını yedi kez tekrarlamak için çıktıklarında benim saatim de zamanın görkemli hayatına ağır ağır katılma taklidi yapar. O ölü alet günde iki kez, yıldırım hızındaki iki saniye boyunca her gün hayatın bir parçası haline gelir, o antika hareketsizlik tekrar harekete geçmiş gibi görünür. Sadece o vakit, en fazla o iki saniye boyunca ona bakan kişiye *doğruyu söyleyecektir hareketsiz saat.*

Fakat diğer oklar limiti aşar aşmaz, çanların vuruşları titreşimli bir ses buharı misali kaybolur kaybolmaz, acınası guguk kuşları tahta ev-

ciklerine geri döner dönmez odamdaki zavallı saatimin gerçekten ölmüş olduğunu ve kardeşlerinin verdiği tüm örneklerin, onların gürültülerinin ve bağırışlarının onu tekrar uyandırmayı beceremediklerini fark ederim.

İşte bu yüzden asla değişmez biçimde yediyi gösteren yorgun saatimi çok seviyorum ben. Uzun yıllar önce verdiği son saat kararı ve uykusunun sakin sadakati hoşuma gidiyor. Ve hoşuma gittikçe onu daha çok seviyorum, çünkü onda kendi yansımamı, kendi kendimin aynasını, bir başka beni görmek *zorunda kaldım.* Onun yazgısı neredeyse benimkidir ve benim hayatım bir nebze onun ölümüne benzer.

Bu korkumu neden böyle çabuk itiraf etmeye mecbur bıraktım kendimi? Bunu yapmasam olmayız mıydı ki? Diğeri –kendini birçok yüzle tanıtmayı bilen– varlığının sessizlik, uyku ve ölüm aralarından ibaret olduğunu, görünürdeki hayatın çok hızlı fırlayış ve sıçrayışlarla bölündüğünü kendi kendine fark edemez miydi?

Ben de zavallı saat gibi uzun yıllardır belirsizlikte hareketsiz duruyorum. Hayat süremin büyük bir kısmı boştur, sıradandır, alışılmıştır, aranızdaki en zavallı kişininki misali dile getirilmemiş sıkıntılar ve aptalca mutluluklarla, evle alakalı projeler ve fakir fantezilerle doludur. Neredeyse her zaman diğer insanlar gibi bir insanım ben, kendi cinslerimin bir parçasıyım, bu dünyanın oğlu olduğumu hissediyorum ve kendimi bu otomatik eylemlerin ve benimle sizin hayat diye adlandırdığımız öğrenilmiş kelimelerin uykulu kanalında süründürtüyorum.

Fakat ben dünyada sadece bunun olmadığını ve varlığın kendini salt bu zavallı biçimde ortaya koymadığını *biliyorum.* Dünyada –bunu mükemmel derecede bir kesinlikle biliyorum– dinlendiklerini umursamadan sürekli konuşan hoş sesler, dünya mağaralarındaki ilahi demirciler misali hızlı hızlı atan büyük yürekler, akarsular misali hızlı, gerçek nehirler misali kabararak akan damarlar var. Ayrıca rüzgardan ve denizden oluşan devasa orkestralar ve bilinmez kutlamalarda bütün

gece şarkı söyleyen ve müzik çalan büyük ve titrek ağaçların muhteşem koroları var dünyada.

Fakat siz ve ben duymuyoruz, ey kardeşler: dünyanın bütün bu neşeli gürültüsü bizim için yaratılmamış gibi duruyor. Bu uyum içindeki demirci ocağının içinde biz, en karanlık köşelerde sağır ve tembel halde duruyoruz.

Fakat, ey kardeşler, bu sağırlığa ve hareketsizliğe sürekli mahkum değilim. Ruhumun, bu büyük dünyanın parçası haline geldiği ve atışların, seslerin ve kelimelerin tekrar edilişlerini duyduğu anlar geliyor. O anlar sık sık gerçekleşmiyor fakat gezegenlerin hizaya girmesi misali düzenli aralıklarla tekrarlanıyorlar.

O vakit hayat çizgim başka bir dünya çizgisiyle kesişiyor ve onu aşıyor ve ben tekrar karanlığa geri dönmek için bir ışık nehrinden bir atlayışla geçmek zorunda kalıyormuşum gibi geliyor bana. Fakat o öylesine kısa, öylesine hızlı kaçıp giden anlarda ben, iki geçiş arasında akan bütün zamanın içinde yaşadığımdan çok daha fazla şeyler *yaşıyorum* ve hiç söylemediğim sözcüklerin ağzıma geldiğini, hiç hissetmediğim tutkuların yüreğimi yaktığını ve önceden kavrayamadığım şeylerin ani heyecanlarıyla ruhumun hafiflediğini hissediyor, sorduğumu hatırlamadığım soruların yanıtlarının kulağıma fısıldandığını duyuyorum. O anların her birinde kendimi, bütün çimenliklerin üstünde duran bir dağın tepesindeki bir çoban misali evrenin ortasında *görüyorum* ve hiçbir şey benim için gizli ve sessiz kalmıyor, ne nesnelerin içten itirafları ne de yüreklerin tatlı sırları. Ve kendimi öylesine büyük ve öylesine yalnız hissediyorum ki! Huzurlu, yüksekte, iyi nefes alır halde, kusursuz mutlulukta, nesnelerle temas halinde, Tanrı'yla bütünleşmiş. O vakit elementlerin sade tadını, güzel ve unutulmuş şeylerin tadını tekrar hissediyorum: temiz havanın, soğuk suyun, lezzetli ekmeğin, taze çimin ve hafif rüzgarın. Ve o anlar boyunca ben değil, yüksek sesle içimde bir başkası konuşuyor ve yüreğimin derininde bir kaynak

açılıyor ve bütün yollardaki gezginlerin susuzluğunu gidermek için uyumlu monotonlukla dışarı akıyor gibi geliyor.

Dünyayla uyum içinde olmanın verdiği geçici mutluluğu o anda deneyimliyor, hissediyor ve onun keyfini çıkartıyorum. O an süresince nesnelerle uyum ve ahenk içinde oluyorum; onlarla aynı ritmi vuruyorum, aynı hızla ilerliyorum, aynı sesle konuşuyorum, onlarla aynı hayatı yaşıyorum. Fakat o an geçtikten sonra dünya hareket etmeye, yaşamaya, vurmaya ve şarkı söylemeye devam ediyor ve ben önceki halimde kalıyor ve uykuma, sessizliğime, ölümüme, insan hayatıma tekrar geri dönüyor, hızlı buluşmanın tekrarlanacağı anı farkında olmadan bekliyorum. Salt, siyah tahta bir kasanın içine hapsolmuş paslanmış çelikten yaylar ve çarklardan oluşan odamdaki zavallı ve yaşlı saat, eğer ben senin gibi olsaydım, hayatımın hazin ritmini düşünürken bu gereksiz hüzne kapılmazdım. Fakat ben, ey dilsiz saat, sıcak kandan, gergin sinirlerden ve imkansızın karşısında bile kendini kontrol edemeyen arzulardan oluşuyorum.

Bir anlık ışık için uzun gecelerin karanlığına, evren korosundaki bir şarkı notası için bitmek bilmez günlerin sessizliğine ve yalnızlığına neden katlanılsın? Neden sürekli yaşamaya, her anı ve her vakti duraksamadan ve beklemeden yaşamaya hakkım yok? Neden çaresiz hareketsizliğimi aniden kestikleri noktayı beklemektense, hayatın görkemli dönüşlerinde her şeye eşlik edemiyorum?

Kısacası gülmeyi kesin, ne taşkınlıkları ne de gerçeği dinlemek isteyen kibirli ve saçları güzelce taranmış siz beyefendiler. Sürekli yaşayacağınızı mı zannediyorsunuz? Sizin de sadece, *kendi saatinizde*, zavallı varlığınız dünyanın varlığıyla çakıştığında yaşadığınıza inanıyorum. Geri kalan bütün zaman yalnızca bilinçsiz bekleyişten ibarettir. Her insanın *kendi saati* vardır ve bunu bilmeyenler ve beklemeyenler, sizin şu anda yaptığınız gibi, gülümser ve gülerler.

Vurun şehrin saatleri; insan yürekleri vurun! Koro halinde neşeyle

vurun! Erkekler ve kadınlar, hayat güldürüsünü ciddiyetle oynayın ve yanına gavotta[11] hissini eklemeyi de unutmayın. Fakat kötü ve nefret uyandırıcı gerçeği de hatırlayın: hayatınız durmuştur, belki de sonsuza dek durmuş!

Kalbinizin yavaş hareketiyle ve varlığınızın amansız tik takıyla yetinen siz mutlu, sağlıklı ve düzene konmuş insanlar. Siz yaşadığınızdan eminsiniz ve hareketsizliğinizin daimi uyumundan hoşnutsunuz. Ölü olduğumu, ölü ve odam olan bu taş ve tuğla tabutun içine kapatılmış olduğumu bilmenin bütün aşağılayıcılığıyla acı çeken ve ateş çemberinin ötesine sadece ara sıra geçen ben, bir dakikalık güzel konuşma yeteneğine birçok saatlik sessizliği, bir anlık zekiliğe bu çok uzun aptallık günlerini feda etmek istemiyorum.

Ey odamdaki yaşlı saat, senin sabırla beklediğini ve yedi dışında başka bir yaşam ve uyum anını arzulamadığını biliyorum. İşte senin anın yaklaşıyor. Birazdan saat kuleleri çalacak ve görünmez çekiçler yedi kez gizli ufak çanlara vuracaklar. Ve tekrar sessizlik çöktüğünde, diğer bütün kaprisli oklar yararsız dönüşlerine devam ederlerken sen usulca ve sonsuza dek sadık aynı saati göstereceksin.

Fakat benim anın, durmayan ilahi anın çoktan geçti. Senin yanında bu sayfaları yazarken birkaç saniyeliğine senin bildiğin şeyi hissettim. Şimdi her şey kayboldu ve yok oldu ve şimdi ben, herkesin gördüğü ve dinlediği şeyi görüyor ve dinliyorum sadece. Kendimi biraz yorgun fakat mükemmel derecede sakin, dengeli, becerikli, mantıklı hissediyorum ve bütün bu yazdıklarımı yırtıp atma isteğine nasıl engel olacağını bilmiyorum.

Fakat düşünüyorum...

---

[11] Ritmik ve yavaş bir Fransız dansı (ç.n.).

HEPİMİZ SÖZ VERDİK!

Sevdiğim kardeşler, beni yanınıza çağırmayın. Bırakın yalnız kalayım, daha da yalnız. Sadece insanlardan değil sizden de kaçarsam şaşırmayın, ey sevdiğim kardeşler. Her gün daha uzak yalnızlıkları arıyorum ve sesleriniz bana vadinin aşağısından, nehrin ötesinden geçen bir alayın duaları misali ulaşıyor.

Beni daha fazla sıkmayın. Gözleriniz bedenimi görmeden ruhum kendi kendini çalıştırsın. Siz benim ruhumun ne kadar tükettiğini bilmeyeceksiniz ve bunu size söylesem bile onu siz dahi kurtaramazsınız, ey çok sevdiğim kardeşler! Sizin öylesine değerli kelimeleriniz bile acıma yanıt veremezler.

Size sadece sorabilirim: Unutulmuş bir günde büyük bir söz veren var mıdır aranızda?

Size bana ne diyebilirsiniz peki? Aranızdan kimseye hiçbir şey için söz vermemiş olduğumu iyi biliyorum. Sizi zaten çok seviyor olsam bile yine de sizi sevme sözü vermemiştim, ey bugün güneşli yolda terk ettiğim kardeşler!

Aranızdan kimseye söz vermedim, *birisine bir şey için söz vermiş olsam* bile! Ruhumu hüzünle dolduran acım budur.

Birisine bir şey için söz verdim!

Ne sözü verdim! Kime söz verdim? Ben bilmiyorum, hatırlamıyorum, tahmin etmiyorum. Fakat bunun olduğunu ve söz tutulmazsa, mahkum edileceğimi hissediyorum!

Uzun yıllar öncesinden başlayarak bilinmeyen bir varlığa yönelik belirsiz bir sorumluluk hissi duyuyorum. Hayatım bana faydasız ve gereksiz bir şey gibi görünüyordu, uyuşuk bir bekleyiş ya da sıkıntılı bir hazırlık dönemi gibi. Tamamen gündelik ve insanlara özgü yaşam için doğmadığımı hissediyordum. Başkaları tarafından yapılamayacak bir şeylerin benim tarafımdan yapılması gerekiyordu.

Ve şimdi neden böyle hissettiğimi nihayet anlıyorum. Hayatımın neden anlamsız bir molaya benzediğini kavrıyorum.

Ben söz verdim; birisine büyük bir söz verdim ve onu tutmalıyım. Fakat bu sözün ne olduğunu hatırlamıyorsam, bunun için kime yemin ettiğimi anımsamıyorsam, onu nasıl tutabilirim ki? Bu öylesine ciddi ve önemli olay ne zaman meydana geldi hayatımda? Belki unutulmuş bir rüyada, belki alışıldık bilincimin kaybolduğu bir anda, belki başka bir hayatta, bundan önce yaşanmış ve sadece karmaşık bir histen ibaret olan bir hayatta mı yoksa?

Ben cevaplamayı bilmiyorum ve kimse cevaplamayı bilmiyor. Çevremdeki bütün insanları, tanımış olduğum ve tanıyabilecek olduğum bütün insanları sorguladım ve sorumu duyan herkes güldü ve onlara hiçbir şey için söz vermediğimi söylediler bana.

Sürekli yenilenen bir ceza tehdidi gibi hayatımın üzerine abanan bu tutulmamış söz hakkında birkaç ipucu bulmak adına hatıra nehrine yorularak geri dönmeyi, çocukluğuma, doğumuma kadar gidip girişimlerimi, kelimelerimi, olaylarımı birer birer gözden geçirmeyi denedim.

Ve hiçbir şey bulmadım, hiçbir şey keşfetmedim! Bildiğim hayatta, yaşadığım dünyada bu söze dair hiçbir iz bulmuyorum. Bu yüzden

içim içimi yiyor ve kendime eziyet çektiriyorum ve sevdiklerimden ve beni sevenlerden kaçıyorum. Ne yapmam gerektiğini, ne yapmak için söz verdiğimi ne yapmam gerektiğini bilmek istiyorum! Aksi takdirde hayatım ne işe yarar ki? Dünyaya karnımı doyurmak, bacaklarımı hareket ettirmek, katır tırnaklarının sarısından ve selvilerin karasından hoşnut olmak, el sıkışmak, kelimeler ormanındaki küçük bir fikrin peşinden gitmek için mi geldim? Bedenim bunun için oluşmadı ve ruhum bunun için alev almadı. Beden eski bir kıyafet misali yıpranmadan ve can, terkedilmiş bir mihrap misali sönmeden eser tamamlanmış, yemin yerine getirilmiş, söz tutulmuş olmalı.

Belki de –iyice dikkat edin– *büyük bir söz veren sadece ben değilimdir.* Belki de, ey sevdiğim kardeşler, her insan herhangi bir hayatında ya da hayatının herhangi bir anında merasimle büyük bir söz vermiştir. Sözünü hatırlamayanın vay haline! Hayatı, doğarken üstlendiği bir iş olarak görmeyenin vay haline! Yapmak zorunda olduğu işini yapmamaktan ötürü her an pişmanlık duymayanın vay haline!

Ben ne sözü verdiğimi bilmiyorum fakat söz verdiğimi hissediyor ve ne için söz verdiğimi bilmek istiyorum. Fakat insanlar –siz bunu bilirsiniz, ey sevdiğim kardeşler– bunu hissetmiyorlar bile. Onlar, sanki yapmaları gereken hiçbir şey yokmuşçasına, zarif bir içicinin altın rengi şarabını yudum yudum içmesi misali yılların keyfini çıkartarak yaşıyorlar. Hiçbir ses onları uyandırmaz, hiçbir sabah yıldızı onları işbaşına çağırmaz. Onlar son güne kadar böyle yaşarlar ve bir şeyler için söz verdikleri kişinin onları hayat kapısının diğer tarafında bekliyor olabileceğini bilmezler.

Fakat ben son güne bu şekilde ulaşmak istemiyorum. Sözümün tutulmuş olmasını istiyorum ve bunu açığa çıkartmadıkça ruhum rahata ermeyecek.

Bu yüzden, ey sevdiğim kardeşler, sadece bu yüzden sizlerden ka-

çıyorum. Bu yüzden her gün ormanların ortasında, çam ve kestane ağaçlarıyla örtülü tepelerde, akarsuların dahi ölmüş olduğu vadilerin ortasına doğru yükselen dağlık burunların üzerinde en uzak yalnızlıkları arıyorum.

Beni çağıran sesleri yalnızlığın içinde daha kolay duyuyorum. Dünyanın her sesi, işbaşına çağıran bir çağrı, bir işarettir. Gecenin kalabalığında çalan çanlar beni uyandırdıklarında, keçi sürülerinin çıngırtılarını duyduğumda, rüzgarın büyük uğultusunu duyduğumda koşmak, sarsılmak, atılmak, sesin bana emrettiği şeyi yapmak için çılgınca bir istek duyuyorum.

Fakat ayağa kalkıp kulak verince ne yapmak zorunda olduğumu bilmiyorum. Ben bilmiyorum, henüz bilmiyorum, ne söz verdiğimi bilmeyi beceremiyorum! Ve eziyet başlıyor, can yeni bir burkuluşla tekrar acıyor ve yıkılmakta olan bir değirmenin yanındaki bir kuyunun durgun suyu misali gereksiz hayatım bu şekilde devam ediyor.

Her biriniz, ey sevdiğim kardeşler, kendi sözünü hatırlamaya çalışsın!

Belki de birisine sadece bunun sözünü vermişimdir: kendi sözlerinizi sizlere hatırlatma! Ve bu gerçekleşirse şayet, bu yalnızlığımın şahit olduğu gözyaşlarına helal olsun.

NEDEN BENİ SEVMEK İSTİYORSUN?

Alnımı yavaşça okşadığında ya da küçük elini saçlarımın arasına gizlediğinde titreyen birisi var mıdır gerçekten? Sesim istemsiz bir şefkati itiraf ettiğinde kızaran bir yüz var mıdır gerçekten? Onu yanıma yaklaştırdığım ya da zorla kendi bağrıma bastırdığımda kıpırdanan bir yürek, dudaklarımla dokunduğumda sıcaklaşan ve yumuşayan dudaklar var mıdır acaba?

Düşün, iyi düşün! Bana hemen cevap verme. Bunların doğru olduğunu ve rüya görmediğimi söyleme bana. Bana acıma. Kimse bana acımasın. Kimsenin beni teselli etmesine izin vermem. Gözyaşlarım *benimdir*, onlar *bana* aittir, *benim* yüreğimden yükselirler, *benim* gözlerimden akarlar. Beni usulca okşayan bu el neden *benim* olan ağlayıştan ıslansın ki?

Acının bir kısmını gidermek isteyen birisi olması mümkün mü? Açık renk gözleriyle beni uzaktan izleyerek, yaklaşan adımlarını nefesini tutup dinleyerek beni sabırsızlıkla, endişeyle bekleyen birisinin olması mümkün mü? En anlamsız kelimelerimin hatırlanıyor olması mümkün mü? Bir bakışım mutluluk, bir gülümseyişim mutluluk sözü, bir hareketim mutlulukgarantisi verebilir mi ki?

Henüz cevap verme. Bütün bunların ve tanımadığım diğer şeylerin mümkün olduğunu söyleme bana. Buna inanamam, inanmak istemem! Öyleyse düşün, iyi düşün! Öylesine muhteşem, öylesine inanılmaz, belki yeni, belki de yegane bir şey olurdu bu. Fakat bu doğruysa şayet, ne anlama geleceğini bir anlığına düşün o halde!

Başka bir varlık –benden farklı, benim önceden tanımadığım bir varlık– sadece benim için yaşıyor, benim düşündüğüm gibi düşünüyor, benim duygularımı hissediyor, benim acılarımla acı çekiyor, mutluluklarından mutlu oluyor, bedenini bedenime yaklaştırıyor, ruhuyla ruhumun içine işliyor ve sahip olduğu, sahip olacağı ve ona verebileceğim her şeyi bana sunuyor.

Bütün bunların bir anlığına bile olsa, mümkün olabileceği düşünüyor musun? Evet, ben başımı omzuna yasladığımı, damarlı narin ellerini sıkıca tuttuğumu, dudaklarından defalarca kez öptüğümü ve nefesinin çok yavaş müziğini saatler boyunca dinlediğimi hatırlıyorum, fakat bütün bunlar neyi kanıtlar ki? Ben o anlarda gerçekten kendim miydim? Geçici mutluluğun bilinçsizliğinde anlatmak istediğim şey gerçekten bu muydu?

Gülümseme, kafanı sallama, bir evet dahi deme, yalvarıyorum sana. Bütün bunların, tembelliğin beyaz elleriyle örülmüş ince bir kumaş olduğunu iyi biliyorsun sen.

Öyleyse, bu denli imkansız bir şey benim için nasıl gerçek olabilir ki? Bir hayatın bana bağışlanması hakkını elde etmek için ne yaptım? Ben, cimri bir kadının kendi kolyelerini sakladığı gibi acılarını saklayan utanmaz, zavallı bir şair değilim de neyim? Ben, uzun pardösüsüyle gurur duyan fakat evini ve yatağını bulmayı bilmeyen üzüntü verici bir gezgin değilim de neyim?

Büyük bir iş mi becerdim yoksa? İnsanların unutmuş oldukları bir kelimeyi mi söyledim? Acılarından birini mi unutturdum insanlara?

Kendi kendimi ne kadar aşağıladığımı ve ruhumdan amansızca ne

derecede iğrendiğimi bir bilseydin! Başkaları benim burnu havada, gururlu, memnun olduğumu düşünürlerken ben, hayatımı daha az aşağılık, ruhumu daha az iğrenç hale getirmenin bir çaresini arıyorum sadece. Sadece bir konuda ara sıra burnu büyüklük yapıyorum: kendimi samimiyetle ve yoğun biçimde aşağılayışımda.

Öyleyse bana aşık olunmasını sağlayabilecek ne var benim içimde? Benim tatminsiz ve ayrıca kalleş ruhumun içinde, senin ruhuna acı çektirme hakkını bana verebilecek ne buluyorsun? Unutulmuş mutluluklarım arasından, her daim mağlup hayallerim arasından, güçsüz arzularım arasından, tekrar su yüzüne çıkmalarından benim dahi korktuğum hatıralar arasından ilgini çekebilecek olan şey nedir?

Hayır, birisinin beni seviyor olması mümkün değil. Kimsenin benim için yaşamasını istemiyorum. Sevemem ve sevilmek istemiyorum. Beni rahat bırakın. Beni yalnız bırakın. Artık hiçbir şey duymak istemiyorum, artık kimseyi görmek istemiyorum. Duygusal yüzlerinizle ve iniltilerle noktalanmış dönemlerinizle ne işim olur bilmiyorum. Gönüllü yalnızlığın ne derece çekici olduğunu bilmiyor musunuz? Artık ümit etmemenin ruhu nasıl da okşadığını!

Hala burada mısın? Yüzüne dahi bakmadan seni kovmamış mıydım? Neden gözlerimden başka bir şey görmek istemezmişsin gibi bakıyorsun bana? Neden saçların böylesine narin ve perçemlerin böylesine sarı? Konuşma. Çok hızlı nefes alma. Elin tatlıdır, bilirim. Elin güçlüdür, bilirim. Neden bu kadar yakınıma geliyorsun? Vücudun neden sarsılıyor aniden? Bana öyle bakma, elimi böyle sıkma. Seni sevdiğimi ve seni sevmek istemediğimi iyi biliyorsun.

Öyleyse öp beni! Artık dayanamadığımı görmüyor musun? Bana evet deme. Bir daha öp! Gözlerimden öp. Onları dudaklarınla ört ki hiçbir şey görmeyeyim artık, hiçbir şey bilmeyeyim ve sadece senin kalbinin sesini dinleyeyim; aceleci, çılgın, coşkulu yüreğini, çarpan ve benim için atan küçük yüreğini.

DAHA ÇABUK!

Daha çabuk, daha çabuk! Dünya orkestrasının şefi nerede? Onu çağırın, hemen karşıma gelsin! Ölçüyü hızlandırın, tempoyu hızlandırın! Daha hızlı, daha çabuk! Daha da hızlı, daha da çabuk! Haydi, Tanrı aşkına!

Bu tembel dünyanın nasıl da yavaş ve ağır aksak süründüğünü hissetmiyor musunuz? Yaşlı bir gut hastasına, ihtiyarlıktan çökmüş bir topala, hasta bir bunağa benziyor! Öyleyse haydi, daha da hızlı! Onu zorla sürükleyin, koşturun, şiddetle itin, bir halata bağlanmış bir köpek misali baş döndürücü bir hızla çekiştirin onu! Bu cenaze alayınınkine benzeyen adımlarla yürümeyi nasıl beceriyorsunuz? Bu ebedi cehennem nefesiyle nasıl soluyabiliyorsunuz? Dua eden bir rahibin zayıf vurgularıyla konuşmayı nasıl başarıyorsunuz? Bu aynı, yarı uyur atmosferin içinde yaşamanın üstesinden nasıl geliyorsunuz?

Bir defalığına uyanın! Yaşadığınızı hatırlayın, medeni hayvanlar! Adımınız atlayış, atlayışınız uçuş, konuşmanız bağırış olsun; nefesiniz soluksuz kalışa dönüşsün, hayatınız hararet ve hararetiniz bir coşkunluk fırtınası olsun.

Haydi o zaman, yavaş, geç kalmış, tembel, yorgun, uykulu dünya.

Yorulmaksızın ileri. Daha çabuk, daha da çabuk, biraz daha çabuk, hep daha çabuk, hep...

Dünya orkestrasının şefi nerede ama? İşte burada. Hoş gelmiş. Hemen dinle beni, sözümü dinle! Evrenin yavaş dansı çılgınca bir şamataya dönüşsün istiyorum. Nasıl da ufak adımlarla kıvırtıyor, görmüyor musun? Zaman kaybediliyor, sıkılmıyor, yorulunuyor, uyuya kalınıyor. Artık reveranslar yok, molalar yok, dinlenmeler yok. Aralıksız ve kuralsız çılgın bir dans; ölmekte olan sarhoşların yaptığı vahşi bir dansı görmek istiyorum bu akşam!

Bu yavaşlıkla nasıl yaşayabiliyorsunuz, insanlar? Her şeyin nasıl yavaş hareket ettiğini, her şeyin nasıl da katlanılmaz sakinlikte gelip geçtiğini, bütün bu dünyanın nasıl da, son dönüşlerini yapan yorgun bir makine havasında olduğunu hissetmiyor musunuz? Hepimizin uykulu, mahmur, uyuşuk göründüğünün farkında değil misiniz?

Zamanın hızından bahseden budala kimdir? Gece olması için çok uzun saatler ve tekrar gündüz olması için çok uzun saatler, bir yılın geçmesi için çok uzun günler, gençliğin yeşermesi için çok uzun yıllar ve ölümün bizi kurtarması için çok uzun yıllar beklemek gerektiğini bilmiyor musunuz yani?

Ne yaparsak yapalım, beklemek lazım; bir şeylerin ortaya çıkması veya bitmesi için beklemek lazım. Bir saatte yapılabilecek bir şeyi bir günde yapmak zorundayız; bir günlüğüne keyfine varılabilecek bir şeyin keyfine bir yıl içinde her saat varılır. Her şey ölçülmüş, hesaplanmış, öngörülmüştür. Dünya işleri aynı aralıklarla, aynı dönemlerde düzenli olarak gelip geçerler ve onları hiçbir şey hızlandıramaz. Her şey, günlerin yavaş serisinin içinde çözünmeli. Hayat –gerçek, derin, yoğun hayat– bir kül tarlasındaki belirsiz bir kıvılcımlar dizisi, hüzünlü gri bir ipe dizilmiş seyrek inci bir kolye değilse, nedir? Yine de güzel hayatımızı bir günde yaşayamayız. Bir

saatlik alev yaratmak için bütün kıvılcımları birleştiremeyiz, kısa bir zevk bağı oluşturacak şekilde bütün incileri yan yana dizemeyiz.

Her şey yavaşça, yavaşça, yavaşça gerçekleşmeli; metotlu, tedbirli, dikkatli. Her şey kendi saatinde gerçekleşmeli, daha erken değil; su nehirde akmalı ama şelaleden dökülmemeli, rüzgar insanların solgun yüzlerini okşamalı ama onları yıkmak için kasırga gibi öne atılmamalı, bütün hayat dünyaya karşı yöneltilmiş geçici bir öfke değil ihtiyatlı bir serpiliş olmalı.

Fakat ben böyle olmasını istemiyorum! Dünyanın bu yavaş ilerleyişi devam ederse şayet acıdan ölürüm ben. Neden bu uykulu evrende kimse benim kadar acı çekiyormuş gibi durmuyor? Ben kendimi güçlü, heyecanlı, ihtiraslı, hızlı, sıcak, sabırsız hissediyorum ve bütün bu yoldaşlar hiçbir şeyin farkına varmıyor, uyuya kalıyor ve yaşadıklarını zannederek ölüyorlar. Fakat özgürlük içinde geçen bir saatlik mutluluğun, bir anlık esrime ve sarhoşluğun, yüzyıllık hayatlarınızın tamamına, dermansız kalmış itaatkar durgun varlığınızın tümüne bedel olduğunu bilmiyor musunuz? Bütün bu yılların karşılığı olarak salt bir günlük yaşam! Yaşamının tümü bir günde! Sabahleyin çocuk, öğlen aşık, gün batımında şair, gece çökerken bilgin. Ey göklerdeki Tanrı, bana bağışlayacağın bütün mutlulukların hepsini bir saat içinde ver bana. Mevsimler bir an içinde değişsin, güneş bir dakikada doğup batsın, yüreğimin her atışı yeni bir zevki tattırsın bana!

Ben beklemek istemiyorum! Böyle uyuyup kalmak istemiyorum! Daha çabuk, daha da çabuk! Dünya orkestrasının şefi nerede o halde? Yine mi kaçtı? Takip edin onu, buraya getirin. Hemen karşıma gelsin. Eğer onu bulamazsanız, bana bir kaptan, bir dümenci, bir barbar, yolculuğun değerinden anlayan bir adam getirin.

Atlara binin, onları mahmuzlarla takip edin, onları bağırışlarla

tehdit edin, onları acımasızca kamçılayın! İleri, ileri, daha çabuk! Hayat, umutsuz bir ata biniş, öfkeli bir hücum, sebepsiz bir kovalamaca, mantıksız bir kaçış, sürünen ve duran bir şey değil uçan bir şey olsun.

Uykulu halk, sıkıntıyla bekleyenler ahalisi, işte rüzgar geliyor ve yarı tanrısal bir dev misali bağırıyor. Ölüm, uykudan sonra da gelir; onun daha erken gelmesini, fakat sizi şarap tanrısının keşişleri misali ayık ve heyecanlı bulmasını sağlayın.

İleri, diyorum size! Hep daha çabuk! Zamanı çabuklaştırın, atları kamçılayın, yüreği hızlandırın! Daha çabuk, daha da çabuk, hep daha çabuk! İşte ölüm! Yaşasın ölüm!

BİR ZİHİNSEL ÖLÜM

Eğer *bir büyükle* karşılaşmayı –neredeyse hep yüzeysel bir biçimde– umarak *istisnalar* arama alışkanlığım olmasaydı, son yılların en yeni intiharlarından bir tanesinin gerçek hikayesi asla öğrenilmezdi.

Biz hepimiz, istatistiklerin ne kadar *kusurlu* olduğunu biliyoruz; özellikle *kusurlu* diyorum, yetersiz anlamında. Bazı dengeli canlılar, korku içgüdüsüyle istemli ölümlerin çoğalışını incelemekte olsalar da, yine de onların hepsinin kayda geçirilmediğini ben kendi adıma biliyorum. Hastalar ve –görünüşte– öldürülenler arasında intiharlara sık sık rastlanmıyor. Onlar, belki de, çoğunluğu oluşturuyorlardır. Bir şeyler beni neredeyse, *her ölüm istemlidir*, demeye zorluyor. Ama nasıl? Hangi biçimde?

Vah vah! Adi, sıradan, çok sıradan biçimlerde! Bilgisizlik, isteksizlik –bunu öngören ve yapabilenlerin sayısı azdır–: kuşların kendilerini yılana sunması ya da delilerin kendilerini ateşe atması misali kendini kaderin ellerine bırakmak. Yaşamak istememiş ve kısa şimdiyi uzun ve kesin geleceğe tercih etmiş insanlar. Leopardi doğrulardı: onların *son verilmiş* hayatlar olduğunu kim inkar edebilir ki?

Gizemini çözdüğüm intihar şimdiye kadar bilinenlerin hiçbirine

benzemiyor. Aynısını ya da benzerini ne tarih ne de günlük haberler yazar.

Kimse tarafından denenmemiş bir yol bulmak zordu. Bütün bilindik çareler su yüzüne çıkartılmış ve kullanılmışlardı: uzun zamandan beri revolver intiharları ve günlük zehirlenme olaylarına doymuş olan gazeteler bazen bir tanesini, ilginç bir gerçek olaymış gibi, iyimser okuyucuyu keyifle gülümsetmek için yazarlar. Ayrıca *o*, onu bulmuş ve gerçekleştirmişti.

Gelecekte intihar edecek kişiyle tuhaf bir şekilde tanışmıştım (Düzenli olarak *tanıştırıldığım* kişilerden asla özel bir çıkarım olmamış olduğunu belirtmeliyim). Bir sabah eski kitaplar satılan bir tezgahı karıştırıyordum ve elime Dostoyevski'nin *Ecinniler*'inin çevirisinin ilk cildi geldi. Onları uzun zaman önce ve birçok kez okumuştum; hem sadece ilk cildi vardı ve bu yüzden onu satın almak gibi bir niyetim yoktu. Böylece nasıl olduğunu anlamadan sayfalarını karıştırmaya başladım ve içgüdüsel olarak, mühendis Kiriloff'un intihar hakkındaki fikirlerini çok yalın bir şekilde açıkladığı sayfalara gittim. Kıyıya köşeye, kenarlara kırmızı kalemle çizilmiş sert işaretleri zaten fark etmiştim fakat burada dipnotları dahi vardı. Kurşun kalemle yazılmış ve silikleşmişlerdi. Yine de çözebildim.

"Böyle değil. – Tamam: Ölüm korkusunu yenmek ve bu yüzden kendini öldürmeye kendini hazırlamak lazım fakat böyle değil. – Ellerle intihar: Kasap işi. Sona ulaşılmaz... – Benim yöntemimi göz önünde tutun.– Reddetmek, hayatı kendi kendine, yavaş yavaş mahvetmek, bedeni bir anda parçalamamak lazım; aptalca..."

Sayfa kenarlarına uzunlamasına yazılmış bu birkaç satır, uzun zamandır başıma gelmediği kadar ilgimi çekmişti.

Böyle kelimeleri yazan kişi kim olabilirdi? Yöntemi, ölmeden ölüşü nasıldı? Cildi hararetle tekrar gözden geçirdim. Şaşırmıştım:

başta, iç kapak sayfasında aradığım şey duruyordu: bir kaşe –şu mor renk korkunç ticari kullanım kaşelerinden– ad, soy ad ve bir adresle birlikte!

OTTONE KRESSLER
Via delle Ruote, 25, p.° p.°

Kitapçıya iki gümüş para verdim ve kitap cebimde eve koştum. Odama döner dönmez onu daha iyi inceledim: başka dipnotlar da vardı ama aşağıda okuduğumdan daha ilginç bir şeyler içermiyorlardı. Fakat onlar kitabın sahibini bulmadan rahata ermemen için yeterliydiler. Bunları yazan o muydu acaba? O Alman isim kitabın son sahibine ve dipnotçusuna mı aitti peki? Oysa şayet, hala aynı evde mi oturuyordu?

Ne kadar varsayım üretsem de, izlenecek tek yol belliydi. Diken üstünde duramazdım. Kitabı ve şapkamı tekrar aldım ve dışarı koştum.

II

Birkaç dakika sonra –uzun bacaklara ve gerginlerin acelesine sahibimdir– Via delle Ruote, 25 numaradaydım.

Sokaktan kirlenmiş küçük kapıyı çaldım. Kapı açıldı:

— Kimsiniz?

Bir çocuk sesiydi. Nitekim merdivenleri çıkınca solgun, kırmızı bir önlük giyinmiş, çıplak ayaklı bir kız çocuğu gördüm:

— Kimi aramıştınız?

— Bay Ottone Kressler hala burada mı oturuyor?

Kız çocuğu gözlerini kocaman açıyor ve düşünüyor. Sonra bir anda:

— Anne! Anne! Gel!

Kırklarında, öfkeli suratlı ve kızı gibi pasaklı bir kadın geldi. Bana kötü kötü baktı:

— Kimi aradınız?

İsmi tekrar ettim. Sorumun hiç de hoş karşılanmadığını fark ettim.

— Onu tanıyor musunuz? diye sordu kuşkuyla.

— Tanımıyorum fakat onu bir iş için hemen görmem lazım.

Kadın kararsız kalmıştı fakat korku baskın geldi:

— Artık bizimle birlikte burada yaşamıyor. Ayın on beşinde gidişinin üzerinden üç ay geçmiş olacak.

— Şimdi nerede oturuyor?

— Bilmiyorum.

— Hiç mi? Bunu bilen birisi yok mu peki?

— Şu yakındaki şarapçıyı deneyin ve Cecchino'yu sorun. Mektuplarını o alırdı.

Vedalaştım ve aşağı indim. Evin iki adım ötesinde kırmızı, pis kan ve kötü şarap rengi perdeleri olan, bir kartonun sol tarafına hasır bir şarap şişesi resmi çizilmiş şu şarap dükkanlarından bir tanesi vardı. İçeri girdim. Ne berbat bir koku! Şansıma kimse, tezgahta bir kişi bile yoktu.

— Hey dükkancı!

Karanlığın arkasından tabure ve saman karışımı bir ses duydum ve afallamış ve beni tehditkar bir bakışla süzen bir kadın kıpkırmızı kesilmiş suratıyla benden tarafa doğru geldi.

— Birisi var! diye bağırdı yaklaşmadan.

İşte beline koyu mavi bir önlük bağlamış sarışın bir genç onun arkasından, karanlıklardan ortaya çıkıyor.

— Ne istiyordunuz?

— Affedersiniz, Cecchino siz misiniz?

— Evet, benim.

— Yan tarafta yaşayan Bay Ottone Kressler'i tanıyor muydunuz?

— Tabii tanıyordum. Fakat gitti şimdi.

— Nereye?

Onun da bana cevap vermeye istekli olmadığını gördüm. Bana bir süre dik dik baktı ve usulca beni yanıtladı:

— Yanlış anlaşılmasın ama bu ne işe yarayacak? Doğruyu söylemek gerekirse, o ne yaptığını kendisi dahi bilmeyen talihsiz bir zavallıdır. Bu sokaktakilere epey bir borç bıraktı ve peşine bir başkasını daha takmak bana günah gibi geliyor? Hiçbir zaman ispiyonculuk yapmadım ve Tanrı izin verirse, yaşamasına böyle de yaşıyorum...

— Yanlış düşünüyorsunuz: Ondan hiçbir alacağım yok. Aksine vermem gerekiyor ve onu çok önemli bir şey için görmem lazım... Fakat şimdiye kadar onu hiç görmedim.

— Bakın: sizi umursamayacaktır. Onun ne tuhaf bir tip olduğunu görseydiniz! Hiçbir şey hatırlamıyor ve hiçbir şey umurunda değilmiş gibi duruyor. Ve bazen kendi kendine konuşur... Fakat iyi çocuktur ve parası olduğu zaman diğerleri gibi cimrileşmez ayrıca.

— Dinleyin: bana, sizin şimdi onun nerede olduğunu bildiğinizi söylediler, söyleyin bana. Bu onun da hoşuna gidecek.

Genç bana tekrar dik dik baktı, sonra bir yandan benim ne bir polis ne de bir alacaklı olduğuma ikna olduğundan diğer yandan ise sırrın onu pek ilgilendirmiyor olmasından dolayı olacak ki cevap verdi:

— Eğer bu günlerde onu hastaneye götürmedilerse, Via della Stufa, 2 numarada yaşıyor.

Teşekkür ettim ve hemen çıktım.

Via delle Ruote ve Via della Stufa arasında az bir mesafe vardı ve farkında varmadan oraya ulaştım.

İki numara, o dört yüzlerden ya da beş yüzlerden kalma, sağlam kaba yontma taşlarla süslenmiş kemer şeklindeki büyük pencereleri ve yukarıda –duvarla örülü!– sundurması olan eski Floransa

binalarından bir tanesiydi. Bir nebze dökülmüş ve epey kirli cephe; yarı örülmüş pencereler; her yerde çöküşün izleri.

Kafasını ayakkabıdan kaldırmadan ve hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermeden soruma yanıt veren bir kunduracı kapıcı vardı:

— En üst katta, sağ tarafta.

Tükürük ve örümcek ağlarından kirlenmiş merdivenleri tırmandım. En üst kattaki kapıya vurdum. Başka bir kız çocuğu açtı. Bay Kressler evdeydi ve beni karşılamak için kendiliğinden odanın eşiğine geldi.

Görüntüsünü belki yıllar içinde unutacağım ama şimdilik onu net, eksiksiz ve zihnime derinlemesine kazılmış halde muhafaza ediyorum.

Ottone Kressler, zaten düşündüğüm gibi, zayıf ve uzun boyluydu. Yüzü sanki ufakken zorla sıkıştırmışlar gibi basık ve uzundu, Hoffmann tiplemesi karikatürleri anımsatıyordu. Derin, inanılmaz derecede derin, dibinde iki parlaklık bulunan göz çukurları; uzun, eğri, manevi burun; kıvrımlı ağız, fakat kadınımsı ve şehvetli değil iğneleyici ve acıklı bir ifadeyle; üst üste binmiş dişler; neredeyse sivri çene. Yüzü tamamen tıraşlı ve kıpkırmızıydı, fakat yanaklarda görülen o sağlıklı ve doğal kırmızılık değil, boynuna kadar her tarafını kaplayan morarma benzeri koyu bir kırmızılıktı. Kötü giyinmişti, üzerinde kül rengi bir pardösü ve kafasında kötü bir şapka vardı ve dışarı çıkmak üzereymiş gibi duruyordu.

Onu bulma isteği o denli büyüktü ki söyleyeceğim ilk kelimeleri, ziyaretimin nedenlerini açıklayacak özürleri düşünmemiştim. Yakınlaşırken ne diyeceğimi bilmiyordum. Zorunluluk beni doğruyu söylemeye teşvik etti.

— Bay Kressler siz misiniz?

Genç adam kafasıyla onayladı.

— Sizinle hemen konuşmam lazım.

Kafasıyla odasını gösterdi ve içeri girdim. Büyük ve neredeyse boş bir çatı katıydı oda. Uzun bir kolinin üzerine bir yatak serilmişti ve ya-

tağın üzerinde bir halı ve bir yastık duruyordu. Sandalye yoktu: sadece hasır bir koltuk vardı. Duvarlarda, halatlarla bağlanmış kitap yüklü uzun tahtalar ve bir köşede siyah ve büyük, bana sağlam ve eski yapımları anımsatan bir nota sehpası vardı. Kressler bana koltuğu işaret etti ve suratıma sanki konuşma sadece beni ilgilendiriyormuşçasına sessizce bakarak uyduruk yatağın üzerine oturdu.

Cesaretimi yitirmedim: Cebimden Dostoyevski'nin kitabını çıkarttım ve ona gösterdim:

— Bu kitap sizin mi?

— Uzun zaman önce benimdi. Önceden oturduğum yerdeki diğer kitaplarla birlikte onu da almışlar ve paralarını geri almak için her şeyimi satmışlardı. İkincisi hala bende. Ev sahibi cahil bir kadındı...

— Şu sayfa kenarındaki yazı size mi ait? Kiriloff'un konuşmalarının yanına düşülmüş dipnotlarını ona hatırlatarak devam ettim:

— Evet, benim. Ama neden...?

Bay Kressler çok sakindi ve ziyaretimin ve sorularının garipliğini umursamazmış gibi duruyordu.

— Çünkü, diyerek sözünü kestim, çünkü bu kelimeleri okudum ve bir yöntem, yeni bir ölüm yöntemi, eller kullanılmaksızın bir ölüm, yüce bir intihar anıştırması buldum. Bu konuyla çok ilgileniyorum ve birkaç fikrim var... Seçimin ağırlığını hisseden ve herhangi bir seçeneği kabullenmeyen kimselerin arayışındayım. Buraya, bu yöntemin gerçekten var olup olmadığını, gerçekten *bir şey* bulup bulmadığınızı ve bu *bir şeyin* gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini size sormaya geldim...

Ben konuşmaya devam ettikçe dinleyicim gitgide sakinliğini yitirmeye başlıyordu. Göz çukurlarının içindeki göz bebekleri bana doğru yaklaşıyorlardı ve göz, ininin ağzından kafasını dışarı uzatan bir hayvan misali çukurundan dışarı çıkıyordu.

— Evet, evet... Öyle! diye bağırdı. Birisinin –hem de İtalya'da– bunu

cidden düşünüyor olması mümkün mü! Siz gerçek ölüm konusu için mi geldiniz bana?

— Sadece bunun için.

Bay Kressler ayağa kalktı. Duygulanmışa benziyordu. Elimi aradı ve sıktı. Adımı ona söylemek zorunda kaldım. Suratında, bana sarılma arzusu olduğunu gördüm.

— Bundan şimdi bahsedebilir misiniz? diye devam ettim. Fakat dışarı mı çıkacaktınız?

— Hayır, hayır, dışarı çıkacak falan değildim. Evde de hep böyle giyinik dolaşırım. Soyunmaktan hoşlanmam. Elbette şimdi konuşabiliriz, hemen, ne zaman isterseniz. Size her şeyi anlatacağım, istediğiniz her şeyi söyleyeceğim. Ölmeden önce fikir size ait olacak. Aktarım ve iletişim: bunu düşünmemiştim, kimsem yoktu. Birçok kulak fakat ne kadar az beyin! Hem de burada! Belki Almanya'da... Fakat geri dönemem: Yoksulluk! Şuranın haline bakın!

Ve bana boş odayı, tavan kirişlerini, pencerelerin kırık ve kağıt parçalarıyla yamalanmış camlarını gösteriyordu.

— Siz benim hikayemi mi istiyorsunuz? Fakat hikayem şimdi başlıyor! Hayatının ilk bölümü, son bölümü olacak ve mezar yazıtı da başlık yerine geçebilir. İsmim Almanca; babam Bavyeralıydı, buraya göç etmişti. Fakat annem İtalyandır ve hala yaşıyor ve hiçbir şeyden anlamıyor; bütün anneler gibi. Bir makine mağazasında yazıcı ya da memur tarzı bir iş yapıyordum. Babam modern, sanayici ve bir nebze Bismark tarzı bir adamdı. Dahası budalaydı ve son dönemlerde inandığı Goethe ve Chianti[12] yüzünden daha da kötüleşmişti. Fakat ben yazıyor, kopyalıyor, topluyordum ve içimde hep yaşama fikri vardı. Aynı hikayeler: siz bunları ezbere bilirsiniz. Nedir? Nedendir? Nereye gidilir? Yaşamaya değer mi? Vesaire vesaire. Akşamları dışarı çıkmaktansa okur ve hiçbir insanın söylemediği şeyi kitaplara sorardım. Hayatı, en

[12] Toskana bölgesinde üretilen bir tür şarap (ç.n.).

yüce ve mümkün olabilecek en güzel hayatı arzuluyordum ve onu etrafımda görmüyordum, başkalarının gözünde iyi durumda olanlarınkinde bile. Ve felsefecilerin idealleri beni tatmin etmiyorlardı. Hepsini teker teker denemeye uğraştım fakat yıkılmış umutlara giden bir yolculuktu. Yine de metafiziksel, mantıksal bir destek olmaksızın yaşamayı bilmiyordum. Yemek dilenen, burunlukla dışarı çıkan ve her köşeye işeyen köpeklerden dahi daha iğrençmişim gibi geliyordu bana. İşi bıraktım ve bu yüzden ailemden ayrılmak zorunda kaldım. Dünyayı kendi başıma, yürüyerek, neredeyse hiç parasız dolaştım; misafir edilmek isteyerek ya da karşıma çıkanlara ders vererek. İki kez gözaltına alındım fakat birkaç gün sonra serbest bırakıldım. Almanya'ya kadar vardım: görülmemiş memlekete karşı özlem duyuyordum. Her gün azar azar ilerliyordum. Güzel bir yer bulur bulmaz duruyor ve tarlalardaki çimenlerin üzerine, ufak sakin şehirlerdeki taş bankların üzerine uzanıyordum. Akşam oluyordu, yıldızlar görünüyordu; düşünüyordum, uyuyordum. Az yiyordum; çeşmelerden, kuyulardan ve hendeklerden ağzımla su içiyordum; barakalarda, yoksulların evlerinde en kötü şartlarda uyuyordum. Ve düşünüyordum, sürekli düşünüyordum. Uyurken dahi düşünüyordum. O sorunun bütün yanıtlarını biliyor ya da tahmin ediyordum fakat ışığı bana gösteren bir başkası oldu: bir rahip. Günün birinde, bir kır kilisesinin önünde rastladığım yaşlı bir rahipti. Kafası önünde, tarlada bir aşağı bir yukarı dolanıyordu ve beni öylesine yorgun ve üzgün gördü ki selam verdi ve bir şeyler içmek isteyip istemediğimi sordu. Konuşmaya başladık. Yoldaşlarından daha zekiymiş gibi geldi bana. Şüphelerim, arayışlarım, huzursuzluğum hakkında bir şeyler anlattım ona. Ve aniden zihnimi açan sözcükleri duydum:

"Hayatın anlamının ölümde, sadece ölümde olduğunu anlamıyor musunuz yani? Sadece ölmek isteyen kişi, şimdiden itibaren bu

hayatın içinde *zaten ölmüş* olan kişi, hayatın tadına, zevkine varacak ve onu tanıyacak yegane kişidir!"

Bu sözcükler belki de mistik ve herhangi derin bir anlamdan yoksun, sıradan bir yerlerden duyulan bir yankıydı onun için. Belki de onları dini bir seminerde duymuş ve bir nevi tanrısal paradoks niteliğinde olduklarını düşündüğü için tekrar etmiştir. Bilmiyorum; benim için onlar keşif, aydınlanma, yeni bir varoluşun başlangıcıydılar.

Aynı akşam –rahibin beni yemek yemem ve uyumam için davet ettiği yerde– onları dinsel kurallara uygun biçimde her açıdan evirip çevirdim, düşüncelerimin tüm ışığıyla onları aydınlattım ve içerebilecekleri her şeyi ve daha fazlasını dışarı döktüm. Bugün, o gerçekler bana o kadar yakınlar ki ben bile onlarla ne yapacağımı bilmiyorum ve onları şimdi tekrar anımsadıysam nedeni sizi bilgilendirmektir: fakat o zamanlar durum farklıydı! Hayatın sırrının ölümde saklı olduğundan uzun zamandır şüphe ediyordum fakat ölümü olumsuz ve nesnesel, aynı zamanda da öylesine riskli biçimde aşkınsal ve fideist[13] buluyordum ki, zihnim hiçbir şekilde bu konuya takılıp kalmak istememişti. Bir silah atışı: *bum!* Sonra ışık; ulu, ebedi, son ışık. Olabilir! Belki de! Fakat öyle değilse şayet? Prens Hamlet dedikleri kadar budala değildi.

Fakat burada, kır rahibinin sözcüklerinde, çok daha fazlası vardı: olasılıkların umut denizine kendini atmak için beynin, dolaşımın vesaire aniden durması değil, hayattaki ölüm, hayat sürecindeki şimdiki, güncel, ani ölümün gerçekleşmesi durumu.

Anlamıyor musunuz?

Ve Bay Kressler aydınlık çukurlarının derinliğinden bana bakarak bir anlığına sustu. O an ne cevap vereceğimi bilemedim ve o kısa sessizlikte kapının uygunsuz şekilde açıldığı duyuldu. Kısa

[13] İnancın, akıl ve bilgiden ayrı olarak iman işi olduğunu savunan dinsel öğreti (ç.n.).

boylu, mosmor, gömlek giyinmiş bir adam göründü: bende alt edilmez biçimde kötü huylu bir kunduracı fikri uyandıran, ikimize de kibirle bakan fazlasıyla aşağılık bir adam.

Kressler, onu görür görmez ayağa kalktı, ona doğru koştu ve kapıyı arkasından kapatarak dışarı çıktı. Hemen sonra bağırışlar ve küfürler, masaya vurulan yumruk sesleri ve atılan sandalyeler... Bir kelime dahi anlamamıştım: halka özgü bir öfke gürültüsü evi üzüntü verici biçimde dolduruyordu. Üç ya da dört dakikalık bir sessizlikten sonra Kressler kapıyı tekrar açtı ve kendini tekrar kasanın üstüne oturur vaziyette bıraktı. Yüzü biraz daha solgundu ve alnındaki uzun bir sıyrıktan, tamı tamına sol kaşının üzerinden koyu ve yoğun, büyük kan damlaları aşağıya akıyordu. Tuhaf adam mendil aldı, ufak yaranın üzerine eliyle bastırdı ve neredeyse özür diler bir havayla mırıldandı:

— Beni ne pahasına olursa olsun göndermek istiyorlar... Çok fazla beklemeleri gerekmeyecek...

Ben olmasaydım eğer, ağlamış olacağını fark ettim. O ani ve muammalı sahne beni rahatsız etmişti: gitmek için ayağa kalktım. Bunun farkına vardığı an Kressler de ayağa kalktı ve bana elini uzattı. O anda kendi merakımı düşünmüyordum ve birkaç vedalaşma sözcüğünden başka bir şey söylemeden dışarı çıktım.

Evden ve sokaktan dışarı çıktığımda etrafıma sanki o an bir rüyadan uyanmışçasına baktım. Akşam oluyordu: her şey gün batarken aniden olduğu üzere belirsiz ve manevi, derinliklerinden ışık saçıyorlarmış gibi gösteren bir görüntüye sahipti. Dükkanlar, kandillerle sararıyor ve beyazlaşıyorlardı; insan gölgeleri henüz tamamen kararmamış sokaklarda daha hızlı fakat gürültüsüz koşuşturuyorlardı. Güneşin, sanki akşamın lanetiymiş misali her ölüşü sonunda geri dönen tekrarın derin anlamı ve bütün çabaların sonsuz gereksizliği belki sessiz dükkancıların ve kaçışan kızların da içi-

ne işliyordu. Nerede duracağımı bilmeden, sanki çok zaman önce gördüğüm ve dinlediğim sözcüklerini ve hareketlerini hatırlamaya çalışarak hep öne doğru, yavaş ve düşünceli halde ilerliyordum. Ama her şey dikkatimi dağıtıyordu: bir kadının bakışı, bir gencin küfrü, bir tiyatronun ışıklı harfleri. Ve her çan vuruşu tüylerimi diken diken ediyordu; aceleci fakat yorgun hatıralar ve özlemler zihnimin çalkantılı karanlığında dans ediyorlardı.

Aniden yanımda bir ses:

— Buradan, buradan; daha yalnız kalacağız.

Döndüm: Kressler'di. Onu evde bulduğum halde giyinmiş, bana hiçbir şey olmamış gibi bakan Kressler. Beni kolumdan tuttu ve ona eşlik ettim. Hemen ardımdan evden çıkmış ve beni izlemişti. Nehre doğru ilerledik: ufukta düz, neredeyse beyaz bir çizgi vardı hala. İkinci sıradaki sarı alevlersakin esinti boyunca titreşiyorlardı.

Kressler konuşmaya başladı:

— Zaten anladığınızı düşünüyorum. Ben her şeyi hemen, ilk akşam anlamıştım. Rahibin kelimeleri benim evrensel olduğunu gördüğüm ve inandığım bir kanuna özgü bir durumundan başka bir anlam taşımıyorlar, bunu bilin. Salt yaşamın sırrı ölümde değil aydınlığın sırrı karanlıklarda, iyiliğin sırrı kötülükte, doğrunun sırrı yanlışta, evetin sırrı hayırdadır! Öyleyse yaşamak isteyen her Faust, bir sevgiliye onu bütünüyle hissetmek, her yerini öpmek, zevkine varmak için nasıl sarılıyorsak hayata öyle sarılmak isteyen her açgözlü can kendini ölüme hazırlamalı, kendini ölümün içine yerleştirmelidir. Eğer biz gün gelir de derinlemesine yaşamayı becerebilirsek, hayat yavaş bir ölüm, her şehvet, bu uzun can çekişmenin sayısız sarsıntısından ve iniltisinden bir tanesi olacak.

O günden sonra hayattan vazgeçmeye, bir ölünün ruhuna sahip olmaya, çabuk ölmeye karar verdim. Fakat aniden, dışsal ve nesnel yollarla değil. Gömülmeden önce bir ceset olmak ve ölümü doğal ve te-

sadüfi gösterecek şekilde intihar etmek lazım. İşte benim keşfim: kendini istemli, silahla, ellerle, zehirlerle değil kendi ruhunla öldürmek. Ölmek istediğini düşünmenin çabasıyla ölmek. Ve yaptığım budur. İşte benden öğrenmek istediğiniz şey. Mutlu musunuz?

Bu son sözcükleri neredeyse yıkıcı bir öfke tonunda telaffuz ettiği için şaşırmış halde ona baktım. Fakat inatla devam etti:

— Önemsemeyin; ölüm henüz tamamlanmadı. Aslına bakılırsa, şimdi ve her zaman yapıldığı şekliyle intihar benim midemi bulandırıyor. Bıçaklardaki o kanlar, zehir yüzünden o kıvranışlar, o düşüşlerden paramparça oluşlar, o revolver atışları bana hep aşağılıkça, çirkin, kasap işi, rezilce görünmüştür. Neden vücudumuzun şaheserini o gaddarca kesiklerle mahvedelim ve ruhumuzun soyluluğunu o iğrenç paçavralarla boğalım ki? Ruh her şeye kadirdir, ruh her şeydir, istek dünyanın efendisidir. Ölmeyi *istemek* yeterli, ama cidden, kuvvetle, sürekli istemek, böylece ölüm yavaş yavaş bizi ele geçirecek ve akabinde bizi sadece bir çırpıda öbür tarafa yollayacak şekilde içimize işleyecek. İstemek bu durumda *istememek* anlamına geliyor. Yaşamak için biz sürekli istiyoruz ve ölmek için her seferinde daha az istemek ve sadece istememeyi istemek gerekiyor. Bütün hayat çabalardan oluşuyor; hiçbir şey için hiçbir şekilde çaba gösterilmeyince hayat boşalıyor ve kendi kendine sönüyor ve her şeyin kabulü ile her şeyden vazgeçiş eşitleniyor, birbirine karışıyor, tek bir şey oluyor. İstemek zordur fakat asla istememek tartışmaksızın daha zordur. Henüz buna ulaşmadım. Ben kendimi her gün her saat öldürüyorum fakat beklemediğim bir anda direncin şeytani içgüdüsü ve arzunun çılgın tahriki hep su yüzüne çıkıyor ve beni geriye, canlıların, herkesin arasına tekrar itiyor.

Fakat ben artık ölüme, yani birçok kişinin, yaşamın içinde aradığı fakat yaşamın onlara asla veremeyeceği mutluluğa daha yakınım. Öldüğüm an bütün yaşam beni en sevdiği oğluymuşum gibi tekrar canlandıracak ve güneşin aydınlattığı ve renklendirdiği hiçbir şey benden

esirgenmeyecek. Ve şimdi, bugün dahi bu mutlulukların tadına önceden varıyorum. Diğerleri için ben hiçbir şeyim; yemek yemiyorum, okumuyorum, eğlenmiyorum, aşık olmuyorum, oynamıyorum, kazanmıyorum: zaten yarı ölüyüm ben. En fazla nefes alıyor ve hareket ediyorum... Yine de bu günleri Londra'nın bütün güzel kadınlarına ve Amerika'nın bütün para kasalarına değişmem. Başkaları için gökyüzü olan şey benim için bir penceredir ve okyanuslarıyla bütün dünya bir kuleye tırmanan bir merdivendir sadece ve geceleri kulağıma ulaşan müzikler çekici biçimde Chopin'inkilerden daha acı dolu ve gizemli biçimde Bach'ınkilerden daha görkemlidir. Hiçbir kadın, beni zihnimde sevenden ve İncil'deki iyi Tanrı gibi baştan aşağı her gün yarattığımdan daha mükemmel olamaz ve gerçek delilere ait bütün yöntemler ve kavramlar, zamanın saatleri ve mekanın demir parmaklıkları dışında kalan gerçeklik tarafından yönlendirilen hakimiyet karşısında kağıttan çemberler ve ipsiz uçurtmalardır...

Kressler, tehditkar adamın kapı boşluğunda belirdiği andaki gibi bir anda sustu. Gözlerini benden kaçırmaya çalışarak etrafına baktı. Benimle konuştuğuna pişman olmuş ve neredeyse utanmış gibi göründü bana.

— Bana adresinizi verin, diye devam etti. Vakit geldiğinde size haber vereceğim. Beni görmeye tekrar gelmeyin.

Ona kartvizitimi verdim ve soğukça ayrıldık. O akşamki üzgün suratından daha üzgün bir surat asla görmedim.

Dört ay boyunca ondan hiç haber almadım. Birkaç hafta önce bir kadın onun adına beni aramaya geldi.

— Ne var? diye sordum. Hasta mı? Ölüyor mu?

— Öyle görünüyor.

Via della Stufa'ya koştum. Onu gerçek bir yatakta ve beyazlar içinde buldum. Yaşlı bir hanım yanma oturmuştu ve ona bakıyor-

du. Daha da zayıflamıştı fakat suratının koyu kırmızılığı henüz sonun solgunluğuna bürünmemişti. Yatağa yaklaştım.

— Haklıydım, dedi kısık sesle. Keşif tamamlandı. İstek yenildi. Zaten öldüm. Birkaç kısa saat veya birkaç gün sonra yaşamın son görüntüsü de kesilecek.... Beni kimse öldürmedi... Ben yalnız başıma... eller kullanılmadan... Ne büyük huzur! İnsanlara ait hiçbir dil bunu söyleyemeyecek... öldüm... kendi kendimi öldürdüm... istemek yeter... herkes beni taklit edebilir, siz benim sırrımı biliyorsunuz... Gerçek yol budur; yegane...

Kressler konuşurken bayan endişeliydi, benim varlığımdan korkunç derecede rahatsız olmuş gibi duruyordu.

Sonunda dayanamadı:

— Git buradan, diye bağırdı bana, git buradan, katil!

Sanırım beni kıskanmıştı ya da benim oğlunu delirten ve öldürenlerden biri olduğumu düşünüyordu. Kressler onu yalanlamayı denemedi ve sanki artık hiçbir şey bilmek istemiyormuşçasına gözlerini yumdu. Onunla ne konuşmayı ne de onu ikna etmeyi düşündüm ve yüreğim karmakarışık halde oradan dışarı çıktım.

Kressler iki gün sonra kelimenin bilimsel ve insana özgü anlamıyla öldü. İkinci sınıf cenaze arabasını takip eden, içinde annesinin bulunduğu fayton bir vicdan azabı misali hüzünle ve ağır aksak sendeleyerek ilerliyordu.

HERKESİN TEYZESİ

Herkesin Teyzesi –memleketteki zekiler arasında en gaddar olanı onu bu şekilde çağırıyordu– her pazar günü saat on ile on iki arası evinin kapılarını onun tavsiyelerine ihtiyaç duyan herkese açardı. Yani Herkesin Teyzesinin mesleği erkeklere ile kadınlara tavsiyeler vermekti ve ciddi işinin başında geçirmediği tek bir saat dahi yoktu. Çalışma günleri, ateşli kitaplara yazılmış ya da halka açık konferanslarda açıklanmış genel tavsiyelere adanmıştı ve anonimlere, kalabalıklara, onları almak için biraz parası olan ve onlara uymak için fazlasıyla özveride bulunan herkese yönelikti. Fakat pazar günleri çok özel, kişisel ve ücretsiz tavsiyeler için ayrılmıştı; özel durumlar, karışık istisnalar, zahmetli sorunlar. Bu yüzden kahin hanımın bedenen orada bulunması ve ruhlarla acilen gözler aracılığıyla iletişime geçilmesi gerekliydi.

Herkesin Teyzesi tüm dünyada meşhurdu. Kitapları bütün medeni dillere hemen çevriliyordu; fikirleri, hanımların hep gereksiz olaylara gösterdiği bir hararetle tartışılıyordu; olgun, iri ve esinlenmiş hatları bütün resimli dergi okuyucularına tanıdıktı ve savunucularının ona karşı duydukları coşku, kendisine duyduğu capcanlı

coşkuyla aynı türdendi. Bu denli şansın, bu denli ünün, bu denli popülerliğin tek bir nedeni vardı: o, aşk hakkında tavsiyeler veriyordu.

Herkesin Teyzesi doğal olarak asla aşık olmamış ve asla sevilmemişti. Kimse onun nişanlı, evli ya da sevgili olduğunu görmemişti. Hiçbir platonik itiraf kulaklarını tırmalamamıştı; hiçbir şehvetli saldırı onu rahatsız etmemiş ya da onu günaha sürüklememişti; hiçbir belediye başkanı ya da rahip onu bir erkeğin ellerine yasal olarak teslim etmemişti. Bekareti sapasağlam ve eksiksiz korunmuştu; gençliği heyecansız ve tecrübeden yoksun bir şekilde geçip gitmişti ve özgürlüğüne asla hiçbir erkeğin hayvani arzusu el sürmemişti.

Sevilmemiş ve sevmemiş bu varlık seninle ne yapıyor o halde? Oturup aşktan bahsediyor, tartışıyor, hüküm veriyor, aşk tavsiyelerinde bulunuyor. Ebedi bakire, gerçek aşkı hayatta, pratik olarak hiç tanımadığı için aşkın teorisini ve kanununu tekrar yazmak için mükemmel şartlara sahip olduğuna kendisini inandırıyor. Yaşlanınca aracılık yapmaya koyulan kibar hanımlar gibi tutkunun bu buz gibi yalanlayıcısı da başkalarının sevgileri üzerine danışmanlık ve girişimcilik yapmaya başlıyor. Faydasız: bir rahatlama gerekir! Aşksız bir kadın düşünülemez ve *rerum natura*[14] içinde var olamaz. O, somut bir aşka sahip olmadığı ve sahip olmayı istemediği için soyut aşkla yetiniyordu ve öpücükleri özdeyiş, şehvet dolu mektupları konferans, sarılışları kitap oluyordu.

Kısacası, Herkesin Teyzesi her pazar günü on ile on iki arasında onun gizli gönül işleri hakkındaki bilge ve anlamlı sözlerini dinlemek isteyen herkesi kabul ediyordu, diyordum. "Gerçek tutku mücadelesinde" mağlup düşmüşler yüzleri gülümsemeden ve belki de hafiften kızararak merdivenlerin üzerinde birbirleriyle karşılaşı-

[14] Şeylerin doğası anlamında [ed.n.].

yordu; bütün hayal kırıklıklarının ve aldatmaların batıl inançlı kahramanları; dürüst özgürlük arayışındaki tatmin olamamış kadınlar (zaten Teyze ayrılma ve boşanma konularında uzmandı); *embarquement pour Cythère*[15] öncesi güç ve ışık toplamaya gelen kaygılı acemiler veya beklemedekiler. Meşhur kız kurusu bütün bu insanları, ev sahibinin manevi zarifliğini ve sanatsal duyarlılığım göstermeye yarayan birçok İtalyan fresk fotoğrafının bulunduğu büyük bir odada ağırlıyordu. Çalışma masasının önünde –ne kadar da çok mektup! Ne kadar da çok müsvedde!– ne onun oturduğu ne de başkalarının oturmasına müsaade ettiği bir kanepe vardı. Birkaç defa en yakınlarına, mutlu ve gülümseyen bir çift aşığın o kanepede oturduğunu görür gibi olduğunu ve onların rahatsız edilmemesini istediğini itiraf etmişti. İnsanları yanına oturturdu, büyük Sibylla[16] gözlerinin yakın takibi altında itiraflar peş peşe gelir ve tavsiyeler için pek beklemek gerekmezdi. Bir sözü, bir hareketi, kirpiklerinin basit bir oynayışı kaç kez bir ailenin rahatı, bir kocanın huzuru, bir genç kızın yaşamı veya ölümü hakkında karar vermiştir! Kimse onun kelimelerine itiraz etmeye cesaret edemezdi. O öyle demişti ve öyle yapmak gerekiyordu. Gücünün farkında olduğu için her türlü titiz meditasyona son vermişti; işlerin çokluğu onu acele etmeye mecbur bırakıyordu; inançlarının değişmezliği sayesinde gülünç, olağanüstü ve ihtiyar akrabaların prensipler ve görgü kuralları diye adlandırdıkları şeyler karşısında dahi cesaretini kaybetmiyordu. Bu gönüllü misyonun, acemi inananlarının ara sıra pek de hoş olmayan durumlar ile karşılaşmalarına neden olduğunu artık saklamaya gerek yok. Fakat yürekli misyoner gereğinden fazla duygulanmıyor ve çirkin saçlarına iki eliyle sinirlice şekil verdikten sonra diğer ve daha acil işlere geçiyordu. İşte cesaretinin sıkı bir sınamadan geçtiği acıklı ve maceralı bir olay örneğin.

---

[15] Cythere'e yolculuk şeklinde çevrilebilir [ed.n.].

[16] Yunan mitolojisine göre gaipten haber verdiklerine inanılan Apollon rahibeleri (ç.n.).

Bir pazar sabahı öğlene doğru gerçekten hoş ve pek de çekingen olmayan bir genç kız onun evine gelmiş ve hemen görüşmek için ısrar etmişti. O sıra danışmanın odasında hiçbir ziyaretçi yoktu fakat genç hanım yine de beklemek zorunda kaldı, çünkü yakında gerçekleşecek ilahi ve saygın görüşmenin önemini hissetmesi için beş dakikaya ihtiyacı vardı.

Yine de kapı olması gerektiği gibi açıldı ve saygıdeğer kanepenin ve bir çift sorgulayıcı gözün karşısına oturan genç kız nihayet konuşabildi. Gerçekten de ilginç ve dikkate değer bir durum söz konusuydu. Çok iyi bir ailenin kızıydı, yeterince kültürlüydü, kahin hanımın öğretici eserlerinin soğukkanlı bir okuyucusuydu, fikirlerini benimsemiş ve ikna olmuştu. Başvuran kişi, bu tanışmadan sonra samimiyetle en yakın zamanda bir çocuk sahibi olmak istediğini açıkladı. Fakat nasıl? Herhangi bir çocuk, sıradan bir çocuk, evlenmek için ilk karşısına çıkacak adamdan dünyaya getirilecek bir çocuk değil. Öncelikle ebeveynleri –bilgili ve oturaklı insanlar– onu daha kocaya vermek istemiyorlardı ve bir diğer yandan ise o zamana kadar ona yeni bir soyadı vermek için kendini tanıtanlar, kimisi daha az kimisi daha çok, ona apaçık budala gibi görünmüşlerdi. O tek kelimeyle bir koca değil, bir çocuk istiyordu ve özellikle de içinde yetişecek bu meyvenin son zamanlardaki seks felsefesine uygun düşecek biçimde üstün, akıllı bir erkekten olmasına önem veriyordu. Bu adamı, gelecekteki şaheserin bu yaratıcısını iyi ve gerektiği şekilde özenle seçmek için genç bayan şimdi, haklı olarak, idealindeki esin kaynağına başvuruyordu.

Herkesin Teyzesi böyle eşsiz ve hassas bir durum karşısında kendini geri çekemezdi. Bir kadının bir erkeğe sahip olma hakkı yoksa bile en azından bir evlat sahibi olma hakkına sahip olduğunu kitaplarında defalarca vurgulamamış mıydı yoksa? Kusursuz ve zeki çocukların dünyaya getirilmesi her şeyin üstünde olduğu için

gelecekteki baba seçiminin kurallara, zenginliklere, sosyal ilişkilere dayanmaksızın yapılmasını şiddetle ve görgüye dayalı bütün konuşma yeteneğiyle savunmamış mıydı? Şimdi gerçek hayatta kendinden emin ve kararlı bir insan bu teorileri gerçekleştirmek istiyorsa hayır diyemezdi. Ve demedi de. Hatta küçük hanımı cesur fikrinden dolayı bir güzel yüceltti ve onu memnun etmek için tanıdığı erkekler arasından en layık olanını şahsen seçeceğine dair söz verdi. Ve küçük hanım bir hafta sonra geri dönmek üzere memnun ve mutlu bir şekilde oradan ayrıldı.

Bir sonraki pazar günü saat tam onda geldi ve hemen içeriye alındı. Kahin hanımın geniş ve mutlu suratı yeni haberi açıklıyordu. Adam bulunmuştu. Çok zeki, kültürlü, ünlüydü; bir düzine kitap yazmıştı; modern fikirleri savunuyordu ve son olarak, gelecek nesiller için bir örnek, bir model olacak bir çocuğa hayat vermek için bir umut kaynağıydı: bir harika çocuğa. Adı şöyle şöyleydi. Herkes onu tanırdı, gazeteler sık sık ondan bahsederdi; küçük hanım da onu tiyatroda ve bir evde görmüştü ve pek de fena sayılmazdı: tamamen farklıydı! Şiirin saf ateşi gözlerinde parlıyordu ve uzun saçları ilhamın ani esintisini mutlaka tanıyordu. Sadece tek bir sorun vardı, çok ufak bir sorun: meşhur yazar evliydi. Fakat cesur, önyargısız ve tamamen modern fikirlere kapılmış iki kadın için bu bir engel olabilir miydi? Lafı bile olmaz. Yani seçim, uygun şekilde teşekkürlerini sunduktan sonra hemen işe koyulan küçük hanım tarafından coşkuyla onaylanmıştı.

Tarif edilen kahramana bir buluşma mektubu dahi yazmadan istediği şeyi açıkça söylemek için evine gitme cesareti gösterdi. Meşhur adam, romancılık mesleği sayesinde kadın ruhundan anladığına inansa bile, ilk başta kararsızlık yaşadı ve biraz düşünmek için zaman istedi. Fakat ilerleyen günlerde, sadece ve sadece bu tuhaf öneri üzerine düşününce zihni kolayca planlı babalık fikrine

uyum sağladı ve en sonunda kabul etti. Gururu, doğru seçimden ötürü epey okşanmıştı: kız çirkin değildi, macera orijinaldi ve gelecek için sorumluluk taşımıyordu ve son olarak, roman yazması gereken bir yazar böyle eşsiz bir tecrübeyi reddetme lüksüne sahip olamazdı.

Kısacası her şey kararlaştırılmış ve yapılmıştı. Fakat yasadışı işbirliğinin sonucu belli olmaya başlar başlamaz, genç hanımın ebeveynleri kızlarını acımadan ve merhametsizce evden kovdular. Şehir küçüktü ve skandal, gizliliğin tekrar edilen mühürleri altında bir çırpıda etrafa yayıldı. Doğal olarak, *her şeyi* öğrenen ilk kişilerden birisi ünlü yazarın, ölümcül babanın karısıydı. Siz neler olduğunu düşünüyorsunuz? Büyük stilde bir gösteri ya da vahşi bir çaresizlik patlaması mı? Hiç de değil. Bayan, kocası gibi, çok akıllıydı ve yeni fikirlere sahipti. Bu olanların nedenini evlilikleri boyunca çocuk sahibi olamadıklarına yordu ve bu durum ona kendi sırası geldiğinde kocasına soylulara yakışır ve mantıklı bir öneride bulunma şansı doğurdu. Ya çok açık yürekli bir ruha sahip olduğundan ya da deşifre edilemeyecek kendi sebepleri yüzünden kocasını ayak altından kaldırmak istediğinden dosdoğru boşanma önerisinde bulundu.

"Sana bir evlat dahi vermeyi beceremedim," dedi zeki adama. "Fakat *ondan* hemen bir tane yaptın. Yani o sana sahip olmayı benden daha çok hak ediyor. Boşanalım ve onunla evlen."

Bir kadın kafasına karakter uyuşmazlığının kanıtına ulaşmayı soktuysa, ne gökte ne de yerde artık bir çözüm yolu kalmıştır. Kader budur ve böyle olmalıdır. Kısacası her şey hanımın önerdiği şekilde ilerledi ve romancı birkaç ay sonra özgür kaldı. Fakat program sonuna kadar gerçekleştirilmemişti. Baba, kızla evlenmedi. Neden acaba? Genç hanım çoktan anne olmuştu ve sürekli evin dışındaydı. Ailesi tarafından ona bağlanan ufak bir gelir sayesinde,

çocuğuyla birlikte şehir şehir gezerek yaşıyordu. Babayı istemeyen oydu, zaten en çok istediği şeye sahip değil miydi? Yoksa, kızın fikirleri göz önüne alınırsa, tuhaf bir macerayı yeterince tehlikeli, sürekli bir bağa çevirmek istemeyen "zeki adam" mıydı? Bir süre sonra başka bir kadınla evlendi, diyorlar.

Aradan uzun yıllar geçti. Genç hanım her daim genç hanım ve hep yalnız, hep hüzünlü, oğluyla beraber şehir şehir dolaşmaya devam ediyor. Denizleri geçiyor ve dağları aşıyor, ülke ve otel değiştiriyor ve git gide hiç olmadığı kadar daha yalnız ve daha hüzünlü hale geliyor. Oğulcuğu büyüdü ve şimdilik özel bir zeka pırıltısı göstermiyor. Onu biraz yakından tanıyanlar aksine bir nebze budalaya benzediğini söylüyorlar ve bunun ne denli korkunç olabileceğini hissetmiyorlar. Onun hayattaki tek ve son umudu –bütün varlığını feda ettiği şey– yok olmak üzere. Herkesin Teyzesi bu olanlardan elinden geldiğince bahsetmemeyi tercih ediyor.

Ve en kötü şey de, bu hikayenin tamamen gerçek olması.

İNTİHAR VEKİLİ

Faydası yoktu. Her çaba, pürüzü daha da belirginleştiriyor gibi görünüyordu. Bez şapka, kuaförün haftada üç defa –her türlü Abşalomvari yanılgının son engeli olan– kafatasına doğru yol yol taradığı seyrek saçlarla kaplı o utanç verici kelliği bir türlü örtmek bilmiyordu. Orada bulunan matematikçinin açıklanmamış fikrine göre küçük şapkayı sağdan sola düzeltmek hiç yok yere enerji harcamaktı. Zavallı dostum diğer günlere kıyasla daha gergindi. Sadece bir fincan kahve –hangi rezil kahve!– onu bu hale getirmişti. Yerinde duramıyordu: altındaki sandalye döşemesinin bastırdığı ufak homurtularla ve şiddetli gümbürtülerle kıpırdanıyordu. Sigaralar –birkaç saat içinde iki paket içmişti– onda, beni endişelendirmeye başlayan bir çeşit konfabulasyon[17] krizi etkisi yaratmıştı. Sabahın erken saatlerinde şehre vardığından bu yana onu yalnız bırakmaya yüreğim elvermemişti. Büyük olasılıkla acı çekiyordu fakat neden acı çektiğini anlatmak istemiyordu. Onu orada, kafede, elinde kurşunkalemle, gözleri dönmüş halde, tepede bir yerde duran şapkayla ve morumsu dudaklarının bir kenarından eğri ve aşağı

[17] Bellek boşluğu sonucunda, bilinçte herhangi bir etkilenme olmaksızın, istemsiz olarak ortaya çıkan, masal anlatma, gerçek dışı bilgiler uydurma durumu, masallama (ç.n.).

düşen sönmüş sigarayla görmek insanı neredeyse ürkütüyordu ve samimi garson kulağıma eğilerek zaten onu neden eve götürmediğimi sormuştu.

Bunu ona önerdim.

— Eve mi? dedi yan yan bakarak. Evim nerede ki? Kafamı koyacak bir taşım bile yok benim.

Bunları söylerken hafiften gülümsemişti fakat trajik vurgusuna hemen geri döndü.

— Neden, diye devam etti. İsa'nın sözcüklerini tekrar etme hakkına sahip olunmamalıdır ki? Biz de onun gibi insan evladı değil miyiz? Onun gibi safra içmemeli miyiz? Eğer günün birinde istersem, onun gibi acı çekemez miyim?

O ana kadar kapuçinosunu yudumlamak haricinde ağzını açmamış olan matematikçi bana döndü ve kısa hükmünü sanki bilgeliğin tepesinden aşağı fırlattı:

— Edebiyat!

Arkadaşım yanıt vermedi.

— Ufaklık!

Geniş kurbağa ağızlı, kırmızılar giyinmiş çocuk geldi.

— Bir mum yakın!

Güzel bakır küllüğüyle birlikte mum onun önüne koyulduğunda dudaklarını sıkı sıkı kapatarak elini ateşin üzerine koydu.

— Ne yapıyorsun?

Kolunu çekmeye çalıştım fakat diğeriyle bana engel oldu ve elini ateşin üzerinde tutmaya devam etti. Kafedeki herkes kafasını kaldırmış bize bakıyordu: gözleri dışarı fırlamış ciddi mi ciddi patron da ne diyeceğini bilemeden olanların farkına varmıştı. Matematikçi saatine baktı. Yanık kokusu gelmeye başlıyordu. Bazı beyler bunun bir rezillik olduğunu söyleyerek ayağa kalkmış ve hesabı ödemeden gitmişlerdi.

Kolunu tekrar tuttum ve mumu söndürdüm. Arkadaşım bir mendil çıkarttı, kararmış elini sardı ve nefret dolu bir sesle:

— O budalaya cevap vermek için böyle yaptım, dedi.

Ve ayağa kalktı. İzleyicilerin sesleri arasında kafeyi terk ettik. Bir gardiyan ya da doktor çağırmaktan bahsedenler vardı. Bir bayan üstüne basıra basıra onaylıyordu:

— Bir derviş! Bir derviş!

Şehir merkezindeki sokaklardan sessizce ayrıldık ve neşe dolu gizli toplantılarımıza birçok kez ev sahipliği yapmış tepeye çıkmak için köprüden geçtik. Güneş, bazilikanın altınlarından ışık saçıyordu ve ön cephesindeki mozaikten yapılma devasa İsa, siyah saçları ve genişlemiş gözleriyle ayaklarının altına serilmiş ve onu umursamayan aşağıdaki şehri ciddiyet içinde izliyordu.

Fakat yukarıya kadar çıkmadık. Ana yoldan ayrıldı ve zeytinliğe giden kestirme yola saptı. Her zamanki gibi çimenlerin üzerinden cumhuriyetçi kırık duvarlar ve yukarıda, lüks mezarlığın beyaz mermerden haçları yükseliyordu. Bir ağacın altında saygı duruşunda bulunan kırmızı şallı ihtiyar bir kadın ara sıra tarağa özel bir ilgiyle bakarak saçlarını tarıyordu.

— Burada duralım, dedi arkadaş. Canım yürümek istemiyor ve sana bir şey söylemek istiyordum.

Patika boyunca dizilmiş taşların üzerine rahat bir şekilde oturduk. Aşağıdaki caddenin dönemecinde gıcırdayan tramvayın ve birisini ısrarla çağıran bir kız çocuğunun sesi duyuluyordu. Zavallı yoldaşım o ıssız barınakta, açık havanın tatlı esintisiyle epey sakinleşmiş gibi görünüyordu. Ara sıra yanık elinin üzerine bastırıyordu ve eğer kirpikleri birkaç istemsiz gözyaşıyla parıldamıyor olsaydı, diğer herkes gibi bir insan olduğu söylenebilirdi. Artık bütün utancı geçmişti: bez şapkayı çıkartıp atmıştı ve ortası ve alnı çıplak, hiperemi[18] yüzünden kıpkırmızı kesilmiş uzunca kafası alacakaranlığın esintisiyle ferahlıyordu.

[18] Belirli bir bölgenin kan hücumu nedeniyle aşırı kanlanması [ed.n.].

— Ne zaman doğduğumu biliyor musun? diye sordu uzun bir sessizlikten sonra.

— Otuz iki yılı devirdiğini biliyorum fakat tam olarak doğum gününü hayır.

— Öbür gün otuz üç yaşımı dolduracağım.

Bu sözcükleri bana, sanki çok önemli bir sırrı açıklıyormuşçasına kısık sesle söylemişti.

— Ne demek oluyor yani bu? Duygusallık karşıtı her zamanki budalalığımla cevap verdim. Zaman herkes için geçer ve aslına bakılırsa henüz yaşlı sayılmazsın.

Gri gözlerinde nasıl da bir aşağılama! Şu anda onları tekrar görüyorum, o andan önce asla görmediğim şekilde. Bu denli etkileyici gözleri olduğunun farkına hiç varmamıştım.

— Dinle, diye devam etti. Sen hiçbir şey anlamıyorsun. Senin, başkalarına kıyasla daha çok şey anlayacağını ummuştum fakat bütün umutlarımı kaybetmiş değilim. Sana yemin ederim ki seni kurtarmak için kanımın son damlasına kadar elimden gelen her şeyi yapacağım, anlıyor musun?

— Ne demek istediğini söylesene ama! diyerek yarı sıkılmış yarı alınmış bir havayla yanıtladım. Bugün anlamsız bir sürü farklı şeyden bahsetmekten başka bir şey yapmadın ve yanıt vermeme fırsat tanımadan ağzına geleni saydın. Önce, kafede, hiç önemi olmayan bir adama nispet yapmak için o acınası soytarılığı gerçekleştirdin. Şimdi de gizemli konuşmalar yapıyor, anlamsız muammalar öne sürüyorsun. Ne istiyorsun? Beni kurtarmak mı istiyorsun? Kimden peki? Nasıl? Açık konuşalım nihayetinde!

— Beni dinle, diye devam etti neredeyse değişmiş ve zavallı bir ses tonuyla. Seni her zaman sevmiş olduğumu ve içinde bir umut ışığı gördüğüm tek kişi olduğunu biliyorsun. Sana her zaman içimi dökmüşümdür, hepsini değil fakat başkalarına anlattığımdan daha faz-

lasını. Birçok kez seni yoldaş olarak seçtim, unutmuş olamayacağın mektuplar yazdım sana. Şimdi bu son itiraf için tekrar seni seçiyorum ve sen illaki buna layık olmadığını hissettirmek istiyorsun bana. Fakat kaybedecek zamanım yok ve seni bırakmıyorum. Kendimi ilgi çekici kılmak için çılgın ya da karmaşık görünmeye çalıştığımı zannetme. Bunu birkaç kez yapmıştım, çünkü şarlatanlık, eğer dozunda yapılırsa, zekaya da iyi gelir, fakat bugün içimden gelmiyor. Sana elimden geldiğince açık konuşacağım. İki gün sonra otuz üç yaşımı dolduracağımı söylemiştim sana. Gençliğin bitişini anlatmak için edebi bir nostalji yapma niyetiyle söylemedim bunu. Bu benim için gerçekten önemli bir tarih. Başka insanlar için otuz üçten otuz dörde geçmek hiçbir şey ifade etmez. Bir rakam değişikliği en fazla. Fakat benim için fazlasıyla önem taşıyan bir an demek oluyor. Otuz üç yaş bence kutsal yaş, ilahi yaş, mükemmel yaştır. Bence bu anın büyüklüğüne yakışır biçimde hareket etmeyi bilmeyen hiç kimse bin yılda yaşasa, iyi bir şeyler yapmayacaktır. Zekasını otuz üç yaşında çalıştırmamış ya da gelecek için belli bir sözde bulunmamış kişilerin kati ve korkunç bir mecburiyetleri vardır. İsa otuz üç yaşında öldürülmüştü. Yüce fedakarlığın görkemli ve klasik yaşı budur. İnsanlara ruhunu verememiş kişi en azından canım vermelidir. Ben kendimi şimdi bu aşamada görüyorum. Yıllar boyunca başkalarından daha büyük bir şeyler yapmayı düşündüm ve hep mucizeye ve geleceğe inanarak kendimi şu ana kadar verimsiz mutsuzluğumun peşinden sürükledim. Şimdi mahkumum ve her şeyden vazgeçiyorum. Tamamen yararsız olan varlığıma son vereceğim. Yıllara ve hayata aynı gün içinde son vereceğim. Bu kapanışa kesin kararlıyım ve kimse beni fikrimden döndüremez. Ben de kendimi birisi için feda edeceğim ve ölümüm, doğumum kadar yararsız olmayacak. Beni iyi dinle, çünkü burada senden bahsediyoruz. Ben kendimi salt senin için öldürüyorum, kendimi senin yerine öldürüyorum, seninkini kurtarmak için kendi hayatımı terk ediyorum. Söylediğim gibi,

sen umut beslediğim tek insansın. Son zamanlarda senin, benim yapamadıklarımı yapmanı, benim olamadığım kişi olmanı isterdim. Sende zeka belirtileri ve tohumları, başkalarına göre farklı olduğunu gösteren önemli izler var. Ne dediğimi ve ne istediğimi anlamak istemesen bile hala sana karşı umut besliyorum. Bir süredir hoşuma gitmeyen bir hayat yaşıyorsun. Artık okumuyorsun, çalışmıyorsun, beni görmeye gelmiyorsun. Avanaklarla takılmaya başladın ve yazdıkların kahvehane usulü soğuk, cansız şeyler. Artık çiftliğe gittiğini görmüyorum fakat birçok kadınla birlikte olduğunu biliyorum; seni artık yalnız değil vebadan kaçar gibi kaçman gereken insanlarla beraber görüyorum. Sen artık sen değilsin: bütün tutkuların kırık kanatlar gibi aşağı düştüler; korkutmaktan çok kazanmayı yeğliyorsun, yükselmektense daha iyi yaşamaya çalışıyorsun. Bunları sana hiç bu denli acımasızca söylememiştim fakat bunları ölümün eşiğindeki, seni seven birinden dinleyebilirsin. Bu yüzden, seni kurtarmak için çaresiz son bir deneme yapmayı düşündüm. Yarın değil öbür gün her şekilde ölmek zorundayım fakat senin için öldüğümü bilmeni istiyorum. Sen hayata fazlasıyla bağlısın ve kendini öldürecek cesarete sahip değilsin. Bu son aylardaki düşüşten sonra ne olduğunu ve ne olmak istediğini bir düşünseydin, kendi kendini öldürmek zorunda kalırdın, fakat bunu yapmayacağını biliyorum. Ben senin yerine geçiyorum ve senin günahlarını da üstleniyorum. Kendi kendini unutuşunun zavallı gösterisine artık katlanamadığım için senin yapman gereken ve tenezzül etmediğin şeyi ben yapıyorum. Ölümümün, senin ruhunu tekrar su yüzüne çıkartacak derecede güçlü bir sarsıntı yaratması ve özünü senin ölümüne kadar değiştirmesi umuduyla kendimi öldürüyorum. Fedakarlık olmadan, kan olmadan hiçbir şey elde edilmez. Ben de kendimi senin için feda ediyorum; kanımı senin yüceliğin için akıtıyorum. Ben de İsa gibi otuz üç yaşında büyük azaba gönüllü gidiyorum. O bütün insanları kurtarmak için ölmüştü; Tanrı olmayan ben, sadece bir tanesini kurtarmak

için ölüyorum. Kendimi kurban edişimin onunkine kıyasla daha şanslı olmasını umalım. Belki de kendimi kandırıyorumdur ve sen vasatlığın bataklığına öylesine gömülmüşsündür ki ölümümün yaratacağı tesir dahi seni tekrar ayağa kaldıramayacak ve gerçek seni, sana hatırlatamayacak. Fakat son ana dek ümit etmek istiyorum. Takdir ettiğin bir insanın kendini, seni böylesine aşağılık bir durumda görmekten dolayı duyduğu acı yüzünden ve seni gerçek kaderine geri döndürme umuduyla öldürdüğünü duyduğun zaman belki de şu andaki gibi gülümsemeyeceksin bir daha. Ben şaka yapmıyorum. İki gün sonra soytarılık mı yaptığımı yoksa bir insanın başka bir insana sunabileceği sevginin en yüce örneğini gerçekten sana vermiş mi olduğunu göreceksin.

O ana kadar lafını hiç kesmemiş ve ara sıra yersiz gülümsememe hakim olamadan bütün uzun konuşmayı dinlemiştim. Fakat ben de bir şeyler söylemek istiyordum. En ciddi anlarda dahi mantığı bir kenara itemem.

— Affedersin, dedim rahat bir ironiyle. Hiçbir şeyi iyi yapmayı becerememiş olduğun için mi yoksa beni bir şeyler yapmaya zorlamak için mi kendini öldürüyorsun pek anlayamadım. Birinci durumda duygulanımam ya da sarsılmam için hiçbir geçerli sebep yok; ikinci durumda ise söylediklerinde ciddiysen, bunu tecrübe etmeyi bekleyeceğim.

Keşke söylemeseydim! Arkadaşım bana dahi bakmadan bez şapkasını taktı ve mendile sarınmış elimi titrek biçimde kıpırdatarak hemen benden uzaklaştı. Onu takip etmeyi denedim fakat akşam çöküyordu ve hafif bir sis boş caddeleri bulanıklaştırıyordu. O zavallı, yorgun bir adamın düzensiz adımlarıyla çaresizce koşuyordu. Köşeyi döndükten sonra onu gözden kaybettim ve nereye girdiğini anlayamadım. Ne yapabilirdim? Meşhur tarih geldi geçti ve ben onu bir daha görmedim.

453 AŞK MEKTUBU

Şifonyerimin en alt çekmecesinde bir kadının yazdığı dört yüz elli üç tane aşk mektubu kilitli duruyor. Bunların hepsi uzun zamandır artık sevmediğim, görmediğim, nerede olduğunu bilmediğim tek bir kadın tarafından bana yazılmış aşk mektuplarıdır. Dört yüz elli üç aşk mektubu; büyük bir aşktan geriye kalan her şey.

O içi mektup dolu çekmece beni rahatsız ediyor. Ben duygusal birisi değilimdir. Çok soğuğumdur: tutkulu olmaktan daha çok gözlemciyimdir. O mektupları –bir yangının külleri– bir çalışma konusu haline getirdim. Her şey bilimsel konu olabilir. Onlardan bu şekilde kurtulmak istiyorum. Eğer onları yok edersem, boş yüreğimin içinde nafile bir pişmanlık olarak kalacaklar.

Öncelikle onları teker teker numaralandırdım. Dört yüz elli üç tane, ne daha az ne de daha fazla, bundan eminim. Onları kronolojik sıraya dizdim: 1903'ten 1906'ya kadar. Onları aylarına göre çoktan paketledim: ocak 1903: dört adet; şubat 1903: on sekiz adet; mart 1903: otuz iki adet vesaire. Artıyorlar da artıyorlar: Aylar ilerledikçe paketler de sürekli büyüyor. En büyüğü haziran 1904: elli üç mektup. Fakat 1905'te paketler incelmeye başlıyor ve ekim 1906'ya ulaşılıyor: tek bir tane, *sonuncusu*, umarım!

Onları tarttım da: (çünkü ayrıca postane memurlarına göre manevi ve lirik mektupların da bir ağırlığı vardır) onları dikkatle, azar azar tarttım, 6740 gram ediyorlar: altı buçuk kilodan daha fazla, neredeyse yedi kilo. Bir aşk için yadsınamayacak bir ağırlık ve hepsini bir çuvala koymak zorunda kalınsaydı, uzun bir yolculuk yapılamazdı.

Sayfaları da teker teker saydım. Sayfa sayısı korkunç: kadınlar aklımızın ermediği biçimde bir rahatlıkla yazı yazıyorlar. Onlar için kelimeler, ister yazılı ister sözlü olsun, kutsal para değil en Byronvari savurganlıkla her saat başı harcayabilecekleri kuruşlardır. Bu kadının yazısının çok büyük olduğu ve satırlar arasında fazla aralık bıraktığı doğru, ama yine de sadece dört yüz elli üç mektupta üç bin iki yüz yirmi sayfa yazabilmiş olduğuna kendimi inandıramıyorum. Dört sayfadan az hiçbir mektup yok ve birçoğu sekiz, on, on iki, hatta on altı sayfalık. Hesap doğru fakat yine de yarattığı şaşkınlık büyük. Sanırım o sayfaları –üç bin iki yüz yirmi sayfa– ardı ardına yazmak zorunda olsaydı, saat başı on tane bile yazabilse, üç yüz yirmi iki saate, yani hiç durmaksızın on üç gün ve on üç geceye ihtiyacı olurdu. Aşkı ne kadar büyük olursa olsun, buna benzer bir sınamayı asla kaldıramazdı, diye düşünüyorum.

Kelimeleri ve heceleri sayacak vaktim ve sabrım olmadı fakat araştırmalarım burada noktalanmadı. Mesela, belirgin bir ilgiyle, dört çeşit kağıt ve zarf çeşidi olduğunu gözlemledim. Bazı mektuplar, eski fildişi sarısı rengindeki ağır ve kalın el yapımı kağıttan; bazıları uzun ve kısa zarfların içinde parşömen kağıttan; bazıları ise beyaz, zavallı ve lifli ticari kağıttan. Fakat büyük çoğunluğu, kelimeler dıştan okunamasın diye iç tarafında gri ve siyah desen baskıları bulunan o koyu mavi zarflara konulmuş hafif İngiliz kağıdındandı. Mektup koleksiyonumu maddi açıdan incelemeyi de unutmadım. Bütün bu kağıtlar üretildi, toptan satıldı ve sonra perakende satışı yapıldı. Hesaplarıma göre, ki yeterince doğru olmalılar, çünkü ben de farklı tip mektup kağıtları

denedim, kağıtlar için ödenen toplam ücretin aşağı yukarı on dokuz küsur lira olduğu düşünüyorum. Çok zengin olmayan birisi için hiç de azımsanacak bir meblağ sayılmaz. On dokuz lirayla mektup kağıdı almak yerine başka bir çok şey yapılabilir. Aşağı yukarı tanesi üç buçuktan beş adet Fransız romanı satın alınabilir.

Fakat kağıt maliyeti en düşük olandır. Her mektupta pul var. Bu dört yüz elli üç mektuptan yüz on iki tanesi uzak şehirlerden geliyor ve üç yüz kırk bir tanesi ise benim de oturduğum aynı şehirden. Bu demek oluyor ki, on altı liraya denk gelen tanesi on beş sentlik yüz on iki pul ve on yedi lira beş sent gerektiren tanesi bir gümüş paralık üç yüz kırk bir pul. Kağıtları ve pulları topladığımızda o zavallı aşık kadının ödediği ücret yaklaşık elli iki liraya denk geliyor. Peki ya mürekkep? Üç bin iki yüz yirmi sayfa yazabilmek için en azından dört şişe mürekkep gerekir. Her şişenin altmış sentten fazla tutmadığını düşünürsek, harcanan toplam para yaklaşık elli beş liraya yükseliyor. Nitekim ben, bu aşkın bana mektup yazan kişi için gerçek, parasal anlamda elli beş liradan biraz fazlaya mal olduğuna inanıyorum ve altmışa ulaşmadığına yemin edebilirim. Şimdiki değeri şüphesiz çok az, neredeyse sıfır. Yazılmış kağıda pek talep yok ve alan olursa, kilosuna en fazla iki gümüş para ödüyor. Bütün bu mektup koleksiyonundan ben olsa olsa altmış beş sent kazanabilirim. Böylesine şiirsel bir hatırayı bu kadar az para için feda etmeye değmeyeceği açık.

Ayrıca bu mektuplarda en basitinden –hem bir şair hem de bir tarihçi için– kırtasiyeci dükkanındaki kağıt kutularına kıyasla çok daha fazlası da var. Üzerlerinde bir sürü yazılmış kelime var, üç yıllık bir tutkunun bütünü var, çok büyük miktarda hayal, sıfat ve öpüş var; yani kısacası bir kadınla bir adamın özel hayatına dair ufak bir parça var. Ve bütün bunların hepsi artık hiçbir değer taşımıyor!

Bütün bu hesaplar ve düşünceler yüzünden kendimi hakikaten aptal gibi hissediyorum. Fakat ben böyleyim. Ben duygusal biri değilim.

Ben olayları incelerim. Bir ölü gördüğüm zaman, ailesinin onu sağlığına kavuşturmak için ilaçlara kaç para harcamış olduğunu ve bir anne ağladığında, gece de dahil bir gün içinde kaç desilitre gözyaşı dökeceğini tahmin etmeye çalışırım. Ne istiyorsunuz? Ben böyleyim: ben duygusal birisi değilim.

Ve şifonyerimin en alt çekmecesinde kilitli duran bu dört yüz elli üç mektup biraz canımı sıkıyor. Onlara ne sahip olmak ne de onları yakmak istiyorum. Onları ruhumdan söküp atmak için her şeyi yaptım. Hepsini saydım ve hesapladım ama yine de yüreğimin derinliklerinde tatmin olmamış bir şey inliyor ve sızlanıyor. Ama önemsemiyorum. Ben duygusal birisi değilim.

KELİMELER VE KAN
(1912)

ÜÇ EYLÜL

Üç eylül günü evden çıktım. Evin dışında tarlalar, bağlar, ağaçlar, kuru topraklar ve çimenlikaraziler vardı. Morumsu üzüm salkımlarıyla dolu bağlar, gençlikleriyle göğüsleri kabaran kadınların aşık oldukları adamlara yaslanışları misali, arzuyla eğilmiş kavaklara yaslanıyorlardı. Tüm gökyüzü bütün yaprakları usul mırıldanışlarla güldüren rüzgarla, maviliğin içinde ağır ağır sürüklenen gri canavarlarla, katmanlaşan beyaz dağlarla, ıslak toprak ve harman yerine yığılmış mısırın kokusuyla doluydu.

Vızıldayan siyah sarı eşek arılarının uçuşları arasından geçerek nehre doğru gittim. Su az, yavaş ve çamurlu, fakat bu nehir yine de hoşuma gidiyor. Yüzüme çarpan hafif rüzgarı hissederek, doğuşun yarattığı uyuşuklukla yerde duran hareketsiz kelebekleri eze eze kıyı boyunca yürüyerek sığlığa vardım. Sandal beni bekliyordu ve çok geçmeden karşı kıyıdaydım.

Neden karşı kıyıyı tercih ediyorum? Daha uzun ağaçlar ve çimenler olduğu için mi acaba? Hiç de değil. Güneşin bir avare misali bütün gün üstüne yayılıp yatabileceği çıplak toprakları severim ben. Karşı kıyıyı belki de *karşıda* olduğu için seviyorumdur; benim olmadığı, her akşam dönmek zorunda olduğum taraf olmadığı için.

Üç eylül günü yine çimlerin üzerine oturdum ve bir balıkçı yakınıma gelerek ağlarını bağlayıp gülünç balıkları o gün de kandırmak için hazırlandığında işe başlayabileceğimi düşündüm. O adamın yanına gitmek için ayağa kalktım. Elimde kesinlikle hiçbir şey yoktu. Cebimde bir kitap taşıyordum fakat canım hiç de okumak istemiyordu. Balıkçı bana bakmadı. Kısa boylu, suratı güneşten yanmış ve koca ağızlı bir gençti. Zeki görünmüyordu fakat ona bunu *da* sorma hakkına sahip değildim.

Eğildi ve ağını suya attı. Ölümü düşünmeyen adamın uyuklayan bekleyişi başlıyordu. Her şey sakindi: fırtınayı sezen çirkin sinekler etrafımızda yorulmak bilmeden dönüp duruyorlardı sadece.

Beklemeye ne gerek var ki? Birçok kez tekrarlamak zorunda kaldığım soruyu sordum:

— Bunu neden yapıyorsunuz?

Genç adam bana, soruyu sormadan önce tahmin ettiğim bir ifadeyle baktı: şaşkınlık ve acıma karışımı. Fakat yanıt vermedi. Soruyu tekrarlamak zorunda kaldım. O an sessizliğe katlanamazdım.

O vakit genç adam geniş ağzıyla gülümsedi ve cevap verdi:

— Balık tutmak için.

— Neden balık tutmak istiyorsunuz peki?

— Satmak için.

— Kazandığınız parayla ne yaparsınız peki?

— Ekmek, şarap, yağ, kıyafet, ayakkabı ve diğer birçok şeyi alırım.

— Bu şeyleri neden alıyorsunuz peki?

Genç biraz bocaladı. Bu sefer de soruyu ona dik dik bakarak tekrar sormak zorunda kaldım. O, neredeyse sessizliği dinler halde etrafa baktı. Belki de şüphelenmeye başlamıştı fakat yanıt verdi:

— Yaşamak için.

— Fakat neden yaşamak istiyorsunuz? diye sordum hemen.

O dakikadan sonra balıkçının şaşkınlığı ve keyfi bir hayli arttı. Artık

kim olduğumu anladığını zannediyordu fakat her ne kadar benim zararsız olduğumu düşünse de, işin sonunun nereye varacağını bilmiyordu. Konuşmayı yarıda kesmem için hiçbir neden yoktu. Soruyu yeni bir dirençle tekrarladım ve sanığa sertçe baktım:

Genç adam aşağılayan bir ifadeyle gülümsemeyi denedi.

— Doğduğum için yaşıyorum.

— Fakat yaşamaktaki amaçlarınız nelerdir?

— Amaçların mı? Hangi anlamda amaç?

— Demek istiyorum ki, sizin için hayattaki en önemli şey nedir?

— Anladım. Benim amacım budur: balık tutmak.

Sustum ve birkaç dakika sonra ayağa kalktım. Devam etmenin bir anlamı yoktu. Tekrar başa dönmüştük. O ilkelliğin basitliğiyle çember kapanmıştı.

Solmuş çiçekleri ve pek taze olmayan çimleri eze eze canım sıkkın halde kıyı boyunca yürüyerek uzaklaştım. Dalların arkasından çocukların öfkeli bağırışları duyuluyordu. Sık çalılık tahta bir bahçe kapısının bulunduğu bir noktada sona eriyordu. Kapıyı ittim ve yumuşak patikadan başım önümde geçerek tarlaya girdim. Sol tarafta toprağı belleyen bir çiftçiyi zaten gözüme kestirmiştim ve dostane bir tavırla ona doğru ilerledim. O beni çoktan görmüştü ve kirli hasır şapkasının altından beni şüpheyle süzüyordu. Bağbozumu yaklaşmaktaydı ve herkes üzüm hırsızlarına karşı silahlanmıştı. Akşamın sessizliği bilinmeyene sıkılan gürültülü tüfek atışlarıyla ansızın bölünmüştü.

Çiftçinin yanına vardığımda ona baktım. Ayaklarının altındaki kumlu ve ıslak toprak sabırla altüst edilmişti ve kendini yeni armağanlara hazırlıyordu. Havalandırılmış toprak beni bir üzüntü misali duygulandırsa da, sorumu tekrarlamadan edemezdim:

— Bunu neden yapıyorsunuz?

Çiftçi bana kaygılı siyah gözleriyle baktı ve cevap verdi:

— Buğday yetiştirmek için.

— Neden buğday yetiştirmek istiyorsunuz?
— Ekmek yapmak için.
— Neden ekmeğe ihtiyaç duyuyorsunuz?
— Yaşamak için.
— Neden yaşamak istiyorsunuz peki?

Bu sorunun ardından adam kafasını eğdi ve sabır gerektiren işine tekrar koyuldu. Çıplak ayak tekrar demirin üzerine bastı ve toprak parçalandı, bir anda daha koyu ve daha taze hale dönüştü. Soruyu birçok kez tekrar ettim fakat yanıt olarak sadece kötü bakışlarla karşılaştım.

Rüzgar hala kafamın etrafında gülmeye devam ediyordu. Şapkamı çıkarttım, gökyüzüne baktım, bir fabrikanın şikayetçi düdük sesine kulak kabarttım. Tekrar patikaya dönmek ve dışarı çıkmak zorunda kaldım.

O an su bana ne kadar da güzel görünmüştü! Gözlerimle üçüncü sanığı arar halde kıyı boyunca biraz daha yürüdüm. Dört sıra halinde dizilmiş söğüt ağaçları bana usulca eşlik ediyorlardı ve rüzgarın esprilerini tekrar etmeye çalışıyorlardı. Yakınlarda bir çimenlik vardı ve kırmızı kıyafetli bir kız çocuğu çimenlikteki son yaz çiçeklerini toplamak için öne eğilmişti.

Ben sadece, büyük ya da küçük fark etmez, konuşmayı bilen, yaşayan birisini arıyordum. Beni başka ne ilgilendirebilirdi ki? Kız çocuğu sarışındı, ufaktı, belki de salaktı. Dilsiz olmaması ve kaçmaması benim için yeterliydi. Onu, köpek çağırır gibi uzaktan çağırdım. Küçük yüzünü çiçeklerden kaldırdı, bana gülümseyerek baktı ve bana doğru bir ya da iki adım attı. Yanma varır varmaz gerekli soruyu tekrar ettim:

— Bunu neden yapıyorsun?

Kız çocuğu kendisine yalvartınadı ve hemen yanıt verdi:

— Meryem Ana'ya bir buket yapmak için.
— Neden Meryem Ana'ya bir buket yapıyorsun peki?
— Beni hatırlaması için.

— Neden seni hatırlamasını istiyorsun?

— Öldüğüm zaman cennette benimiçin kendi yanında bir yer ayırsın diye.

Sarışının kelimelerini kayıtsız şartsız yorumlamak, soruya bir yanıt almak için yeterliydi. Kırmızı kıyafetli kız neden bu şekilde hareket ediyordu? Cennete gitmek için. O halde, ölmeye hazırlanmak için yaşıyordu. Bu *bir* cevaptır; iki koca su ve toprak hırsızının bana vermeyi beceremedikleri bir cevap.

Aceleci ayaklarımla üç yapraklı yoncayı ve çimenlikteki labadayı ezer ezmez onları unutmuştum. Kıyı boyunca şimdi biraz daha az üzgün halde yürüyordum. Hatta şarkı söylemeye bile başlamıştım. Kız çocuğu, içi sarı ve mor çiçeklerle dolup taşan önlüğünü iki eliyle tutarak bana doğru geldi. Fakat onu selamlamak ve rüzgarı yüzümde hissetmek için bir anda döndüğümde beni takip edenin sadece o olmadığını gördüm. İlk iki sanık daha uzaktan, söğütlerin arasında yarı saklanmış halde birbirleriyle konuşarak ilerliyorlardı: balıkçı ve çiftçi.

Birbirlerini nasıl bulmuşlardı? Neden beni takip etmişlerdi? Bunu bilmiyordum fakat onları yakınlaştıranın *ben* olduğunu görüyordum. Uzakta olsalar bile benim hakkımda konuştuklarından emindim. Yoksa kız çocuğu yüzünden mi? Neden korkmam gerekiyordu ki? Durdum ve alçak sesle şarkı söyleyerek onları bekledim. Kız çocuğu kendi yoluna devam etti ve benim öteme geçti; iki adam yanıma vardılar. Yüzleri kötüleşmişti, gencin koca ağzı yan yan gülüyordu, ihtiyarın etkileyici gözleri şapkasının altından parıldıyorlardı.

Yanıma gelir gelmez kötü sözcükler ve kaba kuvvet kullanarak üstüme saldırdılar. Onlar gözleri dönmüş ve iri yarı iki kişiydiler; ben ise yalnız, sakin ve güçsüz. O ana kadar bastırılmış rahatlamanın verdiği mutluluk ile küfürler savurarak birkaç hamlede bedenimi ele geçirdiler. Hızlı adımlarla çimenlik kıyıdan taşlık dere yatağına indiler. Islak taşların arasındaki su birikintilerinde zıplayan gri ve ufak kurbağaları

fark edecek kadar vaktim oldu. İki adam beni bir çuval, bir ölü misali bir süre salladılar ve sonra sarhoşlar gibi gülerek beni suyun içine attılar.

Su sığ idi; eylül ortası yağmurları henüz üzün salkımlarını yıkamamış ve nehirleri kabartmamıştı. Sızlayan kemiklerim ve sulu çamura bulanmış kıyafetimle ayağa kalkmayı başardım ve sığlıkta tekrar yürümeye başladım.

İki adam koşarak kaçtılar; kız çocuğu uzaktaydı, bulutların tembelliğine öfkelenmiş rüzgar daha da hızlı esiyordu. Dünyada hiçbir şey değişmemişti.

Gülümseyerekkendi kendime "Yarın, dört eylül," dedim.

BİRİNCİ VE İKİNCİ

Birinciyi sevmiştim ve artık sevmiyordum. İkinciyi sevmeye başlamıştım ve Birinci beni sevmeye devam ediyordu. Sıradan ve saçma hikaye. Böylesine gizemli bir şekilde bitmek zorunda olduğunu kim düşünebilirdi ki? Suçlu olan ben dahi fazlasıyla kolay olan bu konunun beklenmedik gelişimini hala kendi kendime açıklamayı başarabilmiş değilim.

Birinciyi sevmeye nasıl başladığını dahi hatırlamıyorum. Benimkiler karşısında korkuyla eğilen, normalden daha büyük iki siyah göz yüzünden miydi acaba? Yoksa bir çatışmanın ortasında, beni tanımadan, zavallı ve utangaç selamlarını iletmek için bana yazdığından mı? Ne uzun boyluydu ne hoştu ne de güzeldi fakat alçakgönüllülük ve arzu doluydu. Onu gördüm, onunla konuştum, onu ürküttüm ve en sonunda onu sevdim. O beni zaten seviyordu; beni tanımadan önce de seviyordu belki de. Alev alev tutuşan bir ruha sahipti, şu asla kendini ele vermeden yanıp kül olan ruhlardan birisi. Bana karşı büyük bir hürmet, daha da büyük bir aşk ve çok daha büyük bir bağlılık duyuyordu.

Bir süre boyunca ben de onu sevdiğime inandım.

O gizli hayatı keşfetme fikri beni kışkırtıyordu. Onun üzerindeki

kudretimi hissetmek beni heyecanlandırıyordu. Bir kelimem onu üzüyor veya mutlu ediyor; uykusuz bırakıyor ya da huzur veriyordu. Hayatı için benden talimatlar bekliyordu: okumaları, uğraşları hakkında tavsiyeler veriyordum.

Benim bir parçam olmaya çalışıyordu; bana yakın bir şey, daha fazlası değil. Selvilerin iç karartıcı yollarında, ıssız bayırların tepesinde ya da bir nebze kumluk nehrin söğüt ağaçları boyunca birkaç gezinti; akşamın karanlığında verilen birkaç alelacele öpücük ve birkaç kısa ve öz mektup onun mutlu olmasına yetiyordu. Her görüşümün, her davranışımın hatırlandığı, lirik bir taşkınlıkla tarif edildiği ve yorumlandığı anlamlı tutkularla dolu bir, iki ya da hatta üç mektup alıyordum her gün ondan. Büyük şehirde yalnız başınaydı, annesinden ve dağından uzaktaydı, bütün hayatı bu aşk üzerine kurulmuştu. Ben onun için Evren iken o benim için sadece bir meraktı.

Fakat onun duyduğu aşk o denli artmıştı ki benimki devam edemezdi. İdol rolüne uymadığım için çok küçümserim kendimi. Her saat yanımda hissettiğim o tutku dolu büyük aşk beni rahatsız ediyordu. Her hareketimin bütün detaylarıyla izleniyor, hatırlanıyor, göklere çıkartılıyor olduğunu; her kelimemin dinleniyor, not ediliyor, tekrarlanıyor, yorumlanıyor olduğunu ve bütün yaşamımın bir başkası için, bundan mutlu olsa bile, bir *gösteri* olduğunu bilmek gururumu incitiyordu. Ben kendim için varolmak, kendim için yaşamak istiyorum: köle kılığında bile olsa bir başkasının benim hayatıma girmesini istemiyorum.

Bir yıl sonra ziyaretlerin, gezintilerin ve mektupların sıklığını azaltmaya başladığım anda tutkusu azalmadığı, aksine sadece çoğaldığı için en sonunda onu artık sevmediğimi, artık asla sevmeyeceğimi ve beni mektuplarıyla bunaltmaktan vazgeçmesini söylemek için sade, kısa ve buruk bir mektup yazdım ona. Beklenmedik üzüntü, bana karşı duyduğu saygı ve kendi onuru sayesinde susacağını düşünmüştüm. Fakat her şey aksi yönde gelişti. O, suskunluğa boyun eğmek istemiyordu.

Yüreği kan ağlasa bile onu artık sevmediğimi kabulleniyor fakat beni hala sevmesine engel olmamamı istiyordu.

Mektupları önceye nazaran daha da uzun ve tutkulu hale geldiler. Her tarihi, her cümleyi, her kelimeyi titiz ve dokunaklı bir itina ile hatırlıyordu. Her gün beni hala sevdiğini, beni daha da çok sevdiğini, benden başkasını sevmeyeceğini, beni sonsuza kadar seveceğini, beni sevmekten vazgeçmek dışında ondan her şeyi isteyebileceğimi tekrar ediyordu. Bu gündelik posta istilasını durdurmak için en kaba ve kalleşçe yollara başvurdum, uzun aylar boyunca ona hiç yazmadım ya da kısa, soğuk, alaycı, kırıcı mektuplar yazdım; işi mektuplarını hiç açmadan ona tekrar geri gönderme noktasına kadar vardırdım.

Fakat bütün bunlar aşkını ne yordu ne de azalttı. Yanıt beklemeden her gün bana yazmaya devam ediyordu; kötü bir mektubum ona ulaştığında bile mutlu oluyordu; geri çevrilen mektupları bana tekrar açılmış halde geri yolluyordu. Sık sık benim için kırlarda topladığı çiçeklerden yolluyordu. Bir seferinde evimin onun tarafından gizlice çekilmiş bir fotoğrafı ulaştı bana. Benimle gelemeyeceği için genelde beni gittiğim yerlerde bekliyordu; gitmek zorunda olduğum mekanlara gidiyordu ve karşılaştıktan hemen sonra beni görmekten dolayı duyduğu ölümcül sarhoşluğu tasvir ettiği mektuplar alıyordum.

Bu inatçı aşkı reddetmek imkansızdı. Bu yüzden hiçbir yaşam işareti göstermeksizin buna katlanma kararı almak zorunda kaldım. Bir süre boyunca dünyayı tekrar yaratma olasılığı üzerindeki düşüncelerim ve başı boş, uzun İtalya seyahatlerim sayesinde kadınlardan uzak durdum. Fakat bir gün İkinci'ye rastladım; önceden tanıdığım fakat sadece o gün fark ettiğim bir kadın. İkinci, hayvani saflığını koruyan bir kadındı, sağlıklı, sade, neşeli, kıvrak zekalı, şehvetli; gülmeye, korunmaya ve okşanmaya hazır bir dişiydi. Ben olması gerektiği gibi olan şeyleri severim: ısıran köpekleri, saban sürülmemiş tarlaları, undan yapılan ekmeği ve edebiyatsız kadınları. O günden itibaren İkinci'yi yirmi beş

yaşındaki bedenimin tüm gücüyle sevdim (neden sadece kalp demekte ısrar edilsin ki?).

Fakat İkinci, doğrusu kadın olduğu ve umutlar ve kelimeler, proje ve sigara dumanları ile yaşayanların içgüdüsel düşmanı olduğu için bana karşı kesinlikle hiçbir şey hissetmiyordu; benimle birlikteyken başkalarıyla güldüğü gibi gülüyordu ve bu, bereketli gençliğini yatıştırmaya ve sakin güzel gözlerini parıldatmaya yetiyordu. Bir düzine çapkının başvurduğu bütün ilkel yöntemler onun için hiçbir şey ifade etmiyorlardı: edalı bakışlar, Marinist yağcılıklar, lirik mektuplar, aylı ve aysız gezintiler, sıcak el sıkışmalar, hızlı öpücük denemeleri. Bütün bu denemeleri ve dalavereleri bedeninin ve yüreğinin en rahat umursamazlığını ortaya koyan içtenlikli ve güzel bir kahkaha patlamasıyla karşılıyordu.

Onun günün birinde kafasını göğsüme yaslayıp ağladığını görme umudumu bu yüzden yitiremezdim. Birinci beni nafile aşkıyla takip etmeye devam ederken ben İkinci'ye zorunlu aşkımla eziyet etmeye devam ediyordum. Bir gün, nasıl oldu bilmem, İkinci'ye yazarken Birinci'nin uzun zaman önce bana yazdığı bir mektuptan bazı cümleleri sadece erili dişile çevirerek bütünüyle kopyaladım. O çok fazla yazıyordu ve bu yüzden aynı şeyleri fazlasıyla tekrar ediyordu, fakat hiçbir zaman beceremediğim ve öğrenmek istemediğim aşk stili konusunda hünerli olduğunu kabul etmeliyim. Tüm ruhunu aşkına adadığı, tutkuyla yanıp tutuştuğu için sayısız tasvir ve yakarış kendiliğinden ve tam anlamıyla özgün biçimde esinleniyordu içinde. O sabah İkinci'ye yazarken Birinci'nin mektubu önümde durduğundan bu gündelik eziyeti, yeni cümleler kurma derdinden kurtulmak amacıyla kullanmaya karar verdim.

Ertesi gün İkinci ile karşılaşıp, son mektubumun diğerlerine nazaran onda daha fazla etki yaratmış olduğunu fark ettiğim zamanki şaşkınlığım çok büyüktü. Genelde olduğu gibi sürekli gülmektense

daha tutuk görünüyordu; diğerinin mektubundan çaldığım cümlelerden bir tanesinin içtenliği konusunda konuşmak istedi ve yanımdan ayrılırken elimi sıkışı diğer zamanlara göre daha huzursuz gibi geldi bana. Bu ilk zafer belirtisi bütün gece uyanık kalınama neden oldu ve bir iletişim sihrinin saçmalığına gülümsüyor olsam da, neredeyse tesadüfen başladığım şeye devam etme fikri geldi aklıma, yani Birinci'nin mektuplarını İkinci'ye yazarken kullanmak.

Derin ve geniş bir çekmecenin içinde Birinci'ye ait yüzlerce mektup duruyordu; her gün iki, üç tanesini alıyor ve onların içinden tutkulu ufak seçme yazılar çıkartıyordum ve sonra birkaç ekleme sayesinde güzel ve uzun bir aşk mektubu çıkıyordu ortaya. Yöntem işe yaramıştı. Neden daha öteye gidilmemeliydi ki? Bu yüzden Birinci'nin bana hediye ettiği bazı kitapları İkinci'ye hediye ettim ve yarattığı etkiler daha hızlı ve görünürdü. İkinci şimdi artık beni sadece gülücüklerle karşılamakla kalmıyor, geliş saatimi beklemek için gizlice pencerenin arkasında bekliyordu. Konuşurken sık sık, düşünmeden ellerimden birisini tutuyor ve onu gergince sıkıyor ve okşuyordu.

Gözleri, özellikle ben gitmek üzereyken, neredeyse durgunlaşıyorlardı. Bana karşı duyduğu aşkı kelimelerle reddediyordu fakat bütün benliği kendini elvermeye başlamıştı.

Bir gün Birinci bana bir büyük torba dolusu yabani menekşe yollamıştı. Solmadan önce onları başka bir torbaya koymuş ve hemen İkinci'ye götürmüş, bunun bir " ilkbahar mektubu" olduğunu söylemiştim.

Başka bir gün, ona neredeyse aşık olduğum en ateşli günlerden birinde Birinci'ye zoraki aldığım, üzeri kırmızı küçük bir taşla süslü bir altın yüzüğü bir çekmecede buldum. O hoş yüzüğü İkinci'ye hediye etmeyi düşündüm: bu bir çeşit ihanetti fakat kendime hakim olamadım. İkinci bana henüz aşkını itiraf etmemiş olsa da,

belirtiler o armağanı ona sunma riskini alabilmeme yetecek kadar çoktular. Onu, ona yolladım ve ertesi gün Birinci'nin yüzüğünü duygulanmış, gülümseyen ve ayrıca biraz hüzünlü olan İkinci'nin parmağında gördüm. Bir süre sessiz bekledikten, bana defalarca onu gerçekten sevip sevmediğimi sorduktan, bir süre daha sessiz durduktan sonra yanıma yaklaştı, bana sarıldı ve heyecanlı bir yüz ve normale kıyasla tamamen farklı bir ses tonuyla beni sevdiğini, bana aşık olmamasının elinde olmadığını itiraf etti.

O günden sonra gerçek mutluluk başladı benim için. Sessizlikte sarmaş dolaş yapılan yürüyüşler; uzun saatler süren gülüşmeler ve samimiyetler; kırmızı yapraklar toplanan uzun gezintiler ve duvarların gölgesinde verilen hızlı öpücükler; aşıkların bildiği ve özlediği her şeyi aylar boyunca birlikte tanımıştık.

Birinci hala bana sonu gelmeyen mektuplar yolluyordu ve ben, İkinci'ye hiçbir itirafta bulunmadan, onun yeni icatlarını yeni aşığa söylemek için ezberliyordum.

Bu eşsiz özel çalıntı eser, kelimelerin ve nesnelerin unutkan ve arzu dolu tek bir adama aşık, birbirlerinden habersiz iki kadın arasındaki bu aktarılışı uzun süre boyunca devam etti. Bilinmeyen yollarla elde edilmiş, bilinmeyen kişiler arasındaki esrarlı bir aktarımdı bu sanki. Birinci'nin beni görmeye çalıştığı ve bana hüzün ve tutku dolu siyah koca gözleriyle uzun uzadıya baktığı günlerde İkinci'nin sevgisini bana daha çılgınca gösterdiğini, fakat Birinci'den bir mektup dahi almadığım günlerde ise diğerinin daha sessiz ve çekingen olduğunu baştan beri gözlemlemiştim. Bunu ve başka durumları fark ediyordum fakat kendimi bu yeni ve taze aşkın ellerine teslim etmiş haldeyken bunlara bir açıklama getirmeyi ne deniyor ne de istiyordum ve bu sihirli manevi aktarımın benim için ne sonuçlar doğurabileceğini dahi düşünmüyordum.

Üçümüz arasında gelişen inanılması güç ilişkinin bütün anlamını

kavrayamıyordum: İkinci beni Birincinin hala sevdiği kadar seviyordu. Birinci beni sevmekten vazgeçerse, ne olacaktı peki?

Bunu düşünmek istemiyordum, fakat gerçekleşebilirdi ve gerçekleşti de.

Birinci, İkinci'ye duyduğum aşkı nasıl öğrendi? Bunu öğrenmeyi hiç denemedim; belki bir kız arkadaş, belki bir önsezi, yoksa gizli bir uyarı mı? Son aşkımı saklamak için doğası gereği çekingen olan ruhumun önemli olduğunu düşündüğü bütün önlemlere başvurmuştum. İkinci ile birlikte, kimsenin olmadığından ya da beni görmüşlüğü dahi olmayan insanların bulunduğundan emin olduğum sokaklardan ve kırlardan yürüyordum sadece; onun evine gizli gizli ve Birinci'nin evde ve dışarı çıkamayacak olduğunu bildiğim gece saatlerinde gidiyordum.

Fakat bunu öğrendi ve bana bunu aşkın, pişmanlığın, umutsuzluğun, duanın, garezin, öfkenin çok karmaşık bir duygusal karışım yarattığı yirmi ya da otuz sayfalık bir mektupta açıkladı. Mektup şöyle bitiyordu:

"Eziyetimin sona ermek üzere olduğunu hissediyorum, çılgınca aşkımın ölmek üzere olduğunu hissediyorum. Nihayet mutlu olacak mısın?"

İkinci'ye aşık olmadan önce bu kelimeler yüreğimi ferahlatmış olurlardı, fakat şimdi, bu olanlardan sonra korkmuştum.

Bütün gün kendimi çok kötü hissettim ve hiçbir şey yapamadım. Akşam olur olmaz İkinci'ye gittim ve kapıyı kapatmasına dahi fırsat tanımadan onu yüzünden ve ellerinden çılgınca öpmeye başladım. Soğuktu, kaşları çatıktı ve sıkılmıştı. Ona sarıldım, alçak sesle ona binlerce tatlı sözcük fısıldadım, nesi olduğunu, ona ne yaptığımı, neden böyle düşünceli ve acımasız olduğunu sordum fakat her şey boşunaydı: yılgınlığını gidermenin hiçbir yolu yoktu. Belki de bana söylemeye utandığı bir şeylerden ötürü üzgün olduğunu düşündüm.

Bir türlü sakinleşemedim, ne o gece ne de ertesi gün. Aradan birçok

gün geçti. Birinci bana artık yazmıyordu, artık karşıma çıkmıyordu, artık beni takip etmiyordu fakat İkinci gitgide daha da üzgünleşiyor, ciddileşiyor, hiç olmadığı kadar sıkılıyordu ve ben ne sözcükler ne hediyeler ne de okşayışlarla onu bir zamanlardaki neşeli aşka geri döndürebiliyordum. Bir sabah başka bir mektup; ve bu sefer İkinci'den. Neden yazmıştı ki? Benden ne istiyordu? O bana hiç mektup göndermemişti, nasıl olmuş da yazmıştı peki?

Zarfı açarken bir yaprak gibi titriyordum. Titremekte haklıydım: Benim güzel, hoş ve neşeli İkinci'min nedenini bilmemesine rağmen artık beni sevmediğini gözyaşları içinde okudum; ve acım onu her ne kadar üzse de, artık beni sevmek istemiyordu.

Bu tarz mektuplar alan kişiler o andaki üzüntümü anlayabilirler. Artık ne yapacağımı, ne düşüneceğimi bilmiyordum; ara ara çıldırmış bir hayvan misali öfkeleniyor ya da hiçlikte yok olan bir adam misali hüzünleniyordum. İkinci'nin aşkını tekrar canlandırmak için yapabileceğim, mümkün olan olmayan her şeyin hayalini kurmuştum ve en sonunda, ne kadar tuhaf ve acı verici olsa da, mutluluğu bana tekrar bahşedecek tek bir yol bulmuştum: Birinci'ye dönmek, ondan af dilemek, beni tekrar sevmesini sağlamak.

Aynı gün, biraz sakinleştikten sonra, Birinci'ye onunla konuşmak istediğim için ertesi gün iyi bildiği bir sokakta buluşmayı emrettim ve İkinci'ye, kelimelerine inanamadığımı fakat onu hemen görmeye cesaretim olmadığını yazdım.

Ertesi gün Birinci beni titrer halde bekliyordu. Ona, artık sevmediğim ona, beni uzun zaman boyunca usandıran ona hangi yüzle aşıkmışım gibi davranacaktım ve ona acı çektiren o iki kişinin çıkarı için onu yalanlarla kandıracaktım? Yine de geri dönen tutku, yumuşatan pişmanlık, iç parçalayan vicdan azabı sahnelerini canlandırmam gerekiyordu. Sevgili İkincim'in aşkına tekrar sahip olabilmek pahasına bir zavallıyı kalleşçe kandırmam, ruhumu iğrenç bir ikiyüzlülükle

kirletmem gerekiyordu. Bir kadına aşktan bahsederken asla o günkü kadar acı çekmemiştim. Yine de işe yaradı. Aşk mucizeler yarattı. İstediğim şeye inandırdım onu. Her şeyi yalanladım, her şey için söz verdim. Kendimi orada olmayana tekrar sevdirmek için orada olana kendimi tekrar sevdirmeye uğraştım. Sahne uzun ve acıklıydı, gözyaşları ve öpücüklerle bölünmüştü. Hava kararmaya başladığında zafere ulaşmıştım. Yalnızca birkaç gün için ölmüş değil kıskançlık ve öfkeyle örtülmüş aşkın geri döndüğünü gördüm büyük siyah gözlerinde.

Bu yorucu fedakarlıktan sonra İkinci'ye geri dönecek cesaretim kalmamıştı. Ertesi gün tekrar Birinci'nin uzun, ısrarcı ve sık mektupları başlamıştı. Zaferimden daha çok emin olmak için onu geçmişte kalan ilkbahar sabahlarında seviştiğimiz yerlere bir kez daha götürdüm. Selvilerle kaplı gizli patikamıza tekrar gittik ve onun için birkaç tane katırtırnağı topladım. Mutlu, huzurlu, çılgındı: bir rüyadaki hayalet misali yanından yok olurum korkusuyla konuşmaya cesaret edemiyordu.

Birkaç saat sonra İkinci'den bir mektup aldım. Birkaç satır.

"Gel, geri dön aşkım. Seni seviyorum, seni daha çok seviyorum, seni ebediyete kadar seveceğim. Geçen gün delilik ettim. Geri dön, seni bekliyorum; beni daha fazla üzme."

Aynı akşam ona koşa koşa gittim: onu önceki gibi gülüşlerle, zarafetle ve şehvetle dolu buldum.

Fakat tekrar elde edişin verdiği sarhoşluk fazla sürmeyecekti: kader bu işten pek memnun kalmamıştı. Mutluluktan gözlerim kör olmuş halde her şeyin sonunu hızlandırdım. İkinci'yi önceden olduğu gibi kıra götürmek ve güzel yüzünün keyfine ağaçların, çimenlerin ve yalnızlığın içinde varmak istemiştim. Önceden hiç gitmediğimiz bir yere nasıl oldu da gittik bilmiyorum. Yolu değiştirmek isteyen oydu ve katırtırnaklarıyla sarıya boyanmış bir tepeceği eliyle göstermişti bana. "Oraya çıkmak istiyorum," demişti. "Katırtırnaklarını çok severim! Eve bir demet götürmek istiyorum."

Ona nasıl karşı gelebilirdim ki? Yine de o an içimde tuhaf bir his uyanmıştı ve bacaklarım titriyor gibi gelmişti bana. O tepeciğin arkasında Birinci ile birçok kez dudak dudağa, ele ele oturduğumuz, seviştiğimiz patika, selvili patika bulunuyordu. Tepeye çıktık. Tepeden aşağı inerken o patikaya yaklaşmıştık, tekrar gördüğümde ve diğerine oynadığım son düzmece sahneyi düşündüğümde korkmadan edemeyeceğim patikaya. Fakat İkinci öyle mutluydu ki! Al al olmuş yüzü, parlayan gözleri, sarı salkımlarla dolu elleriyle bağırarak önümden koşuyordu. Ara sıra peşinden koşuyordum, ona ulaşıyordum, onu kollarımın arasında sıkı sıkı sarıyordum, ağzından öpüyordum, nemli ve sıcak dudaklarını emiyordum.

Aniden bir ayak sesi ve bir çığlık duyduk.

Diğeri, Birinci, yolun diğer tarafından geliyordu ve beni tanımıştı. Bir anlığına beyaz suratını, dönmüş gözlerini gördüm. İkinci'nin kollarından ayrıldım ve ayağa kalktım. Birinci yaklaşıyordu: belki de beni düşünmek, çok mutlu olduğu yerde tekrar hayaller kurmak için gelmişti. Önüme geldiğinde boğuk bir sesle bağırdı:

— Yeter!

Yürümeye devam etti ve hemen akabinde bir ağlama sesi duyuldu. Sonra gözden kayboldu. İkinci'ye baktım. Onun yüzü de sararmıştı ve tamamen şekil değiştirmişti. Katırtırnaklarını yere çaldı ve bana "Elveda!" dedi.

Ve diğeri gibi hıçkırıklar içinde uzaklaştı. O günden sonra ikisi de beni bir daha sevmek istemedi ve beni unuttu ve her biri kendine yeni bir aşk buldu. Ben yalnız kaldım ve hiç kimseyi sevmiyorum: hatıraları bile. Bunları rahatlamak için yazıyorum.

SON ARZU

Eğer sana bakar ve ölebileceğini, bir daha sana bakmanın verdiği acıyı, usulca ağlayışını dinlemenin verdiği sıkıntıyı ve seni ellerimle boğma arzusunu duymayacağını düşünürsem, işte o vakit gözlerin kapanır ve bir ölü gibi düşersin yere; ve bir anda, uzun saatler süren yağmur ve karanlığın içinde ruhunu kaybetmiş birisi gibi soğuklaşırsın.

Fakat aynı anda, çok çabuk gelmiş sonuna ve korkunç kudretime ağlarım ve kapılar ardında çınlayan gülüşünü, teninin sıcak yumuşaklığını ve zavallı geçmişini düşünürüm... Ve kendime, sana ağlarım; aniden tekrar canlanabileceğini ve önceki gibi sağlıklı ve güzel halde ayağa kalkabileceğini ve şakaklarına dökülen kahverengi buklelerle bana güleceğini düşünürüm. Ve bunu söyler söylemez işte tekrar sıcak, tatlı, güler yüzlü, kirpiklerinde tek bir damla yaş olmadan karşımdasın ve zayıf elini sıkıca tutar tutmaz hoplayan yüreğinle sarılıyorsun bana.

O vakit odamın dışına ve kendimin dışına bakıyorum ve *düşünüyorum*: o aşağıdaki ev çok çirkin. O eski tuğlalardan yapılma kirli küpün ardında yeni selvilerle süslenmiş ve rüzgarın tokatladığı bir dağ var.

Bir saniye sonra ev çatırdamadan yıkılıyor: duvarları, sanki gölgeden ve dumandanmışçasına kayboluyor ve güzel dağ o anda yerden doğuyormuşa benziyor ve kamburu neredeyse yüksekliklerini kıskanırmışçasına bulutlara doğru yükseliyor.

Düşüncemin yarattığı lanetten kaçmak için çıkıyorum evden, görmemeye çalışıyorum, düşünmemeyi deniyorum. Şeytanın tavsiyeleri çirkin bir arı kümesi misali etrafımda vızıldıyorlar.

İçimde bir arzu dile gelir gelmez bayılmak üzere olan birisi misali solgun ve terlemiş halde duraklıyorum.

"O kadının beni sevmesini ne kadar da çok isterdim!" diye düşünüyor içimdeki kötü düşünce. Ve işte o kadın yaklaşıyor ve bedenini ve ayrıca –kim bilir?– ruhunu da sunan gözlerini bana dikiyor.

Utanç verici ve kararsız düşünce "Buradan binlerce mil uzakta olabilirdin," diye devam ediyor. Ve işte, nasıl olduğunu anlamadan, beni yeni kokulara boğan bir havanın ve sapsarı bir gökyüzünün ortasında, başka bir dünyada buluyorum kendimi ve ağaçlar yapraksızlar ve insanlar anlamadığım bir dilde bağrışıyorlar.

Korkmuş ve fazlasıyla yalnız düşüncem "Hiçbir şey görmek istemezdim!" diye düşünüyor. Gece –gerçek olamayacak kadar zifiri karanlık bir gece– etrafımı sarıyor, beni gömüyor, beni sessizliğe mahkum ediyor ve ahmak yüreğimin fazlasıyla coşkun atışlarını bir anda susturuyor.

Eğer böyle devam ederse, hastalanacağımı düşünüyorum... Bacaklar eğiliyor, baş zonkluyor, kan yavaşlıyor, kemikler tamamen iliğe dönüşmüş gibi geliyor.

Acının ortasında odamı, içinde çirkinleştiğim, birçok gece boyunca dönüp durduğum zavallı ve alçak yatağımı düşünüyorum ve işte hemen orada, beyaz çarşafların altında, pencereleri, sanki içeride ağır bir hasta varmış ve henüz doktor gelmemiş gibi yarı aralık duran odamda olduğumu hissediyorum.

Fakat bir öksüz misali yalnızım, terk edilmişim. Neden kulağıma tatlı tatlı konuşmuyor kimse? Ah güzel ilkbahar günleri, O, Diğeri ve Üçüncü Arkadaş ne zaman benim etrafımdaydılar?...

Nedir bu gürültü? Bunlar ses, onların sesleri! İşte hepsi burada, etrafımda –O, Diğeri ve hepsi– ve sanki ben onlar gibiymişim ve hasta değilmişim gibi konuşuyorlar, gülüyorlar ve sigara içiyorlar.

"Acaba gerçekten hasta mıyım?" Öyle durmuyor: aynı anda yataktan kalkıyorum, ağrılar kesiliyor, her zamanki gibi tekrar solgunlaşıyorum, yüreğim tekrar kendine geliyor ve dudaklarımın, her ne kadar yapamasalar da, gülümsemeye çalıştığını hissediyorum. Nasıl da iyi hissediyorum kendimi! Hayatın tadına nasıl da varıyorum! Nefes alıp vermenin dünyadaki en büyük arzu olduğunu asla fark etmediniz mi? Kendimi öylesine güçlü, ayrıca öylesine hafif hissediyorum; göklere aitmişim gibi. Ya uçabilseydim?

"Elveda arkadaşlar! Elveda! Rüzgarın beni bir yaprak misali alıp götürdüğünü hissediyorum. Beni hep hatırlayın, şimdi aranızda olmayan beni daha çok sevin..."

Ve gökyüzünde durmaksızın uçuyorum ve bütün şehirler çakıl taşı yığınları ve ayaklarımın altında çöp olmuş ve dağlar dünyanın iğrenç bir hastalığına ait kabuklar gibi görünüyorlar.

"Uzun yıllar boyunca nasıl yaşayabildim ki aşağıda?" diye düşünüyorum ürpererek. "O çukurlara, o deliklere bir daha asla, asla geri dönmek istemiyorum."

Fakat uçuş beni yavaş yavaş yormaya başlıyor; yükseklikten başım dönüyor. Taştan güzel evimi, sularla bölünmüş şehrimi; asla, ölümden sonra bile terk etmeyeceğime söz verdiğim kadını düşünüyorum.

"Tekrar çamura geri dönebilseydim!" diye mırıldanıyor alçak düşünce. "Kendimi ufak şeyler arasında değilken büyük hissetmiyorum ben."

Kendimi tekrar odamda, dağınık kitaplarının arasında, bana konuşamadan bakan küçük sevgilinin yanında buluyorum.

"Kendi kudretimden nasıl kurtulacağım?" diye düşünüyorum. "Düşündüğüm her şey hemen gerçeğe dönüşüyor. Her hayalim bir emirdir. Düşünmemeyi ve istememeyi denemeliyim."

Keşke söylemeseydim! Yavaş yavaş, azar azar boşaldığımı, uyuşuklaştığımı, bulanıklaştığımı, yeni doğan bir bebek gibi aptallaştığımı, yapraklarını birer birer oluşturan bir bitki misali bilinçsizleştiğimi hissediyorum. Hiçbir arzu beni heyecanlandırmıyor, dünya bana anlamsız geliyor ve hatta dünyanın bir anlamı dahi olabileceğini düşünmüyorum. Fakat isteğim tamamen ölmeden önce o bitkisel yok oluşun korkusunu hissediyor ve bir emir vermeye, ruhuma sadece tek bir emir vermeye çalışıyorum.

"Her şeyi hatırlamak istiyorum! Her şeyi bilmek istiyorum!" Ve işte önceki ben, fazlasıyla aklı başında, fazlasıyla zeki; yaşam kadar mutsuz, bilgelik kadar yenik.

Etrafıma bakıyorum ve yine sürekli bana bakan ve konuşmayı bilmeyen küçük kadını tekrar görüyorum. Kırmızı ve kuru küçük dudaklarının bir öpücüğe ihtiyacı olduğunu hissediyorum fakat ona bunu vermek istemiyorum ve uzun saatlerdir bekleyen gözyaşları güzel gözlerinden hızla dışarı taşıyorlar. O an onu asla sevmediğim kadar çok seviyorum.

"Bir anda yok olsaydı, ne yapardım? Ebediyete kadar ölseydi ve ben dünyayı yöneten korkunç kudretimi aynı anda kaybetseydim?"

Nedir bu ama, Tanrı aşkına! O gerçekten ölüyor! Başı göğsüne düşüyor, yüzü beyaz, eli soğuk, bütün bedeni çirkince kendini salıveriyor. O öldü, size söylüyorum, o gerçekten öldü! Fakat ben onun ölmesini istemiyorum! Ben onu tekrar yaşatabilirim, onu hemen tekrar canlandırabilirim!

Ben her şeyi yapabilirim, anlıyor musunuz, istediğim her şeyi yapa-

bilirim! Her fantezim bir buyruktur. Benim kudretim hakkında hiçbir şey bilmiyor musunuz?

O halde uyan! Ayağa kalk, konuş, gül ey tatlı sevgilim! Ama hemen, anlıyor musun? Hemen, duraksamadan; diğer seferki gibi. Siz gülümsüyorsunuz. Benim bir deli gibi övündüğümü mü zannediyorsunuz? Bekleyin, bir saniye daha bekleyin...

Neden ayağa kalkmıyor ama, neden gülmüyor, neden önceki gibi ağlamıyor? Yaşamaya devam et! Hala yaşamanı istiyorum!

Öyleyse gücümü şimdi, şu anda mı yitirdim yani? Gücümü yitirmeyi düşündüm ve onu gerçekten yitirdim mi? Ama bu mümkün değil! Sadece bir an, tek bir saniye daha! Bir buyruk daha, bir tek komut. Bütün gökyüzü adına, hayata bir saniyeliğine tekrar emretmeye ihtiyacım var. Onun öldüğünü ve artık hareket etmediğini görmüyor musunuz? Ben onu seviyorum, anlıyor musunuz, onu daima, onu ağlattığım, onu sonsuza dek sevmeye söz verdiğim zamanlarda bile sevdim ve onu hep sevmek, hep daha çok sevmek istiyorum. Öyleyse dudaklarının nemli basıncını, göğsünün yumuşak ağırlığını bir daha asla hissedemeyecek miyim yani?

O zaman ölmem için bir şeyler yapın, yüreğimi dağlayan çaresizliği duymamam için. Ölmemi sağlayın! Hemen ölmek istiyorum! Ölümü istiyorum! Ölüm!

MÜLKİYETİM OLAN ADAM

I

Günlük tutmayı uzun yıllar önce bıraktığım için Arkadaş Ditè'nin bedeninin ve ruhunun tam olarak kaç zamandır peşimden geldiğini söyleyemem. Dalgınlığım göze alınırsa ikinci gölgemin –şu katı ve nispeten canlı olan– hayatımın kötü aydınlatılmış sahnesine girmeye tam olarak hangi gün karar verdiğini büyük olasılıkla fark etmemişim.

Bir sabah evden çıktığımda koyu mavi uzun bir pardösüye sarınmış ve gülümseyen (fakat fazla abartılı değil) bir adam tarafından, bir açıklama istememe fırsat tanımayacak kadar ölçülü bir mesafeden takip edildiğini fark etmiştim. Yapacak bir şey olmadığından ve evden sadece şöminedeki odunun çıtırtısını duymamak için çıktığımdan dolayı eşlikçimi, –dikkat edin– ilginç hiçbir tarafı olmamasına rağmen gözümle takip ederek eğleniyordum. Bir polis olabileceği dahi aklımdan geçmemişti: fiziksel cesaretten tamamen yoksun olmam ve kötü kokulara karşı duyduğum iğrenti, politik mücadeleye katılmamı her zaman engellemişti ve kötü el becerime eklenen tembellik beni geçim yollarını suçta aramaktan kurtarmıştı.

Mavi giyinmiş adamın beni soymayı kafaya koymuş bir nevi şehir eşkıyası olduğunu dahi hayal edemezdim: bütün semt oldukça fakir olduğumu bilirdi ve gösterişsiz olmaktan çok bakımsız olan kıyafetim hiçbir zenginlik hissi yaratmıyordu.

Takip edilmeye hiç layık olmasam da yanlış düşünmediğimden emin olmak adına şehir merkezinin eğri büğrü sokaklarında dönüp dolaşmaya başladım. Adam beni gitgide daha da memnun bir havayla her yerde takip etmişti. Aniden insanlarla dolu büyük bir caddeye saptım ve daha hızlı yürümeye başladım fakat benimle maviler giyinmiş adam arasındaki mesafe hep aynı kalmıştı. Bir bakkala girdim ve üç gümüş paralık bir pul satın aldım ve yabancı aynı dükkana girdi ve üç gümüş paralık bir pul aldı; tramvaya bindim ve benim güler yüzlü yoldaşım aynı tramvaya atladı; indiğimde mavi kıyafetli adam arkamdan indi; bir gazete aldım ve o da aynı gazeteden aldı; bir bahçedeki banka oturdum ve o benden pek fazla uzakta olmayan başka bir banka oturdu; cebimden bir sigara çıkarttım ve o başka bir tane çıkarttı ve kendisininkini yakmak için benimkini yakmamı bekledi.

Bütün bunlar aynı zamanda hem eğlenceli hem de rahatsız ediciydi. "Belki," diye düşündüm. "O benimle uğraşarak kendini eğlendiren işsiz bir komedyendir." En çabuk şekilde şüpheleri gidermeye karar verdim:

— Kimsin sen? Benden ne istiyorsun? diye soran bir edayla eşlikçimin karşısına dikildim.

Ağzımı açmama gerek kalmadı. Mavi giyinmiş adam ayağa kalktı, şapkasını çıkarttı, bir anlığına gülümsedi ve aceleyle:

— Affedersiniz! dedi. Size her şeyi açıklayacağım, hemen kendimi tanıtayım: Ben Arkadaş Ditè'yim. Bilindik bir mesleğim yok fakat önemli değil. Size söyleyecek çok şeyim var, fakat şimdiye kadar... Size yazmak isterdim, hatta size iki ya da üç kez yazdım da, fakat her zaman mektup göndermek gibi bir alışkanlığım yoktur. Bunun haricinde ben

çok sıradan bir insanım ve ayrıca, görünüşe göre, ara sıra sağlıklıyım da...

Bu noktada Arkadaş Ditè kararsızca durdu, fakat sanki çok önem verdiği bir şey aniden aklına gelmişçesine hemen devam etti:

— Belki de bir şeyler içmek istersiniz. Bir yudum likör? Bir kahve?

İkimiz de sanki bu işi hemen bitirmek istermişçesine hızlı hızlı, yan yana yürüdük. Bir kafe görür görmez sanki çabucak bir şeyler içip giden insanlar gibi büyük bir telaşla içeri girdik. Hiçbir şey sipariş etmeden sobanın yanındaki bir köşeye oturduk. Kafe ufaktı, duman ve arabacılarla doluydu, garsonun suratı bir yankesicininki gibiydi fakat başka bir yer bulmak için zamanımız yoktu.

— Bilmek istiyordum, diye söze başladım...

— Size her şeyi söyleyeceğim, diye devam etti diğeri. Sizden hiçbir şey saklamak gibi bir niyetim yok. Benim durumum maalesef üzüntü verici ve zor, fakat size çok güvendiğimi hemen söylemek isterim. İşte buradayım: ben sizinim. Sizin elinizdeyim. Bana istediğinizi yapabilirsiniz...

— Fakat ben anlamıyorum...

— Her şeyi anlayacağınıza dair sizi temin ederim. Konuşmama izin verin. Benim kim olduğumu size söylememiş miydim zaten? Adım hiçbir anlama gelmiyor, biliyorum. Kendi açıklamamı ekleyeceğim: ben sıradan bir insanım, her ne pahasına olursa olsun sıradan olmayan bir hayat, kesinlikle sıra dışı bir hayat yaşamak isteyen korkunç derecede sıradan bir insanım.

— Özür dilerim...

— Her şeyiçin ben özür dilerim, beyefendi, her şey için özür dileyeceğim. Size sadece bir kez daha konuşmam gerektiğini açıklayacağım. Size güvenim sonsuzdur. Siz benim kurtarıcım, sahibim, bilincimin, kollarımın, her şeyimin yöneticisi olacaksınız. Ben fazlasıyla aklı başındayım, fazlasıyla iyi huyluyum, fazlasıyla naziğim, *fazlasıyla kendim*

gibiyim. Siz birçok saçma hikaye, birçok acayip roman yazdınız ve ben uzun süre boyunca geceleri rüyamda gördüğüm, gündüzleri arzuladığım, sokakta tanıdığıma inandığım ve sonrasında sıkılmış ve çaresiz kalmış halde onları içimde öldürmek, onları sonsuza dek unutmak istediğim kahramanlarınızla birlikte yaşadım...

— Size teşekkür ederim, fakat...

— Bir saniye daha susun, rica ediyorum. Neden sizi düşündüğümü ve takip ettiğimi size açıklayacağım. Birkaç gün önce kendi kendime "Sen bir budalasın, her güne ve her şehre özgü bir tipsin ve şu yirmi beş sentlik şiir ve üç lira elli sentlik romanlardaki kahramanlarınki gibi soylu, tehlikeli, maceralı bir hayatı denemeyi isteme hastalığına yakalanmışsın. Buna benzer bir hayata kendi başına ulaşma yeteneğine sahip değilsin, çünkü hayal gücünden yoksunsun. Senin için tek çözüm yolu olağanüstü kahramanlar yaratan birisini bulmak ve hayatını, onunla istediğini yapabilsin ve onu çok daha güzel, çok daha umulmadık, çok daha beklenmedik hale dönüştürebilsin diye ona hediye etmektir..." dedim.

— O halde siz?...

— Biraz daha sabır, lütfen. Birkaç dakika sonra size her konuda itaat edeceğim ve beni istediğiniz zaman susturabileceksiniz, fakat önce bitirmeme izin verin: henüz kendi mülkiyetim altındayım! Size sadece şunu söyleyeceğim: siz seçtiğim yaratıcısınız ve size hayatımı ve onu daha ilginç kılacak yöntemleri sunmak için buradayım işte. Siz bir hayalperestsiniz ve günlerimin acımasız sıradanlığını çaba sarf etmeden sona erdirebilirsiniz. Şimdiye dek elinizde sadece hayal ürünü insanlar vardı ve şimdi size gerçek bir insan veriyorum, acı çeken ve yürüyen, ona istediğiniz her şeyi yapabileceğiniz bir insan. Sizin ellerinizde olacağım, fakat bir ceset gibi değil –ne işinize yarardı ki?– mekanik bir kukla, sizin emirlerinizi anlayacak konuşan ve gülen bir kukla gibi. Şu andan itibaren size

hayatımı ve onu daha tehlikeli ve renkli kılmak için gerekecek bütün masrafları karşılayacak yıllık bin sterlin tutarındaki geliri yasal olarak bağışlayacağım. Cebimde çoktan hazır bulunan bir bağış sözleşmesi duruyor... Garson, bir kalem! Yalnızca tarih ve sizin imzanız gerekiyor. Çekinmeden evet ya da hayır deyin, fakat hemen!

Birkaç saniyeliğine düşünüyor numarası yaptım fakat çoktan karar vermiştim. Arkadaş Ditè en eski arzularımdan bir tanesiyle karşıma çıkmıştı. Uzun zamandan beri sadece hayal ürünü hayatlar yaratıyor olmaktan utanıyordum. Zaman zaman, emrim altında kandan ve sinirlerden oluşan gerçek bir insana sahip olsaydım, neler yapabileceğimin hayallerini kuruyordum. İşte o pek cesur adam kendiliğinden karşıma çıktı!

Düşünüyor gibi yaptıktan sonra "Hiçbir zaman gereksizyere pazarlık yapmak gibi bir alışkanlığım olmamıştır," dedim. "Ve bu yüzden bağışınızı kabul ediyorum, fakat bildiğiniz gibi bedeniyle birlikte gelen bir ruhun sorumluluğu bir hayli büyüktür. Bağışın şartlarına bir göz atmama izin verin," dedim.

Arkadaş Ditè gri ve kalın bir kağıtla kaplanmış güzel bir protokol dosyası koydu önüme ve onu birkaç dakika içinde okudum. Bağış kurallara uyuyordu. Onun sayesinde Arkadaş Ditè'nin mallarının ve hayatının yegane sahibi olacaktım, tek şart onun varlığını kahramanımsı ve romanımsı kılmak için zaman içinde ona eminler vermemdi. Sözleşme bir yıllıktı, fakat Arkadaş Ditè benim yönetimimden memnun kalırsa şayet, uzatılabilirdi.

Tereddüt etmeksizin tarih ve imza attım ve Arkadaş Ditè'nin yanından ona ertesi gün mektup yollayacağıma dair söz vererek ve beni takip etmektense şimdiden keyifli bir şeyler içmesini emrederek hemen ayrıldım. Ben dışarı çıkarken gerçekten de dünyanın en meşhur *bitters* içeceklerinden bir tanesini her zamanki gülümseyişiyle sipariş etmişti.

II

O akşam, diğer akşamlarda olduğu gibi iç karartıcı bir sıkıntıyla gitmemiştim yatağa. Düşünmem gereken yeni ve ciddi bir şey vardı ve uykusuz bir geceyi seve seve kabullenebilirdim. Bir insan benim olmuştu, benim mülkiyetimdeydi ve onu yönetebilir, kışkırtabilir, istediğim herhangi bir yerden aşağı atabilirdim; nadir duyguların yarattığı etkileri ve yeni tarz macera biçimlerini onun üzerinde deneyebilirdim.

Ertesi gün ona ne emir verebilirdim? Belli başlı bir şey yapmasını mı emretmeliydim yoksa her şeyi gizli tutup ona bir sürpriz mi hazırlamam daha iyi olurdu? İki yöntemi birleştiren bir çözüm yolunda karar kıldım. Ertesi sabah yeni bir emre kadar gündüzleri uyumasını ve gecelerini evin dışında, ıssız mekanlarda dolaşarak geçirmesini yazdım ona. Aynı gün bir emlakçıya gittim, altı aylığına şehrin yakınlarında bulunan tenha bir ufak ev kiraladım ve en azından kış boyunca memleketlileri tarafından misafir edilmenin bir yolunu arayan iki işsiz gence para verdim. Dört gün sonra her şey hazırdı. Kararlaştırılan gece Arkadaş Ditè'yi takip ettirdim; tenhalığa ulaştığında, iki yardımcım tarafından nazikçe hırpalandı ve kurallara uygun olarak gözleri bağlanıp hazırladığım eve götürüldü. Maalesef operasyon boyunca hiçbir polis bizi şaşırtmadı ve hiç kimse Arkadaş Ditè'nin kaybolduğunu ihbar etmedi, bu yüzden sadece yemek yemekle yetinmeyen iki iri yarı adamın aylar boyunca geçimini sağlamak zorunda kaldım.

En kötü şey ise mülkiyetim altındaki adamla ne yapacağımı bilmiyor olmamdı. Bağışın yapıldığı aynı akşam, adam kaçırmanın çalkantılarla dolu bir yaşam için iyi bir başlangıç olacağını düşünmüştüm fakat hikayenin devamını düşünmemiştim. Yine de Arkadaş Ditè'nin yaşamının, fotoromanlar misali, aralıksız devam etmesi gerekiyordu.

Daha iyi bir yol olmadığı için eski yönteme başvurdum, onu kapattığım eve sürekli maskeyle dolaşacak ve hiç konuşmayacak bir kadın

yolladım. Onu bulmak ve yetiştirmek kolay olmadı ve bir aydan daha fazla çalışmak istemedi. Arkadaş Ditè, şansa, bir nebze kadın düşmanıydı ve kırklı yaşların üzerindeydi, bu yüzden farklı durumlarda olabilecek hiçbir şey gerçekleşmedi. On beş gün sonra oyunu değiştirmek gerektiğini gördüm ve serserilere adamımı özgür bıraktırdım ve onu evine yolladım.

Arkadaş Ditè'nin beni böyle bir sınamaya tutmaklahiç de sıradan bir adam gibi davranmadığını fark etmeye başladım. Orijinal bir düşünce biçimi dışında kim bu denli ısrarcı bir köleliği hayal edebilirdi ki?

Tanıdığım usta bir kılıç kullanıcısı o zor anda bana yardımcı olmayı kabul etti. Bir gün Arkadaş Ditè lüks bir kafede sakin sakin bir fincan süt içerken onun yanına gitti, onu kızdırdı ve diğeri kısık sesle bir şeyler söyler söylemez onu, sanki canını pek yakmak istemiyormuşçasına hafifçe iki ya da üç kez tokatladı. Arkadaş Ditè benden, kendine saldıran kişiye arkadaşlarını yollamak için izin istedi ve ben hemen işbirlikçimle kılıç tutuşması için onu istemeye istemeye zorlayan iki arkadaşı tanıttım ona. Arkadaş Ditè eskrim bilmiyordu ve bu yüzden en başından itibaren çılgın gibi saldırınca rakibini fazlasıyla ciddi biçimde yaralamıştı. Fırsattan istifade şehirden uzaklaşması gerektiğini anlatmaya çalıştım ona ama benden kesinlikle ayrılmak istemedi ve sorgulanmayı tercih etti. Üç ay hapis cezasına çarptırıldı.

Bu zaman boyunca mülkiyetimden kurtulacağını zannetmiştim fakat birkaç gün geçtikten sonra ilk görevimin Arkadaş Ditè'nin kaçmasını sağlamak olduğunu şiddetle hissettim. Girişim olanaksız görünüyordu fakat para sorunu olmadığı için eylemimle alakası olmayan iki kişiyi ikna etmeyi başardım ve hızlı bir kılık değiştirme sayesinde Arkadaş Ditè güneşin doğmasına az kala hapishaneden çıkabildi. Bu sefer sürgüne gitmekten başka bir çaresi kalmamıştı ve ben onun kaçışını desteklemek için evimden, işlerimden, memleketten ayrılmak zorunda kaldım.

Londra'ya vardığımızda işlerim daha da zorlaştı. O devasa ve yabancı şehrin ortasına tek kelime İngilizce bilmez halde adamım için sıra dışı maceralar yaratmaktan öncesine kıyasla daha da çok yoksundum. Berbat Fransızcasıyla bana birkaç üstünkörü tavsiyede bulunan özel bir *detective*'e başvurmak zorunda kalmıştım. Birkaç gün boyunca iyi bir Londra haritasını inceledikten sonra Arkadaş Ditè'yi en belalı semtlere götürdüm fakat, bana inat, başımıza kötü bir şey gelmedi. Her zamanki sarhoş denizcilerle, bayağı ve saçları boyalı kadınlarla, ucuzcu ve gürültücü *viveurs*[1] grupları ile karşılaştık fakat hiçbiri, belki de birbirleriyle neredeyse aynı, karmaşık sokaklarda kendimizden fazlaca emin şekilde dolaştığımız için bizi polis zannettiklerinden, bizi rahatsız etmedi.

O zaman Arkadaş Ditè'yi yalnız başına, ona bilet parası haricinde sadece yirmi ya da otuz şilin vererek adanın kuzeyine göndermeyi düşündüm. Onun da hiç İngilizce bilmemesi yüzünden başına çok tatsız bir şeyler gelmesini ya da artık dayanamayıp geri dönmesini umuyordum. Üzerinde çalışmam ve kendimi feda etmem gereken bu mülkiyetten artık yorulmaya başlıyordum ve kafeler ve ipsizlerle dolu güzel şehrime geri döneceğim anı öfkeli bir özlemle bekliyordum. Fakat Arkadaş Ditè on beş gün sonra sapasağlam geri döndü: Edinburgh'da onu ağırlayan ve bütün o günler boyunca onu eğlendiren İtalyan bir dost –uzun yıllar önce göç etmiş bir viyolonselci– bulmuştu kendine.

Yenilgiyi kabul etmek istemedim. Bir gazetede, hakiki hortlaklar ve konuşan hayaletler görmeyi vaat ederek yeni üyeler arayan, ruhsal çalışmalar yapan ufak bir *club*'ın adresini bulmuştum. Arkadaş Ditè'ye hemen kaydolmasını ve her gece oraya gitmesini buyurdum. Bir hafta boyunca gitti ve hiçbir şey görmedi: fakat bir sabah yanıma geldi ve birkaç saat önce bir hayaletle tanıştığını ama onun

[1] Zevk düşkünü [ed.n.].

kendisine yaşayan insanlardan pek de iyi görünmediğini ve hatta cebindeki mendili ve altındaki sandalyeyi alıp götürecek, saçlarını çekecek ve omuzlarına vuracak derecede aptalca davranışlarda bulunduğunu anlattı.

— Sonuç olarak, dedi, şimdiye kadar benim için yaptığınız hiçbir şeyde gerçekten olağanüstü bir taraf bulamadım. Sizinle dürüstçe konuştuğum için beni affedin fakat romanlarınızda daha yoğun ve daha iyi bir hayal gücü sergilediğinizi kabullenmeniz lazım. Bir an düşünün: bir adam kaçırma, maskeli bir kadın, bir düello, bir kaçış, bir hayalet! Fransız romanlarına özgü eski hilelerden daha iyi bir şey bulmakta başarısız oldunuz. Hoffmann ve Poe'da bunlardan daha korkunç, Gaboriau ve Ponson de Terrail'de daha karmaşık şeyler var. Hayal gücünüzün ani gerileyişini gerçekten anlayamıyorum. İlk günlerde, güzel bir hayat yaşama umuduyla, yap dediğiniz her şeyi yapmaya başlamıştım fakat çok geçmeden hayatınızın binlercesininkiyle aynı olduğunu fark ettim ve zekanızın sadece romanlarınızdaki insanlara özgü olduğunu düşündüm; fakat şimdi bundan da şüphe etmeye başlıyorum ve eğer sözleşme bitimine kadar daha ilginç bir şeyler bulmazsanız, kendime başka bir sahip aramaya mecbur kalacağını üzülerek size söylemek zorundayım.

Onurum, bu denli bir nankörlüğe cevap vermeme engel olmuştu. Uzun aylar boyunca, o adam bana bağış olarak verildikten bu yana artık kendi hayatımın sahibi olmadığımı ve işlerimi yarıda bırakmak zorunda kaldığımı ve romanımsı kombinasyonlar ve emin işbirlikçiler bulmak için ülkemi tek ettiğimi düşündüm. Arkadaş Ditè'ye sahip olduğum andan itibaren bütün hayatımı onun için feda etmek zorunda kalmıştım. Onun sahibi, ben, aslında onun kölesi ve kişisel varlığı için her daim tetikte bekleyen emprezaryosu[2] olmuştum. O ana ka-

[2] Bir sanatçının çalışma programlarını ve anlaşmalarını belli bir yüzde karşılığında düzenleyen kimse [ed.n.].

dar düşündüğümden –onun dediği gibi– *daha ciddi* ve işbirlikçilerin yardımını gerektirmeyen bir şeyler bulmam gerekiyordu. Birkaç gün düşündükten sonra ona yazdım:

Çok Sevgili Dostum,

Yasal belgeyi takiben benim mülkiyetim altına girdiğinizden dolayı sizin üzerinizde yaşam ve ölüm hakkına sahibim. Bu yüzden cumartesi akşamı kendinizi odanıza kapatmanızı, yatağa uzanmanızı ve bu mektupla birlikte size gönderdiğim haplardan bir tanesini hemen yutmanızı emrediyorum. Saat sekiz buçukta bir tane daha alacaksınız ve saat *tam* dokuzda üçüncüsünü. Bu emirlere uyulmaması durumunda, şimdiden başlayarak sizin hayatınızdan kesinlikle sorumlu olmayacağımı belirtirim.

Arkadaş Ditè'nin ölüm şüphesi karşısında geri adım atmayacağını biliyordum. Hoşnutsuzluğuna rağmen dürüst bir centilmen olmayı önemsiyor ve imzasına ve sözüne abartılı biçimde saygı duyuyordu. Güçlü bir kusturucu temin ettim ve saat dokuzdan hemen önce ona gitmek için hazır bekledim, yani kesinlikle ölüme neden olacak son hapı içmeden önce.

Cumartesi akşamı saat tam sekiz için bir *cab* çağırmıştım, çünkü kaldığım pansiyon Arkadaş Ditè'ninkinden epey uzaktaydı. Fayton saat sekiz çeyreğe kadar gecikti ve ben arabacıya çok acelem olduğunu anlatmaya çalıştım. At gerçekten de üstünkörü bir hızla koşmaya başladı fakat on dakika sonra fena halde sokağın ortasına yığıldı. Onu ayağa kaldırmak mümkün olmadığı için arabacıya hemen parasını ödedim ve başka bir araç bulmak için koştum. Şansa hemen buldum ve Arkadaş Ditè'nin evine saat tam dokuzda varmış olacağını hesapladım. Biraz endişelenmeye başladım, çünkü çok sis vardı ve beş dakikalık bir gecikme zavallının ölümüne neden olmakiçin yeterliydi.

Fayton aniden durdu. Büyük bir yol ayrımını otomobiller ve omnibüslerle doluydu ve *policeman* benim aracıma durmasını işaret etmişti.

Cab'den deli gibi indim ve onlara acelem olduğunu ve bir insan hayatının söz konusu olduğunu anlatmak için iri yarı *polisman*'e yaklaştım. Fakat kaba polis anlamadı ya da anlamak istemedi. Yola yürüyerek devam etmek zorunda kaldım, fakat sis ve şehri az tanımam sebebiyle yanlış yola saptım ve sadece on dakikalık nefes nefese bir koşudan sonra aksi yöne doğru ilerlediğimin farkına vardım. Sürekli koşarak geriye dönmek zorunda kaldım. Saat dokuza sadece birkaç dakika kalmıştı ve tam saatinde varmak için inanılmaz bir çaba gösterdim. Fakat pansiyonun kapısını sadece saat dokuzu yedi geçe çalabildim. Kapı açılır açılmaz hemen Arkadaş Ditè'nin odasına koştum. Adamım ceketsiz, solgun ve bir ceset misali hareketsiz biçimde yatağın üzerine uzanmıştı. Onu sarstım, ona seslendim; kalbini, nefesini dinledim. Gerçekten de cesetti: ona gönderdiğim kutucuk boştu. Arkadaş Ditè sonuna kadar sözünde durmuştu. Ona, eli kulağında ölümün ve tekrar doğuşun korkusunu tattırmak istiyordum fakat ona ölümü tattırmıştım; gerçek ve ebedi ölümü!

Üzüntüden şaşkına dönmüş halde bütün gece odasında kaldım. Ertesi sabah beni, onun gibi sessiz ve solgun halde, ölünün yanında buldular. Bütün evraklara el koydular ve benim son mektubumu da buldular. Yanımdaki bağış belgesini göstermediğim ve kendimi savunmaktan vazgeçtiğim için mahkeme kısa sürdü. Birkaç yıl hapis yattım fakat bundan pişmanlık duymuyorum. Arkadaş Ditè hayatımı daha anlatılmaya değer kıldı ve ona sahip olduğum sene bana verdiği bin sterlinden bir miktar daha fazla harcamış olmakla fena bir iş yapmamış olduğumu söyleyebilirim.

KENDİ KENDİNİN TUTUKLUSU

Hayatımın bir dönemini ölmeden önce başkalarına anlatmazsam, ceza bana tamamlanmış gibi gözükmeyecek. Sağlıklı insanlara her ne kadar gerçekdışı gibi görünebilecek olsa da, insan ruhunu anlamaya çalışmaktan iğrenmeyenler için faydalı bir okuma olacağını düşünüyorum.

İlk suçumu işlediğimde yirmi dört yaşından biraz ufaktım ve de olayları ve duyguları gizlemekteki yeteneğim beni dahi şaşırtıyordu. Çocukluktan beri en çok sevdiğim şey başkalarının fark edemeyeceği bir şeyler yapmaktı. İlk başlardakiler, azarlanmaktan korkmaksızın herkesin önünde yapabileceğim masum şeylerdi fakat hoşuma giden şey o hareketleri yapmaktan çok onları yaptığımı başkalarından saklayabilmekti. Yıllar geçtikçe, güçlenip akıllandıkça, ufak şeyler artık bana yetmez olmuşlardı. Risk, hayal gücümü harekete geçirecek derecede güçlü değildi ve alışkanlıklar yüzünden süreldi aynı çarelere başvurmak bana fazlasıyla bayağı geliyordu.

Bu yüzden katili sonsuza kadar meçhul kalacak şekilde bir suç işlemeye karar verdim. Zengin ve pek ihtiraslı olmadığım için hırsızlık yapmamı veya cinayet işlememi gerektirecek hiçbir özel neden yoktu

ve ilk kurban olarak yeni tanıştığım ve iki adım ötede oturan iyi bir adamı seçmek zorunda kaldım. Çirkin işi tehlikesiz bir biçimde gerçekleştirmenin en iyi yolu üzerine günler boyunca düşündüm. Her tesadüfü, her aksiliği, her kazayı göz önünde bulundurdum. Cinayet yerini ve araçlarını kusursuz bir dikkatle hazırladım. Kararlaştırdığım gün adam odasında ölü bulundu.

Hiç kimse cinayet nedenini ve katilin yakalanmamak için hangi yönteme başvurduğunu anlamamış olduğundan cinayet bütün şehirde yankı uyandırmıştı. Öldürülenin evinde hiçbir şeye dokunulmamıştı ve suçluyu yakalamak için hiçbir delil bulunmuyordu.

Bu mutlu başarıdan cesaret bulmuş halde ara sıra –yılda dört ya da beşten fazla değil– iyi hesaplanmış benzer cinayetler işlemeye devam ettim. İki yıl içinde iki kız çocuğu, bir rahip, sarhoş bir hamal, isimlerini ve durumlarını asla öğrenemediğim iyi giyimli üç genç, pansiyoncu bir kadın, yaşlı bir profesör ve Alman bir göçmen tarafından gizemli bir şekilde öldürüldü. Göze batmamak için sanat tarihiyle ilgileniyor taklidi yapıyor ve İtalya içinde ve dışında uzun seyahatlere çıkıyordum. Bir sürü tablo, pul, mermer ve çanak çömlek biriktirdiğim evime sadece birkaç takıntılı amatör veya bir ya da iki genç öğrenci gelirdi. Doğal olarak farklı şehirlerde ve farklı yöntemlerle harekete geçiyordum. Bıçak ya da revolver gibi bayağı araçlar kullanmaktan kaçınıyor ve öldürmek için daha incelikli ya da dolaylı yolları tercih ediyordum: boğulma, ufak dozlarla zehirleme, hızla öldüren ve tedavisi olmayan hastalıkları iğne yoluyla bulaştırma, yangın, istem dışı görünen düşmeler, gaz kaçakları ve bunlara benzer şeyler. Bu yolları kullanmakta öylesine ustalaşmıştım ki, birçok usta katil beni kıskanabilirdi. Asla işbirlikçi kullanmadığım ve zengin de olsalar ölenlere ait hiçbir şeyi almamaya özen gösterdiğim için yakalanma riskiyle hiç karşılaşmadım. Kinim, dışa vuracağım bir tutkum ve para hırsım olmadığından soğukkanlılıkla

en karmaşık girişimlerde bulunabiliyor ve durum uygun gözükse bile yine de hızla harekete geçme isteğine asla yenik düşmüyordum. Aynı şehirde yaşadığım insanların korkusu ve polisin inadı ne kadar büyük olursa olsun, benden asla şüphe edilmemişti ve asla sorgulanmamıştım. Zengin amatörlere ve gezginlere özgü bir nebze tuhaf hayatım beni tamamen saklıyordu. Sahtekarlık sanatında yenilmez olmuştum. Suç işleyişimde uzaktan yakından bir iz bırakmasınlar diye ne Canler'in veya diğer meşhur polislerin anılarını ne Sherlock Holmes'un ve taklitçilerinin pohpohlanan maceralarını ne de De Quincey'in ismini çekici bulduğum –*Güzel sanat olarak değerlendirilen cinayet*– meşhur kitabını okumak istedim.

II

Bu hayat yaklaşık üç yıl kadar sürdü ve çift kişilikli yaşamımı aniden değiştirdiğimde yirmi yedi yaşına girmek üzereydim.

Bir gün insanların sadece gözlerini görmeyi becerebildiğimi fark ettim. Evde, kafelerde, yolda, her yerde yanımdan geçen ya da duranların gözlerine dik dik bakmaya zorlandığımı hissediyordum. Benim için bütün insanlar bir çift beyaz göz çukuru ve meraklı göz bebeği haline dönüşmüşlerdi. İyi ve sade insanların açık ve yuvarlak gözleri, henüz aşık olmamış genç kızların açık renk ve sakin gözleri, geceyi bekler gibi duran kara, derin ve kötü huylu gözler, çocukların perde inmiş ve gök mavisi gözleri, artık genç olmayan adamların kül rengi fakat tutkulu gözleri, gece kuşlarının sönük ve şişkin gözleri, kadınların sahte ve makyajlı gözleri, yarı aralık, neredeyse gözkapaklarının arasında sıkışıp kalmış, ağlamaktan kızarmış ya da hastalıktan çapaklanmış gözler; o günler boyunca dünyadaki bütün gözleri üzerimde, etrafımda gördüm. Bütün bedenler yok olmuş ve dünyada sadece gözler varmış gibi geliyordu; bana

bakmak için bir oraya bir buraya hareket eden, her şeyden ayrılmış gözler. O gözler, yaptığım şeyi ortaya çıkartmak için beni gözetliyorlarmış hissine kapılmıştım.

Gizemi güçleştirdim ve önlemleri arttırdım fakat evden çıktığım an tehditkar ya da alaycı gözleri, sanki gizli hayatımı *görmüşlercesine*, üzerimde hissediyordum ve o sayısız gözbebekleri sadece korkumdan zevk duyabildikleri için hala özgürmüşüm gibi geliyordu.

Bu hissimde, sonradan kendi kendimi inandırdığım gibi, hiçbir gerçeklik payı bulunmuyordu, çünkü kimse yaptıklarımı fark etmiş gibi durmuyor ve kimsenin aklına beni gözetlemek ya da suçlamak gelmiyordu.

Fakat o andan sonra, bu kabus yüzünden alt üst olmuş halde, kendi kendime karşı büyük öfke duymaya başladım. O ana kadar cinayetlerimi soğukkanlılıkla ve pişmanlık duymadan işlemiştim ve dünya benim için gözlerden ibaret olduğu andan itibaren, korkunç ve cezayı hak eden bir canavar olduğumu açıkça hissettim yalnızca. Öylesine iyi işlenmiş ilk suçlardan sonra gizlemenin verdiği zevk iyice azalmıştı ayrıca. Cezalandırılamayacak bir cinayet hazırlamak benim için öyle kolay hale gelmişti ki her risk yok olmuştu ve adaletin nafile arayışlarını gazetelerde okumak artık pek tat vermiyordu. Suç bile beni artık eğlendirmiyordu. Yapılacak başka ne kalmıştı? Geriye kalan hiçbir şey saklamaya uğraşmaya değecek şeyler değillerdi.

Sadece tek *yeni* bir şey yapabilirdim; kendimi cezalandırmak. Fakat nasıl? Kendi kendimi ihbar etmeyi bir an bile düşünmedim. Suç mahallerim öylesine iyi seçilmiş, bütün araçlar ve dokümanlar öylesine dikkatli biçimde yok edilmişti ki, ne polisleri ne de yargıçları hemen ikna etmeyi umamazdım. Benim deli olduğumu düşünürler ve gerçek cezayı çekmek için yeterince sükûnete ulaşamayacağım bir düşkünler yurduna kapatırlardı beni.

Suç gibi cezanın da gizli kalması gerektiğini ve cinayetleri sakladı-

ğım gibi hapisliği de saklamam gerektiğini düşündüm. Kendi kendimin davacısı, yargıcı, savcısı oldum. Bütün cinayetlerimi, onları işlediğim bütün koşulları; hesaplamaları, planlamaları ve suçu ağırlaştıran diğer bütün etkenleri; katı acımasızlığımı ve canavarımsı ikiyüzlülüğümü teker teker gözden geçirdim. Öldürülenlerin çektiği acıları, geride kalanların ağlayışlarını ve kayıplarını, halkın duyduğu acıyı ve korkuyu, polislerin nafile çabalarını, Devlet'in yaptığı harcamaları ve korkusuzca üstlendiğim her şeyi göz önünde bulundurdum. Stendhal'dan, Stirner'den, Nietzsche'den, Oscar Wilde'dan ve diğer en karmaşık ahlak karşıtlarından öğrendiğim bütün sofizmlerle elimden geldiğince savundum kendimi, fakat zekamın uydurduğu bahaneler ruhumun kararlılığı karşısında hiçbir değer taşımıyorlardı. İnsanların gözleri vicdanımı uyandırmıştı: birçok insan hayatını mahvetmiştim ve acımasızca cezalandırılmam gerekiyordu.

İçimdeki yargıç konuşur konuşmaz ölümün yeterli bir ceza olmadığı fikrine vardım. İntihar fazlasıyla hızlı bir cezadır ve bu yüzden de verdiği acı azdır. Cezadan çok kurtuluştur. Kalan tek çözüm yolu insanlardan tamamen kopmaktı; sonsuza dek ya da çok uzun bir süreliğine.

Kendimi yaşam boyu hapse mahkum etme cesaretini gösteremediğimi itiraf ediyorum. Birkaç tereddütten sonra kendimi otuz yıllık, kusursuz bir ayrılışa mahkum ettim. O zaman yirmi yedi yaşındaydım: eğer yaşarsam, ölüme yakın, elli yedi yaşında tekrar dönebilecektim dünyaya.

Hüküm verilir verilmez onu hemen gerçekleştirmeyi düşündüm. Şehirde sahip olduğum her şeyi sattım ve kafamda oluşturduğuma uyacak bir ev aradım şehir dışında. Haftalar boyu süren arayışlardan sonra tenha bir vadinin dibinde, eskiden sınır yerine geçen bir kale olan, çirkin görünümlü bir ev bulma şansını yakaladım. Sağlam kalan tek yeri eskiden buğday ambarı ve tepesi güvercinlik olarak kullanılan tıknaz taş bir kuleydi. Kulenin en yüksek odasını en iyi şekilde hazırla-

dım, mükemmelleştirilmiş kilitleri bulunan sağlam bir kapı yaptırdım, tek penceresini kalın demir parmaklıklarla kapattım, yukarıya demir bir yatak, bir sandalye, bir masa, bir sürahi, bir zincir, bir ayna ve dört kitap taşıttırdım. Her şey hazırolunca bir gardiyan aradım. Öksüz, pek akıllı olmasa da güvenilir genç bir çiftçi buldum ve ona sadece benim imzam ile alabileceği bir maaş bağladım; her gün bana su ve yemek getirmesi ve benim varlığımdan kimseye söz etmemesi şartıyla. Bunun dışında, ev ana yollardan ve kasabalardan uzaktaydı ve gardiyanım orayı saman ve hayvan yemi koymak için kiralamış numarası yaptı.

Berrak bir nisan gününün akşamında, havayı ve çiçekleri koklayarak doğada dolaştıktan sonra kendimi istemli hapishaneye kapattım ve anahtarları çiftçiye teslim ettim.

III

İlk günden itibaren ruhumun doğduğundan beri aradığı şeye ulaştığını hissettim. En istikrarlı arzum hayatımı gizli tutmaktı, fakat o zamana kadar sadece *bazı* bölümlerini saklayabilmiştim; tabii ki en nefret uyandırıcı fakat az sayıda olanlarını. Hayatımın büyük kısmı, şu pratikteki, dışsal, hayvansal, sosyal kısmı, başkalarının gözünün önünde geçmişti ve eylemlerimin büyük kısmı yabancılar için günlük eğlence olmuşlardı. Herkes yaşar ve *izlenir,* neredeyse sürekli birilerine *aktörlük* eder: sezilir, görülür, incelenir, gizlice izlenir. Fakat şimdi –nihayet!– bütün hayatım saklanmış ve gizlenmişti. Birisi hariç bütün insanlar için yoktum, kaybolmuştum, yabancıydım, ölü gibiydim. Yaşamaya devam ediyordum fakat bir tabutun, bir mezarın içine tıkılmış halde, toprağın altında, dünyadan uzakta. Düşünebilirdim fakat kimse düşüncelerimi bilmezdi; konuşabilirdim fakat kimse sözcüklerimi duymazdı; hareket edebilirdim fakat kimse eylemlerimi göremez ve anlatamazdı. O günden sonra otuz yıl, üç yüz altmış ay, neredeyse on

bir bin gün boyunca yeni bir yüz görmeden, tanıdık bir ses duymadan, uzak bir selam almadan, bir işle uğraşmadan, dünyada neler olup bittiğini bilmeden insanlardan ayrı kalacaktım. İnsanlar arasına tekrar döndüğümde beni kimse tanımayacaktı; tanıdığım herkes kaybolmuş, yok olmuş, gömülmüş olacaktı ve ben, uzun süren ayrılık ve değişimlerden sonra yeni insanların konuştuklarını artık anlayamayacaktım.

Hayatım şimdi ve gelecekte insanlar için tamamen bilinmez olacaktı. Uzakta ve az sayıda akrabam vardı: kimse kayboluşumu fark etmeyecekti. Hiçbir açıklamada bulunmak zorunda kalmayacaktım, şarkı söylemeyecektim, pencereden dışarı bakamayacaktım: kimse benim ıssız hapishanemi keşfetmeyecekti. Bu düşüncelerle rahatlamış halde kendi kendime itaat etmek için hapis kalmak zorunda olduğum uzun yılları korkmadan düşündüm.

İlk günler çabuk geçti. Evin etrafında taşlık ve pek tekin olmayan otlaklar ve biraz daha ötede ise kayın ağaçlarının ve saçlı meşelerin olduğu sık makiler bulunuyordu. Yegane sesler –fakat nadiren– koyunların ve keçilerin çıngıraklarına, çobanların içli şarkılarına, ağaçlar arasındaki rüzgarın soluğuna aitti. Kuzey rüzgarı estiğinde sabah ve akşamları bir çanın boğuk çalışlarını duyuyordum sadece.

İlk günler bu sesleri algılamaya çalışarak geçti. Çok geçmeden o yakınlarda otlayan farklı sürülerin çıngırak seslerini, çobanları seslerini, yaprakların verdiği yanıtlara bakarak rüzgarın yönünü ve hızını ayırt etmeye başladım.

Pencereden gökyüzü, güneş, bulutlar ve ara sıra aydan başka hiçbir şey görmüyordum fakat yüzümü demir parmaklıkların arasına dayadığımda çok uzaklardaki ıssız tarlaların kısa ufkunu seçebiliyordum.

Uzun aylar boyunca doğa hayatının anlarını gözlerime inanamadan izledim; taze yeşilin koyu yeşile dönüştüğünü, sonra beyazlaştığını ve tekrar sarıya dönüştüğünü, sonra yanık ekinin tekrar ortaya çıktığını, asmaların karardığını, yaprakların kızardığını, saban izlerinin kahve-

rengileştiğini, tüm kırın soyunduğunu, karlarla örtündüğünü ve en sonunda ilkbaharın taze yeşilinin tekrar ortaya çıktığını gördüm. Fakat en tatlı çalışma, bulutların değişimlerini ve seyahatlerini takip etmek, rüzgarın dallar arasındaki ve yağmurun damdaki ritmini dinlemekti. Ayın her evresini ve rengini tanıdım; güneş ışığının her tonunu gözlemledim; gün batımının yeni yansımalarını ve alacakaranlığın yeni tonlarını keşfettim. Hayranlıkla izleyebildiğim gökyüzü ve yeryüzü parçacığı, her atomunu ve saniyesini Tanrı misali bilmeye başladığım bir dünyaydı. Yaşayan canlılar dünyadan yok olmuşlar gibi geliyordu bana: birkaç kuş *benim* gökyüzümden geçiyordu; uzaktaki bir koyun, birkaç beyaz sığır sürüsü, çiftçimin kayıtsız çehresi gördüğüm yegane yaşayan şeylerdi.

Yazın hapishanem daha az tenha hale geliyordu. Kara sinekler, sivri sinekler ve eşek arıları kuleme kadar çıkıyor ve bana uzun ve maceralı av fırsatları sunuyorlardı; yatağımı pireler sarmıştı ve onları yok etmek birçok saatime mal olmuştu; bir gün gri bir kertenkele pencereme kadar tırmanmıştı ve onu rehin almayı ve neredeyse iki ay boyunca yanımda tutmayı başarmıştım. İki örümcek tavandaki kirişlerin arasına ağ örmüşlerdi ve onların pusu kuruşlarını ve sabırlı dokumacı seyahatlerini gözlemleyerek eğleniyordum. Kırlangıçların gürültülü ziyaretleri de oldu fakat hiçbiri yanımda yuva kurmadı.

Kışın yalnızlık mutlaktı. Oda –ısıtma yoktu ve ben odayı ısıtmak istemiyordum– soğuktu ve ben gündüzleri dahi yatakta kalmak zorundaydım. Zamanın büyük kısmında uyukluyordum ve –az fakat çok uzun!– uyanıklık saatlerinde hapishanemi detaylarıyla incelemekten başka yapacak bir şey bilmiyordum. İlkbahar tekrar geldiğinde, etrafımı örten altı adet yüzeyin her karışını biliyor oluyordum. Kirişlerdeki her izi, destek kirişlerindeki her çatlağı, duvardaki her döküntüyü, her tuğla parçacığını o denli iyi tanıyordum ki onları karanlıkta dahi bulabilirdim. Tabandaki döşeme taşlarını, duvarlardaki delikleri, tavanda-

ki döküntüleri, demirlerdeki her pas lekesini saydım: beni çevreleyen şeylerin gösterdiği yaşlanma belirtilerini günbegün izledim.

Demir parmaklıkların pürüzleri, duvarlardaki rutubet lekeleri, kapıdaki çizikler, sürahideki çatlaklar, aynanın buğulanışları günler boyunca beni içlerine çekiyorlardı.

Ayrıca birçok kez gözlerim açık rüya görüyordum, özgürlük yıllarındaki anları, sahneleri tekrar görüyordum; gördüğüm ya da sezdiğim bütün yüzler birer birer, hepsi de hafiften güzelce gülümseyerek hatıralarımda tekrar canlanıyorlardı; uzun zamandır unutulmuş sesleri tekrar duyar gibi oluyordum; tiyatroda dinlenmiş saçma bir espriyi ya da sokakta hızla duyulmuş anlaşılmaz bir cümleyi anımsıyordum aniden.

Uzun yıllar boyunca suçlarımı neredeyse hiç hatırlamadım ve eğer anılar canlanacak gibi olursa, onları çaba sarf etmeden kovmayı becerebiliyordum. Uykum boştu: rüya görmüyor ya da rüyalarımı hatırlamıyordum. Uzun saatler boyunca kendimi aynada izliyordum. Bazen kendi görüntüme çok bakmaktan dolayı bana artık ben değilmişim gibi görünüyordu: kim olduğumu, nerede olduğumu unutuyordum. O vakit bağırmaya, kendimi çağırmaya başlıyor ve en sonunda kendimi tanıyordum. Ayna sayesinde ay ay, yıl yıl hızlı çöküşümü izleyebiliyordum.

Her gün rengimi, zayıflığımı, tenimdeki kırışıklıkları, saçlarının rengini dikkatle inceliyordum ve bedenimin tahrip oluşunun her evresine şahit olabiliyordum.

Böylece bir an bile özgürlük arzusu duymadan uzun yıllar geçti. Gerçek yalnızlık sıkıntısı sadece on üç yıldan sonra başladı. Etrafımda inceleyebileceğim ve öğrenebileceğim her şey artık bilindik, mide bulandıracak derecede tanıdıktı. Yanımda getirdiğim dört kitabı tekrar tekrar okumuştum; yani *Bin Bir Gece, Gil Blas,* kimya üzerine bilimsel bir çalışma ve Sainte Beuve'un Port Royal hikayesi; onları baştan sona

ezberlemiştim ve herhangi bir sayfasından başlayarak onları tekrar edebilirdim. Her hikayeyi, her cümleyi, her formülü kendi kendime, kendim için açıklamış ve yorumlamıştım. Aynı maceraları ve aynı teorileri kafamda birçok kez tekrar yazmıştım; devamlarını hayal etmiş, yeniden düzenleme fikirleri kurmuş, mümkün açıklamalar ve varsayımsal yorumlar oluşturmuştum.

Yemeğim –isteğim üzerine– basitti: ekmek ve meyve. Hiçbir iş yapmadığım ve kaslarımı hiç zorlamadığım için çok yemek yemeye ihtiyacım yoktu fakat aşırı gözü tokluk, genelde istemediğim halde, özgür kalmış zihnimin gerçek dünya algısını kaybettiği ve beni uzaklara, benim için tamamen yeni olan hayat kürelerine götürdüğü bir çeşit yorgunluk sarhoşluğuna itiyordu.

Bu yarı uyur hallerden birinde artık yalnız olmadığımı hissetmeye başladım. Sesler duymuyordum, ne de hayaletler görüyordum; yine de yatağının yanında birisinin olduğundan ve yaşayışımı izleyerek kendini eğlendirdiğinden çok emindim. Dışsal bir halüsinasyon söz konusu değildi. Bunların hiçbiri somut, maddesel, *gerçek* değildi. Birisinin yanımda olduğundan ve benim düşüncemin yanı başında düşündüğünden emindim. Bir inleme dahi duymuyor, bir gölge dahi görmüyordum, fakat yoldaşlarımın düşüncelerini dinliyordum ve ruhum ara sıra yabancı ruhlara tereddütle cevap veriyordu.

İlk başlarda bu görünmez halüsinasyonlar sadece yorgunluğun yarattığı uyku haline dalmışken başıma geliyorlardı, fakat iki yıl sonra sürekli hale geldiler ve odamda her an bir arkadaşım oluyordu. Gelenlerin çoğu kurbanlarımdı. Onların sırayla bana doğru yaklaştıklarını, nefret duymadan bana baktıklarını hissediyordum. Onlardan her biri bana kendi hikayesini konuşmadan anlattı, hayatını, özellikle de ölümden önceki duygula-

rını tarif etti. Onların hayatlarına son vererek geride kalanlara zannedildiği kadar kötülük etmediğimi itiraf ettiler bana.

Ölenlerden bazıları onları öldürdüğüm anda zaten usanmış ya da çaresizdiler: diğerleri ise, hayatlarının geri kalanının mezarlıklardaki sükunetten *–şimdi biliyorlardı–* daha kötü geçmiş olacağını kabul ettiler.

Bu konuşmalar bana iyi geliyordu: geçmişteki hayatımı ürkmeden hatırlamaya başlıyordum. Bütün bir yıl boyunca hayattaki mutsuzluk üzerine teoriler üretmeye çalıştım ve en sonunda kendimin ıstırap çeken birkaç ruhu kurtarmak için özgürlüğünü tehlikeye atan ve aptalca bir pişmanlığa kapılarak kendi kendini gereksizce cezalandıran eli açık bir hümanist olduğuma inandım. Fakat şüpheler durmaksızın geri geliyorlardı. Üzücü hayat ve kötü dünya teorilerinin, tamamen kesin görünmek adına, tüm gerçekliği daraltan bir yönteme dayanması gerekiyordu. Bir yıl boyunca her çeşit metafiziği, zaten bildiklerimi zihnen tekrar kavramaya ve yenilerini üretmeye çalışarak tekrar düşündüm. Fakat bu kısır çalışma uzun zaman boyunca zihnimi yorgun düşürdü. Korkular, spazmlar, bocalamalar yaşamaya başladım: beynim günler boyunca karartılmıştı. Aylarca bir deli gibi sabah akşam anlamsız sözcükler bağırarak, yüzümü tırmalayarak, ellerimi sıkarak yaşadım.

Kanlı tırnaklarla, ağrıyan uzuvlarla, hüzünle dolmuş bir halde aniden uyanıyordum ve en saçma hayaller kafamda fırıl fırıl dönmeye başlıyorlardı.

O anlarda huzursuz bir kaçma isteği duyuyordum: kendimi vahşi bir hayvan gibi dört duvara çarpıyordum, birileri beni kurtarmaya gelsin diye pencereden bağırıyordum, demir parmaklıkları ısırıyordum ve çiftçi bana ekmek getirmeye geldiği zamanlarda diz çöküp ağlıyor ve beni de yanında götürmesini

için ona yalvarıyordum. Fakat o asla taviz vermedi: kapatılmadan önce kuralları açıkça belirtmiştim ve o, eğer beni özgür bırakırsa, maaşını ve belki de hayatını kaybedeceğini biliyordu.

IV

Böylece, hayatımı değiştirecek hiçbir olay yaşamadan yirmi yıldan fazla bir süre geçirdim uzak ve tenha hapishanemde. Bir ya da iki kez çiftçi hastalık yüzünden iki gün art arda gelmemişti; çobanların sesi üç veya dört yılda bir değiştiler; bir keresinde kulemin altında insan sesleri duydum; bir gece odam yakınlardaki bir ormanda çıkan yangın yüzünden aydınlandı: bunlar benim için bütün o zaman boyunca gerçekleşen önemli olaylardır.

Artık elli yaşına gelmiştim ve artık nasıl vakit geçireceğimi bilmiyordum. Etrafımdaki her şeyi atomu atomuna tanıyordum; yıllar boyunca düşünmüş, hayal kurmuş, rüya görmüş ve ağlamıştım. Benimle sık sık dalga geçen ve bana bir çocukmuşum gibi davranan görünmez yoldaşlardan sıkılmıştım.

İlk yirmi yılın sonrasında gelen üç sene hayatımın en benzersiz yıllarıydı. Neredeyse bütün zamanı ne uyanıklık ne uyku ne de rüya olan sürekli bir baygınlığın içine batmış halde yatakta uzanarak geçirdim. Gündüzleri artık hiçbir şey görmüyordum; yoğun, beyaz, kör edici bir ışık parlak bir sis misali varolan her şeyi örtüyormuş gibi geliyordu bana. Çiftçi geldiğinde bana uzattığı ekmeği yoklayarak almak zorunda kalıyordum ve onu yer yemez ağır kafamı tekrar yastığa koyuyordum ve ağzım, kötü sarhoşlukların ertesi günü misali kuru ve acı oluyordu.

Geceleyin ışık kayboluyordu fakat daha kötüsü de vardı: sadece odamda değil bütün evrende, hiçliğin ortasında tamamen yalnızmışım gibi hissediyordum. Duvarlar, kırlar, şehirler sonsuza dek yok olmuş gibi geliyordu bana; bütün dünya dağılmış, güneş ve yıldızlar sönmüş,

her ses susmuş ve sadece sakin ve ebedi ben, kelimenin tam anlamıyla sonsuz bir boşluğun içinde tek, yalnız başıma kalmışım gibi. Sonra dünya etrafımda yavaş yavaş tekrar meydana geliyor ve oluşuyordu; ilk önce oda, sonra kır, sonra güneş, sonra toprak fakat gün doğar doğmaz, diğer tarafında acımasız, zor, tehlikeli bir dünyanın olduğunu hayal ettiğim yakıcı bir ışığın içine tekrar atlamış gibi hissediyordum.

Bu korkunç hayat, benim bir kabahatim olmadan, yirmi dördündü yılın başında sona erdi. Çiftçi iki gün art arda gelmedi fakat bu ilk sefer olmadığı için önemsemedim. Zaten açlıktan ölmemek için sakladığım yeterince meyvem her daim vardı. Üçüncü günün sabahında dış kapının açıldığını ve yukarı çıkıldığını duydum ve her zamanki ayak sesi olmadığını anında fark ettim. Odanın kapısı birçok denemeden sonra açıldığında belki kırk yaşında, bana korkuyla bakan ve ne diyeceğini bilemeyen fakir bir kadın gördüm karşımda. Yirmi dört yıldan sonra yakından gördüğüm ikinci insan yüzüydü! Olayın yarattığı büyük yenilik biraz aklımı başıma getirdi ve kadına kim olduğunu ve ne istediğini sordum. Uzun uğraşlar sonucunda onun, gardiyan çiftinin karısı olduğunu, onun neredeyse aniden delirdiğini fakat götürülmeden önce, bütün olanlardan kendisinin sorumlu olduğunu ve bir adamın onun yüzünden acı çektiğini söylediğini ve beni kurtarmaya gitmelerini defalarca tembih ettiğini anladım. Bulunduğum yer ve tuhaf hayatım hakkında çok detaylı bilgiler vermiş fakat kimse ona inanmak istememişti. En sonunda karısı biraz meraktan biraz da vicdanını rahatlatmak için bakmaya gelmiş ve beni bulmuştu.

Özgürlük birçok yıldan sonra ben onu aramadığım halde bana sunuluyordu. Başka ne yapabilirdim ki? Artık sır çözülmüştü ve beni bir daha asla rahat bırakmazlardı. Belki de adliye benimle ilgilenmek isteyecekti ve meraklılar gelmeden kaçmak daha iyi olacaktı. Kadından kuleye bir fayton göndermesini rica ettim: ertesi gün kendimi en yakın kasabaya götürttüm ve oradan da memleketime geri döndüm.

Ve şimdi buradayım, bir yıldan beri, doğumumu gören ve kendimi yaşlılığa kadar gömmeye giderken ardımda bıraktığım şehirdeyim. Baktıkça yoruluyorum: birçok şeyi hatırlamıyorum, diğerleri ise benim için tamamen yeni. İnsanları, kimse beni yanında istemese de, bir çocuğun tekrar kavuştuğu annesini sevmesi misali seviyormuşum gibi geliyor bana. Farklı görünüşüm, güncel hayat hakkındaki cahilliğim, hareketlerimdeki anlaşılamaz abartı, düşünmekteki yavaşlığım, bu yaşta yeni arkadaşlar edinmenin imkansızlığı beni milyonlarca insan arasında, kulemde olduğu gibi, yalnız kılıyor. Birkaç sefer hikayemi anlatmak için bir genci yoldan çevirmeyi denedim fakat herkes benden iğreniyor ve beni bilinmezliğin içinden ansızın çıkıp gelmiş, rahatsızlık uyandıran bir hasta olarak değerlendiriyor. Evim, daha geniş bir yol inşa etmek için yıkılmış, ismim belediye arşivlerinden ve insanların hatıralarından silinmiş. Ben artık başkaları için bir hiç ve kendim için de neredeyse bir hiçim. Diğerlerinin yanına döndüğümden beri rahat nefes alamıyorum: ciğerlerim ağır havadan sıkışıyor; etrafımdaki her şey tozlarla kaplıymış gibi geliyor. Heyecan duyamıyorum ve sadece, neredeyse arzuyla, uzaktaki çobanların sürükleyici ve acı şarkılarını hatırlıyorum.

Burada ne kadar kalacağını bilmiyorum; nereye gideceğimi bilmiyorum. Ölüm yakın fakat ölmek istemiyorum. Sonrasında *kendi* ölülerimi bulmaktan ve hayatıma bir kez daha baştan başlamak zorunda kalmaktan korkuyorum.

DEĞİŞ TOKUŞ EDİLMİŞ RUHLAR

Hem Biri hem de Diğeri sağlıklıydılar ve otuzlu yaşlardaydılar. Aynı lokantalarda yemek yemişler, konserlerde yan yana oturmuşlar ve birbirlerine kitap ödünç vermişlerdi. Biri birçok kez Diğeri'ne puro ikram etmiş ve o da karşılık olarak cebindeki son dergiyi vererek kabul etmişti.

Fakat yanılmıyorsam ilişkileri bu samimilikten öteye gitmemişti ve birkaç defa el sıkıştıklarında Biri kadife derili eldivenin altından Diğeri'nin gevşek parmaklarının abartılı bir nezaketle duraksamadıklarını hissetmişti.

Ayrıca Biri ve Diğeri birlikte yaşadıkları başka insanlara, hatta birbirlerine dahi benzemiyorlardı ve suskunluklarının ardından ilginç fikirlerin ortaya çıkması beni hiç de şaşırtmazdı. Fakat garip insanlar o denli çoğaldı ki, artık onları umursamıyoruz.

Fakat sonradan öğrendiğim şey umursamazlığımı sarstı. Görünüşe göre bir sabah kahvaltıdan sonra birlikte dolaşırlarken Biri, Diğeri'ne:

— Siz benimle önemli bir değiş tokuş yapmaya razı olur muydunuz? dedi.

(Bu hiçbir hazırlık yapılmadan söylendi. Aralarında hiçbir özel meseleyi konuşmamışlardı).

Öteki yanıtladı:

— Çok fazla kaybım olmadığı sürece herhangi bir değiş tokuşu seve seve yaparım.

— Önerdiğim değiş tokuş hesaplanabilir değil. Kimin kaybedip kimin kazanacağını baştan bilemeyiz.

— Daha iyi. Risk aramam ama ondan da kaçmam.

— Size önermek istediğim değiş tokuşun mümkün olacağına inanmamanızdan korkuyorum.

— Fakat önceden mümkün olduğuna inanmam gerekmez. Eğer yapabilirseniz, buna her halükarda inanacağım.

— Fakat, kabul etmemeniz durumunda bundan kimseye bahsetmeyeceğinize dair bana söz verir misiniz?

— Bana hemen ne olduğunu söylerseniz, her şey için söz veririm.

— Size ruhlarımızı değiş tokuş yapmayı önermek istiyordum.

Diğeri gülümsedi ve durdu. Beklenmedik önerinin kendisini şaşırttığını belli etmemek için hemen yanıt vermedi (Şehrin büyük bir caddesinde buna benzer bir konuşmanın geçmiş olması aslında pek de inanılır gibi değil).

Biri durmak zorunda kaldı ve öneriyi sunma riskine girdikten sonra Diğeri gibi gülümseme gücünü bulamadı kendinde. Fakat duydukları onun kararsızlıktan kurtulmasını sağladı:

— Neden olmasın? Siz gerçekten bunun mümkün olduğuna inanıyor musunuz?

Diğeri, kuşkucu birisi olduğu için, kimsenin düşünmediği düşünceleri çok severdi. Sakinleşen Biri, dünyada sadece tek bir kişi olduğunu, bu kişinin birçok ruhu, eşzamanlı sayısız ruhu olduğunu ve bu ruhların birbirlerinden ayrılmak için oradan buradan materyaller toplayarak kendilerine bir beden yarattığını özenle savunarak ruhlar üzerine bir teoriyi sunmaya başladı...

Fakat Diğeri metafizikle uğraşamazdı.

— Yeter, yeter! diye haykırdı en gösterişli biçimde. Bütün bunlar bizim amacımız için kesinlikle gereksiz. Beni ilgilendiren şey bu değiş tokuşun gerçekten, hızlı ve acısız bir biçimde yapılıp yapılamayacağıdır. Bunun dışındakiler, kusuruma bakmayın, dış kapının mandallarıdır.

— Tabii! diye onayladı Biri. Sizin pratik bir insan olduğunuzu görüyorum ve bu hoşuma gidiyor, çünkü ben öyle değilimdir. Yer değiştirme sorununun çözümü öyle kolaydır ki, zaten çözüldü bile, diyebilirim size. Sizinle konuşan ben, doğduğu zamanki ruhuna sahip değil artık. Birkaç yıl önce onu, avare ruhuyla yeterince para kazanamayan bir şairinkiyle değiştirmiştim, fakat ben gelirimle yaşayabilirdim. Bu değiş tokuşlarda pratik olduğumu görüyorsunuz. Kabul ediyor musunuz etmiyor musunuz?

— Karşıt fikirde olmadığımı size zaten söylemiştim. Size iki şart koşmama müsaade edin sadece: Öncelikle, iki ruhu da iyi tanımak için kendimizden bol bol bahsederek, bir ay boyunca birlikte kalmalıyız. Ayrıca, eğer bir süre sonra ikimizden biri yeni ruhu artık istemezse birbirimize önceki ruhlarımızı geri vereceğiz.

Böylesine mantıklı iki koşulu nasıl reddedebilirdi ki Biri? O rutubetli ve karanlık ocak gününden sonra Biri ve Diğeri'nin kardeşlik ayı böylece başlamıştı.

II

Güzel görünmek, birbirini kandırmak, kendini gizlemek, kendi kendini tekrar yaratmak ikisinin de çıkarınaydı. Biri ruhunu değiştirmek için can atıyordu, çünkü şair ruhu onun korunaklı ve sakin bir hayat sürmesini engelliyordu. Diğeri'nin içi merakla, sabırsız bir yenilik arzusuyla kaynıyordu.

Yani ikisi de kendini tuhaf bir durumun içinde bulmuşlardı: her iki-

sinin de diğerini isteklendirmesi gerekiyordu; isteklendirmek için her ikisi de diğerinin zevklerini tahmin etmek zorundaydı fakat diğer yandan kendilerini daha çekici kılmak için her ikisi de herkese pek açılmayan yani büyük olasılıkla daha derin bazı konuları saklamaya meyilliydi. Bu incelikleri anlamayanlara tek kelimeyle; ikisinin de birbirlerini iyice kandırmaları için karşılıklı samimiyet göstermeleri gerekiyordu, ki birinin samimiyeti, kandırmaya değmeyecek olan diğerini ikna etmeye yeterli olurdu, diyebilirim.

Kendimi daha iyi açıklamak için Biri'nin –şair– kendini daha pratik göstermeye çalıştığını ve Diğeri'nin –pratik– kendini daha şairimsi göstermenin yollarını aradığını, Biri'nin Diğeri'ni, gerçek dünyaya derinlemesine sadece şairlerin sahip olabileceklerine ikna etmeye çalıştığını ve Diğeri'nin Biri'ne, tek var olan somut dünyaya sadece pratik insanların hükmedebileceklerini anlattığını söyleyeceğim.

Diğer yandan Biri Diğeri'ni şairlerin de hesap yapmayı bildiklerini ve bazı durumlarda para kazandıklarına inandırmak için mümkün olan her şeyi yaptı ve Diğeri, pratik insanların da yaratıcılık ve hayal esintilerine sahip olduklarını söylemeye kadar vardırdı işi.

— Eğer bu doğruysa, neden değiştirmek istiyorsun ki? diye sordu Diğeri.

— Denemek, tanımak, yeni tecrübeler edinmek için!

Biri ve Diğeri'nin birlikte kaldıkları bir ay boyunca tam olarak neler konuştuklarını gerçekten bilmiyorum fakat tahmin etmek pek de güç değil. Kendi hayatlarını, dinleyicinin olası zevklerine uyacak biçimde değiştirerek ve düzelterek anlattılar, itibarlarını lekeleyemeyecek bütün sırları paylaştılar, çok ciddi bazı maceraları ufak anekdotlar haline dönüştürecek derecede hafifletirken bir diğer yandan ise herhangi gerçek bir olaycığı onu devasalaştırmak ve ondan bir Plutarkhos ya da Casanova eseri yaratmak için kullandılar.

Diğeri'nin isteği üzere bütün o süre boyunca birlikte, aynı odada

yaşadılar, birbirlerinden ne yemek yerken ne dolaşırken ne de uyurken ayrıldılar. Bütün ziyaretler iptal edilmişti, tanıdıklar unutulmuştu, işler bir kenara bırakılmıştı. İşin pratik kısmı konuşulmuş ve hazırlanmıştı ve büyük değiş tokuş günü geldiğinde geriye sadece iki arkadaşın son arzusu kalmıştı.

Hem Biri hem de Diğeri bunu arzuluyordu ve birlikte yaşadıkları sürenin otuz birinci gününün bir önceki gecesinde ruh aktarımı hiçbir zorluk yaşanmadan tamamlanmıştı.

Görünüşe göre işlem rüya sırasında gerçekleşmişti, yani hala geçerli sayılan eski bir teoriye göre, ruhların bedenden ayrılıp uyandıkları zaman anlatacakları maceralara kendi başlarına gittikleri süre boyunca.

Sabah olduğunda Biri'nin ruhu Diğeri'nin bedenine, Diğeri'ninki ise Biri'nin bedenine girdi. İkisi de en ufak bir acı dahi hissetmedi. İkisi de istenen ruhla, yeni ruhla uyandı ve her şeyin tamam olduğunu fark ettiklerinde birbirlerine sessizce, duygulanmış halde sarıldılar. O günden itibaren bu dünyada Biri için üçüncü yaşam ve Diğeri için ikinci yaşam başladı.

III

Her ikisi de yeni ruhlarıyla farklı yollara gittiler. Aslında aralarında değişen hiçbir şey yoktu, çünkü iki ruh da, beden değiştirmiş olsalar da, aynıydılar, buna rağmen sanki birlikte geçirdikleri sıkı fıkı arkadaşlık günleri sonrasında ani bir soğukluk hissine kapılmışlarcasına hemen birbirlerinden uzaklaşma ihtiyacı duydular.

Sebebini kim hemen anlamaz ki? *Her şeyi içinde barındırır ruh*; geçmişin hatırasını da, başkalarından en çok saklananları da.

Her birimiz –azizler hariç– kendimize karşı çok hoşgörülüyüzdür. Kalleşlikleri, zayıflıkları, yapılmış alçaklıkları hatırlamamaya, kişiliğimizin kötü yanlarını saklamaya ve kabullenmemeye çalışırız ve unut-

mayı ve saklamayı isteye isteye en sonunda ruhumuzun saf ve geçmişimizin temiz olduğuna inanırız.

Fakat konu başkaları hakkında hüküm vermeye gelince... Çöp ve mertek metaforunun yaratıcısı İsa dahi gurur direğinin kendi gözünde olduğunu fark etmeksizin başkalarının cimrilik eğirmenine karşı fazlaca haykırmadı mı?

O halde kendi içinize aniden başka birisinin ruhunun girdiğini hayal edin. İlk keşfin hemen sonrasında, gizlenmiş alışkanlıkların çürük kokusunu duyacaksınız ve karanlık köşeleri gün yüzüne çıkartacaksınız ve zeki bir beyefendiye ait ruhta bir yığın budalalık ve alçaklığın bulunabildiğine şaşıracaksınız. Öteki de doğal olarak ona verdiğiniz ruhta aynı keşfi yapacak ve korkmak için benzer sebeplere sahip olacaksınız.

Biri ve Diğeri'nin başına gelenler de böyleydi: her ikisi de aldıkları ruhun yeni bedene geçmeden önce birbirleri hakkında düşünmüş olduğu şeyleri keşfettiği için birbirlerine duydukları küçümseme nefrete dönüşmüştü.

Biri, Diğeri'nin hafızasında onu başıboş bir kendini beğenmiş, hafif ve ukala olarak nitelendirdiğini keşfetti ve Diğeri Biri'nin hafızasında onun değiş tokuştan önce dar görüşlü ve gururlu, kaba bir insan olduğuna inandığını gördü. Her ne kadar ruhlar değiş tokuş eder şekilde teslim edildiyse de, geçmişteki öze duyulan sevgi bundan üzüntü duyuyor ve her biri "Ne korkunç bir ruh denk geldi bana!" diye düşünüyordu:

IV

Uzun süre boyunca birbirlerinden uzakta yaşadılar ve her biri kendine yeni bir hayat kurmaya çalıştı. İki beden de, içinde yaşayan değiştikten sonra, alışkanlıklarını ve meşguliyetlerini değiştirmek zorunda kaldı. Şaire dönüşen Diğeri dağa çıktı ve tarlalarda dönüp dolaşarak

keyfine baktı. Biri Paris'e gitti ve borsayı takip etti. Böylece aradan iki yıl geçti, fakat bu sürenin sonunda Biri, Diğeri'nin hatıraları aracılığıyla, hakkında bir şeyler bildiği geçmişteki ruhuna karşı taşkın bir özlem duymaya başladı ve onu tekrar geri istemek için değiş tokuşun gerçekleştiği şehre döndü.

Fakat Diğeri çok mutluydu ve yeni ruhuna çok iyi alışmıştı. Şairin ruhu gerçekten onun olmuştu. Çirkin olan her şey zamanın külleriyle ya da kibrin dallarıyla örtülmüştü ve Diğeri ağaçların, gökyüzünün, suların, kelimelerin keyfine bir sarhoş misali varıyordu.

Hatta şans yüzüne gülmüştü: kendisine aşık olan bir kadına aşık olmuştu. Birkaç aydır etrafı hendekler ve kuşlarla çevrili bir evde birlikte yaşıyorlardı ve Diğeri önceki halini, Biri'nin bedeni içindeyken gördüğü şimdiki ruhunu iğrentiyle hatırlıyordu. Fakat o, Diğeri'nin barınağını çabucak bulmuştu ve verdiği ruhunu, kendisinin olan ruhunu tekrar geri almak için kaba hareketlere başvurmuştu. Bir odaya kapanmış iki adam bütün bir sabah boyunca hiçbir sonuca varamadan bağırıp çağırdılar. Dünyada kendini bu denli iyi hissettiği ruhu kesinlikle geri vermek istemiyordu ve merhametsizce kendi hakkını savunuyordu. Kadını onu duyabilir ve belki de o ruhun aşık olduğu kişinin gerçek ruhu olmadığını keşfedip onu sevmekten vazgeçer mi diye düşünmeksizin yüksek sesle konuşuyordu. Kadın gerçekten de uzun süre kapıyı dinledi fakat ikisi de öylesine tuhaf bir değiş tokuş hakkında bağrışıyorlardı ki bu kimsenin aklına hemen gelmezdi ve o da zaten hiçbir şey anlamamıştı.

Biri nihayet odadan kapıyı deli gibi çarparak çıktığında sevgili odaya koştu ve Diğeri'ni terler içinde, yüzü kızarmış ve kaşları çatık halde buldu.

— Eski bir alacaklı söz konusu, diye yanıt verdi soran gözlere. Fakat kendisinin olanı geri istemeye hiçbir hakkı olmayan bir alacaklı.

Ona daha fazlasını anlatmak istemedi. İtirafın, aşkını tehlikeye so-

kacağını biliyordu. Kadın her şeyden önce onun ruhuna, kişiliğine, hayallerine aşıktı ve bu yüzden başka bir bedene geçse de, o ruhu hala sevmeye devam edecekti belki de, fakat zavallı Diğeri kendi bedeniyle de seviyordu onu ve kadının bedenini elinden kaçırmak istemiyordu.

Biri öfkeden çılgına dönmüştü ve yaptığı şeyi düşünmeden bir avukata gitti ve durumunu büyük hararetle ona anlattı. Avukat onun konuşmasını hiçbir şekilde yavaşlatamadığı için içini dökmesini bekledi, fakat biter bitmez:

— Sevgili beyefendi, anlattığınız konu çok enteresan fakat size yanlış yol gösterdiklerini düşünüyorum. Size bir doktor lazım, bir avukat değil, dedi.

Biri cesaretini yitirmedi ve durumunu ikinci bir avukata yeniden açıkladı. Bu seferki onu daha çok ciddiye aldı ve açık açık, böyle olağandışı bir takası öngören hiçbir maddenin bulunmadığını, değiş tokuşa ait belgelerin olmadığını söyledi ve ayrıca iade için iki tarafın da rızasının gerektiğini, ki bunun da görünüşe göre mümkün olmadığını açıkladı.

O vakit Biri avukatlar olmadan, kendi kendini savunacağını ve durumunu mahkemeye bildireceğini düşündü. Şansa, zavallı Biri'ni bir ruh hastanesine kapattırmaktansa gerçeği ortaya çıkartmak ve mümkünse anlaşmaya varmalarını sağlamak için her iki tarafı da çağıran akıllı bir yargıç buldu. Fakat Diğeri yasal olarak haklı olan tezini, sözleşmenin iki tarafın arzusuyla gerçekleştirildiğini ve davacının, kesin bir fikir birliği olmadan geri çekilemeyeceğini kabullendiğini şiddetle savundu.

— Böyle bir anlaşma, diyordu, yok ve olamaz da, çünkü ben şu anda sahip olduğum ruhtan memnunum ve eskisine tekrar sahip olmayı hiç de istemiyorum. Takas fikri benden değil ondan çıkmıştı ve girdiği riskin doğurduğu sonuçlara katlanması gerek.

Biri sessizce ağlıyordu ve ne cevap vereceğini bilmiyordu. Diğeri'nin dizlerine kapandı, yalvardı, yakardı, bir insanın başka bir insana yöneltebileceği en zavallı yalvarışlara başvurdu, fakat hiçbir faydası olmadı. Diğeri ruhuna ve kadınına bağlanmıştı.

Biri yargıcın evinden sop solgun, yenilmiş, aşağılanmış halde çıktı. Kendini bir otele kapattı, iki ay boyunca dışarı adım atmadı. Nihayet bir akşam –şubat akşamıydı– biraz müziğin kendine iyi geleceğini düşündü ve tiyatroya gitmek istedi. Kar yağıyordu ve Biri örtünmemişti. Ertesi sabah yataktan kalkmadı, bir hafta boyunca çok fenaydı, hastaneye götürüldü ve ölümün yaklaştığını hissetti. Bedeni yeni ruha asla alışamamıştı.

Fakat ölmeden önce intikam almayı düşündü. Şiddetle geri istediği ruhun, kendi doğumunda sahip olduğuyla aynı olmadığını hatırladı. Sıkıntı verici ruhundan kurtulduktan sonra tarlalar sahibi olabilen zavallı bir şairden almıştı onu. Biri, onun nerede yaşadığını biliyordu ve ona her şeyi anlattığı uzun bir mektup yazdı. Mektup şöyle bitiyordu:

"Şimdi zengin olduğunuza göre gençlikte bana bağışladığınız ruhu geri alabilirsiniz sanıyorum. O zamanlar sizin zengin olmanızı engelliyordu fakat bugün zenginliğinizin keyfine soylu biçimde varabilmenize yarayacaktır. Çılgınca bir merak anında onu teslim ettiğim kişiye gidin ve onu size geri verene kadar ona huzur vermeyin. Mutlu olacaksınız ve size iyilik etmiş olan mutsuz Biri'nin intikamını alacaksınız."

İki gün sonra hastaneye geldi ve doğuştaki ruhunu geri almak için gereken tüm bilgileri zamanında topladı. Biraz sonra Biri ölmüştü ve sahip –gerçek sahip– onun intikamını alma seferine koyuldu. Diğeri'ne gitti ve kararlı bir şekilde ona:

— Ya ruhumu geri verin ya da kadınınıza her şeyi anlatırım, dedi. Yarın cevap vermelisiniz.

Seçilen yöntem çok sertti. Eğer ruh giderse, kadını onu artık sevmezse Diğeri'nin hala bir bedene neden ihtiyacı olsundu ki? Her halükarda kendinin ve hayatının en iyi tarafını kaybetmiş olacaktı. Ve böylece, çiftliğin sessizliğinde, bütün karmaşık durumları öylesine iyi bir şekilde sonlandıran, alışılageldik bir silah sesi duyuldu.

Ertesi gün Sahip cevap almak için geldiğinde canlı bir bedenin ölü bir beden üzerinde hıçkırıklarla ağladığını gördü: bilge adam, hiçbir açıklamada bulunmak gerekmediğini anladı.

BENİ SEVEN ÖLÜR

Ben onu tanımadan önce herkes Gherardo Solingo hakkında hep aynı şeyleri söylemişti. Anonim habercilerimin söyledikleri sayesinde onu sahibinden kaçmış, kendi kendisine ve herkese öfke duyan, insan düşmanı hasta bir hayvan olarak canlandırmıştım kafamda. Biraz gülmüş biraz da küçümsemiştim. Çiftçilerin gözleri önünde Timon'un rahatsızlık veren yaşamını tekrar yaşamak isteyen bu suratsız insan düşmanı kimdi?

Ben tam olarak taşlık, küçük bir tepenin üstünde oturuyordum ve yukarıdan, kayalık ve ormanlık bir vadinin dibinde, nehre doğru uzanan çimenliğin –çimenlik onundu– ucunda duran evini görüyordum. Akşamları onun evden gözlerini kaldırmadan çıktığını ve bir bakır kazan haşlanmış patatesi sürekli o yakınlarda homurdanarak yemek arayan bir domuza verdiğini görüyordum. Daha geç bir vakitte başka bir bakır kazan çorba artığıyla geri dönüyordu ve domuz mutluluktan homurdanırken sahibi gökyüzüne bakıyor ya da çimlerin üzerinde bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu; ara sıra aniden duruyor, birkaç dakika hareketsiz kalıyor, gözlerini havaya kaldırıyor ve hemen, neredeyse korkuyla, tekrar aşağıya indiriyordu ve eve dönüyordu: kısa bir süre

sonra pencerelerde bir kandilin aydınlığı görünüyordu ve o aydınlık genelde bütün gece boyunca sürüyordu.

Yalnız adamın yaşadığı yer çirkin, dağların arasına gömülmüş, uzak, bereketsizdi. Yine de üç ya da dört yıldır orada yaşıyordu ve asla bir yere gitmemişti. Kimse onu ziyarete gitmiyordu; az sayıda kişiyle ve her daim sinirli ve rahatsız edici biçimde konuşuyordu; çok az mektup (daha çok iadeli taahhütlü) alıyordu, ne pazara ne de kiliseye gidiyordu. Sanki kendisinin korkutucu bir roman kahramanı olduğuna inandırmak istediği için bile bile böyle davranıyormuş gibi duruyordu. Bununla beraber, yirmi millik mesafe içinde çiftçilerden başka kimse bulunmuyordu ve onlar da istemli olarak yalnız yaşayan adamın –eğer budala bir düzenbazdıysa– kendini beğenmişliğini tatmin edemezlerdi tabii ki. Bu yüzden yalnızlığının nedeninin şarlatanlık değil kesin bir kararlılığın ve yapmacık olmayan bir durumun sonucu olduğuna dair yavaş yavaş ikna oldum.

Onu ve gizli yaşamının sebeplerini düşündükçe onu sevmeye başladım. Belki de sevgi demek için fazlasıyla erkendi, fakat bir nevi cana yakınlık ortaya çıkmıştı. Neden mi? Beni tanıyanlar bunu hemen anlayacaktır.

Durum şu ki, onu sadece akşamları değil gündüzleri de izledim. Güneş doğudaki dağın üzerinde bir karış yükselir yükselmez tepenin en yüksek noktasına gidiyor, çıplak taşın üstüne oturuyor ve aşağıya, çimenliğe ve hala karanlıkta olan eve bakıyordum. Bir süre sonra yalnız adam dışarı çıkıyor ve domuzuna yiyecek götürüyordu; sahip olduğu tek hayvana. Sonra çimenliğe uzanıyor ve okuyordu. Güneş aşağıya kadar ulaştığında kalkıyor ve eve dönüyordu. Aradan birkaç saniye geçiyor ve bacadan koyu mavi bir duman bulutu yayılıyordu. Ve günün geri kalanında başka hiçbir şey olmuyordu.

Eğer, diğer zamanlarda olduğu gibi, gerçekten benim olan bir işle meşgul olsaydım, o sıradan münzevinin farkına varmazdım. Fakat o tembel yazda, o bereketsiz tepede, sevdiğim bütün erkeklerden ve kadınlardan uzakta merak peşimi bırakmadı ve bana üstün geldi. Tepeden aşağı inmeye, nehri geçmeye, evin yanından yürümeye, nehrin kenarında beni görebileceği bir yere oturmaya başladım. Bir şeyler yapıyor havasında olmak için bir kitap ya da bir tüfek götürüyordum, sesimi duyurmak için şarkılar mırıldanıyordum: çiftçileri sinirli domuz sahibi hakkında konuşturmaya çalışıyordum. Tekrar on beş yaşına dönmüşüm gibi geliyordu, ilk uzaktan aşkların yaşandığı zamanlara. Ve konu bir kız değil, kırk yaşında, kısa boylu ve esmer, uzun sakallı ve şüpheli gözleri olan bir adamdı.

İyice ve yakından görmüştüm onu. İlk önceleri beni görmezlikten geldi ve ben çimenlikten geçtiğim sırada evine kapandı. Bir gün benim geldiğimi görünce söylenmeye ve üfleyip püflemeye başladı ve kapıyı yüzüme gürültülü biçimde çarptı. Başka bir seferinde ise, ne yaptığını gözetlemeye çalışarak çimenlikte bir oraya bir buraya dolaştığım için evden kıpkırmızı bir suratla dışarı çıktı ve yanıma geldiği zaman bağırdı:

— Ne istiyorsunuz? Burası benim!

Karışık sakalının arasındaki dudakları titriyordu. Biraz rahatsız olmuş halde, cevap vermeden uzaklaştım. Aynı gün ona sevgi dolu bir mektup yazdım ve bir çoban aracılığıyla gönderdim. Sükûnetini bozduğum için üzgün olduğumu ama benimkine bir nebze benzeyen hayatının benim sürekli kendisini düşünmeme neden olduğunu, onu oraya getiren talihsizliğin ne olduğunu hayal etmeye çalıştığımı ve içimde ona karşı bir yakınlık duygusunun, bitkiler ve hayvanlarla yaşamak için, benim gibi, şehir insanlarını terk edenlere duyulan kendiliğinden bir yakınlık duygusunun doğduğunu söylüyordum. Diğer birçoğu gibi yazdığıma pişman olduğum safça

ve konuyla alakasız bir mektuptu, fakat içtendi. Onu yolladıktan sonra biraz utandım fakat eğer onu yazmamış ve göndermemiş olsaydım, sanırım, belki de, çoktan mezarı boylamıştım.

Gerçekten de bir adam aynı akşam evime yalnız adamdan bir mektup getirmeye geldi. Zarfı yırtarak açtım ve okudum:

Sayın Beyefendi,
Farkında olmadan ölüm tehlikesi altındasınız. Eğer kurtulmak istiyorsanız, yarın saat yarımdan sonra bana gelin.

Gherardo Solingo

II

Gerçeği söylüyorum: hayatım boyunca kendimi gerçekdışı durumlarla karşı karşıya buldum ve bir şekilde diğerlerinden farklı insanlarla yakınlaşmayı denedim, yine de yalnız adamın o birkaç kelimesi beni bütün gece uykusuz bıraktı. Ne tehlikesi altındaydım? Neden ölmem gerekiyordu? Bu bir tehdit miydi? Fakat onun tarafından gelmiyordu, çünkü beni kurtarmayı kendisi teklif ediyordu. Peki tehlike nereden geliyordu? Kimseyle konuşmayan o, bunu nasıl bilebiliyordu öyleyse? Kimseyi sevmediğini gösteren o, beni neden uyarıyordu o zaman?

Bütün gece boyunca yüzlerce farklı soru, olası cevaplar ürettim ve hiçbir tahminde bulunamadım. Tuzağı, alayı, deliliği, her şeyi düşündüm ama hakikati düşünmedim.

Gün doğmadan uyandım. Güneşi beklemek için dışarı çıktım, sabırsızlığımı yenmek için her şeyi unutmaya çalıştım. Fakat hepsi boşunaydı. Çıldırmış gibiydim, yerimde duramıyordum, her saniye saate bakıyordum ve güneşin gökyüzünün en yüksek noktasına yavaşça yükselişini sabırsız bakışlarla izliyordum. Nihayet en yakındaki

iki kilisenin öğlen çanları çaldı ve tepeden aşağıya inmeye başladım. Birkaç sıçrayıştan sonra çimenlikteydim. Kapıya vurdum. Yalnız adam hemen geldi ve beni mutfağa soktu.

Uzun masanın üzerinde içi koyu kırmızı elmalarla dolu bir sepet ve bir şişe beyaz şarap duruyordu. İki sandalyenin üzeri bir yığın kitapla doluydu. Sobada pas rengi, kuru bir ardıç yanıyor ve çıtırdıyordu. Fakat başka bir şey görecek vaktim olmadı. Yüzüme bakan yalnız adamın suratına baktım. Geçen seferki gibi çirkin ve kötü görünmedi bana. Gözleri neredeyse tatlıydı, ama dudakları titriyormuş gibi geldi bana.

— Oturun, oturun, diyordu usul bir sesle. Bir şeyler ikram edebilir miyim?

Boğazım bekleyiş ve heyecan yüzünden kurumuştu fakat bana ikram ettiği beyaz şaraptan sadece bir yudum tattım. Sabırsızlığımı fark etmişti ve neredeyse bundan hoşnut oluyormuş gibi göründü bana. Aksine, kibarlığı aniden bıraktı, önüme oturdu ve kararlı bir tonla konuşmaya başladı:

— Hemen konuya gelsek iyi olur. Benim bir cellat ya da işi bırakmış bir eşkıya veya tehditkar ve muammalı mektuplar yazmaktan hoşlanan şakacı bir deli olduğumu düşünmenizi istemem. Tehlike gerçek ve benden kaynaklanıyor; benden diyorum ama ben istiyor olduğum için değil. Hayatıma ait bir şeyi size anlatmak zorunda olmak beni üzüyor. Size ilginç görünmek için ya da karşınızda trajik bir efsaneyi canlandırmak için yapmıyorum bunu. Size elimden başka bir şey gelmediği için bir şey söyleyeceğim; doğru kelime, sizi *kurtarmak* için. Zaten siz ilk değilsiniz.

"İşte durum şu. Annem beni doğurduğunda sağlığı gayet yerindeydi. Çok arzulanan bir çocuktum, çünkü annem sekiz yıldan beri başka çocuk doğurmamıştı. Doğum iyi geçmişti fakat doğumumdan birkaç gün sonra annem, beni şefkatle emzirirken, öldü. Doktorlar bu ölüme çok şaşırmışlardı. Babam eve bir dadı aldı ve beni özenle büyüttü. Altı

yaşına geldiğimde zekamı fark etti, beni eğitmeye başladı ve beni önceye kıyasla çok daha fazla sevmeye başladı. Birkaç ay sonra çiftlikte, babam bir hendeği geçmek için beni omuzlarında taşırken bayılıp yere düştü ve birkaç saat sonra öldü. Doktorlar bu ölüme çok şaşırmışlardı. Uzun zaman önce evlenip evden ayrılan ve uzakta yaşayan büyük ablam kalmıştı geriye sadece. Beni ona gönderdiler. Herkes tarafından terk edilmiş, yalnız kalmış bu zavallı küçük kardeşe acıdı ve beni tüm kalbiyle sevmeye başladı. Bir akşam, ben bir seyahat kitabı okuduğum sırada ablam kafasını eğdi ve birkaç sözcük mırıldandıktan sonra öldü. Bu sefer de doktorlar böylesine ani bir ölüme çok şaşırmışlardı. Mirasımla beni büyüten bazı uzak akrabalarım tarafından ağırlandım. Onlar bana katlanamıyordu ve sağlıkları her zaman yerindeydi."

"On sekiz yaşında aşık oldum. Bu aşkın hikayesini anlatmayacağım size. Sevdiğim kız birçok direnç ve karşı çıkıştan sonra beni sevmeye başladı. Üç hafta sonra, sarılırken ve öpüşürken solgunlaştığını ve kafasını eğdiğini gördüm. Aynı gün, bilinci yerine gelmeden öldü. Doktorlar bu ölüme çok şaşırmışlardı. Üzüntüye ve yoğun bir şüpheye kapılmış halde ülkeden ayrıldım, birkaç yıl boyunca seyahat ettim, sonra Fransa'da, ufak bir sınır kasabasında durdum. Şimdi olduğu gibi kimseyle tanışmamaya çalışıyordum, fakat üzüntümü anlayan ve illaki bana arkadaşlık etmek isteyen genç bir öğrenciye yakınlık duymadan edemedim. Bir gün bana "Bana garip bir şey oluyor. Seni ne kadar seversem kendimi o kadar zayıf ve kırılgan hissediyorum. Nedendir?" dedi.

O genç yirmi iki yaşındaydı ve dolgun, kırmızı yanakları vardı. İyi huyluydu, sevgi doluydu: kolay ağlardı. Arkadaşlığa çok önem veriyordu. Birkaç ay sonra yüzü morarmış, zayıflamıştı, güçlükle yürüyordu: en sonunda yataklık oldu. Uzaklaştırmaya çalıştığım bir şüpheyle kıvranıyor da olsam onu yalnız bırakmadım. Şefkatle başında sabahladım ve o sadece beni bırakacağı için üzülüyordu. Bir akşam ellerimi

sıkı sıkı tutarak öldü ve bu sefer de doktorlar bu tarz bir ölüme çok şaşırmışlardı.

"Fakat ben artık şaşırmamıştım. Hayatımın lanetini, istemsiz kötülüğümü, sevgimin ölümcül hastalığını keşfetmiştim. Şimdi siz de anlamışsınızdır: *beni seven, ölmeye mahkumdur.*"

"Ne yapmalıydım? Kendimden nefret ettirmek için her şeyi yaptım. Doğam icabı sevgi dolu ve sevgiye susamış ben kendimi vahşi, öfkeli, kavgacı, kaba hale getirmek zorunda kaldım; herkesi kötü hareketler ve kelimelerle uzaklaştırmak zorunda kaldım. Bir eş ve bir arkadaşa canı gönülden sarılacak olan ben, erkeklere, kadınlara, herkese korkunç ve nefret uyandırıcı görünmenin yollarını aradım!"

"Çektiğim eziyeti düşünün! Tamı tamına en çok sevdiklerimin benden nefret etmesini ve küçümsemesini sağlamak zorunda kaldım. Bir kadının beni seveceğini ve benim de onu sevebileceğimi anladığım an kendimi onun gözünde aşağılık ve gülünç hale sokacak her şeyi yaptım, onun gözleri önünde kötü ve uygunsuz hareketlerde bulundum, ona bir hayvan gibi kötü davrandım. Ve arkadaşlarıma da, herkese karşı da aynı şekildeydi. Beni sevmeye başlayanların hayatını kurtarmak için onları kendimden nefret ettirdim ve onlardan nefret ediyor numarası yaptım. Bunlar yetmediğinde hikayemi anlattım ve bu da yetmediğinde onlardan kaçtım, yine de bazıları kaderlerinden kurtulmayı beceremedi."

"Benim hayatım budur. Kaderime daha kolay katlanmak için kendimi birkaç yıldır bu eve, daha az isteğin ve fırsatın bulunduğu bu çirkin ve verimsiz vadinin dibine kapattım. Fakat tehlike burada da kendini gösterdi. Sizi ne tanıyor ne de seviyorum, fakat geride bıraktığım ölülere bir diğerini eklemek istemiyorum. Size gerekli olan her şeyi söyledim. Eğer yakınlık duygunuz sevgiye dönüşürse, bitersiniz. Ben görevimi yaptım ve pişman olmak istemiyorum. Bu günden itibaren bir daha evimin etrafında görünmeyin. Elveda!"

Ve yalnız adam bunları sürekli titreyen dudaklarıyla söyleyerek ayağa kalktı, kapıya doğru gitti ve onu açtı. Ben de kalktım. Bir şeyler söylemek istiyordum fakat söyleyecek söz bulamadım. Ne denilebilirdi ki? Teşekkür sözcükleri mi, teselli sözcükleri mi?

Kafamı eğerek kapıdan dışarı çıktım ve kendimi çimenlikte buldum. Söylenen adamın ve homurdanan domuzun seslerini duydum arkamda. Yavaş yavaş tepeye tırmandım ve kendimi eve kapattım. Belki çok saf ve çok korkaktım. Bu yüzden aynı akşam valizlerimi hazırladım ve ertesi gün tepeyi, vadiyi, Gherardo Solingo'nun evini ve domuzunu epey bir mil arkada bıraktım. Yalnız adam hakkında başka hiçbir haber almadım ve umurumda da değil.

KENDİ KENDİNİ KAYBEDEN ADAM

Hiçbir zaman balo ve maske tutkum olmamıştır ve beni son karnaval gecesi vereceği kutlamaya davet eden Bay Secco'ya nasıl oldu da evet dedim bilmiyorum; sanırım tek neden şuydu: herkes beyaz bir pelerin ve siyah bir maskeyle gelmek ve tek kelime etmeden dans etmek zorundaydı. Görmek için oraya gittim.

Ne garip bir akşamdı o! Kim erkekti, kim kadındı? Her yüz siyah, saten bir maskeyle, her beden büyük beyaz bir robdöşambrla örtülüydü. Sanırım erkekler erkeklerle de, kadınlar kadınlarla da dans ediyordu ve kimse konuşmuyordu. Danslar belli bir saatte bitti ve bütün o sessiz sedasız cüppeliler ayakkabı sesi dahi çıkartmadan halı serilmiş büyük odalarda bir orada bir burada gezinmeye başladılar ve ne yapacaklarını bilmeden kol kola, yalnız başına ya da grup halinde düzensizce dolaşıyorlardı. Büyük, kısık avizelerin altındaki o sessizlik, siyah beyaz o kalabalık ölüler için yapılan bir gece ayininden daha da korkutucuydu.

Şu çift kişilik zıplama seremonisine alışık olmadığım için sıcak ve yorgunluk başımın ağrımasına neden olmuştu, her yanım buz gibi bir terle kaplıydı tabii ve ateşim varmış gibi titriyordum. Kafam öyle karışmış, öyle bocalamıştım ki, gücüm olsaydı, oradan hemen kaçmıştım.

Kan beyinden yavaş yavaş çekiliyor, bacaklar bükülüyor gibi geliyordu bana: karnımın ve omuzlarımın etrafında sımsıkı bir sargı olduğunu hissediyordum. En yakın çıkışı aramak için gözlerimi kaldırıp, yerden neredeyse tavana kadar yükselen, duvarın yarısını örtecek kadar geniş devasa bir ayna ile karşılaştığımda az daha bayılacaktım. Bir aşağı bir yukarı dolanan bütün o siyah ve beyaz maskelilerin yansımaları görünüyordu o aynada ve canım –çocukça bir istek– kendime bakmak, ilk defa o gülünç kostümü giyinmiş haldeyken nasıl olduğumu görmek istedi.

Bakıyorum... Tekrar bakıyorum... Arıyorum... Aynaya gözlerimi dikiyorum... korkuyorum. Neredeyim ama ben, Tanrı aşkına? Kimim ben? Bütün bu birbirleriyle aynı bedenler arasında hangisi benim bedenim? Yokum artık ben! Herkes aynı, herkes aynı biçimde! Kendimi bulmayı beceremiyor muyum yani?

Yüzüm aynaya dönük... Fakat yüzünü aynaya dönen birçok kişi var! Ben uzun boyluyum, fakat herkes benim gibi uzun boylu ve zayıf! Kendimi tanımak için hareket ediyorum fakat herkes benim etrafımda hareket ediyor!

Bütün herkes arasında neredeyim o halde ben? Bütün bu sessiz yabancılar arasında nerede duruyor kendi *benim*? Siyah suratlarile bembeyaz... Ben de onlar gibiyim... Herkes aynı, herkes... Fakat ben kendimi istiyorum! Kendimi bulmak istiyorum! Kendimi duymak istiyorum! Kendimi diğerlerinin arasında fakat farklı, diğerlerinden *kopmuş* görmek istiyorum! Kendimi görmek, kendim olmak istiyorum! Kendimi kaybettim; kendi kendimi kaybettim... Neredeyim? Arayın beni, tekrar bulun beni!...

Bu şekilde soluk soluğayken gözlerim karardı, yere düştüğümü hissettim ve o andan sonra uzun bir süre boyunca hiçbir şey anlamadım ve görmedim.

II

Tekrar görmeye ve konuşmaya başladığımda büyük perhizin üçüncü günüydü. Kendimi uzun ve beyaz bir koridorda, siyah demir bir yatağın içinde, benimkiyle aynı birçok siyah yatağın arasında buldum ve birbirleriyle aynı ve beyaz çarşafların arasından benimki gibi sarı ve beyaz yüzler görünüyordu. Kendimi orada da aradım: mırıldandığımı duyan beyazlar giyinmiş bir doktor bana merakla baktı ve neyim olduğunu sordu. Ona, kendi kendimi bir kutlamada kaybettiğimi ve en kısa zamanda kendimi tekrar bulmak istediğimi söyledim. Doktor (bu ukala hayvanlar hep böyle yaparlar), kibarca gülümsedi ve sakinleşmemi, istediğimi yapacağını söyledi. Fakat ona anlattıklarımın tek kelimesine dahi inanmadığını iyi anlamıştım ve içimden, o beyaz çarşaflardan ve siyah yataktan kurtulmanın yollarını bulmak için düşünmeye koyuldum.

Ertesi gün başka doktorlar geldi ve hepsi de kafamın yerinde olmadığı konusunda hemfikir olduklarını belirttiler. Doğruydu, fakat onların demek istediği şekilde değil. Kendimi kaybetmiştim, aklımı değil. Bu akıl benim değildi, çünkü kendimi kaybederken onu da kaybetmiştim, fakat ne de olsa bir akıldı, yani deli değildim. Ayrıca dediklerini anlıyor ve sorularına hatasız yanıtlar veriyordum. O inatçı sersemlerin bana hiçbir faydası dokunmadı.

Peki o halde? Kaçmayı düşündüm ve o acıyı çektiğim iki günün hemen sonrasında hasta ziyareti için dışarıdan insanların geldiği saatte onların arasına karıştım ve hemen hatırladığım güneşli bir meydana çıktım. Yaptığım ilk iş beni kutlamaya davet eden şu Bay Secco'nun evine, kendimi alt katta, o odada tekrar bulma umuduyla, gitmek oldu. Oraya vardım, zili çaldım ve beni tanımayı reddeden serseri bir hizmetçi kapıyı açmaya geldi. Onu sertçe geriye ittim ve içeri girdim. Bay Secco bir tahtanın üzerine uzanmış uyukluyordu fakat gürültüye

uyandı, aşağı atladı, her daim yanında bulundurduğu bastonu kavradı ve beni tanır tanımaz bir sürü sevgi gösterisinde bulundu, tehlikeyi atlattığım için tebrik etti, içecek ikram etti ve hikayemi ciddi ciddi dinledi. Bay Secco bir doktor değildi ve bu yüzden başıma geleni umursamadı. Aksine, kutlama gecesi orada kalmadığımdan emin olmam için bana bütün evi dolaştırdı. O halde kendimi başka bir yerde kaybetmiştim? Bunu kim bilebilirdi? Balosuna gelen herkesin isimlerini sordum Bay Secco'ya ve kendine yalvartmadan bana listeyi verdi. O gün ne kadar da nazik ve yardımseverdi! Bay Secco'dan şikayetçi olduğum bir durum asla olmamıştır, ne o zaman ne de daha sonrasında.

Evden bir nebze rahatlamış fakat mutsuz bir şekilde ayrıldım. Nereye gitmiş olabilirdim? Gölgesini satan ve onu aramak için dünyayı dolaşan şu Almanı –Peter Schlemihl– anımsadım. Fakat o, ruhunu, bedenini, her şeyini kaybeden bana nazaran hiçbir şey kaybetmemişti!

Gecenin ilk saatlerine dek şehirde dolaştım, kendimi karşılaştığım kişilerin suratlarında arıyordum ve herkes bana kötü kötü bakıyordu ve hiçbiri ben değildim. Beyaz maskeli lanet olası o kutlamada birlikte olduğum kişilerin evlerine gittim. Fakat birisi dışarıdaydı, bir diğeri beni eve sokmadı, üçüncüsü bana kötü davrandı; dördüncüsü beni tekrar hastaneye götürmeleri için polisi aramak istedi, beşincisi bana bir doktorun adresini verdi, altıncısı soğuk su kullanmamı önerdi, yedincisi büyük misafirperverlik gösterdi fakat sıkıntımı dinlemek istemedi, sekizincisi baloya gittiğini inkar etti, dokuzuncusu gittiğini kabullendi fakat hiçbir şey hatırlamadı, onuncusu hastaydı ve müshil ilaçlarının faydasızlığından bahsederek bana içini dökmekten başka bir şey yapmadı, on birincisi kutlamayı çok iyi hatırlıyordu ve maskeli birinin ölü gibi yere yığıldığını gördüğünü fakat bayılanın kendisi olmadığından başka hiçbir şey bilmediğini söyledi, on ikincisi solgunlaştı ve bana para teklif ederek çantayı çıkarttı, on üçüncüsü...

On üçüncüsünün ne önemi var ki? Hepsi nafile ziyaretler ve anlam-

sız konuşmalardı. Ve akşamleyin eve doğru yürürken kendimi paralıyor ve alçak sesle sürekli soruyordum: Neredeyim? Kendimi nasıl bulacağım?

III

Günlerce nasıl da aradım kendimi! Sürekli kendimi tekrar bulma umuduyla ve kendimi tanımamanın öfkesiyle yüz kafeye girdim, akşamlarımı etraftaki on tiyatroda geçirdim, siyasi gösterilere katıldım, büyük perhizde verilen vaazlara gittim, kendimi öğlen yemeklerine ve kabul törenlerine davet ettirdim, üniversite derslerine girdim, yürüyüş yapan insanların arasına karıştım, saatler boyunca pencerede veya bir kaldırım köşesinde durup bekledim, binlerce yüze baktım ve gözlerimi onlara diktim, binlerce insanı takip ettim.

Kendimi kaybetmeden önceki halimi detaylarıyla tarif eden ilanlar bastırmak geldi aklıma ve bu fikri beğendim. İlanlar duvarlara asıldıktan bir gün sonra "İşte, işte! Bu o!" diyen üç ya da dört kişi tarafından yakalandığını hissettim. Ve böylece beni kendi evime götürdüler. Kapıyı vurdular, çaldılar, seslendiler fakat kimse yanıt vermedi. Ne ailem ne de uşağım vardı, bu yüzden evde kimse yoktu. O zaman öfkelenen o adamlar beni serbest bıraktılar.

— Sana da seni arayana da lanet olsun!

— Ne aramasıymış! Tuhaf birisinin yaptığı birşaka bu! İnsanlar, köpekler gibi kaybolmazlar!

Büyük perhizin neredeyse son günleriydi ve kendime ait hiçbir iz bulamamıştım ve her geçen saat bir umut daha eksiliyordu. Eğer o şekilde, o arzuyla, o perişanlıkla yaşamaya devam edersem, gerçekten delirecektim ve bundan kurtulmanın bir yolunu bulamıyordum. Bütün günü insanlara bakmak için dışarıda geçiriyordum ve baka baka gözlerim yerlerinden fırlıyorlardı; sakalım uzamıştı, kurumuş, sarar-

mış, korkunç hale gelmiştim. Bir aynanın önünden geçmem gerektiğinde kendimi görmemek için gözlerimi başka yöne çeviriyordum. Adamların, kadınların ve özellikle de genç erkeklerin arkamdan ve bazen de yüzüme karşı güldüklerini fark ediyordum. Birçok beyefendi acır bir havayla kendimi kötü hissedip hissetmediğimi soruyordu bana. Bir seferinde ihtiyar bir kadın birkaç pastili öve öve hediye etti bana.

Fakat ben hasta değildim, hayır. Kendimi istiyordum! Bunda ne kötülük vardı? Her insan bu şansa sahiptir. Herkes kendine sahiptir: kimse kendini kendinden çalamaz. Kendi kendini kaybetmenin bu imkansız talihsizliği neden tam da gelip beni buldu ki? Bunu hak etmek için ne yapmıştım? Yoksa o aptal kutlamaya gittiğim için mi? Peki ya diğerleri? Onlar da oraya gitmişti ve kendi bedenleri ve ruhlarıyla eve geri dönmüşlerdi ve şimdi bana gülüyorlardı! Yine de bu faciayı düzeltecek bir yol olmalıydı! Çıkmadık candan umut kesilmez. Çalınmış bir çanta tekrar bulunuyor da bir insan mı tekrar bulunmayacak? Belediye bu tarz durumlarla ilgilenmiyor mu? Devlét bütün vatandaşlarından sorumlu değil midir peki?

Bu ve buna benzer düşüncelerle harekete geçtiğim bir sabah belediye binasına gittim, nüfus bürosuna çıktım ve memura o kişinin –yani kaybettiğim kendimin– şu anda nerede olduğunu sordum. Memur bana birkaç gümüş para ödetti ve biraz aradıktan sonra bana kendi adresimi söyledi; evimin adresini! O zaman bunun doğru, o kişinin yaşadığı ev olduğunu fakat bir süre önce kaybolduğunu ve işte bu yüzden onu nerede bulabileceğimi öğrenmek istediğimi anlatmaya çalıştım. O mankafa anlamak istemedi ve anlamayı başaramadı: bir insanın kendi kendini kaybetmesinin mümkün olmadığını ve kesinlikle başka bir şey bilmediğini söyledi bana. Ona, bunun mümkün olduğunu ve benim başıma geldiğini, bir belediye memuru olarak onun, baştan sona şehirde yaşayan herkesin nerede

bulunduğunu bilmek zorunda olduğunu söyleyerek yanıt verdim. İmkansızdı: o bağırmaya ben çağırmaya başladım. İş arkadaşları geldiler ve beni kabaca dışarı attılar.

Binanın kemer altına geldiğimde beni bıraktılar ve ben kaçmaktansa, birisinin dışarı gelip bana hak vermesini umarak öfkeyle bir aşağı bir yukarı dönüp durmaya başladım. Duvar boyunca bu şekilde dolaşırken gözüme büyük bir tabela çarptı, en üstünde şöyle yazıyordu: *Bulunan kayıp eşyalar.* Aniden sarsıldım ve karşısında dikilip okudum: yedi anahtar, içinde üç adet senet bulunan bir cüzdan, bir gümüş yaka iğnesi, bir çift gözlük, bir *İlahi Komedya,* bir bayan çantası, beş adet şemsiye... *siyah maskeli beyaz bir pelerin.*

Omuzlarımdan aşağıya doğru ürperdiğimi hissettim. Benim pelerinim mi? Bir ipucuydu bu, ilk ipucu! Bulunan eşyaları gizli tuttukları odaya koştum ve pelerinimi sordum. Bana sordukları her şeyi yanıtladım: beyaz kıyafetimi gösterdiler bana. Bir tarafı birazcık kirlenmişti fakat onu tanıdım: o benimkiydi! Büyük perhizin ilk günü, sabah erken saatte, Bay Secco'nun oturduğu sokakta bulmuştu onu bir genç. Mutluluktan uçar halde bir paket yaptım, maskeyi cebime soktum ve koşa koşa eve gittim.

Neden o derece mutluydum? Ayrıca o beyaz çuval başıma gelen felaketin asıl nedeniydi ve o an tekrar kendimi bulmama gerçekten yardım edemezdi.

Fakat eve varır varmaz, nedensiz bir hırs tarafından zorlanıyormuşçasına, onu hızla giyindim, maskeyi yüzüme taktım ve kenarlarında solgun birkaç duygusal çiçek resmi bulunan büyük antika aynanın önüne koştum.

Kendime baktım... İşte ben! Bendim! Benim! Kendimi tekrar bulmuştum. Gerçekten bendim, ben kendim; sadece ben. Etrafımda başka insanlar yoktu. Beyaz kıyafet benimdi ve içinde benim bedenim vardı; siyah maske benimdi ve gerçekten de benim yüzümü

örtüyordu. Kendimi tanıdım. Geri dönmüştüm. Kendimi tekrar ele geçirmiştim. Mutluluktan güldüm ve ağladım. Kendi kendimi okşadım.

Fakat o günden sonra bir daha soyunacak cesareti kendimde bulamadım ve kendimi bir daha asla kaybetmeyeceğimden emin olmak için beyaz pelerinimi üzerime giymiş, siyah maskemi yüzüme takmış halde bir başıma sürekli evde oturuyorum.

HİÇ SEBEPSİZ

Sieroska, yirmi adet pipo yüzünden buram buram kokan odasından aşağı inerken ölüme doğru gittiğini bilmiyordu. O on yedi şubat günü güneş bir önceki güne göre bir dakika daha erken doğmuştu ve almanakların tutturulmuş sayfaları üzerinde sık sık düşünen Sieroska, astronomi uzmanlarının bir hatasını yakalamak için büyük yıldızı gözlemlemişti. Fakat her şey bilimin öngördüğü şekilde gerçekleşmişti ve günün geri kalanının aynı düzende devam edeceği söylenebilirdi. Sieroska, kendi adına, olayların akışını değiştirmeye niyetli değildi.

Her zamanki Café de la Croix'da bir fincan sıcak çikolata içtikten sonra diğer sabahlarda olduğu gibi Monte Bianco caddesine saptı ve birkaç saniye sonra, altından Rhône Nehri'nin hızlı ve berrak sularının aktığı parmaklıklara ulaştı. Ve rüzgardan korunmak için zar zor gözlerinin üzerine çekmeye çalıştığı şapkasının altından nehri izlemek için diğer sabahlarda olduğu gibi orada durdu. Kievli bir Rus olmasına ve Cenevre'ye üç aşağı beş yukarı kimya okumak için gelmiş olmasına rağmen hiç de devrimci sayılmazdı ve hayatının, gizlice yayımlanmış programlar olmadan özgürce akmasına izin veriyordu. Bu yüzden derslere neredeyse hiç katılmıyordu ve bunun yerine her sabah durup

Rhône Nehri'ni izliyordu. Konyak yüzünden çenesi düştüğü nadir zamanlarda arkadaşlarına, felsefi inceliğin en önemli noktasının aynı şeyler arasındaki farklılıkları bulmak olduğunu ve pek çok Herakleitos papağanından hiçbirinin iki ayrı zamanda tek bir nehrin sularındaki farklılığı görmeyi beceremeyeceğini söylerdi. Ayrıca, eğer ona karşı çıkan olursa, bu tarz bir araştırmanın bir insan hayatını doldurmaya yeteceğini söylüyordu ve olta tutan birçok balıkçının, budalaların gözüne pek batmamak adına o şekilde kılık değiştirmiş filozoflardan başka bir şey olmadıklarını savunuyordu. Birkaç defa şu farklılık araştırmacılarından birisi olduğunu ve sularının berrak ve yeşil tazeliği yüzünden Rhône Nehri'ni, diğer nehirlerin ona kıyasla çamaşır yıkanan pis hendeklerden başka bir şeye benzemediklerine tekrar tekrar yalan yeminler ederek, methetmekten asla vazgeçmediğini belirtti. *Brasserie Centrale*'de bu konu defalarca tartışıldı ve Sieroska'nın konuşmalarını ciddiye alanlar aslında durumun, kesinkes ve hiç şüphesiz, onun her sabah güzel nehri hayranlıkla izlemek için oraya gitmesiyle ve bazen on, bazen on beş ve hatta yirmi dakika orada kalmasıyla alakalı olduğunu pek de çaba göstermeden anladılar.

Sieroska on yedi şubatta da buluşmasına gitti ve parmaklıklara dayanır dayanmaz ve yoğun ve berrak dalgaya gözlerini diker dikmez omzuna vurulduğunu ve ismiyle çağırıldığını duydu. Biraz irkilerek aniden arkasını döndü: onun gibi bir Rustu, onun gibi gençti, onun gibi öğrenciydi.

"Ne yapıyorsun?" dedi gelen kişi.

Sieroska, kısa kesmek amacıyla "Düşünüyorum," diye sertçe yanıtladı.

"Ben de ara sıra düşünürüm," dedi diğeri. "Fakat yeterli değil... Entelektüellik artık moda değil zaten... Fakat bizler... Geçen yıl Profesör Simmel bile kanıtlamaya gerek olmayan bir şeyi kanıtlamaya çalışmıştı Berlin'de... Hayat ağacı yeşildir, derdi Goethe ve Goethe büyüktür,

Goethe dünyadır, kalemini eline alan ve kitaplarını Cotta ve C.İ...'ye yayımlatan özün kendisidir Goethe... Sieroska, sen iyi bir insansın... Cevap ver bana: sadece düşünmek yeter mi?"

Sieroska, o alakasız sözcüklere şaşırmadan nehre bir göz gezdirerek "Hayır," diye yanıtladı ciddiyetle. "Hayır, *sadece* düşünülemez, çünkü düşünce *tek başına* var olmaz."

Neredeyse tehditkar bir sesle "Sieroska, Sieroska," diye devam etti diğeri. "Sen beni anlamıyorsun, beni anlamak istemiyorsun. Goethe'den bahsediyor olmamı önemseme: okuldan kalma eski bir alışkanlık. Goethe'nin bütün yapıtlarına sahip olan bir dostum vardı. Kan rengi deri kaplı yirmi dört adet cilt vardı. Bir keresinde bu ciltlerden bir tanesini kaybetmişti, fakat onu kaybettiği doğru değildi: Onu ben çalmıştım. Goethe hakkında bütün bildiklerimi o çalıntı cilde borçluyum. Uzun zaman önce onu satmayı denemiştim fakat kimse istememişti ve başıma bu sabah da aynı şey geldi. Fakat Almanca bir kitap söz konusu değil. Revolverim Belçika malıdır: satın aldığımda bana böyle söylemişlerdi en azından. Sieroska, sen iyi birisisin: cevap ver bana! Eğer birisi yanına gelseydi ve elinde bu revolverden başka bir şey olmasaydı, açlık çekmemek için alnının ortasına sıkmaktan ya da açlıktan kurtulmak için onu satmaktan başka çaresi olmasaydı, sen söyle Sieroska, ki sen iyi kalpli bir insansın, sen ne yapardın?"

Şüpheli bir havayla "Gerçekten satılık bir revolverin mi var?" diye sordu Sieroska.

Diğeri daha da usulca "Sieroska," diye yanıtladı. "Sadece revolver değil, açım da ayrıca. Ve onu kimse istemiyor, kimse onunla ne yapacağını bilmiyor bu sabah. Birinci katta oturan o çok zengin beyefendiye de gittim ve karısı da... İstemedi: evde yeni, *hiç kullanılmamış* iki tane olduğunu söyledi. Birahanedeki kasiyere gittim ve ona 'Küçük hanım, siz güzelsiniz fakat gözlerinizin birazcık daha az parlayacağı günler gelecek ve o vakit birisi sizi terk edecek,' dedim. Sieroska, sen buna

inanmayacaksın fakat o bembeyaz kesildi ve bana öylesine kelimeler sarf etti ki, eğer bunları söyleyen bir erkek olsaydı, şimdi burada olamazdım. Fakat, Sieroska, sen ne dersin? Ölümü hiç düşünmez misin?"

Sieroska zengin değildi, fakat arkadaşının gözlerindeki açlık ateşini okumuştu. Üzerinde, dünyada olup biteni umursamıyormuş gibi görünen, uzun boyunlu, sakallı bir kralın bulunduğu bir beş lira çıkarttı.

"Daha fazlasını veremem," dedi. "Ay başını bekle."

Diğeri parayı aldı, montunun içine gizledi, bir paket çıkarttı, onu hızlıca Sieroska'nın cebine soktu ve başka hiçbir şey söylemeden, teşekkür bile etmeden kaçıp gitti. Kaçarken asla olmadığı kadar zavallı görünüyordu. Bir ayakkabısının topuğu, ıslak çakıl taşlarının üzerinde attığı her adımda sessizce gıcırdıyordu, çünkü kopmak üzereydi.

II

Sieroska akşamleyin, diğerleriyle korkunç derecede aynı olan bir günün sonunda yatağa gitmek için soyunurken paket eline geldi ve onu çıkartıp kırmızı ışık çemberinin altında duran çekmeceli dolaba koydu. Tamamen yıpranmış ve iki tarafındaki kıvrımları parça parça olmuş parlak sarı kağıttan yapılma sıradan ve sade bir paketti. Gün boyunca, kuzey rüzgarı yüzünden kasılmış ellerini cebine her sokuşunda ağırlığı yüzünden dibe çökmüş zavallı pakete dokunmuş ve onu eliyle yokladıkça kağıdın altından eline sert ve soğuk bir şeyin geldiğini hissetmişti. Fakat Sieroska merak etmiyordu ama bu erdemli olduğu için değil meraklı olmaktan çok daha kötü bir huy yüzündendi: Kayıtsızlıktan, tembelliktendi. Ayrıca sabahleyin gerçekleşen zoraki satın alma işi onu biraz rahatsız etmişti ve bunu düşünmemeye çalışmıştı. Fakat akşam olup hala tek parça olan paketi karşısında bulunca evinde bir düşman varmış gibi hissetti. Canı açıp onu hiç açmadan dışarı fırlatmak istedi, çıkartacağı sesi düşündü: hem de bir revolver... Ya doluyduysa?

En sonunda onu açtı. İçinde tuhaf hiçbir şey bulunmuyordu: bir revolver, küçük ve parlak bir revolver, belki de bir kadın modeli. Sieroska onu dikkatlice eline aldı ve emniyet mandalının takılı fakat silahın dolu olduğunu gördü. Etrafındaki deliklerde duran parlak mermilerin uçları gözüküyordu. Sieroska gözünü namluya dikti ve sonra silahı açık ve buruşuk kağıdın üzerine koydu.

Ceketini, ayakkabılarını çıkarttı, kravatını çözdü ve yeleğini attı. Sonra revolveri tekrar aldı ve yatağının yanı başına, komodinin üzerine bıraktı ve lambayı da yanına koydu. Soyunmayı bitirdi, yatağa girdi ve karanlık olması için hemen lambanın düğmesini kapattı. Slav lirizmi için fazlasıyla düzenli ve fazlasıyla boş o İsviçre odasından nefret ediyordu. Yatağın önünde kabartmasız bir çerçevenin içinde, üniforma giyinmiş barışçıl suratlı bir kapıcıya benzeyen şişko bir Napolyon'un tasvir edildiği, 1850 yılından kalma bir taş basması bulunuyordu. O Napolyon, onun en kötü düşmanı haline gelmişti: her çeşit isteğin, büyük şeylere duyduğu her açlığın bütün gün boyunca geçmesi için ona bakması yeterli oluyordu.

Onu görmemek için akşamları kitap okumuyordu ve hemen uyuyamadığı için düşünüyordu. Saat ondan üçe kadar kaç tane roman yazmıştı bu şekilde! Yastığın üzerinde duran kafasında kaç tane felsefe yöntemi geliştirmişti! Uykusuzluk onun uyarıcı ilacıydı ve yazılmamış eserleri her gece, herhangi bir çeşit yöntem sayesinde korunmuş bir sürü rüya misali hafızasında birikiyordu. O geceki başlangıç noktası revolverdi...

"Aramadığım, aslında istemediğim, hiç de hoşuma gitmeyen bu silah," diye düşünüyordu Sieroska. "Kesinlikle yaşamımın bir parçasıymış gibi duruyor. Eylemlerimden herhangi bir tanesi için kullanmalıyım onu bir şekilde. Eğer bu böyle olmasaydı, Newton yasaları artık gerçek olmazlardı..." Boş siyah bir satırdan sonra "Ayrıca," diye devam etti. "Ayrıca ben bir insanım ve bu yüzden mantıklı ve hesabını bilen

bir canlıyım. Mantıklı bir insan olarak, bir aletin kendine ait bir amacı olmamasına, bir aracın kendi görevini yerine getirmemesine izin veremem. Hesabını bilen bir insan olarak ise bir harcamanın, yani aslında bir fedakarlığın, herhangi bir sebebe dayanmadığını kabullenmem gerekir. Silahlar öldürmek için üretilmiş araçlardır ve devlet, bir revolverin sadece ve sadece birilerinin hayatını sonlandırmaya yaradığını çok iyi bildiği halde, insanların onları üretmesine ve satın almasına müsaade eder. O halde bir revolverde insan haklarını sarsacak bir taraf yoktur. Fakat bu revolver şimdi benim, benim evimde duruyor, benim elimin altında, dolu, herhangi bir duruma her daim hazır. İşler düzgün ilerleyemez: ya onu camdan atarım ya da onu kullanırım. Fakat nasıl kullanılır? Sadece iki olasılık bulunuyor: ya başkalarına nişan almak ya da kendi kafana veya kalbine sıkmak. İlk olasılık, en azından benim açımdan, elenmelidir. Dünyadaki en iğrenç köpekler bile olsalar, başkalarına ateş edecek cesarete sahip olabileceğimi sanmıyorum. Ayrıca devletin yasaları vardır ve onları istediği gibi kullanır. Kendi özgürlüğünü bir başkasına vermek için kaybetmek gerçekten güzel oyun! Çirkin bir alet kullanılarak ulaşılan vahşi bir özgürlük, doğru. Fakat nihayetinde doktorların yara bantları ve aktarların pahalı zehirleri daha mı matahtır yani?..."

"Diğer olasılık şimdi ilk kez aklıma geliyor. Sadece bugün ortaya çıkmış olması kötü. Üzerinde erkenden düşünülmesi gereken bir durum bu; hatta mümkünse gençken. İki yoldan birisini seçmek zorundaysam, ikincisini de hesaba katmak isterim, nereye varacağını bilmek isterim. Bu da bir gerçektir ve o halde açık konuşalım! Aslında benim durumumda gerçekten hayatıma son vermem için çok ciddi bir neden bulunmuyor: açlıktan ölmüyorum, başkalarından daha fazla sıkılmıyorum, zayıfım fakat neredeyse sağlıklıyım, hiçbir kadın tarafından reddedilmedim; belki de bir tanesini bile ayartmayı denemediğim içindir. İlla bir sebebin olması o denli gerekli midir acaba? Daha derine

inelim: olayları belli bir bütünlük içerisinde ele almaya çalışalım. Bir sebep, güçlü bir sebep olduğu zaman kendini öldürmek mantıklı ve doğal bir şeymiş gibi görünür. Fakat bir sebep bir gerekçedir ve genellikle bir çıkar gözetir: bu şekilde devamedemeyeceğim, pes ediyorum. Çok iyi: fakat o halde bunda özel olan ne buluyorsunuz? Her şey tamı tamına kuralına uygun: insanların büyük çoğunluğu kalleş olduğuna göre, *A*'dan mecburen *B* sonucu doğar. Fakat bundan, kimsenin kelimenin gerçek ve mutlak anlamıyla intihar etmediği sonucu ortaya çıkıyor. Genelde hiçbir mantığa hizmet etmeyen bir sebep yüzünden kendini öldürmek bir seçim değildir: bir düşüştür. Dipsiz fakat tamamen özgür kafayla önceden hesaplanmamış bir uçuruma düşüş. Gerçekten intihar eden kişi, kişisel *hiçbir sebep*, menfaat içeren hiçbir gerekçe bulunmaksızın, evle alakalı hiçbir sıkıntı ya da hiçbir metafiziksel program yüzünden gözleri kör olmaksızın sakince ve tarafsızca hayat ve ölüm hakkında düşünmeye koyulan ve kendini tamamen özgürce, hiçbir sebep bulunmadan, salt istediği için buna karar verip öldüren kişidir. Bütün eylemlerimiz bize kaçış yolu tanımayan sebepler tarafından yönlendirilir ve bize dayatılır ve bu yüzden bunların gerçek eylemler olmadığını söylüyor ve savunuyorum, tıpkı bir tekme attığım için uzağa giden topu etkin kişilik olarak adlandırmadığım gibi."

"Yani, yanılmıyorsam, kendimi gerçekten ve cidden öldürmek ve diğerleri gibi maddesel ölüme kanmamak için en iyi koşullara sahibim. Fakat kendimi öldürmemek için bir takım nedenlere sahip miyim ve bu sebepler bana engel olacak derecede güçlüler mi bakmak lazım. İlk bakışta bir şey görmüyorum fakat yarın sabah gündüz gözüyle bunu tekrar düşüneceğim..."

Sieroska uyumayı denedi fakat başaramadı. Menfaatsiz intihar fikri ısrarla zihnini kurcalıyor ve illaki zihninde şekillenmek ve eyleme geçirilmek istiyordu. Elini yataktan çıkarttı: mermerden daha da soğuk revolver hala komodinin üzerindeydi. En sonunda yüzünü çarşaflara

gömdü, Rhône Nehri'ni düşünmeye çaba gösterdi ve gece yarısından sonra bir kolunu yüzünün üzerine koymuş hafif çe horluyordu.

III

Sieroska az uyurdu, özellikle de on üç, on dört yaşlarından beri peşini bırakmayan, sürekli tekrar eden edepsiz bir rüya onu rahatsız etmeye geldiği gecelerde. Çok erken kalktı, gün ışığı perde işlemelerindeki sarkan çiçekleri aydınlatmadan önce. Kandili yaktı ve kibritin çakışıyla, yastığa dönük duran siyah namlusuyla hareketsiz parlayan revolveri gördü. Akşamki bütün düşünceleri ve fikirleri hızla hatırladı. Çoraplarına, ayakkabılarına, bileklerine sırayla bakarak yavaş yavaş giyindi ve kendi kendine mırıldanmadan edemiyordu: işte bunu son kez üzerime giyiniyorum...

Masaya gitti, son günlerde üst üste birikmiş olan gazeteleri yere attı ve alttan bir şişe mürekkep, yeşil saplı bir kalem ve bir mektup kağıdı çıkarttı.

Kalemi aldı, mürekkep hokkasının içine uzun uzadıya batırdı ve önündeki ilk sayfanın orasına burasına düzensiz, karışık, yamuk çizgiler çizdi. Sonra onları birleştirmek istedi, onları bir yöne doğru ilerletti, uzatarak hepsini birbirlerine bağladı ve aralarına büyük özenle köşegenler ve ince geometrik şekiller çizdi. Eli aşkla, sabırla, dikkatle çalışıyordu. Geometrik dokunaçlar henüz beyaz olan köşelere doğru yavaş yavaş hareket ediyorlar, kağıdı çokgen karmaşalarıyla doldurmakla tehdit ediyorlardı.

Fakat o anda kandilin ateşi azaldı ve söndü: gazyağı bitmişti.

Sieroska yarı giyinik halde kendini tekrar yatağa attı ve böylece korkunç düşünce tekrar yeni karanlığın içinde onu tekrar yakaladı.

Karanlıkta yanı başında uzanan görünmez revolver ona "Yani," diye fısıldıyordu. "Kendini öldürmek için hiçbir nedenin yoksa, mutlaka

yaşamaya devam etmek için de yoktur. Kimi arkanda bırakırdın? Anne evde, sen hariç altı çocuğu var ve ayrıca pek de duygusal bir kadın değil: hemen kendini avutur. Beş kardeşin de senden nefret ediyor, çünkü onları küçümsüyorsun. Ablan o kadar hasta ki seni düşünecek vakti yok. Bir nişanlın var, çünkü yirmi yedi yaşındaki bir erkek mecburen sevişmelidir. Fakat Mascia'nın biraz sıkıcı, fazlasıyla cilveli olduğunu ve senin ona aşık olmadığını itiraf etmelisin. Onu gördüğünde, gözlerinin üzerine düşen dağınık kır saçlar ve bağıran ağızla onu kafanda ihtiyarlamış halde canlandırmadan edemiyorsun. Arkadaşların iyi çocuklardır ve belki de üçüncü sınıf cenaze arabanı süslemek için birkaç rubleyi bir araya getireceklerdir; fakat onlar çok genç ve bira da insanı bir hayli bozar! Seni umursamayan Rusya'ya özlem duymayacaksındır kesin; ne tanımadığın bilime ne de herhangi sarhoşluk ve şehvet akşamının ahmakça mutluluklarına. Yirmi yedi yaşındasın ve karşında monoton bir hayat var. Yaşlılık ölümden daha kötüdür ve ölüm her halükarda ve daha kötü biçimde bulacak seni. Acaba onu, kendi gücünün doruğundayken çağırmak ve daha sonra ondan kaçılması mümkün olmayan bir alacaklı gibi her gün korkmak zorunda kalmaktansa kendi elinde tutmak daha iyi değil midir? Hayatının sadece bir anında gerçek bir kahraman olmak ve bu anın son fakat en büyük olması; gerçek ve gizemli tek özgür olmak?

Sieroska yeni düşüncelere karşı koyamadı. Hayatını görüyor ve asla yapmadığı derecede dibine kadar sorguluyordu ve hissediyor, karar veriyor ve *bu şekilde* gelişeceğini, artık yapacak hiçbir şey kalmadığını seziyordu. Öfkeli bir hareketle yataktan tekrar kalktı. Kolu istemsizce revolvere çarptı. Demirin mermer üzerinde çıkarttığı sesten biraz ürktü ve pencereye doğru atıldı. Onu sinirden titreyen elleriyle gürültüyle açtı. Camları tekrar kapatmayı bir türlü beceremiyordu: odanın içine nemli bir esinti doldu. Sieroska soğuk suyla ellerini ve yüzünü yıkadı ve giyinmeyi bitirdi. Dışarıda, her zamankine kıyasla daha

uzaktaki güneşten henüz yeni beyazlaşmış azıcık sisten başka hiçbir şey görünmüyordu.

Sieroska tekrar masaya oturdu ve bir çekmecenin içinde zarfları aradı. Önüne yedi, sekiz adet koydu ve hiç titremeyen eliyle adresleri yazdı. Bir tane anneye, bir tane Mascia'ya, bir tane Kiev'deki amcaya –onu çocukken küçümsemeyen yegane kişi– ve diğerleri son dönemdeki arkadaşlarına, Cenevre'dekilere. Zarfları hazırladıktan sonra teker teker mektup yazdı; kısa, üslupları hariç birbirleriyle çok benzer, hiç ünlem işareti bulunmayan mektuplar. Kendisini hiç sebepsiz öldürmeye karar verdiğini söylüyor ve onu çok düşünmemelerini rica ediyordu. Sizi çok seven vs. vs.

Kimseyi öpmek yok: genelgeye benzeyen mektuplar. Kağıtları katladı, kapattı ve teker teker zarflara koydu ve cüzdanında pul aradı. Sonra kafasına bere geçirdi, montunu giydi ve elinde mektup tomarı, cebinde revolverle birlikte dışarı çıktı. Mektuplarını oradan yollarsa kesin ulaşacaklarını düşünerek postane binasına doğru yollandı. Hepsi demir kutuların içine atıldıklarında her şey bitmiş gibi göründü ona. Artık geri dönmek, hatta durmak yoktu. Revolvere dokundu ve ebediyen berrak ve firardaki Rhône Nehri'ne giden yola saptı. İşte çok sevdiği nehir, işte taş korkuluk, işte diğerinin, montunun cebinde taşıdığı ölümle birlikte geldiği yer.

"Hemen, hemen, hemen olması daha iyi..." diye düşündü Sieroska ve küçük silahı dışarı çıkartıp emniyetini açtı. Etrafına baktı: erkendi ve sis yoğundu. Karşılaştığı birkaç aceleci gölge çok geç fark edeceklerdi. Sieroska solgunlaştı, silahı alnının hizasına getirdi ve kuvvetle bastırdı...

IV

Hiç! Sessizlik. Hiçbir şey yankılanmadı, hiçbir şey yere düşmedi, eli havada kalan Sieroska iki, üç saniye boşuna bekledi.

Ne olmuştu? Tetik hareket etmemişti ve hayal kırıklığına uğramış intiharcı titreyen işaret parmağıyla ne kadar bastırırsa bastırsın revolver ateş etmiyordu. Sieroska onu iki eliyle birlikte öfkeyle kavradı, ona baktı ve her yerini inceledi. Her şey yolunda gözüküyordu: silah yeni ve temizdi, mermiler doğru yerdeydi, emniyet kilidi açıktı, fakat Sieroska tüm çabasına rağmen tetiği çekmeyi beceremiyordu.

O metal aletin neden ellerinin arasında tuttuğunu tamamen unutarak üç ya da dört dakika boyunca ona sanki mekanik bir oyuncakmışçasına merak sardı. Fakat en sonunda sabrını yitirdi ve nasıl olduğunu anlamadan revolver aşağıya, sisli suya düştü ve hafif bir suya düşme sesi geniş akıntının monoton gürültüsünün içinde güçlükle duyuldu. O an güneş uzaktaki sisi altın rengine boyamaya başladı: grimsi mavilikteki gökyüzünün üzerindeki hava gölünün içinden parıl parıl ve altınımsı beyaz bir tepe belirdi. Neredeyse baharımsı bir güzellik havada asılı duran damlacıkları sardı ve çıplak ağaçların zayıf gölgelerine can verdi. Sieroska ilk kez isteyerek nefes aldı.

— Her şeyin canı cehenneme! diye bağırdı. Bir de kendimi mi öldürecektim? Biraz önce burada kendimi mi öldürecektim?

Bozuk bir aletin yaptığı gülünç tutukluk dünyasını altüst etmişti. Etrafına tekrar baktı ve her şey aniden gençleşmiş gibi göründü ona. Şehir yaşamaya başlıyordu. Kırmızı yanaklı çocuklar okula gitmek için koşuşturuyorlardı, dükkanlar gürültüyle kepenk açıyorlardı. Henüz hiçbir şey yememiş olduğunu fark etti: köprüyü geçti ve Cenevre'nin en güzel kafesine, bir tehlikeden kurtulan birisinin tutumsuzluğuyla girdi. Çikolata, süt ve kurabiyeler: ne leziz bir kahvaltı!

Garsonlar da gülümsüyorlardı; biraz yorgun fakat hesapsızca kibar, iyi çocuklar olmalıydılar. Ayağa kalktı, bir tramvaya bindi, indi, villaların bulunduğu bir mahallede epey dolaştı: boş bir araç gördü ve onu çağırdı. Faytonun yastıklarına uzanmış halde yaşamı düşünüyordu ve kışa ve rüzgara inat sıcak akan kanın verdiği mutluluğu hissediyordu.

Sieroska çokgülünç bir vals parçasını hatırladı ve bütün gün boyunca onu mırıldandı.

V

Ertesi sabah Sieroska geceki sarhoşluktan dolayı ağzı kuru ve başı ağrır halde uyandığında mektupları hatırladı. Bazıları, şehir içinde olanlar, kesin ulaşmışlardı, diğerleri ise yoldaydılar ve kimse onları durduramazdı. Tekrar yazabilirdi, telgraf çekebilir, açıklayabilirdi fakat bunu istemedi. *Hiç sebepsiz*, diyordu içinden. Hiçbir şey değişmemişti: değişimini nasıl haklı çıkartabilirdi? Bozuk revolver yüzünden mi? Buna inanmazlardı ve bütün hayatı boyunca korkak bir budala olarak değerlendirilirdi. Dışarı çıktı ve her an yakalanmayı bekleyen birisi gibi endişeli havayla öğlene kadar dolaştı. Nefes aldığı, hareket ettiği, yaşadığı için neredeyse özür diler halde duvarların dibinden yürüyordu. Kendini yok etmeye söz vermişti fakat artık hiçbir hakka sahip olmayan düşsel tanık hala kaldırımı işgal etmek, havayı solumak, insanlara bakmak için oradaydı. Küçülmeye, özür dilemeye, kendini affettirmeye çalışıyordu. Kimseye rahatsızlık vermeyeceğine dair söz veriyordu gözleri; toplumdan uzak, sessiz sedasız, ilkbahardan sonbahara dek üzerine uzanıp sigara tüttüreceği bir karış toprakta tek başına yaşamakla yetinecekti.

Bir köşede, arkasından birinin koştuğunu ve gülerek ona sarıldığını hissetti. Arkasını döndü: geçen sabah mektup yazdığı kişilerden bir tanesiydi.

— Sieroska, Sieroska! dedi. O halde haklıydım. Bunun bir şaka olduğunu biliyordum. *Hiç sebepsiz*. Bu cümle beni çok etkiledi. Bilmecenin anahtarı buydu. Bizi korkutmak istedin, fakat beni inandıramadın. Fazlaca ciddi olan Semenoff evet, evet diyordu, ben ise hayır, hayır. Fakat bak Sieroska, sana bir kez daha söylüyorum: bu kesinlikle yeni

bir şaka değil. Bunu konuşuruz: şimdi olmaz. Bu akşam birahanede buluşalım. Sarışın seni sordu. Hoşça kal, Sieroska.

Ve arkadaşı, her şey açık ve doğalmışçasına gülümseyerek kaçıp gitti. Pek de coşkulu olmayan Sieroska hayvani bir öfkenin karnından yükselip boğazını düğümlediğini hissetti. Onu bu şekilde yargılıyorlardı! Onun hakkında böyle konuşuyorlardı! Dünyadaki en ciddi ve yüce kararlardan birisini alan onun karşısında böyle gülüyorlardı! Ya diğerleri? Tedirginlikle kararan gözleri genç, kadın ve yaşlı yüzlerin hızlı geçişini görüyordu. Herkes ona kızgınca kaş çatıyor ve sertçe bakıyordu ve hala orada, onların arasında, artık reddedilmiş olan bu hayatın içinde olduğu için çaktırmadan söyleniyorlarmış gibi duruyorlardı. Güneş o gün ağır, alçak sisi yarmak, hareketlendirmek istemiyordu. Sieroska kendini iki dağın arasında kalmışçasına terk edilmiş hissetti. Kendini tekrar evrenin akışına bırakmayı beceremiyordu, unutamayacağı bir yükümlülüğün altına girmişti.

İnsanlar onu oraya, köşeye itiyorlardı ve gökyüzü, bir tabut kapağı misali ağırdı. Gözyaşlarının buğulu gözkapaklarından aşağı süzülmek istediğini hissetti Sieroska. Adımlarını hızlandırdı, sokaklardan bir rüyaymış misali geçti ve birkaç adımda Rhône Nehri'nin korkuluklarına, ölümün ona kendini tanıttığı ve elinden kaçıp gittiği yere ulaştı.

Bir kez daha neredeyse bağırarak "Hiç sebepsiz!" dedi tekrar. Montunu çıkartıp attı, aşağıya baktı, sarktı ve kendini nefesini tutarak baş aşağı düşmeye bıraktı, fakat son göz yaşları Rhône Nehri'nin berrak, hızlı ve geniş akıntısına ondan önce ulaştı.

ÜMİT[3]

Adı Ümit'ti fakat artık hiçbir şey ümit etmiyordu. Esmer teni, siyah saçları, kömür karası gözleri ve ayrıca geceye özgü, acınası ve tercihen kasvetli fikirleri rüzgarlı bir şubat gününün alacakaranlığında, selvili yollarda can bulmuş gibi duruyorlardı. Başka zamanlara ait canın, birçok düşman vücut arasında yitmiş; fiziksel aşka uygun düşmeyen, çirkin ve sessiz, romantizmden ve çirkin mektuplardan kokuşmuş canın otuz, otuz beş yıldan fazla yaşaması için hiçbir neden yoktu. Mutsuz bir aşk –fazlasıyla kısa fakat onun içinde henüz tükenmemiş ve belki de tüketilemez bir aşk– suçsuz yere aldatılmışların çürük maskesini onun çehresine yapıştırmıştı. Yine de bu korkunç mutsuzluğundan ve umutsuz yalnızlığından bir meslek, edebiyata benzer bir şey çıkarabilmişti. Edebi umutsuzluklar, bitmek bilmez uykusuzluklar, amaçsız ve mutluluktan yoksun başıboş dolaşmalar ona tek kendi ruhuna güvenmeyi ve içinde ne varsa ortaya dökmeyi öğretmişlerdi. Gözlerini buğulandıran ve başını ağrıtan o sürekli uyku halinde tamamen bir maceranın göz kamaştıran hızıyla oluşan bir dünya vardı. Devamı gelmeyen rüyalar, tam doğrulanmamış varsayımlar, inanılması güç

[3] Speranza (ç.n.).

vicdan durumları, kelimelerin, fikirlerin, insanların saçma yakınlaşmaları, mantıksız yaşam taslakları ve başlangıçları, çocuk oyunlarında keşfedilmiş ciddi semboller ve sonuçsuz ıvır zıvırlar ve zaman zaman, arasına uygun biçimde lirik sofizmler serpiştirilmiş aşk dolu güzel konuşmaların rengarenk esintileri onun içsel hayatını oluşturuyorlardı; bu onun yegane zenginliği, tek avuntusuydu. Son terk edilişten, kendi ismi kesin olarak anlamsızlaştıktan ve neredeyse gülünçleştikten sonra o, dünyasının bir bölümünü yazıya dökmeye çalışmıştı. Bunu da yapmış ve sürdürmüştü. Bir gün, sanki bütün dünyaya yegane aşkını itiraf edecekmişçesine korkuyla titreyerek öyküsünü bir dergiye yollamayı becerebilmişti. Öykü beğenildi ve yayımlandı. Ondan yazmaya devam etmesini istediler ve o da yazdı ve yolladı. Cesareti yerine geldi: öyküden romana geçti, bir editör buldu, kendine ufak bir okuyucu kitlesi oluşturdu; yalnız başına yaşadı, düşündü, yarattı; yaşayabilecek kadar para kazanmayı başardı ve karşı çıkan ve uzaktaki ailesinin önerdiği her yardımı geri çevirdi.

II

Onu tanıdığımda henüz otuz yaşındaydı. Şu geniş, seçkin ve merkezden uzak, sadece mavi kıyafetli tombul kapıcılar ve kapılardan süzülen kırmızı yüzlü ve beyaz önlüklü kızlarla karşılaşılan caddelerin birindeki bir pansiyonda kalıyordu.

Çok düzenli ve emek isteyen bir hayatı vardı: yılda bir roman ve ayda bir öykü yazıyordu ve roman için editörü her daim hazır bekliyordu, öyküler içinse ona hala yervermeye ve az para ödemeye devam eden üç ya da dört tane dergi bulunuyordu. Yine de geçinmek ve şehirdeki bütün edebiyat derneklerine abone olmak için gereken iki, üç bin lirayı bir araya getiriyordu. Özellikle 1830 ile 1870 yılları arasında, romantizm çökerken ve realizm yeni yeni ortaya çıkarken, basılmış ro-

manları okuyordu. Ben fesatça onun, o unutulmuş ve acınası derecede aptalca kitapların içinde kendininkiler için başlangıç noktaları ve olay örgüleri bulduğundan şüphe ediyordum.

Aslında düşündüğüm bütün kötü şeyleri söylememem lazım, çünkü benimle tanışmak isteyen aslında oydu ve beni utandırmış ve hala da utandıran, abartılı biçimde neşe dolu bazı cümlelerin bulunduğu ilk mektubunu hala saklıyorum. İlk görüşmelerimizde edebiyattan bahsetmemiştik ve öylesine şaşırmış ve büyülenmiştim ki istemediğim kadar çok sefer gitmiştim ona (Duygusal bir tehlike arz etmesinden çok, sağlıklı bir adam olarak kadınlarla yakınlaşmanın, inanılanın aksine, bayağılığı tetiklediğine inandığım için).

Fakat onu görmeye birçok kez gitmiş de olsam, onu evime davet etmeyi asla düşünmemiştim ve pencerede durduğum bir gün, bir faytonun kapımın önünde durduğunu ve içinden Bayan Ümit'in indiğini, bana geldiğini gördüğümde çok şaşırmıştım.

Onu çalışma odasına davet ettikten sonra bana çok bayağı şeylerden bahsetmeye başlamıştı –Palestrina'mn eserlerinin çalınacağı ertesi günkü konserden, şık olmayan hanımlar için daha sade bir moda yaratılmasını teşvik etmek gerektiğinden ve hatta pansiyondaki kedinin normal olmayan huzursuzluğundan– ve sadece gitmek için izin istemek amacıyla ayağa kalktığı zaman bana alçak sesle "Sizinle bir sırrı paylaşmak için gelmiştim, fakat bir saçmalıktır belki de. Konuşmaya değmez. Başka bir zaman, başka bir işaret bekleyeceğim ve sonrasında eğer müsaade ederseniz, size her şeyi anlatacağım," dedi.

Onu beni ziyaret etmeye iten ve şu anda onu tereddütlü ve neredeyse utangaç kılan şeyi hemen anlatmasını ısrarla rica ettim ondan. Zavallı Ümit hüzünlü kara göz bebekleriyle bir anlığına bana baktı ve tekrar oturdu.

Gözlerini indirerek ve iki eliyle çantasının kulplarıyla oynayarak "Bakın," diye söze başladı. "Bakın, bunun sıradan bir durum, herhangi

bir tesadüf olduğunu düşünüyorum; tekrar edilen fakat hiç de gizemli olmayan bir nakarat. Fakat beni etkilediğini itiraf ediyorum: birisiyle paylaşmam, fikrini alınam lazım. Belki de sadece benim hayal gücümün bir ürünüdür ve bir başkası her şeyi farklı şekilde görüyordur, kim bilir! Siz bana bir şeyler söyleyebilirsiniz belki de: siz engin bir ruha sahipsiniz, her zaman muammalar peşindesiniz...

— "Affedersiniz," diye sözünü kestim her zamanki terbiyesizliğimle. "Bana fazlasıyla kolay biçimde, hiç de umurumda olmayan övgüler yağdırıyorsunuz ve henüz benden ne istediğinize dair en ufak bir şey söylemediniz."

Zavallı kız, korkmuş gözleriyle tekrar bana baktı.

— Haklısınız, diye yanıtladı. Özür dilerim: kadınım ve kültürlüyüm. İşte başıma gelenin özeti. Bildiğiniz üzere yazmaktan başka bir şey yapmıyorum ve öykülerimin konuları aklıma genelde okurken, dolaşırken ya da sabahları veya akşamları yatağının keyfini çıkartarak dururken kendiliğinden geliyorlar. Fakat uzun zamandır fark ettim ki kağıtlarda ya da aklımda hazır bulunan hikaye başlangıçlarının sadece bir kısmının devamını getirmeyi başarabiliyorum ve daha da tuhaf olan şey ise bu konular arasında bir ortak nokta, daha doğrusu çok önemli bir ortak nokta bulunuyor, yani hepsi bir kadından bahsediyor ve bu kadın, onu her ne kadar değiştirsem ve başka şekle soksam da, her zaman tıpatıp bana benziyor.

— Tanrı aşkına! diye haykırdım aynı küçümseyişle. Bunda garip olan nedir? Bütün yazarların başına gelir aynı şey, Shakespearvari veya dramatik yeteneğe sahip olanların da. Edebiyat bir aynadır. Eyleme geçirilenler başkalarıdır fakat insan yalnızca kendini tanır ve sergiler. Burada tuhaf olan bir şey varsa, o da bunu sizin daha önceden fark etmemiş olmanızdır.

— Bekleyin, dedi güçlükle bir nebze gücenen Ümit Hanım. Her şeyi anlatmama müsaade edin. Hikaye burada bitmiyor. Siz benim

olduğumdan daha budala olduğuma inanıyorsunuz. Tuhaf olan şey sonrasında meydana geliyor. Bana benzeyen kadının hikayelerini yazdığımda benim hayali kahraman için uydurduğum aynı maceralar kendi hayatımda, bizzat benim bedenimle tekrar ediyorlar. Size bir örnek vereyim: altı ya da yedi ay önce, genç, bekar, çirkin, dürüst ve yalnız bir kadının bir arkadaşının onurunu kurtarmak amacıyla kendini nasıl aniden anne rolünde bulduğunu ve kendinin olmayan bu çocuğa karşı yavaş yavaş içinde nasıl bir sevginin doğduğunu ve bu sevginin, tıpkı nüfus kayıtlarındaki gibi, kendisinin gerçekten çocuğun annesi olduğunu hissedeceği derecede güçlendiğini anlatan bir öykü yazdım. Şimdi, üç ay önce, öyküm henüz yayımlanmamışken, dünyada sahip olduğum tek kız arkadaşımdan bir mektup aldım. O evlendi ve ayrıldı, bir aşığı var ve bir çocuğu oldu ve bunu, olması gerektiği üzere kocasının ismini kullanarak duyurmak zorunda kalmamak adına çocuğunu almam için yalvardı bana. Hayır diyemedim: bu olay gizli kalacağı ve ayrıca, asla kendi ailemi kuramayacağım için, burjuva itibarını da pek önemsemiyorum. Çocuk bakıcıya gönderildi ve onu düşünmeden edemedim. Onu görmeye gittim, duygulandım. Hayvanlıktan kurtulup büyüyen ve şekillenen o minik yaşam ilgimi uyandırdı. Şimdiye kadar üç kez gittim ve sanırım onu seviyorum, belki de kendi annesinden bile daha fazla. Bu ilk olaydı, fakat bir tane daha var. Birkaç gün önce yine bana benzeyen her zamanki kadının, çok sevmiş olduğu bir adamı birçok yıldan sonra yanında başka bir kadınla birlikte tekrar mutlu gördüğünü ve sevmekten hiç vazgeçmediği bu adamın yeni mutluluğunu kendi varlığıyla bozmak istemediği için aradan çekildiğini anlatan bir hikaye yazdım Ve dün...

Bu noktada sözcükler hıçkırıklarla bölündü. Mendili ağzına götürdü ve onları güçlükle tuttu. Fakat iki ufak utangaç gözyaşı, zaten nemli olan uzun kirpiklerinden aşağı aktılar.

— Onu görmeyeli yedi yıl olmuştu, diye devam etti aniden boğuklaşan bir sesle. İtalya dışına çıkmıştı. Dün onu tekrar gördüm: yanında bir kadın var, sarışın, güzel, uzun boylu, kötü bakışlı bir kadın. Hiçbir şeyden haberdar değildi, yine de birkaç gün öncesinde her şeyi, olan her şeyi yazmıştım. Kadının kötü bakışları ve adamın gülümseyişi bile var öyküde; o denli iyi bildiğim gülümseyiş...

Gerçekliğin, edebiyatı bu denli tuhaf biçimde taklit edişi beni kabullenmek istemediğim kadar derinden sarsmıştı, yine de bu dünyadaki en bilge tavrı takındım ve Ümit Hanım'a bu durumun sadece tuhaf tesadüflerden ibaret olduğunu, etkilenecek pek bir şey olmadığını anlatmaya çalıştım. Zavallıcık bana, sanki onu kandırmak istediğimi görüyormuşçasına, üzgün üzgün ve güvensizce baktı. Birkaç saniye sonra, gözyaşları durduğunda, yüzünü özenle kuruladı, benimle soğukça vedalaştı ve gitti.

III

Uzun aylar boyunca onu görmedim ve o gün giderken bana gözleriyle söyledikleri yüzünden onu aramaya gidecek cesaretim olmadı. Fakat bir sabah onun adını bir gazetede, hayret uyandırıcı bir başlığın altında okudum: "Bir yazarı kaçırma girişimi." Bu tamı tamına oydu: akşamleyin bir kır yürüyüşünden geri dönerken, at arabaları yakınlarda hazır bekleyen bilindik maskeli adamlar onu susturmayı denemişlerdi. Bağırışlarını duyup gelen bir adam haykırmıştı: Bu o değil! Ve gitmesine izin vermişlerdi.

Bu haberin ne derece doğru olduğunu anlamak için oturduğu pansiyona koşa koşa gittim. Onu çok solgun, bir kanepenin üzerinde uzanmış halde buldum. Beni gördüğüne şaşırmadı ve o aynı gün çıkan bir dergi fasikülünü önüme koydu. İçindekilere baktım ve bir öyküsünü gördüm. Sayfaları kestim, okudum... Siyah maskeli adamlar tarafından yanlışlıkla kaçırılan genç, hüzünlü, çirkin ve terk edilmiş bir kadından bahsediyordu.

Okurken ara sıra gözlerimi kaldırıp ona şaşkınlıkla bakıyordum, o gülümsüyor ve susuyordu.

— Bu gerçekten doğru mu? diye sordum bitirdiğimde. Hepsi doğru mu, gazetelerin yazdıkları da?

— Çok doğru, diye yanıtladı gülümsemeye çalışarak. Hiçbir çıkış yolu yok. Size her şeyi anlattım. Fakat bunlar ilk zamanlardı... durum ciddi değildi. Sonra... sonra neler olduğunu bir bilseydiniz! Kanunlar inatçı, istikrarlı, katıdır. Söz konusu olanlar bazen önemsiz, ufak şeylerdi, fakat bazen de... Her şeyi bir gün açıklamak lazım: başkaları da bilmeli...

"Kalemi her elime alışımda o, yani ben, önüme geçiyor ve ruhumu ele geçiriyor. Onun haricinde kimseyi düşünemiyorum. Denedim, ah kaç kere denedim! İsteksiz hayal gücümün üzerine kaç kere ağlar serdim! Onlardan ilham alayım diye eski konuları kaç kez gün yüzüne çıkarttım! Ama boşunaydı. Bir cümle dahi kurmayı beceremedim. Fakat *onun* –yani benim, benim edebi ve kaşif ikizimin– bana hükmetmesine ve yönlendirmesine izin verdiğim an her şey kolay ve açık hale geliyordu, maceralar çaba sarf etmeden çoğalıyor, olay örgüsü sona kadar güzelce çözülüyor ve öykü bir anda hayat dolu bir biçimde ortaya çıkıyordu. Fakat bu öykülerden her biri benim için bir mahkumiyetti. Şimdi, artık onun uyuyamadığı ve geceleri korkunç hayaletler tarafından rahatsız edildiği anlatılıyorsa, birkaç gün sonra ben de hayaletler ve tarifsiz canavarlarla uğraşıyor ve uykusuz geceler geçiriyordum. Bir başka sefer ise şöhretinden etkilenmiş çok genç bir erkeğin, bir ergenin ona aşık olduğunu hayal ediyordum ve birkaç hafta sonra gerçekten de beni genç ve güzel sanan ve bana bir ömür boyu aşkını sunan on beş yaşındaki bir genç çocuktan yirmi sayfalık bir mektup aldım. Ve her ay aynı şekilde sürüp gitti. Ve hayalimde öngördüklerim gecikmeden sürekli, her seferinde gerçeğe dönüşüyordu. Son ve sizi bana

getiren olayı siz de biliyorsunuz. Şimdi bana ne diyeceksiniz? Hala bunun bir tesadüf olduğunu mu?"

Mutsuz Ümit'in çok heyecanlı ve coşkulu olduğunu fark ettim. Sahip olduğum bütün hainliği kullanarak ona bir süre boyunca yazmaya ara vermesini öğütledim. Bana bunun için söz verdi ve birkaç bıkkın teselli sözcüğünden sonra yanından ayrıldım. Durumu beni rahatsız ediyordu ve zihnimin ona takılıp kalmamasını sağlamak için her yola başvuruyordum. Bu duruma anlam vermeyi başaramıyordum: beni etkiliyor ve öfkelendiriyordu. En sonunda zavallı Ümit'i ve edebi maceralarını neredeyse tamamen unuttum. Fakat bir ocak sabahı elime ondan bir mektup ulaştı. Bir süre boyunca benim önerime uyduğunu fakat üç ay sonra iki nedenden dolayı tekrar çalışmaya başlamak zorunda kaldığım söylüyordu bana: her şeyden önce edebiyatla geçindiği ve kimseden hiçbir şey istemek istemediği için, dahası hayali ikizinin görüntüsü ona rahat vermediği ve gece gündüz kulağına yeni ve olağanüstü maceraları fısıldadığı için. O zaman kendini ilhamın akıntısına bıraktı ve yazar yazmaz her zamanki gibi gerçek oldu. Artık kurtuluşu yoktu, diğerinin dikte ettiklerini önce yazmak sonra da yaşamak zorundaydı. Son öykü hepsinden daha korkunçtu: ölümü haber veriyordu. Mutsuz kadın, ölümden korkmadığını belirtiyordu fakat geride acı verici sezgisinden haberdar olan birisi kalsın diye bana yazıyordu.

Mektubu okur okumaz pansiyona koştum. Kapıyı açmaya gelen suratı altüst olmuş bir uşak bana Ümit Hanım'ın birkaç saat önce bir kalp krizi nedeniyle öldüğünü söyledi. Hüzünlü ve esmer bir kadın başkahramanın, kendisi haricinde başka kimsenin görmediği bir gölge tarafından zulmedilerek öldürüldüğünü anlatan son öyküsü masanın üzerinde bulundu.

DÖRT KÖPEK ADALETİ SAĞLADI

İki elçi, daktiloda yazılmış kısa bir mektup, üç, dört telefon konuşmasından sonra evet demek zorunda kaldım.

Akşam saat altıda fayton kapımın önünde durmuştu, temiz kol düğmelerini takmaya vakit bulamadan önce. Ne kadar sıkıcı! Kol düğmeleri geçmiyor, mendil ortalıklarda yok, ayakkabılar kirli... Benim fakir ve halktan birisi olduğumu bilmiyor mu ki *o*?... Neyse, gidelim!

Fayton ilerledi, henüz çamurun altına gömülmemiş birkaç çakıl taşının üzerinde hüzünlü bir biçimde sarsılarak yuvarlandı, kenar mahallelere saptı, aynı yavaşlıkla yeni semtlerin anonim caddelerinde ilerledi, bir bariyeri geçti, kira yaklaştı. Yağmur durağan bir süreklilikte yağıyordu, sanki dünyanın yaradılışından beri sürekli yağıyormuşçasına. Sisin arasında, camdaki buğuların ötesinde birkaç kırmızı ışık. Faytonda yanımda iki adam daha vardı fakat onları önemsemiyordum. Sözcüklerini duymaya katlanamıyordum, daha çok tekerleklerin altında kırılan çakıl taşlarının çıtırtısını dinliyordum. *Onun* hakkında, villası, zenginliği, karısı, geleceği hakkında; bitmek tükenmek bilmeyen, gizemli ve sosyal içerikli uzun, upuzun bir şiir hakkında konu-

şulduğunu duyuyordum... Bir Amerikan *Mahabharatası*[4] hakkında, dört bin yılına, yani bizim de orta çağdakiler gibi ilkel görüleceğimiz zamana ait bir İncil hakkında. Fakat yağmur sıkıntısı, tüm en olağanüstü vizyonlardan daha iyiydi. At tırıs gidiyordu, sonra durdu: tekrar hareket etti. Çıkılması gereken bir yokuş vardı; adam aşağı indi ve kolunun altında duran kamçıyla gölgesi faytonun kapısının önünde bir gidip bir geliyordu. Yolu tanıyordum: ardında açan gülleri kokladığım ve içerideki köpekleri kışkırttığım bu siyah bahçe kapılarını; rutubetli, sıvası dökülmüş, yeşil badana boyasıyla yamalanmış duvarları ve duvarların üzerindeki kırık camları... Benim kırımdı: on yedi yaşlarında çıkılan yalnız yürüyüşler, boş idiller, yeni açmış menekşeler, asla ezgilere dökülmemiş arzular!

Varmıştık. Ne sıkıcı! İşte kapı açılıyor: uşak, bir gardiyan misali çatık kaşlarla bakıyor fakat gülümsemiyorsa, bıyıksız olduğundandır. Avluya giriyoruz. "Güzel, büyük, harika! O kolonlar daha önceden de oradalar mıydı peki? Çok zevklisiniz!" Tercüman hayran kalmamızı söylüyor ve bu ondan istenmemiş olsa bile, mümkün olan bütün açıklamalarda bulunuyordu. İşte soyunma odası: küçücük, şipşirin, tertemiz. Uşak yardıma koşuyor: siz de mi! Şemsiyeyi şöyle verin, paltoyu böyle verin; ya sonra? Kendimi ceketle, basit bir ceketin içinde görmek ne muhteşem! Siyah dahi değil üstelik!

Bir uşak ayakkabılarımı temizlemek amacıyla bir fırçayla yardıma koştu. "Hayır, canım," dedim içimden. "Benim de senin gibi bir vatandaş olduğumu ve hayvan bacaklarıyla yürümektense kendi bacaklarımla, ki onlar insan bacağıdır, yürümeyi sevdiğimi bilmiyor musun? Fakat fazla nefes tüketmemek için ayağımı geri çektim ve çamurlu ayaklar ve normale kıyasla daha gergin ellerle antreye doğru yürüdüm.

Tercüman bizi salona götürdü. Kırmızı koltuklar, meşe sandalyeler, düzmece ve altın kaplama Meryemler, birçok elektrik lambası ve İran

[4] Özellikle Dharma'nın ve Dharma anlayışının anlatıldığı bir Hint destanı (ç.n.).

halıları. Etrafıma bakıyorum: şimdi dört kişiyiz. Ben ve Havari, sonra Tercüman ve Antikacı.

Burada olmak için ben ne yaptım? Neden geldim buraya? Kimi bekliyoruz?

Sabırsızlığımı dindirmek için ellerimi soyulmuş eski deri kaplı kalın bir kitabın üzerine koyuyorum. Cildin üzerinde hala altın kaplamanın izleri var. Pirinç bir kopçayı açıyorum fakat o anda bir kapıcı ayağa kalkıyor ve bizi davet eden Mr. Dayson görkemli fakat hızlı biçimde içeriye şahsen giriyor. Onu ilk kez görüyorum: belki elli yaşındadır, kır sakalı, açık alnı, çenesinin altında büyük beyaz bir kravatı, kocaman elleri var. İyi bir şeytan; hemen anlaşılıyor. Güzel tokalaşmalar ve birçok "How do you do?" ve "I am very glad..."

Diğer bütün sandalyelerden daha yüksek, siyah, oymalı tahta bir kanepenin üzerine oturuyoruz: Mr. Dayson ortada, ben bir yanda ve Havari diğer yanda. Kafalarımızın üzerinde komik bir cezaymışçasına sallanan, bir utanmaz Whistler tarafından çizilmiş Mr. Dayson'nun portresi var. Konuşalım! Fakat ne hakkında? Bay Dayson İtalyancayı benim Amerikanca bildiğim kadar biliyor, yani çok az. O, İtalyanca bir sorunun başını yutuyor, ben İngilizce bir yanıtın yarısını homurdanıyorum. Tercüman yok mu ama? Yıkamaktan solmuş suratı, beyaz gömleği, siyah kıyafeti ile bir terzi otomatı gibi ani hareketler yapan, insanlara aracılık etmekten pek memnun ve pek güler yüzlü halde burada işte. Böylece çok ciddi bir konuşma başlıyor: Kant'ın ve Nietzsche'nin isimleri, salonun kalorifer ve gül kokan ağır havasının içinden geçiyorlar. Ey ıslak zeytin ağaçlarının arasında solunan nemli ve özgür hava! Mr. Dayson'a benim filozof olduğumu söylediler ve o, felsefe hakkında konuşarak bana eziyet ediyor. Yavaş konuşuyor, hüküm veriyor, gülümsüyor, etrafına bakıyor, gri gözleriyle sorguluyor, konularını aktarmakta gecikiyor;

Antikacı alaycı bir gülümsemeyle ona eşlik ediyor fakat Tercüman porselen bir melek, Küçük bir Buda gibi kendinden geçmiş halde gülümsüyor. Boston haftalık dergisinin kötü kokularının suratımın önünden geçtiğini duyuyorum. Schellig'deyiz, Mazzini'ye vardık. İzmir halılarının önünde, beyaz sakallı şehitler de iki gülümseyiş arasında kötüye kullanıldılar. Ayağa kalkıyorum: artık dayanamayacağım.

Bu badanalanmış, duvarları tekrar örülmüş, restore edilmiş, tekrar temizlenmiş, dantellerle süslenmiş, halılarla döşenmiş ve Amerikan zevkiyle tekrar düzenlenmiş bu Floransa villasına ne yapmak için çağırdılar ki beni? Beni yemek yemek için çağırmışlardı fakat özgürlükten yoksun biçimde çene çalınıyor ve gevezelik ediliyor. Neyse ki bir hışırtı duyuldu: hanımefendi görünüyor, Mrs. Dayson. Onu ilk karşılamaya giden kocası ve büyük, gri öküz gözleriyle onu okşuyormuş gibi duruyor. Mrs. Dayson süslenmiş; kimin için? Ne yazık ki o, gençliğinin sınırlarına ulaşmış bir kadın. Bir, iki yıl sonra artık geçen ay otuz beş yaşımı doldurdum diyemeyecek. Uzun boylu, bembeyaz giyinmiş; dekolte fakat abartılı değil: saçlarında iki sıra inci takılı. Koyu mavi gözleriyle bize, sanki bir kraliçeymişçesine yukarıdan bakıyor. Ben de ona bakıyorum: cildi hafiften kurumuş, riyakar biçimde kırışık, neredeyse ona acıyacağım. Yine de kraliçenin de önünde eğilmek gerek. Şık mı şık Tercüman gerekli iltifatları tercüme etmek için öne atıldı.

Benimkiler basit bir "İyi akşamlar"a dönüştü. Mr. Dayson, belki de üzüntü verici vahşiliğimin farkına varmış olduğu için, koluma girdi ve beni evdeki harikaları göstermeye götürdü: öncelikle salondakileri.

Bizi bir köpek gibi izleyen Tercüman güçsüz bir sesle "Şu mermer kupa Fidias zamanından kalmadır," diye onayladı. Bunlar Hint kumaşıdır, bu vazolar Yunan İmparatorluğundan kalmadır, bu mavi tabakları İran'dan satın alınmıştır, bu tuhaf demir salamandra[5] Sibirya'dan

[5] Odalar arasında gezdirilebilen birtür kömür sobası (ç.n.).

geliyor, bu kutsal aile Venedik okulundan geliyor, bu deniz resmini meşhur Serra çizmiştir, bu büst dört yüzlerden kalmadır ve bu hançer...

Ah kırmızı keten kılıfı, iyi bilenmiş bıçağı ve pek keskin ucuyla birlikte Şam kumaşına sarılmış güzel hançer! Aklıma neden bu Bay Dayson'un karısını neden bu hançerle öldürmediği geldi acaba? Soğuk bir şubat akşamında, bir Fiersole villasında, güzel, estetik bir ölüm! Fakat Bay Dayson memnun değil: onunla yukarıya, diğer odalara gitmek lazım. Halılarla yumuşatılmış ve sessizleştirilmiş merdivenlerden çıkılıyor, içinde yeni sanat mobilyaları ve beş yüzlere ait taklitlerin bulunduğu küçük ve büyük odalardan, Toskana stili sağlam sütunlu kemer altlarından, daha sonra duvarlarda gravürlerin asılı olduğu koridorlardan ve her yerde kitaplar –güzelce ciltlenmiş, temizlenmiş, sapasağlam– okunmamış kitaplar bulunan büyük çalışma odalarından geçiliyor. Gelin ve damat odasından geçiliyor, hala yukarı çıkılıyor, başka bir çalışma odası, başka bir kemer altı; sonra söğütten sandalyelerin, devasa koltukların, sultanlara özgü divanların, ciddi ve anlamsız mermer büstlerin bulunduğu kapalı bir teras bulunuyor. Orası Mr. Dayson'un mabedi; hayatının son fuayesi, galadaki düşünce odası... Zaten Mr. Dayson sıradan bir insan değil, sadece az parayla beyefendilik etmek için İtalya'ya gelen birçok Amerikalıdan biri değil. O bir edebiyat adamı, bir havari, bir yazar, bir şair de diyebilirim, bu kelime mısra yazan yazmayan herkes için kullanılmaya başladıktan sonra. Ayrıca Mr. Dayson'un, bütün zamane aydınları gibi, bir sosyalist olduğunu bilmek gerek, fakat sıradan ya da adi bir sosyalist değil, güzelce ısıtılmış salonlarda konuşmalar yapan, kırmızı kaplı kitapçıklar basan ve kardeşleri için zaten hayatını feda etmektense –aile içinde de barışçıllardır– yüz binlerce beş franklık banknottan daha mühim şeyler yapanlardan bir tanesi. Yani Mr. Dayson prezantabl bir sosyalist, zengin bir sosyalisttir. Eğer kendi ülkesinde kalmış olsaydı, bir şeylerin

başkanı olurdu, bir ordunun, bir siyasi partinin, bir kilisenin başkanı, fakat o kahramanlık alanından, Washington gibi, çekilmeyi tercih etti. O dünyanın, kendisinden daha farklı şeyler beklediğinin farkında ve insanlığa ait olan şeyi ondan söküp almak istemiyor. Bu yüzden karısını ve milyonlarını aldı ve İtalya'ya kalp hastalığını iyileştirmek ve elli dizelik şiirini yazmak için geldi. İşçiler şahmerdanların etrafında ve yer altında eziyet çekerken o, havadar bir İtalyan kemer altında uzanıp gelecekteki mutlu devri duyurmak için dizeler yazacak. Herkes kendi işini yapsın. Onunkisi, beş yüzlerden kalma bir tavanın altın kaplamaları altında mideye güzel bir öğle yemeğini indirdikten sonra devrim şarkıları söylemektir.

Şimdi bunları belli bir sakinlikle yazıyorum fakat Mr. Dayson beni ciddiyetsiz Tercümanla birlikte odadan odaya, kemer altından kemer altına sürüklerken kaburga kemiklerim, sanki göğsümün etrafını bir yılan sarmışçasına ağrıyordu.

Kendi kendime "Rezil herif," diyordum. "Kırmızı dergilere yazacak ve halkı kurtarmak isteyecek cesaretin var demek! Pardösün üstünde, yarım milyon değerindeki bir evin içinde, emrindeki yedi insanla ve çekmecelerindeki on tane *chèques* defteriyle burada duruyorsun yani? Ve bu da yetmezmiş gibi tamı tamına buraya, benim evime, Toskana'nın en hoş tepesine, zeytin ağaçlarımın, selvilerin arasına, benim insanlarıma ait bir villaya, antika ve New Yorklu korkunç karışımlarınla kirlettiğin ve gücendirdiğin güzel ve sağlam bir eve geliyorsun? Git buradan, Tanrı aşkına, hemen git buradan!"

Sanırım cinayet yasalar tarafından cezalandırılmıyor olsaydı, Mr. Dayson'u boynundan yakalar ve kafasının hızla halıya çarparak düştüğünü duyana kadar da bırakmazdım. Belki de bir önseziyle irkilmişti, çünkü aceleyle tekrar salona indi. Israrla salondan bahçeye geçmek istedi. Evdeki kemer altları aydınlandı;

bir kale çıkıntısı misali vadiye doğru uzanan büyük bir terasa doğru zar zor yürüdük yağmurun altında.

Zafer havalarında "Buradan bütün Toskana görülüyor. Vallombrosa, Pisa, Monti Apuani ve bu taraftan ise Mugello, Valdarno ve biraz da Casentino; bütün Toskana," diyordu Mr. Dayson.

Hiçbir şey görülmüyordu –sadece sisin ve karanlığın ardındaki iri kara profiller– fakat ben yine de görüyordum: gümüşi akarsuları, güneş rengi evleri ve selvilerle örtülü koyu mavi dağlarıyla kendi topraklarımı görüyordum; bu davetsiz misafir sakallı hümanistin ayakları altında uzanan kendi topraklarının tümünü. Hayır, hayır, yine hayır, diyordu yüreğim. Fakat etraf tamamen karanlık ve soğuktu. Öfkeme yanıt veren hiçbir ses yoktu. Bu memleketin sahipleri neredeydi? Kimse haykırmıyor muydu?

Bir kadın bizi kırmızı ışığın sınırından, sisin ardından çağırıyor. İçeri giriliyor. Ha gayret!

Yemeğin hazır olduğu açıklanıyor nihayet. Mr. Dayson koluma giriyor; Antikacı, hanımefendiye eşlik ediyor, Tercüman kuyruk sallıyor ve Havari hiç olmadığı derecede çatık kaşlı ve sinirli halde en arkadan geliyor. Kendimi hazırlanmış büyük bir masada otururken buluyorum: önümde beş bardak, iki tabak, bir yanda iki çatal diğer yanda iki bıçak duruyor. Kırda sarı bir kağıt üzerindeki iki dilim salamı, bir parça köy ekmeğini yalnız başıma yediğim zamanları, çatal bıçak yerine geçen on parmağı ve başımın üzerindeki gökyüzünü ve kuşları düşünüyorum tekrar.

Şimdiye kadar gözüme çarpmayan bir kadın var yanımda: sahte kraliçenin bir bayan arkadaşı, beyefendinin sekreteri, belki de çocuğun öğretmeni. Sürekli İngilizce ve ara sıra İtalyanca konuşan

Prusyalı bir hanımefendi. Yeterince dekolteli ve Akdenizlilere özgü bir çift akıllı göze sahip olduğundan, Kraliçe'nin gençliği solmuş ve bütün hizmetliler de çirkin olduğundan, evde bakılmaya değer tek dişi o.

Ben, sahte köy desenleriyle süslü büyük bir çukur tabağın dibini zar zor dolduran yapışkan bir lapayı bir nebze kararsızlıkla yutarken Mr. Dayson tekrar konuşmaya başladı. Fichte ve Mazzini'nin isimleri guruldayışlarm ve kıtalar arası sözcüklerin sürünme sesleri arasında tekrar yankılandılar. Beyaz kravat güzel bir konuşmacı olan ev sahibinin çenesinin altında dalgalanıyor ve kabarıyordu. Hanımefendi susuyor ve hayranlıkla dinliyordu; Tercüman gülüyor, onaylıyor ve çeviriyordu; Antikacı parlak kafasını önüne eğmiş yemek yiyordu; Havari, Prusyalı'nın kulağına asla çevrilmemiş şairlerin zor isimlerini fısıldıyordu. Öfke beni hiç olmadığı kadar sessiz kılıyordu. Evet ya da hayır diye cevaplar veriyor ve normale göre çok daha az yiyordum. Fakat önümde duran beş küçük bardak ve küçük çatal bıçak takımları gözümü korkutmuyordu: kesinlikle kendimi ısıtmak ve bir skandal yaratmak niyetiyle beyaz ve kırmızı şarap, Alman şarabı ve Fransız *champagne* içiyordum. Sohbet devam ediyordu. Mr. Dayson Amerikan tarihinin içinde bir yabani tavşan misali bir oraya bir buraya koşuşturuyordu. Zavallı Emerson birkaç esprinin kurbanı oldu; Walt Whitman bir an göründü ve kulağı çekildi. Lincoln ve Thoreau karanlıklardan çıkıp Mr. Dawson'un öngörüleri sayesinde kendi hakiki aydınlıklarının içinde tekrar görünüyorlardı. Ben içtiğim için o da içiyordu. Yavaş yavaş kızartma et parçalarına, havuç tepelerine, çeşnisiz patateslere, şekerli yoğun soslara bulanmış ekmeklere, haşlanmış kerevizlere, tanınmayacak hale gelmiş kuşlara ve yarı tuzlu zeytin turşularına geçildi; fakat Mr. Dayson'un umurunda değildi. O, yemekleri mideye indiriyor ve konuşuyordu ve sosyal devrim, bir kadeh *champagne* misali sözcüklerinde köpürüyordu. Ben yarısını anlıyordum fakat yine de çok yoruluyordum. Antikacının esprili bir sözü sohbetin konusunu bir

anlığına değiştirdi ve Kraliçe de, Tercüman ve Havari arasındaki bir laf dalaşına katılmaya tenezzül etti. Fakat Bay Dayson tekrar söz aldı ve bir daha da bırakmadı.

En yüce metafiziğin içinde volta vuruluyordu: çikolatalı büyük bir tatlının gelişi bile Platon ve Aristoteles arasındaki uygunsuz karşılaştırmayı durduramadı. Fakat Mr. Dayson aniden felsefeyi bıraktı. Yemeğin ve şişelerin sonu gelmişti; bayağı iyimserliğin aşırılığa ulaştığı an gelmişti.

Herkesin sessizliği arasında Mr. Dayson yüksek ve memnun bir ses tonuyla "Dünyaya karşı umut beslememi sağlayan üç şey var," dedi. "Birincisi şudur: Dünyada Mrs. Dayson'dan daha muhteşem bir canlı yoktur. İkincisi, işçi kitlelerinin hakları, onları reddetmesi gerekenler tarafından kabullenilmişlerdir; ve üçüncüsü ise, etrafımda bana benzeyen kimsenin bulunmamasıdır."

Ve bunu söyledikten sonra bir kupa *champagne* daha. Kraliçe, incilerle süslenmiş perçemini aşağılayıcı bir edayla salladı fakat mutluluğun en üst sınırında olduğu görülüyordu; Tercüman o kesik kesik, şu mekanik *made in Germany* gülüşüyle güldü. Diğerleri masanın ortasındaki içi ağzına kadar inci çiçeği dolu olan geniş bir vazoya gözlerini dikti ve gülmeye cesaret edemedi. Ben patlamak üzereydim.

Genel şaşkınlığın ortasında ayağa kalktım, yüzümün yandığını hissediyordum. Mr. Dayson'nun gözlerine baktım: belki de neyim olduğunu sormak için tam ağzını açmıştı ki, o an bir köpek havlaması duyuldu. Mr. Dayson fırsattan istifade haykırdı:

— Zavallı köpeklerim! Bu akşam onların gelmesine izin vermedim. Köpeklerimi görmek ister misiniz?

Bunları söylerken ayağa kalktı ve kapıya doğru koştu. Bu yersiz aksilik yüzünden canım sıkılmış ve moralim bozulmuş halde tekrar sandalyenin üzerine çöktüm. Hanımlar korkmaya başlamışlardı. Prusyalı kulağıma alçak sesle, köpeklerin eğitimsiz ve saldırgan olduklarını ve

sevindikleri için sahiplerinin üzerlerine atlayıp kıyafetlerini parçaladıklarını söylüyordu. Yan odadan sandalyelere hızla çarpıldığını ve anlaşılmaz bir koşuşturma sesi duydum. Aniden dört tane koca köpek koşarak, kuyruklarını çılgınca sallayarak ve onları sandalyelere ve masalara çarparak, sesli sesli koklayarak, özgür bırakılmış hayvanlar gibi zıplayarak içeriye girdiler. Uzun boylu, güçlü ve genç dört tane güzel Maremma çoban köpeğiydi. Anne köpek, baba köpek ve ebeveynleri kadar uzun boylu ve kaslı iki tane güçlü yavru vardı. Onların ortasında ayakta duran Mr. Dayson el hareketleriyle onları sakinleştirmek istiyormuş gibi görünüyordu ve acemi bir aslan eğitmeni misali memnuniyetten göğsü kabarıyordu. Köpekler odanın içinde dönüp duruyorlar, homurdanıyorlar, herkesin üstüne patilerini koyuyorlar, dişlerinin ucunu göstererek burunlarını uzatıyorlardı.

O vakit bir şey hatırladım ve bir anda bunun intikam için kesin bir yol olduğunu fark ettim. Dağlarda çobanlarla birlikte yaşarken onlardan Maremma köpeklerini çağırmak ve onları kurtlara ve hırsızlara saldırtmak için çalınan ıslığı öğrenmiştim. Ve o zaman herkesin şaşkın bakışları arasında ıslık çaldım; ciğerlerimin ve öfkemin bütün gücüyle ıslık çaldım. Akıllı hayvanlar anladılar, eski içgüdüyü –köleliğe alışık olduklarından– anımsadılar ve ona itaat ettiler. Emirlere uymaksızın beyefendinin bacaklarını ısırdılar, hanımefendinin beyaz kıyafetini paramparça ettiler, ufak Prusyalı'yı sandalyesiyle birlikte yere düşürdüler, Tercüman'ın gözlerine doğru atıldılar, üzerindeki her şeyle birlikte masa örtüsünü, bütün çiçekleri, bütün kristalleri, bütün resimli tabakları çekiştirip yere düşürdüler, kızmışçasına havlayıp inlediler ve kıra döke, parçalaya parçalaya ve her şeyi alt üst ede ede her yere zıpladılar. Beyaz masa örtüsü ve şık mumluğu, güzel kokulu demetleri ve oymalı sandalyeleriyle güzel yemek odası, içinde dört tüylü şeytanın yedi lanetli kurbanın peşinden koştuğu bir cehenneme benziyordu. Bir kez daha ıslık çaldım ve çılgınca havlamalar, saldırıya uğrayanla-

rın çığlıklarını ve ağlayışlarını bastırarak bana yanıt verdiler. İnsanların hayal etmeye bile cesaret edemedikleri intikamı, Maremma'nın cesur hayvanları güçlü cinslerinin bütün coşkunluğuyla gerçekleştirmişlerdi. Kendimi bir anda özgürlüğe kavuşmuş ve memnun hissettiğimi kimseden saklamıyorum. Benim de çoraplarım yırtılmış, elim ısırılmış ve ceketime şarap dökülmüştü fakat umursamıyordum bile: gözlerim keyfi yerinde bir Mephisto'nunkiler[6] misali parıldıyor olmalıydılar. Artık orada yapacak hiçbir şeyim kalmamıştı. Hizmetliler köpekleri bağlamak için yardıma koşmuşlardı ve Mr. Dayson tamamen şekil değiştirmişti. Köpekler hala insanların boğuk çığlıkları arasında hırlarken ben karmaşadan yararlanarak odadan dışarı süzüldüm, şapkamı ve montumu almaya koştum. Eve yağmurun altında yürüyerek döndüm ve yatmak için soyunduğumda ayakkabılarının her zamankine göre daha çamurlu olduklarını fark ettim.

[6] Mephistopheles, özellikle geleneksel Alman edebiyatında kullanılan, eşsiz güçlere sahip bir şeytan (ç.n.).

İYİ TERBİYE

Geçen kış, pazar günleri hariç her sabah eve dönme alışkanlığım vardı. Her zaman saat tam yarımda değil, aksine genelde kez birkaç dakika erken ya da birkaç dakika geç. Çok sıradan, çok burjuva ve herkesin bildiği doğal amacı düşünüldüğünde hiç de şiirsel olmayan bir alışkanlık. Yine de bunun hakkında konuşmam daha doğru olur, çünkü ne de olsa yakın zamanlarda gerçekleştirdiğim bazı eylemleri savunmak için adalet karşısına çıkartılmayı beklediğim, şehrin en büyük hapishanesindeki ücretli bir odaya kapatılmama neden oldu.

Yargıca olayların nasıl geliştiğini zaten anlattım ve kuşkulu birkaç bakıştan ve şaşkınlık ve acıma karışımı bir takım hareketlerinden onu ikna edemediğimi fark ettim. Fakat bunda bu kadar şaşırılacak ne var ki?

Mevzu olan şarkıcıyla ilk karşılaşmam, hatırladığım kadarıyla, kasım ortalarına doğru gerçekleşmişti. Saat yarımı geçiyordu ve dediğim gibi çevik yürüyüşüm ve kim bilir hangi düşünceye takılı kalmış miyop gözlerimle eve dönüyordum. Köprüyü geçtikten sonra ve oturduğum sokağa sapmak için geçmem gereken küçük meydanın sonuna, yani neredeyse sokağın köşesine, vardığımda yanımdan pek uzun boylu

olmayan, hatta şişman, soluk yüzlü, kıvrık bıyıklı, dudaklarından bir sigara sarkan ve ayakkabılarında kumru rengi tozluklar olan bir adamın geçtiğini gördüm yine de. O adam elini sert ve siyah şapkasına götürdü, çıkarttı ve bana gülümsemeden ve konuşmadan kibarca selam verdi... Öylesine şaşırmıştım ki –onu ilk kez görüyordum– selamına karşılık vermedim ve yoluma devam ettim.

O seferden sonra öğlenlerieve dönerken her defasında ve neredeyse hep aynı noktada o selam veren yabancıyla karşılaşıyordum. Saat yarımdan önce de dönsem onu buluyordum, biraz sonra da dönsem onu buluyordum ve saat tam yarımda gelmiş olsam bile diğer günlere göre en fazla kırk ya da elli adım farkla ona yine aynı meydanda rastlıyordum. Adamın ağzında hep sarkan, yeni yakılmış bir sigara oluyordu ve beni her defasında siyah şapkasını çıkartarak ve kaçamak bir bakış atarakselamlıyordu. Dört, beş sabah boyunca bir yanlışlık söz konusu olduğunu düşündüğüm ve diğer yandan canım konuşmak ve bunun nedenini sormak hiç istemediğinden selamına karşılık vermedim. Fakat kibar adam cesaretini yitirmiyordu ve siyah şapkası her gün benim onuruma bir saniyeliğine kestane rengi kafasını terk ediyordu. En sonunda saygısız ve dalgın olanın kendim olduğunu düşünmek zorunda kaldım: en iyi ihtimalle o adamla bir yerlerde tanışmış, onu sadece bir kez ve birkaç dakikalığına görmüş olduğum ve onun hafızasının benden daha güçlü olduğu varsayımında bulundum. Bu düşüncelerle kendimi teşvik ettiğim bir sabah selamına karşılık vermeye karar verdim ve siyah şapka kalkar kalkmaz ben de hafifçe gri fötr şapkama dokundum. Karşılık pek de kibarca değildi, çünkü dikkat ederseniz, şapka kafamdan çıkmamıştı, fakat yine de o ima, o anıştırma, o selam vaadi, onun sigarayı ağzından çıkartmasına ve bana zeki bir havayla gülümsemesine yetmişti. Fakat o gün başka hiçbir şey olmamıştı. Daha sonrasında –artık aralık ayındaydık– her seferinde fötr şapkama dokunmaya ve belki de kibar bir şekilde onu kaldırmaya devam ettiğim

için, yabancının gülümsemesi daha da çoğaldı ve en sonunda öylesine içten ve ahenkli bir sesle söylenen bir "Günaydın!" haline dönüştü ki kendi sessizliğim yüzünden biraz kafam karıştı. Birkaç sabah sonra "Günaydın"a "Afiyet olsun" da eklendi ve hem onun hem de benim tarafımdan şapka çıkartmalar devam etti. Tuhaf olan şey ise bu samimiyete rağmen henüz konuşmaya fırsat bulamamış olmamızdı. Hem ben hem de o hızlı yürümeye alışıktık ve selamlaşmak için yollarımızın kesiştiği an yeterli oluyordu.

Bu tuhaf ilişki bu şekilde uzun süre boyunca devam etti. Eğer başka bir kişiliğe sahip olsaydım, yeni arkadaşı daha yakından tanımaya çalışırdım; onu konuşmaya zorlardım, en azından adının ne olduğunu sorardım. Fakat alışılmadık ve bir nebze olağanüstü şeylere eskiden beri ilgi duyarım ve tek korkum diğerinin o gündelik fakat tez ve anonim arkadaşlığı ziyaretlere, çene çalmalara ve çay fincanlarına dönüştürerek büyüyü bozmasıydı.

Korktuğum şey gerçek oldu. Hep aynı yöntemle devam ederek nisan sonuna kadar ulaşmıştık ve kibarlık artsa bile, selamlaşma sözcükleri sayı olarak artmamışlardı. Fakat o üzücü sabah –belgelere göre iki mayıs günü– yabancı arkadaş beni görür görmez elini şapkasına götürmektense büyük bir ciddiyetle bana doğru geldi ve elini uzattı –ki doğal olarak ben de sıkmak zorunda kaldım– ve bana ciddi bir biçimde:

— Bugün size ihtiyacım var. Sizi saat tam beşte, San Giorgio kapısında bekliyorum, dedi.

Ve her zamanki gibi fakat başka bir şey söylemeden ve şapkasını çıkartmadan hızla ilerledi. O beş saati sıkıntı ve merakla geçirdim ve nihayetinde kendi adıma hiçbir şey yapamayacak hale geldim. Saat beşte San Giorgio kapısındaydım. Şişman ve solgun adam beni bekliyordu ve elini uzatarak bana doğru yaklaştı.

— Affedersiniz, dedi usulca ve neredeyse utangaçça. İlişkimiz bir nebze tuhaf, biliyorum. Hemen kendimi tanıtsam iyi olur: Adım Giuseppe Severi, müzik okuyorum, tenorum, bu yıl mezun olacağım.

— Ben ise..., diyerek başladım.

— Önemi yok, dedi diğeri aceleyle. Önemi yok. Sizin kim olduğunuzu biliyorum. Uzun zamandır biliyorum. Beni affetmeniz lazım, insanlarla tanışma yöntemim böyledir. Bunu bana bir İngiliz öğretti, neredeyse her zaman işe yarar. Her zaman emin değilizdir; fakat çehre, hareketler, yürüyüş biçimi... Bu bir tesadüf, biliyorum; fakat sohbetlerde, tiyatrolarda, kafelerde tanışmak da tesadüf eseridir. İnsanlar bir şekilde karşılaşır; ikisi de aynı şeydir. Siz nedenini anlayacak ve beni bağışlayacaksınız.

— Ne demek... diye lafa giriştim, hiç de memnuniyetsiz olmadığımı söylemek niyetiyle.

— Bunun hakkında daha fazla konuşmayalım, dedi Bay Severi sesini yükselterek. Yolunuzu bunun için kesmedim. Artık olan oldu. Bugün size ihtiyacım var. Eve gidelim.

Yeni sıvalanmış duvarların yanından geçerek caddeye doğru ilerledik. Havada ilkbahardan eser yoktu ve gökyüzü beyaz bir sisle kaplıydı ve gözleri acıtıyordu.

— Bu yakınlarda oturuyorum, diye devam etti tenor. Evde karımdan başka kimse yok. Hiç kimsemiz yok, çok yalnızız. Size bu yüzden ihtiyacım var. Kısa zaman öncesine kadar birçok arkadaşımız vardı. Ama şimdi... Neden bilmiyorum: arkadaşlarım beni terk ediyorlar. Fakat hepsi isteyerek değil. Bazıları iş için ya da başka bir yere taşınmak için gitmek zorunda kaldılar. Ve bazılarını da ben evden kovmak, bir daha karşıma çıkmalarını yasaklamak zorunda kaldım. Sonra karım da var... Karım Rustur, biraz hayalperesttir, biraz hasta ve kaprislidir. Rusya dışında yaşayan bütün Rus kadınlar böyledir. Onun da itici bulduğu kişiler oldu ve bazı arkadaşlarını çok diplomatik biçimde uzaklaştırmak zorunda kaldım. Fakat sempati duyduğu zamanlar da vardır ve bunlara müsaade edemem...

O noktada tenor tamamen bana doğru döndü ve bana kararlı ve uyarıcı bir havayla baktı.

— Sonuç olarak, diye devam etti. Tastamam arkadaşsız, tanıdıksız, ilişkisiz kaldık ve bugün yalnız başımıza çay içmemek için –ne sahneler yaşanırdı kim bilir!– sizden yardım istemek zorunda kaldım.... Siz bir fincan çayı reddetmezsiniz, değil mi? Asla unutmayacağım bir incelik olacak bu.

"Benim için büyük bir zevk olacak," diye yanıt verdim. Fakat içimden tamamen aksini düşünüyordum. Bundan daha kötüsü başıma gelemezdi. Şarkı söylemeyen, kıskanç ve gergin bir şarkıcı; Rus, değişken, cilveli bir eş ve çevrelerinde kimsecikler yok... Fakat artık hayır diyemezdim. Beyaz ve ağır gökyüzünün altında yeni arkadaşı takip ettim. Birkaç saniye sonra siyah ve sade, küçük bir bahçe kapısının önüne vardık. Duvarlar ve tel örgülerle çevrelenmiş, epey hüzünlü, küçük bir bahçeden geçtik. Ev en dip köşedeydi, simsiyah ve alçak, küçük bir ev. Sıvası tamamen dökülmüştü ve cephesi parlak ziftle kaplıydı.

— Rutubeti önlemek için, dedi Bay Severi evi işaret ederek. Yakında bitecek.

Üzeri bin bir çeşit paçavra ve şapkayla dolu bir askılıktan başka bir şeyin bulunmadığı bir hole girdik. Tenor beni soldaki odaya aldı: ortada, çay için belli bir zariflikle hazırlanmış yuvarlak bir masa, etrafında üç sandalye ve bir tarafta bir bavul; hepsi bu kadar. Yeni arkadaş beni yalnız bıraktı ve karısını çağırmaya koştu.

Kırklı yaşlarda, epey uzun boylu, zayıf, sarı bir perçem ve bir çift hafif yeşil göz haricinde güzel bir yanı olmayan bir kadındı. Beni görür görmez hızla bana doğru yaklaştı, iki elimi birden tuttu, sıktı, gözlerime baktı ve görünür bir hoşnutlukla gülümsedi.

— Ah, buraya gelmekle ne kadar kibar ve anlayışlı davrandınız! Sizi görmeyi kaç zamandır istiyordum! Peppino'ya sorun. Sizden çok bahsetti bana. Her şeyi biliyorum, dostluğunuzun her evresinin takipçisiyim. Size ne kadar minnettar olduğumu söyleyebilmek için bugünü bekliyordum. Siz bizim kurtarıcımızsınız.

Gaz ocağı yakıldı, su kaynatıldı ve çay ikram edildi. O kadın benim için gözler ve ağızdan ibaretti. Harika sandviçler ve çörekler vardı. Sanki beni bir salın üzerinde açlıktan ölmek üzereyken bulmuşçasına tıkınayım istiyordu. Tabağım ve fincanım sürekli doluydu. Biraz teşekkür etmekle ve biraz da hanımın kibarlıklarını geri çevirmekle uğraşırken hiçbir şey yemeden büyük sigaralarını tüttürerek çay içen kocasıyla ilgilenmeye pek vaktim olmamıştı. Bayan onunla hiç konuşmuyordu ve anladığım kadarıyla ona bakmamaya çalışıyordu.

Fakat rahatsızlığını hissettiğim ve o kadın için tartışmaya değmeyeceğini düşündüğümden mecburen gitmem gerektiğini söyledim. Bay Severi bu sözcükleri duyduğuna sevindi fakat evi görmeden gidemeyeceğime karar verdi. Sözünü dinlemek zorunda kaldım, zaten hanımefendi de koluma girmiş ve kapıya doğru yürümeye başlamıştı. Bir köşede sadece maun rengi bir piyano bulunan büyük bir odaya götürdüler beni. Aslında ufak bir koltuk da vardı fakat üzeri kitaplar ve nota kağıtlarıyla doluydu. Duvarla ödül yerine geçen eskirim maskeleri ve flöreleri asılmıştı. Orada bakmaya değer başka bir şey bulunmadığından onlara ilgiyle baktım.

— Beğendiniz mi? dedi Bay Severi. Eskrim bilir misiniz? Denemek ister misiniz?

Eskrimden anlamadığını ve bir flöreyi elime almayı hiç denemediğimi söyledim, fakat ansızın heyecanlanan tenor o büyük maskelerden bir tanesini yerinden çıkarttı ve kafasına taktı.

— Diğerini siz alın, dedi. Flöreyi alın. Deneyelim. On beş gündür alıştırma yapmıyordum. Buna ihtiyacım var.

Hanımefendi bize şaşkınlıkla ve keyfi kaçmış halde bakıyordu. Sabırsız bir hareketle koltuğun üzerindeki nota kağıtlarının üzerine oturdu.

— Haydi! Haydi! diye bağırıyordu tenor.

Eskrimi gerçekten de bilmiyordum –mahkemede şahitlik eden birçok kişi bunu söyleyecekti– ve bu yüzden, kazanmanın tek yolunun saldırmak olduğunu hatırladığım ve bu işe hemen bir son vermek istediğimden, rakibin üzerine aniden çılgın gibi kese biçe atıldım.

— Yeter! Yeter! diye bağırdı aniden.

Flöreyi indirdim. Bay Severi bana elini gösterdi: vuruşlarımdan dolayı mosmor olmuştu ve bir çizikten kan akıyordu. Hanımefendi bana hayran hayran bakıyordu. Kocası bunu fark etti ve yüzüme bakarak ve öfkesine zar zor hakim olarak bana şöyle dedi:

— Bir hödükle karşı karşıya olduğumu bilmiyordum.

— Bir hödükle mi? diye yanıtladım. Nasıl sözcükler bunlar? Eskrim bilmediğimi söylememiş miydim yoksa?

— Fakat üstüme bir hayvan gibi atılmanız gerekmiyordu, diye yanıtladı diğeri.

— Hayvan sizsiniz, dedim. Hor gördüğüm bir şeyi yapmaya zorladınız beni. Sizi çağıranın ve flöreleri denemek isteyenin ben olmadığımı hatırlamanızı rica ederim!

— Laf salatası yapmayın, beyefendi, diye devam etti iyiden iyiye solgunlaşarak. Sizin bir hödük olduğunuzu söyledim ve tekrar söylüyorum. Burası benim evim. Tekrar görüşeceğiz.

O noktada hanımefendi bağırmaya ve ağlamaya başladı.

— Fakat Peppo! Peppo! Çıldırdın mı? Neler söylüyorsun?

Hanımefendinin bu sorulara pek de şaşırmadan aldığı tek yanıt bir tokattı.

— Defolun! dedi Bay Severi. Çıkın, defolun! Sizi görmek istemiyorum! Burası benim evim. Beni gücendirdiniz, bunu unutmayın.

— Ve bir kez daha gücendireceğim, hödük! diyerek sözünü kestim o sahneden iğrenmiş şekilde.

— Peki, peki; yarın! Ama şimdi dışarı.

Yapacak başka bir şey yoktu. Evden çıktım, evden bağırışlar gelecek mi diye duymak için bahçe kapısında biraz durdum ve kısa bir süre sonra tekrar şehre indim.

Devamını herkes kendi tahmin etsin.

Ertesi gün iki adam tenorla yapacağım karşılaşma için beni almaya geldi ve dediklerimden sonra bunu kabul etmek zorunda kaldım. Kimlerin hakemlik edeceğini ve onlara, silah kullanmakta hiç de usta olmasam da, çarpışmakta hiçbir zorluk yaşamayacağımı söyledim.

Karşılaşma kararlaştırılmıştı ve kullanılacak silah tabancaydı. Rastgele ateş ettim, yine de tenor iki gün boyunca acılar içinde kıvrandıktan sonra yarası yüzünden öldü.

Şimdi burada hükmü bekliyorum. Acaba suçlu muyum? Size bu işte, ne bileyim, intihara benzer bir durum varmış gibi gelmiyor mu?

Beni tanımak isteyen, bana selam vermeye başlayan, beni eve götüren, şamata olsun diye eskrim yapmakisteyen ve sonrasında gerçekten çarpışmak isteyen o değil miydi? İlk şapka çıkarışıyla son tabanca atışı arasında sıkı, istemli bir bağ, bilinçli olarak kaderini çizme durumu yok mudur sizce? Ben onun için sadece bir araçtım.

Benim suçum yok. Onun ölümüne neden olan ben değilim. Avukatlarım bilim ve metafizik yardımıyla bu olayın gizemini açıklayacaklar. Eğer hüküm giyersem, görgü kurallarına bir daha asla inanma yacağım.

KAHİNİMSİ PORTRE

Portreleri her zaman sevmişimdir ve bu yüzden elimden geldiği kadar çok ressamla tanışmaya çalışmışımdır. Aşağı yukarı on beş yıldan beri bu konu üzerinde çalışıyor ve ayakta ya da otururak arkadaşlarımın önünde poz veriyorum.

İlk zamanlar, şimdiye göre daha da fakir olduğum zamanlar, portremi yapsınlar diye genç ve fakir ressamlarla en kısa sürede *senli benli* olmak için elimden gelen her şeyi yapıyordum ve bittikten sonra çoğu zaman onu bana hediye etmelerini sağlamayı başarıyordum.

Cebimde on, yüz kağıt olduğu zaman durum daha da kolaylaşmıştı ve sanırım yılda dört ya da beş tane portremi, her defasında yeni bir ressama çizdirtiyordum. Evim, en azından üç odası farklı yaşlara ait, on sekiz yaş ve sonrası, tuvallerin beyaz ve siyah arka planlarından bana bakan, altın kaplama alçı çerçevelerden dışarı bakan suratlarımla dolu korkutucu bir sergi gibi. İki duvarı da bunlarla dolu olan hafiften karanlık bir koridorum var. Akşama doğru oradan geçmek zorunda kalmanın beni biraz sıktığını itiraf ediyorum: o hepsi birbirlerinden farklı ve aynı zamanda hepsi birbirlerine benzeyen yüzler beni rahatsız ediyor, beni neredeyse korkutuyorlar. Tuval ve renk ikizlerimin her

birine ruhumdan bir parça vermişim ve ben fakirleşmiş ve şaşkın bir ruhla kalmışım gibi geliyor bana.

Az vurgulanmış sangen[7] profiller, camın altında; geniş beyaz pasteller; renkli çizimler ve yüksek yağlı boya tuvalleri etrafımdalar. Ve ben her pozda ve her boyutta oradayım: bir nebze saf bir genç adam profili; açık mavi kayalarla gölgelendirilmiş arka planın üzerinde duran hüzünlü bir şair suratı; simsiyah bir gökyüzünün içinde, gözlerinden öfke taşan ve endişeli, kavgacı, şeytani bir adam; yanakları epey kırmızı ve sarı bıyıklı, iyi yürekli tombul bir adam; kafasını bir elinin üzerine dayamış yorgun ve solgun bir genç; bir mağara ağzında beliren bir hortlak misali boyunsuz ve gövdesiz, bir deri bir kemik ve hayaletimsi bir maske. Ve hepsi benim, hep farklı ve salt ben: bıyıklı bıyıksız, gözlüklü gözlüksüz, hasta veya sağlıklı, atılgan ya da bezgin. Her tarafta gri ya da açık mavi ya da yeşilimsi çifter gözler sanki benden bir şey istiyorlarmış gibi, sanki onların hareketsizliğinden ben sorumluymuşum gibi beni izliyorlar ve gözlerime dik dik bakıyorlar. Şu ana kadar özgürlüğümü korumamı sağlayan o akıllı görünüşümü sonsuza kadar yitirdiğimi zannettiğim akşamları anımsıyorum.

Yine de tutkum devam ediyordu ve yeni bir ressamı yakından tanıdığımda, ona bir portremi çizdirene kadar huzura ermiyordum. Fakat birçok kez ressamların da onlara poz vermemi rica ettikleri oldu, ya modele ihtiyaçları olduğundan ya benim zayıf noktamı bildiklerinden ya da uzun, beyaz ve acıklı yüzümden etkilendiklerinden.

Bunlardan bir tanesi altı ya da yedi yıl önce Floransa'da tanıştığım Alman isimli bir Rustu. İkinci kez konuşmamızdan itibaren stüdyosuna gelmemi rica etti. Bir ruh çizmek için benim yüzüme

---

[7] Kan kırmızısı, kırmızımsı veya ten rengi tebeşir veya kuru pastel ya da bu renkle yapılan çizime verilenisim (ç.n.).

ihtiyacı olduğunu söyledi bana: kullandığı kelimeler tamı tamına bunlardı.

Stüdyoya gittim ve akşam yemeğine de kaldım fakat o zaman yaptıkları bana onun yetenekli olduğu izlenimini vermemişlerdi. Tahta kalıpların üzerindeki sönük ve belirsiz manzaralardı: kirli ve havasız göklerdeki cılız selviler; stilden ve karakterden yoksun dağ hörgüçleri; çikolata rengi çirkin bulutlarla yumurta sarısı rengi gün batımları.

— Benim yapmak istediğim bu değil, diyordu sürekli bana. Bunlar berbat şeyler, ben de biliyorum. Tekrar gelin: bir portrenizi yapacağım, ruhunuzu fazlasıyla hissediyorum. Güzel bir şey, muhteşem bir şey yapacağımı göreceksiniz.

Tekrar dönmeye söz verdim ama dönmedim. Hartling'i bir yıldan fazla süre gözden kaybettim. Onunla bir kış sabahı tesadüfen tekrar karşılaştığımda, tekrar söz vermek zorunda kaldım. Fikrini değiştirmemişti, hatta portremi çizmeyi hiç olmadığı kadar çok istiyordu.

— Lafı uzatmadan size birçok şeyin değişmiş olduğunu söyleyeceğim, dedi. Mutlaka çalışmam ve para kazanmam lazım. Rusya'daki işlerimin hepsi kötü gidiyor: iki aydır tek kuruş bile geçmedi elime. Mahvoldum. Gitmek için bile yeteri kadar param yok. Her şeyi rehin verdim, her şeyi sattım. Mesleğimle yaşamak zorundayım. Ayrıca, belimi doğrultmam için güzel bir tablo çizmem lazım, sükse yaratacak, hakkında konuşulacak olağanüstü bir portre. Yüzünüz bana çok ilham veriyor ve bana şans getirecek.

Söylediklerine pek inanmıyordum fakat yine de, sözümü tutmak için, kabul ettim. Birkaç hafta sonra ona gittim ve hemen portremi çizmeye başladı.

Başka bir evde kalıyordu ve stüdyo değişmişti. Önceden gördüğüm aptalca eski tablolar artık yoktu. Hartling değişmişti. İzlenim-

ciliği kendi başına tekrar bulmuştu. Devasa, tenha, ışığa bulanmış, güneşten ve değerli taşlardan oluşmuşa benzeyen tarlalar ve dağlar vardı orada. Renkler yeni tuvallerden dışarı taşıyorlardı, hepsi de saf, parlak, canlı renkler. Bir çardağın, neredeyse altınımsı bir yeşillikteki şeffaf yaprakların altında duran sakalsız, sarışın iki korkunç adam suratı siyahla çevrelenmiş mozaik gözleriyle dik dik bakıyorlardı. O eflatun, sarı ve yeşil renklerdeki iki yüz çok canlı ve gerçekdışıydılar.

O değişimin yarattığı etkiyi yüzümden okumak için bana gülümseyerek bakıyordu Hartling. Aslında çok şaşırdığımı ve ondan böylesine hızlı bir değişimi, daha doğrusu yükselişi, hiç beklemediğimi söyledim ona.

— Daha iyisini göreceksiniz, diye cevap verdi bana. Bunlar hiçbir şey. Zaman kaybetmeyelim, çalışalım.

İşlenmemiş bir tuval şimdiden şasinin üstüne gerilmiş ve resim sehpasının üzerine yerleştirilmişti. Resim sehpasının soluna, bir tablo sandığının üzerine konulmuş beyaz bir sandalye benim için hazırlanmıştı.

Hartling bir sigara yaktı ve çizmeye başladı. Bana yarım dakika boyunca, ara sıra küçümseyerek ara sıra yarı ironik ve yarı büyülenmiş bir gülümsemeyle, gözlerini dikiyor ve sonra bir ya da iki dakika boyunca bana bakmadan, gözlerini tablodan kaldırmadan harıl harıl çalışıyordu. Bitirdiği zaman duvara kadar geri geri gidiyor ve kafasını bir sağa bir sola eğerek eserini dikkatle inceliyordu. Sonra büyük adımlarla bana doğru yaklaşıyor ve tekrar bana bakmaya başlıyor ve geri dönüyor, tekrar öne doğru geliyor ve öyle büyük adımlar atıyordu ki dizleri neredeyse geriye doğru bükülüyordu.

Hartling korkulacak bir adam değildi: tam aksi. Uzun boylu, zayıf, beyaz tenliydi, tamamen sıradan bir suratı ve onun bir ressamdan çok bir yabancı dil öğretmenine benzediğini düşündüren Fransız usulü sarı ve yumuşak bir sakalı vardı. Kendine eş arayan genç erkekler

misali giyimine özen gösteriyordu ve bir nebze nemli ve pudrayla beyazlatılmış yanakları haricinde ilginç bir özelliği yoktu. Yine de o bir arkaya bir öne gidip gelişleri, o ironik gülümseyişleri, o tatmin olmamış memnuniyetle homurdanışları beni sinirlendiriyorlardı. Hatta terliklerinin halının üzerinde çıkarttıkları boğuk seste bile ne olduğunu bilmediğim rahatsız edici bir şeyler vardı.

Bir buçuk saatlik pozdan sonra tabloyu örttü ve yaptığı şeye bakmamı istemedi. Oraya iki gün daha gittim. Aynı hareketler ve aynı gizemli eser devam etti. Dördüncü sabah çok kısa bir süreliğine oturdum.

— Gözlere ihtiyacım var, dedi. Önünüzde iğneleyici sözlerle yenmek üzere olduğunuz bir düşman varmış gibi bakın.

Sözlerine uymaya çalıştım ve bir çeyrek saat sonra bana haberi verdi:

— Bitti. Gelip görün.

Tuvalin her yeri boyanmamıştı. Biraz uzaktan bakıldığında ortada kesinlikle benim olmayan bir yüz seçiliyordu. Neredeyse yeşil bir alnın üzerinden bir ateşin yansıması gibi iki tutam kızılımsı saç kötü ve tuhaf boynuzlar misali öne doğru uzuyordu. Solda duran kara bir leke bir göz anlamına geliyor olmalıydı; diğer göz daha büyük beyaz bir lekenin ve alttaki siyah gölgenin arasındaki yeşil ve eflatun noktacıklardan oluşuyordu. Burun epey bir benziyordu fakat ağız bir dizi koca dişle kan rengi iki eğik çizgiden oluşuyordu. Çenenin altında kirli beyaz bir gömlek yakası ve hiç takmadığım koyu kırmızı bir kravat vardı. Kıyafet is rengi bir karmaşanın içinde kayboluyordu. Kafanın etrafında koyu yeşil, şarap kırmızısı ve sulandırılmış mor renkte hayali çizgiler vardı.

— Nasıl buldunuz? diye sordu Hartling keyifle gülümseyerek. En orijinal tablom bu değil mi sizce? Aslında yüzünüzü çizmekle uğraşmaktansa ruhunuza ait bir anı sonsuza dek saklamak istedim.

Daha iyi bakmak için süre istedim. En sonunda her yerine ve her uzaklıktan baktıktan sonra böylesine gülünç bir ihanetle asla karşı-

laşmadığım kanısına vardım. Orada bana ait hiçbir şey yoktu. Bu benim pek de umurumda olmazdı fakat bunun yanı sıra güzel de değildi, ne uyumlu ne de anlamlıydı. Tuhaflık kendi kendini yalanlamaya kadar varıyor, saçma bir karalamaya, çirkin bir arabeske, rastlantısal bir lekeye, bir hiçliğe dönüşüyordu.

Hartling'e fikirlerimi söylemeden edemedim. O, belli bir hoşgörüyle bana renklerin ne anlama geldiğini, fırça darbelerinin sırlarını, uyumsuzlukların nedenlerini ve belirgin farklılıklara neden gerek duyulduğunu açıklamayı denedi.

— İçinde yaşamak, yakınında durmak, tekrar bakmak lazım, dedi son olarak. Bu eser öylesine orijinal ki, ben bile bunu yapmayı nasıl başarabildiğimi bilmiyorum.

Tekrar döneceğime dair söz vererek fakat kesinlikle onu satın almamakta kararlı bir şekilde gittim. Bir hafta boyunca Hartling'e gitmedim.

Fakat bir gün bir arkadaş eserine deli gibi aşık olan Hartling'in, portresini görmeleri için bütün arkadaşlarını ve birçok eleştirmeni davet ettiğini anlattı bana. Hartling'i tanıyanlar beni de tanıdıkları için bu haberden pek memnun kalmamıştım. Ressama tekrar gittim. Stüdyoda güya benim yüzümü büyük dikkatle inceleyen iki Alman bayan ve bir Macar Yahudi bulunuyordu. Susmak zorunda kaldım. Hartling ruhsal portre teorisini açıklıyordu ve Alman hanımlar hayranlıkla bakıyor, Yahudi ise defterine not alıyordu. Hartling portreyi şimdi daha çok beğenip beğenmediğimi sordu bana. O karmakarışık renk cümbüşüne gözlerimle biraz düzen vermeyi denedim fakat Hartling'in aslında ne anlama geldiğini anladığı birkaç koşullu beğeni sözcüğü bulmaktan başka bir şey gelmedi elimden.

— Portreyi beğenmediğiniz iyi anlıyorum, dedi bana. Çok üzgünüm, çünkü bunun şaheserim olduğuna inanıyorum ve korkarım

ki bundan daha iyisini bir daha asla yapamayacağım. Fakat sizi onu almaya zorlamak istemem ve onu satın almak zorunda değilsiniz.

O an yapmacık bir itirazda bulundum fakat ondan kurtulduğum için çok memnundum. Böyle bir pisliği eve götürmek ve üstüne üstlük bir de para ödemek istemediğim için.

Üç ay sonra Hartling'in portreyi Venedik'te sergilediğini öğrendim, gazetelerde yazana göre belli bir sükse yaratmıştı. Kataloğa ismimle soy ismimi yazmıştı ve beni tanıyan ya da hakkımda bir şeyler bilen herkes dünyanın en gülünç eleştirilerinde bulunmaya başlamıştı. Böyle bir hakarete katlanamazdım. O korkunç renk karmaşasının herkesin gözü önünde ve benim ismimle sergilenmesi, çizilmemiş ve kötü boyanmış o yaratığın beni ve ruhumun yansımasını tasvir etmesi benim için çok büyük bir hakaretti.

Tek çarenin portreyi satın almak olduğunu düşündüm. Fakat o dönemde çok az param vardı, sadece Venedik'e bir koşu gitmeye yetecek kadar. Hartling portreye çok düşük bir fiyat biçmişti –beş yüz lira– bu, onu kesinlikle satması gerektiğini gösteren bir işaretti. Fakat benim beş yüz liram yoktu. Vakit kaybetmeden artık ilgilenmediğim eski kitaplarım arasından bir seçim yaptım ve onları satmaya götürdüm. Hiç takmadığım kalın bir altın zinciri rehin bıraktım ve amcamdan yüz frank ödünç aldım. Venedik'e varır varmaz sergi yöneticisine koştum ve portrenin parasını ödedim. Fakat onu hemen alabilmek mümkün değildi. Fakat her halükarda kapanıştan sonra gülünç portremi göstermek için dünyayı dolaşmayacağından emindim.

Portre Venedik'ten geldiğinde onu kutusundan çıkartmadan bir tavan arasına koydum ve bir daha da umursamadım. Hartling'in Rusya'ya döndüğünü ve durumunun çok kötü olduğunu öğrendim. Birkaç yıl sonra –beş ya da altı– ev değiştirmek zorunda kaldım ve hala kapalı olan kutu gözüme çarptı. Yeni eve taşındığımda

portreye ilginç bir obje olarak saklamaya değer mi acaba diye bakmak, değilse, onu atmak için kutuyu açmak istedim.

O zaman boyunca hayatımda birçok acıklı olay gerçekleşmişti ve ben bir daha ne Hartling'i ne de onun portresini düşünmüştüm. Kendimi yaşlanmış ve tamamen farklı bir insan olarak hissediyordum ve o iftiracı biçimsizliği almak için çılgın gibi koşa koşa Venedik'e gidişimi hatırlayarak gülümsedim.

Kutuyu açtım ve portreyi biraz gölgeliğe, duvara yaslanmış halde büyük bir aynanın altında yere koydum.

Farkedince çok şaşırdım, portre şimdi benziyordu!

Odanın yarı aydınlığında, neredeyse dünyayı keşfetmek istermiş gibi duran şaşkın ve düşünceli yüzüm aniden ortaya çıkan bir hayalet misali yükseliyordu. Uzaktan bakıldığında göz çizgilerinde tuhaf bir ifade vardı, yukarıdaki aynaya baktığım zaman gözlerimin yansımasında şimdi okuduğum kötülük ve hayal kırıklığı ifadesiyle aynı. Beyaz dişli kırmızı ağzım gerçekten gülüyordu, hatta sırıtıyordu; benim tıpatıp o anda sırıttığım gibi, dudak buruşturarak sırıtıyordu; önümde, tabloda gördüğüm, tiksinti ve öfke karışımı bir dudak buruşturma hareketiyle. Saç tutamları dahi aynı şekilde ve aynı sertlikteydiler ve ısıya dayanıklı bir şeytana ait o alevleri söndürmek için elimi alnıma götürmek zorunda kaldım. Yüzdeki ifade aynıydı; yüz çizgilerinden yayılan anlam aynıydı; benzerlik, sanatsal çerçeve içinde, mükemmeldi. Altı yıl önce iğrenç bir karikatürken şimdi tıpatıp bana benzeyen ve esrarengiz bir portre haline dönüşmüştü. Hartling altı yıl sonraki beni görmüş ve onu resmetmişti. Acılarımı, sıkıntılarımı, hüzünlerimi tahmin etmişti; dudaklarımın eğimini ve hatlarımın değişimini fırçasıyla önceden sezmişti. O zamanki yüzümü tutturmayı başaramamış fakat şimdiki yüzümü önceden sezmişti.

Şaşkınlıktan kurtulur kurtulmaz Hartling'in tuhaf bir dahi, benim ise zavallı bir budala olduğumu söyledim kendi kendime. Portreyi

aynı gün odama, yatağının önüne astım ve Hartling'i sormak için ortak bir arkadaşımıza gittim. Arkadaş hiçbir şey bilmiyordu fakat meşhur ressamla kesinlikle bağlantıda olan Almanya'daki bir adama yazdı. Cevap Hartling'le ilgili haberler ve adresiyle birlikte çabucak ulaştı. Berlin'de yaşıyor ve para kazanıyordu. Kendi kendime ilk fırsatta onu görmeye gideceğime söz verdim.

Fırsat çabuk geldi; birkaç ay sonra aldığım beklenmedik bir ödül sayesinde Berlin'e gidebildim. Vardığımın aynı günü Hartling'i görmeye gittim. Büyük bir şaşkınlıkla soylulara ait bir ev, lüks bir stüdyo ve zarif yağlı boya taklitlerine ya da fotoğrafa benzeyen, büyük sabırla boyanmış birçok tablo buldum. Sarı sakallı, biraz daha kilolu ve yaşlı, fakat çok şık olan Hartling bana doğru geldi. Beni soğukça karşıladı ve ziyaretimden memnun kalmamış gibi görünüyordu. Ona portrem ve olağanüstü keşfimden bahsedecek cesareti kendimde zar zor buldum.

Bir çift ruhsuz gözle bana bakarak "Gerçekten mi?" dedi. "Gerçek mi söylüyorsunuz? Fakat felaket derecede rezalet bir şey olduğundan eminim. O zamanlar resim yapmayı bilmiyordum ve hiçbir şey anlamıyordum. Sanat, sevgili dostum, doğayla rekabet içinde olmalıdır. Büyük bir sabırla onun tıpatıp bir kopyasını yapmak ve gerekiyorsa, onu en zevkli biçimde güzelleştirmek lazım. Zevk sahibi ve zarif olmak lazım; özellikle de zarif."

"Bakın: Ben İtalya'da açlık çektim; çok büyük açlık. Fakat şimdi öğrendim: portrelerime çok talep var ve satılıyorlar. Bir tanesi en az on bin mark değerinde sevgili dostum ve müşterilerim ise Prusya'nın en başta gelen hanımlarıdır. Şimdi zarif resimler çizmeyi ve onları özenle boyamayı öğrendim ve artık açlık çekmiyor, çok iyi besleniyorum. Laf açılmışken: öğlen yemeğine kalmak ister miydiniz?"

Davetten kolayca kurtuldum ve iki gülünç iltifattan sonra oradan ayrıldım. Kapıdan dışarı çıkar çıkmaz koşmaya başladım.

Bu tarz bir buluşmanın yarattığı endişe, kahinimsi bir portreyi keş-

fetmeninkiyle eşdeğer tutulabilirdi sadece. O günden sonra portremi çizmek isteyen her ressama hayır dedim.

GERÇEK HRİSTİYAN

I

Din adamının ayinden sonra tekrar yatağa dönme alışkanlığı vardı. Yumuşak yerler dışında düşünmeyi beceremeyen insanlardan bir tanesiydi. Çarpık iskeleti kaslarla değil, içleri, neredeyse bütün Katolik rahipler gibi, hafiften o kötü yağ ile doldurulmuş sarkık bir deriyle kaplıydı. Bu, din adamının nasıl oluyor da hala saat öğlen yarımda iki yastığa yaslanmış, büyük yünlü örtülere ve içleri doldurulmuş kuş tüyü yorganlara sarınmış, komodinin mermeri üzerinde duran henüz bitmemiş kahve fincanıyla çift kişilik büyük yatağında oturuyor olduğunu açıklıyor. Çok uyuduğundan değildi fakat, huzur içinde düşünmek ve okumak, ruhunu özgürce koşmaya bırakmak, yumuşak ve üşümüş, zavallı narin bedeninin dış dünya ile fazlaca temas halinde olduğunu hissetmemek içindi. Yaylı yatağın üzerine uzanmış, çarşafların altında, ağır bezlerin bariyeri arkasına sığınmış halde, kendi kanının ısıttığı o doğal sıcaklığın içinde, gerçek dünyasında kendini, rüzgarlı akşamlarda dağların tepesine çıkan çalkantılı bir şairden daha iyi hissediyordu. Hatta, Dante'ye duyduğu büyük hayranlığa rağmen, yatak

çarşaflarının altında bekleyerek meşhur olunmaz sözünün büyük bir hata olduğunu savunuyor ve her ne kadar açıkça dile getirmese de, kendisinin bu çok meşhur sözün yanlışlığının bir ispatı olduğunu onu bu konuda iğneleyen arkadaşlarına özellikle belirtiyordu.

Ve bu doğruydu. Don Angelo tüm İtalya tarafından tanınıyordu, en azından kilise işleriyle ilgilenen kişiler arasında –her ne kadar ilk seminerlerinden birinde din felsefesi öğretmiş olsa da– sadece bir din bilimci olarak değil ayrıca güçlü bir ahlakçı ve özellikle de, sadece Sienalı Aziz Bernardino'nun konuşmalarındaki coşkuyla ve Rahip Segneri'nin stilinin güçlü zarifliğiyle karşılaştırılabilecek güçlü bir vaizci olarak. Bunu sadece yaşadığı şehirde yapıyor olsa bile servetinin hiç de küçümsenemeyecek bir kısmını oluşturan başka bir hüneri daha vardı üstelik: demek istediğim günah çıkartıcı olarak yetenekli ve sevilen birisi olması. Artık az sayıda bulunan pek ince bir casuista[8]; insan kalbinin ve özellikle de bayanlarınkini önyargısız anlayan; uyarıları, öğretileri ve azarlamaları memnuniyetle doğaçlayan birisiydi ve özündeki bağışlayıcılık kadar görünüşündeki kuralcılıkla da bilimsel seminerler için kusursuz bir rahipte aranan neredeyse mükemmel niteliklerin tamamına sahipti.

Fakat eski kafalı bir rahip değildi. Hatta, saygıdeğer Aziz Lorenzo bazilikasındaki din adamlarının arasında bile asla eksik olmayan kıskançları dikkate alırsak, bir takım dini salonlarda onun biraz modernlik koktuğu söylentileri dolaşıyordu. Aynı zamanda, örneğin, kilise tarafından sonraları tehlikeli olarak nitelendirilmiş bir takım rahiplere –mesela Origenes ve Aziz Augustinus– duyduğu ilginin, kitaplarını okumayan kişilerce bile, açıkça anlaşıldığı, kilise adamlarını konu alan bazı eserler yazmaktan ve daha da kötüsü onları yayımlamaktan çekinmedi. Dahası çok ciddi bir durum vardı –bu da görgü şahitleri tarafından onaylandı– ki Don Angelo birçok kitap satın alırdı ve bun-

[8] Vicdan meselelerini çözmekte uzmanlaşmış din adamı (ç.n.).

lar sadece dini ve kilise tarafından onaylanmış kitaplar değil ayrıca şu dinle alakası olmayan kitapçılarda bulunan, laikler, sapkın mezhepliler ve şüphelenilen kişiler tarafından yazılmış olanlardı.

İşin daha derinine inenler inancının sanıldığı kadar da kesin olmadığını savunuyordu; din kurulunun, papaların ve kilise geleneklerinin neredeyse dogma haline getirdikleri bir takım prensipleri istemeye istemeye kabul ediyordu ve son olarak –korkunç ve inanılmaz bir şey– Tanrı'ya inanmaktansa Tanrı'ya bağlılığın gücüne; İsa'ya inanmaktansa İsa'ya inananların yüceliğine inanıyordu.

Fakat bu söylentiler Don Angelo'ya inanan pek çok insan arasında pek de yaygın değildi, hatta, vaazlarından bazılarını dinlemeye giderek herkesin gözü önünde ona değer verdiğini birçok kez kanıtlayan Kardinal Başpsikopos'un gözünden bile düşürememişlerdi onu. Fakat art niyetli kişiler, eğer bu şüpheler olmasaydı, Don Angelo'nun ölmeden önce ya piskoposluğa ya da daha da üst bir rütbeye yükselmiş olacağını da ekliyorlardı.

II

23 Mart 1909'da, sabah saat on buçukta –bu kesin bilgileri bana devamını da anlatan aynı kişiye borçluyum– Don Angelo her zaman olduğu üzere yatağında oturuyordu ve önünde, kahverengi deriyle sağlamca ciltlenmiş ve hepsi de örtülerin üzerinde kapakları yukarı dönük duran beş ya da altı kitap bulunuyordu. Dini alimin kitap okuma tarzı buydu; her seferinde bir kitapla yetinmesi mümkün değildi. Birinden bir, iki sayfa ve sonra bir diğerinden bir bölüm ve başka bir tanesinden bir paragraf ve en sonunda tekrar ilki. Nasıl beş ya da altı kişiyle sohbet ederken teker teker de konuşsalar onları dinlemeyi başarabiliyorsak, aynı şekilde, bir saat içinde beş ya da altı kitabı bir arada okumak da kafa karıştırmaz ve anlamadığın yeri tekrar okumak gibi bir avantajı da var, diyordu.

Fakat o sabah aniden –saatler henüz yeni on buçuğu vurmuştu–

uşak, çok ciddi bir şey yaptığını bile bile, dikkatlice odanın kapısını açtı ve bir beyefendinin kapıda beklediğini ve kendisiyle hemen konuşmak istediğini iletti.

— Hemen mi? dedi. Kimmiş peki? Onu tanıyor musun?

— Tanımıyorum ve bana kim olduğunu söylemek istemedi.

Don Angelo çok şaşırmıştı. Öncelikle, sabahları kimse onu ziyaret etmezdi. Az sayıdaki birkaç arkadaşı onun yatağa geri döndüğünü ve o saatlerde çalıştığını bilirlerdi. Tövbekarları asla önceden haber vermeden gelmezler ya da günah çıkarmak için yatağından ayrılması gereken sabahlarda onu kilisede beklerlerdi. Kim olabilirdi acaba? Bir süre düşündü ve en sonunda kadına:

— Adını söylemesini ve daha sonra tekrar gelmesini ilet ona, dedi. Şu anda yataktayım ve gelemem.

Genç kız kayboldu ve kıpkırmızı bir suratla tekrar ortaya çıktı:

— Hemen şimdi konuşmak istediğini söylüyor, dedi. Az vaktinizi alacakmış, ismi önemli değilmiş, çünkü zaten onu tanımıyormuşsunuz...

— Öyleyse, diye iç çekti din adamı. Buraya gelmesini söyle, kendimi iyi hissetmiyorum.

Israrcı beyefendi fazla bekletmeden geldi. Din adamı kendisine doğru yaklaşan kısa boylu ve şişman, yüzü daha çok kırmızımsı, kısa, sivri sakallı ve yarı kurnaz yarı öfkeli bakışlarla fıldır fıldır dönen gözlerinin üzerinde bir çift kocaman gözlük camı bulunan bir adam gördü. Bu adam çok tuhaf siyah hasır bir fötr şapkayla oynuyordu ve sanki, sağ elinin işaret parmağının yarısını kaplayan, üzerine uzun, gri bir akik taşı yerleştirilmiş bir yüzüğü göstermek için bile bile ellerini oynatıyormuş gibi duruyordu.

Din adamının genelde, sanki sindirimi çok iyi olmayan kişilerinki gibi hüzünlü olan suratı, hafifçe eğilerek selam verdikten

sonra sorguya çekilmeyi beklermiş gibi yatağın önünde dikilen tuhaf ziyaretçiyi görünce asıldı. Din adamı söze hemen bir yalanla başladı:

— Sizi yatakta kabul ettiğim için beni bağışlayın, fakat kendimi iyi hissetmiyorum bugün ve hava benim gibi bir ihtiyar için fazlasıyla soğuk. Eğer bu akşam tekrar gelebilseydiniz...

— Önemi yok, dedi yabancı. Hemen konuşmam lazım.

— Kiminle konuşma şerefine sahibim? diye sordu Don Angelo, diğerinin bunları söyledikten sonra sakinleştiğini görünce.

— Sayın din adamı, diye yanıtladı adamcık. Ben sizin kim olduğunuzu biliyorum. Uzaktan geliyorum fakat kim olduğunuzu biliyorum. Herkes bana sizden bahsetti ve size, işte sizin kim olduğunuzu bildiğim için geldim. Fakat sizin benim adımı bilmenize gerek yok. Bir isim nedir ki? Çöpe atılan bir kabuk, çıkartılan bir giysi, yırtılan bir afiş, kaybedilen bir bilettir! Kilisedeymişiz ve günah çıkartıyormuşuz olarak farz edin. Adımın hiçbir önemi yok; kendim hakkında çok daha farklı şeyler anlatacağım.

— Yani günah çıkartmak mı istiyorsunuz? diyerek söze girdi din adamı. Şu anda pek de yeri olduğunu sanmıyorum açıkçası ve ben hala yataktayım...

— Çekinceleri bir kenara bırakın, sayın din adamı. Burada beden ya da giysi yoktur, sadece ruh vardır. Sizin yatakta olduğunuzu kim biliyor ki? Ve bunun ne önemi var?

— O zaman söyleyin lütfen, size nasıl yardımcı olabilirim?

— İşte, beni hemen anlayacağınızı biliyorum. Benimki tam olarak bir günah çıkartma değil, bir danışmadır; ya da daha doğrusu danışma niteliğindeki bir günah çıkartma... Siz teologsunuz, değil mi?

— Teolojiyle bir süre uğraşmıştım, fakat uzun yıllar önceydi ve şimdi bilemiyorum...

— Yeter, yeter. Sizin alçakgönüllü olduğunuzu biliyorum. Size rahatsızlık verdiğim için üzgünüm fakat beni bir süre sözümü kesmeden dinleme sabrını göstermeniz gerekiyor.

— Görevim gereği sizi seve seve dinlemeye hazırım. Konuşunuz.

— Çocukluğumdan beri Hristiyan olmaktan başka bir tutkum olmamış olduğunu bilmenizi isterim; yani kelimenin tam anlamıyla gerçek bir Hristiyan olmak, kendimi böyle adlandırmak ya da böyle görünmek değil sadece. Yirmi yaşını doldurduktan hemen sonra inancım hakkında daha ciddi düşünmeye başladım, Hristiyanlık ve İsa, özellikle de İnciller hakkında elime geçen bütün kitapları okumaktan başka bir şey yapmıyordum. Sadece okumakla kalmıyor, Hristiyanlığın gerçekten ne anlama geldiğini ve İsa'yı hangi şekilde taklit edebileceğimi ve izleyebileceğimi, hatta onun ötesine geçebileceğimi keşfetmek arzusuyla işaretliyor, düşünüyor, notlar alıyor ve yorulmak bilmeden karşılaştırıyordum. Bu hiç durmaksızın devam eden dört yıllık araştırmadan sonra şu sonuçlara ulaştım. Hristiyanlığın asıl hedefi çıkar gözetmemektir. Karşılık bekleyerek bir şeyler yapan kişi Tanrı'ya layık değildir. Körü körüne doğasını takip eden kişi Tanrı'ya layık değildir. Hiçbir şey için her şeyi yapmayı beceren ve kendi kendini yenebilen kişi layıktır İsa'ya. İsa bizim için acı çekti, İsa Tanrı'dır, yani sonsuzdur ve bu yüzden acısı da sonsuzdur ve bizler asla onun çektiği kadar acı çekemeyiz, sonsuza dek sürse de.

Hızlı konuşmacıyı dikkatle dinleyen din adamı şüpheli bir edayla:

— Aslında... diyerek sözünü kesti.

— Rica ederim, dedi diğeri. Sözümü kesmeyiniz: aklım zaten yeterince karışık. Fikirlerinizi sonra belirteceksiniz. Buraya sırf bu yüzden geldim. Yani, diyordum ki, ulaştığım sonuçlar bunlardı ve bu güne kadar da böyle kaldılar.

"Kafamda bunları –teoriler üretmektense hakikate ulaşmak için– evirip çevirirken, bu çok bayağı gerçekliklerden ilk bakışta insana kor-

kunç gözüken sonuçlar çıktığını fark ettim. Bir iyilik yaparken karşılık beklememek gerektiği İncil'deki bir çok bölümde açıkça belli oluyor ve özellikle de bize kötülük yapana iyilik etmemiz gerektiği. Yani biz, insanlara ve herkese özgü bir şey olsa da, bize verene değil bizden alana vermeliyiz: yüce olan budur. O halde sadece bize iyilik yapanlara değil bize karşılığında hiçbir şey vermeyecek kişilere ve özellikle de, mükemmel olmak istiyorsak, karşılığında bize kötülük yapanlara iyilik etmeliyiz."

"Karşılığında başka bir iyilik elde edeceğini bile bile yapılan iyiliğin bir anlamı yoktur; bu sadece bir değiş tokuş, bir pazarlıktır. Gerçek iyilik, kötülük umarak yapılandır."

"Fakat zorluklar bu noktada başlıyor. İnsanlara iyilik eden kişi genelde memnuniyetsizlik ve lanetlemelerle, bazen ise nefretle karşı karşıya kalır, fakat bu kötülükler geçicidir ve inancın tesellisine sahip olanlar için hiçbir şey ifade etmezler. İnsanların ettiği kötülük gerçek kötülük değildir; bu kötülüğe niyetlenmek, kötülüğü taklit etmektir. Korkunç ve ebedi kötülük demek sonsuza dek huzurdan yoksun olmak demektir ve sadece Tanrı'nın verebileceği ebedi bir cezadır; tek bir kelimede saklıdır: *Cehennem.*"

"Sürekli Hristiyan olarak geçirdiğim hayatımdaki birinci ve yegane sorun neydi o halde? Başka insanlara kötülük etmeden, hatta onlara Tanrı'nın ve İsa'nın emrettiği üzere iyilik ederek cehenneme gitmeye hak kazanmak. Sorun, gördüğünüz üzere, çok zor ve neredeyse saçma diyebilirim. Bir yandan acı çekenlere yardım etmek, zayıflara destek olmak, korkmuşları cesaretlendirmek, susuz kalmışların susuzluğunu gidermek, açları doyurmak ve kötüleri affetmek istiyordum ve zorundaydım, fakat böyle yaparak cennetlik olma riskine giriyordum. Ayrıca şunu soruyorum, eğer önünde seni bekleyen daha da çok ebedi ve mutlak mükafat, sonsuza dek sürecek yüce mutluluk varsa dünyevi hayatın otuz, elli ya da altmış yılı boyunca kendinden biraz fedakarlık

etmenin ne kıymeti kalır ki? İyilikseverliğin bu şekilde sömürülmesini, merhametin bu şekilde kötüye kullanılmasını, yüceliğin bu aşağılık hesaba alet edilmesini her zaman hor görmüşümdür ben. Ben iyilik ederim fakat bir karşılık beklemem; hatta efendimize benzer olarak, sadece kötülüğü, olabilecek en berbat ve sonsuz kötülüğü istiyorum. Yani diğer yandan ise cehennemi hak etmek lazımdı ve bu da benim durumunda olan birisi için hiç de kolay bir iş değildi. En doğal çözüm başkalarına iyilik etmek ve kendi kendime çok kötülük etmekti; yani sadece yapanların kendisine zarar verecek tarzda günahları hiç çekinmeksizin işlemek."

"Fakat burada başka bir sorun daha var. Tanrı'dan ben, tabiatı gereği, saflığı ve yüceliği arayan ve bedenin ekmeğe ihtiyaç duyması gibi iyiliğe ihtiyaç duyan bir ruh ödünç aldım. Başka birisi bundan memnun kalırdı, çünkü erdem onun için bir çocuk oyunu, onu kurtuluşa ve huzura götüren yol ise açık, düz ve engebesiz olurdu. Fakat bu vahşi mutluluk eğilimi benim için yeni bir acı ve şüphe sebebiydi. Kendi tabiatının sesini düşünmeden dinlemenin ne değeri vardır ki? Bu hiçbir çaba sarf etmeyi gerektirmeyen, acı çektirmeyen, çok zorlu denemeler ve acımasız çatışmalar sayesinde elde edilmeyen şeylerin Tanrı'nın gözünde değeri yoktur. Kendi benzerlerini aç kurt gibi yemeyen bir kuzuda övünülecek hiçbir şey yoktur, fakat kurt, yüce papazın önünde diz çöker ve ete duyduğu açlığı bastırırsa şayet, göklerdeki krallığı hak etmiştir."

"Yalnızca acı duyarak meydana getirileni önemseyen yüce öğretiyi izlemek için ruhuma eziyet etmeli ve fazlasıyla doğal olarak kendiliğinden uzak durduğu o kötülüğü istemesini ve yapmasını sağlamalıydım. Böylece ebedi cehennemi tüm gayretimle aramam için bir başka neden daha doğuyordu."

"Kendilerini Hristiyan diye adlandıranlarınkine tam zıt düşen bir hayatı yaşamak benim için büyük eziyetti, sayın din adamı. Mükem-

meliyetin bütün güzelliğini ve yüceliğini hissetmek fakat tekrar yükselmek için alçalmak zorunda olmak; iyilik etmek ve bu iyiliğin karşılığını alacağından korkmak; günah işlemek ve bu günahın cezalandırılmayacağından korkmak; acı çekmek fakat bu yoğun fakat geçici acının istediğim ebedi acıya ulaşmamı engelleyecek kadar yoğun olmasından korkmak. Hayatının nasıl geçmiş olduğunu anlayamazsınız. Gündüzleri, yardımcı ve avutucu kılığında mutsuzları arayarak; geceleri ise sadece beni yaralayacak ve bozacak günahlar, suçlar ve kötü alışkanlıklar arayışında. Bunun düşünüldüğü kadar basit olmadığını fark ettim. Günahların neredeyse hepsi başkalarına yönelikti ve onlarla işim olmazdı."

"Böylece öldürmeyi, hırsızlık yapmayı, kalp kırmayı, iftira atmayı, kandırmayı, baştan çıkartmayı, yani insanların kaybına neden olan neredeyse bütün kötü eylemleri kendime yasakladım. Geriye Tanrı'ya karşı ve kendime karşı olan günahlar kalıyordu ve anlatılamayacak acıları, zavallı ruhumun bütün karşı koyuşlarını yavaş yavaş yenerek, bunlarla rahatlattım içimi. Mesela, Tanrı'nın yüce ismine küfretme noktasına kadar varmak için ne kadar da çok zaman gerekmişti! İlk zamanlar korkunç kelimeleri dahi telaffuz edemiyordum; onları telaffuz etmeyi başardım, fakat sadece ağzımla; yüreğim tereddüt ediyor ve yalanlıyordu. Tanrı'ına hakaret etmeyi açıkça isteyerek, hem ağzımla hem de ruhumla gerçekten küfretmek için birkaç yıl gerekti. Dahası, kilisenin buyruklarını umursamadım, duayı kendime yasakladım, bir daha kudas ayinine katılmadım, vaazlardan kaçtım, ayini unuttum, aziz imgelerin üzerine tükürdüm. Fakat ebedi azabımdan emin olmak için başka günahları, daha da önemsiz olsalar da, unutmadım. En yakışıksız lükslere gizli gizli sahip oldum, geceleri kimse beni görmesin diye eve kapanıp sarhoş oldum, hiç yoktan ara sıra insani ruhumu yitirmeyi ve hayvanlara benzemeyi denedim, bir zihnin hayal edebileceği en iğrenç suçları işledim düşüncelerimde, elim ve gülümseyişimle

iyilik ettiklerime içimden lanetler savurdum, gelecektekileri ve uzaktakileri vahşice aşağıladım, kendimi, sürgüne yollanmış bir melek misali, gurur ve kibirle besledim."

"Fakat bütün bunları yaparken çok acı çektim, sayın din adamı! Hiçbir pişmanlık duymadan yatağında yatan siz, günahsız ve huzurlu adam; siz ne kadar acı çektiğimi hayal edemezsiniz! Ve bu acıdan dolayı şüphe ve şüpheden dolayı ise yeni bir acı doğdu içimde. Ve bu şüphe yüzünden, sizin bana doğru yolu göstereceğinizi umarak geldim uzaklardan."

"Sizce, bağışlayıcı Tanrı'nın beni cehenneme göndermemesine sebep olacak kadar iyilik yaptım mı? Sizce Tanrı kötülük yaptığım zamanlarda çektiğim acının cehenneme gitmemem için yeterli olduğunu düşünür mü? Bir çok zorluk ve eziyetten sonra beklediğim şeyden mahrum kalmak istemiyorum. Cehenneme layık olacak mıyım? Bu şüphemi giderin, sayın din adamı, söyleyin, siz bunu bilebilirsiniz, gerçekten ve sonsuza dek lanetlenecek miyim, söyleyin?"

Küçük adam her yeri titrer halde sustu. Sürekli elinde tuttuğu şapkasını bir sandalyenin üzerine koydu, gözlüklerini çıkarttı ve mendille temizledi, fakat elleri çok fazla titriyordu. Gözleri kızarık, yaşlıydı ve rahibe neredeyse öfkeyle dik dik bakıyorlardı.

Don Angelo artık pes etmiş ve daha da kötüsünü bekleyen birisi havalarında ona bakıyordu. İlk itiraflarından itibaren onun korkunç derecede şeytani bir saplantıya kafasını takmış bir deli, inançlı, gerçek bir deli olduğuna ikna olmuştu ve şimdi onu ayak altından, işler kötüye gitmesin diye, atmayı düşünüyordu. Bir anlığına düşünüyor taklidi yaptı ve başladı:

— Sevgili beyefendi, bu düşüncelerinizin bir rahibin kulağına bir hayli tuhaf geldiğini kabul edersiniz. Bizim asıl görevimiz, ruhları kurtuluşa doğru yönlendirmektir ve siz, incelikli acı çekme

arzunuz yüzünden tamı tamına aksi yöne doğru gitmek istiyorsunuz. Size hatırlatmalıyım ki, İsa'nın arzusu bizi cehennem azabından kurtarmaktı ve dünyaya bizim adımıza acı çekmek için bilerek geldi...

— Bizim adımıza acı çekmek için mi! diyerek ileri atıldı çatık kaşlı mağrur adam. Bizim adımıza acı çekmek! Siz kurtuluşun korkunç sırrı üzerinde yeterince kafa yormamışsınız ama, sayın din adamı. İsa Tanrı'ydı, dikkat edin, Tanrı'ydı, hakiki ve asıl Tanrı ve burada acı çekti ve bunun yanı sıra Tanrı için her şey ebedidir, acı da bu şekildedir ve biz kendimizi ne kadar parçalarsak parçalayalım, onun bizim için çektiği acının binde birine denk düşecek ve karşılaştırılacak noktaya asla ulaşamayız. Yani biz, İsa ebedi acıya katlandı diye acıdan kaçmalı mıyız? Kendimizi Hristiyan olarak adlandırma hakkına sahip olmak için onun gibi olmak ve onun yaptığını elimizden geldiğince biz de yapmak zorunda değil miyiz yoksa? Ben bağışlar ve bağışlamalar istemiyorum: o acı çekti ve ben acı çekmek istiyorum.

— Fakat affedersiniz, diye yanıtladı din adamı. O, göklerdeki krallığı bizim için hazırladığını açıkça belirtti...

— Kim bunu kabullenebilecek kadar alçak olabilir ki? diyerek tekrar söze girdi istemli günahkar. Bir nebze hayırseverlik yaptığın, ekmeğini, kabanını ve birkaç gözyaşını verdiğin için mi istersin mükemmel ve ebedi mutluluğun keyfini çıkartmayı? Utan! Rezil! Bu pazarlıkçı ve tefeci ruh bizden uzak dursun!

Din adamı kendini rahat hissetmiyordu ve sohbeti bitirmek için çabuk öfkelenen adamı ne taraftan yakalaması gerektiğini bilmiyordu.

Uzlaşmacı bir tonla ve sanki kelimeleri teker teker arıyormuşçasına,

— Fakat siz, diyerek tekrar başladı söze. Siz, beyefendiciğim, ce-

henneme gitme arzunuzun, bu her ne kadar duyguların övülmeye değer bir inceliğinden kaynaklanıyor olsa da, açık seçik şeytani olduğunu ve özellikle de bu yüzden Hristiyanlığın hakiki anlamına, yani sahip olduğunuzu söylediğiniz o inanca ters düştüğünü görmüyor musunuz?

Ufak tombul adam üzgün bir edayla başını salladı ve sanki "O da anlamadı!" diye mırıldandı.

— Fakat affedersiniz, diye tekrar başladı daha yüksek bir sesle. Ben size, Hristiyanlığım hakkındaki düşüncenizi öğrenmek için değil, belli bir konu hakkında fikrinizi sormak için geldim: size anlattıklarımdan sonra siz benim cehenneme layık olduğuma inanıyor musunuz yoksa inanmıyor musunuz? Sorun budur. Siz bana bir öğütte bulunmak istiyorsanız, daha vaktimiz var.

Yabancının kırıcı ve kaba ses tonu din adamını hafiften rahatsız etmişti. Deli adam, nedenleri dinlemek istemiyordu ve onun iyi ayrılmasını sağlamak için tek çözüm onu memnun etmekti.

— Peki, dedi Don Angelo. Samimi konuşmam gerekirse bence siz cehennemlik olamazsınız. Tanrı en acımasız günahkarları bağışlar, yeter ki bir nebze pişmanlık duymuş olsunlar; ruhu, tabiatı gereği iyiliğe kayan ve iyilik eden, her ne kadar ağza yakışmaz ve korkunç günahlar işleyecek derece yoldan sapmış da olsa bunları açıkça ve bilinçli olarak kurtarıcımıza benzemek ve diğer dünyanın acılarını burada çekmek için yapan sizi mi affetmeyecek yani? Bence sizin kuruntunuz tuhaf derecede abartılı ve eminim ki iyi bir amaca yönelik yaptığınız hataları ölmeden önce anlayacaksınız ve Tanrı'nın kucağına iyi bir Hristiyan olarak gideceksiniz.

Din adamı, yabancının sorusuna doğrudan yanıt veren ve onun çılgınlığının gereksizliğinin farkına varmasına yarayacak bu kelimelerden sonra sıkıntılı konuşmanın bir son bulacağını düşünmüştü. Fakat tamamen zıt bir etki ortaya çıkmıştı. Yabancı aniden çökmüş gibi gö-

ründü. Din adamı şaşkınlığın yarattığı kafa karışıklığı yüzünden ona oturmasını söylemediği için o ana kadar hep ayakta durmuştu, fakat şimdi kendini bir sandalyenin üzerine bıraktı ve yüzü bembeyaz kesildi.

Bir dakikadan fazla bir süre boyunca kafası eğik, hareketsiz durdu. Kafasını tekrar kaldırdığında kanlanmış gözleri, boğazındaki bıçağı gören ve arkasındaki duvarı hisseden vahşi bir hayvanınkine benziyorlardı.

— Gerçekten emin misiniz? diye sordu boğuk sesle. Emin misiniz? Tanrım, ne yapmalıyım, ne yapmalıyım? Siz söyleyin! Bana gerekli olan ve bağışlanamayacak günahın ne olduğunu siz söyleyin! Bunu biliyor olmalısınız.

Don Angelo kendini kötü hissetmeye başlamıştı. O sahne onu yormuştu.

O ana kadar koruduğu azıcık sabrını da yitirerek:

— Ne istiyorsanız onu yapın! dedi. Evleri yakın, çalın, size hiçbir şey yapmamış kişileri öldürün... Eğer böyle çılgınca bir niyetiniz varsa, cehennemlik olmaktan daha kolay bir şey yoktur!

Yabancı hala öfkeliydi. Tekrar ayağa kalktı ve rahibe aşağılayıcı ve tehditkar gözlerle dik dik baktı.

— Ne dediniz? Başkalarına kötülük etmemi mi söylüyorsunuz öyleyse? Sizce bunun kesinlikle başka bir yolu yok mudur? Çalmak, yakmak, öldürmek.. Peki: bu daha fazla bu şekilde devam edemez – şimdiye dek fazlasıyla yaptım– söylenen söylendi. Ben oraya gitmek istiyorum, anlıyor musunuz? Gerekiyorsa, çalacağım, yakacağım ve öldüreceğim de. Benim bunu yapamayacağımı mı zannediyorsunuz? Lanet olası iyiliğimi son bir kez daha bastıracak gücüm olmadığını mı sanıyorsunuz? Bakın!...

Bunları söylerken hızla din adamının üzerine atıldı, kafasını yastığa gömdü ve günah çıkartıcısını, cebinden çıkarttığı bir bıçakla göğsün-

den üç, dört kez bıçakladı. Çaresiz bağırışları duyan hizmetçi bağırarak yardıma koştu. Patronunun uzanmış bedenini ve yatağı kanlar içinde görünce sustu ve kapıya doğru geriledi. Katil onu gördü ve onun da üzerine atıldı: bıçak siyah gömleği yarıp geçti ve kan, mermer masanın yanına, halının üzerine aktı.

Günahkar onlara şaşkın gözlerle baktı.

— Şimdi eminim!

Yatağın ayak ucunda duran bir kanepenin üzerine yorgunmuşçasına attı kendini ve gözlerini yumdu. Onları tekrar açtığında önünde duran mosmor kesilmiş suratını gördü ve ağzından biraz salya aktığını hissetti. Yüzünün karşısında bir ayna duruyordu.

— Peki ya pişmanlık? Ya pişman olursam? Ya gerçekten ve yürekten pişmanlık duyarsam? Her şey boşa giderdi! Fedakarlığım boşa giderdi. Hayır, hayır, pişman olmak istemiyorum. Vakit kaybetmeyelim!

Pencereye yaklaştı ve onu açtı. Din adamı dördüncü katta oturuyordu ve ev yüksekteydi. Katil son kez mart ayının beyaz gökyüzüne baktı ve sonra kendini, hiç kimsenin dinlemediği kelimeler haykırarak, baş aşağı attı. Beden kaldırım taşının üzerine gürültüyle düştü ve birden çok yayanın üzerine kan lekeleri sıçradı. Siyah kapüşonlu adamlar son gerçek Hristiyanın parçalarını iki saat sonra hastaneye götürdüler.

Okur-kişi, sen kim olursan ol, şu anda burada seninle yüz yüze olmak, gözlerimi gözlerine dikmek, ellerini sıkmak ve sana alçak sesle: "Yaşadığına inanıyor musun? Gerçekten, derinlemesine, yoğun yaşadığına? Bu hayatın sana, gençliğin ateşli gecelerinde belki hayalini kurduğun kadar güzel ve büyük görünüyor mu?" demek isterdim.

Ve daha da alçak sesle, yavaşça, sana sormak isterdim: Gençliğin var mıydı? Derinliklerinde, kanında bir şeylerin mayalandığını, kaynadığını, kıpırdandığını, heyecanlandığını; dışarı çıkmak, taşmak, dünyayı bir alev gölü misali sular altında bırakmak istediğini içinde hissettin mi? Birkaç saatlik heyecandan, zalim bir günbatımından, bir şairin dizelerinden sonra sen hissettin mi; şahsen sen kendinin *ilk kişi*, hayatın kaşifi, dünyanın kaşifi olduğunu hiç hissettin mi? Ve bu yaşam sana zavallı, bu dünya sana küçük görünmedi mi? Yaşam aşkına ölümü arzulamadın mı? Uzak gökyüzünün önünde Büyük İskender'in hırsını tatmadın mı?

*

Öyleyse bana aşık olunmasını sağlayabilecek ne var benim içimde?

27 TL